

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

Лариса Коцун, Ірина Кузьмішина

**СИНАНТРОПНА ФЛОРА
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Монографія

Луцьк – 2016

УДК 581.9(477.82)
ББК 28.585(4УКР-4ВОЛ)
К 75

Рецензенти:

Данилик Іван – провідний науковий співробітник відділу охорони природних екосистем, доктор біологічних наук, старший науковий співробітник Інституту екології Карпат НАН України

Сухомлін Катерина – доктор біологічних наук, професор кафедри зоології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рекомендовано до друку вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол №1 від 28 січня 2016 р.).

К 75 **Коцун Л., Кузьмішина І. Синантропна флора Волинської області** : монографія / Лариса Коцун, Ірина Кузьмішина. – Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2016. – 186 с.

ISBN

Основну частину книги складає конспект флори синантропних судинних рослин Волинської області, складений на основі флористичних досліджень 2001–2015 рр. Містить інформацію про природні умови, історію вивчення синантропної флори регіону, її структуру та ступінь синантропізації. У конспекті флори для кожного виду наведені латинська назва, синоніми, літературні джерела, основні біоморфологічні, екологоценотичні характеристики, загальний ареал, антропогенний фактор, господарське значення, місцезнаходження для видів, які зростають або зростають рідко і дуже рідко на досліджуваній території.

Для ботаніків, екологів, викладачів, студентів, красзнавців, працівників природоохоронних організацій.

ISBN

УДК 581.9(477.82)
ББК 28.585(4УКР-4ВОЛ)
© Л. Коцун, І. Кузьмішина, 2016

Передмова

Впродовж тисячоліть людська діяльність помірковано впливала на природні біотопи. Проте в другій половині ХХ століття і особливо на початку третього тисячоліття антропогенний вплив на природу став настільки масштабним, що без перебільшення можна говорити про загрозу біорізноманіттю. Одним із наслідків впливу людського фактору є синантропізація природної флори, що зумовлює втрату нею специфічних рис в кожному конкретному районі: збідненні видової різноманітності аборигенних видів, збільшенні частки адвентивних рослин, заміни типових для певної території типів рослинності, новими, похідними. На думку К.М. Ситника (Ситник, 1997), в третьому тисячолітті можлива катастрофічна синантропізація флори України. Тому в умовах сильних антропогенних навантажень актуальними є моніторингові дослідження процесів синантропізації флори з метою оцінки її масштабів і наслідків для вироблення стратегії управління цими змінами, які полягають перш за все у посилення позитивних сторін цього процесу та послаблення його негативного впливу на фітобіоту.

Унікальність флори Волинської області визначається розміщенням її території у двох природних зонах – мішаних лісів та лісостепу, багатим видовим складом, порівняно добрим збереження природних ландшафтів на півночі тощо. Згідно літературних даних вона нараховує близько 1300 видів судинних рослин [318]. Проте, як і інші регіони України, рослинний покрив Волинської області внаслідок людської діяльності характеризується посиленими процесами синантропізації, особливо в південній частині області. В підготовленій монографії наведені результати багаторічних досліджень синантропної флори Волинської області, узагальнено результати флористичних досліджень більш як за 200-річний період. Здійснено аналіз систематичної та біоекологічної структури синантропної флори, виділено її автохтонно-аллохтонні елементи, з'ясовано особливості адвентивної фракції синантропної флори за часом і способом імміграції та ступенем натуралізації, проведена оцінка трансформаційних процесів рослинного покриву, виділено види з високою фітоценотичною активністю.

Підготовлений анотований конспект синантропної флори регіону дослідження включає 507 видів судинних рослин, які належать до 66 родин та 270 родів. До нього входять місцеві автохтонні синантропні

види – *апофіти* та *антропофіти* – аллохтонні (адвентивні), занесені види, які поширені по території дослідження, а також ті, які були відмічені лише в одиничних місцезростаннях. До конспекту ввійшли культивовані види, яких велика кількість за останні десятиліття вводяться як декоративні і завжди можуть трапитися випадково занесеними поблизу населених пунктів, на місцях колишніх поселень або «втекти» з культури і почати натуралізуватися. Відмічені одиничні місцезростання можуть стати осередками натуралізації заносних видів і поширюватись по території дослідження. Види, які відомі виключно або майже виключно в культурі, позначені знаком*.

При підготовці «Синантропної флори...» автори намагалися врахувати всю новітню таксономічну і флористичну літературу по регіону. Флористичні дослідження певного регіону потребують постійного моніторингу, тому ми не претендуємо на абсолютність зведеного конспекту, адже неможливо дати будь-якої «остаточний» список назв таксонів, як складових будь-якої флори. Сподіваємося, що видавана «Синантропна флора...» буде використана науковцями, студентами, апірантами з метою більш глибокого вивчення флори Волинської області.

РОЗДІЛ 1. Фізико-географічні особливості Волинської області

Волинська область розташована на північному заході України (рис. 1.1.). На півночі вона межує з Брестською областю республіки Білорусь, на сході – з Рівненською областю, на півдні – з Львівською областю, на заході – з Хелмським і Замостським воєводствами Республіки Польща. Територія Волині становить 20,2 тис. км² (3,3% території України).

Рис. 1.1. Схема розташування Волинської області на карті України

Рис. 1.2. Адміністративні райони Волинської області

Геоморфологічні особливості. Геоморфологічна будова території визначається морфоструктурами, морфоскульптурними комплексами та антропогенними формами рельєфу. Всі три компоненти відіграють свою роль і перебувають у тісному взаємозв'язку [318]. Загальний план рельєфу України – чергування височин і низовин, наявність гір,

їх висоти і напрям простягання зумовлений морфоструктурами. Морфоструктури мають значний вплив на напрям і будову річкових долин.

Більша частина Волинської області розташована в межах Поліської низовини, четверта частина – на Волино-Подільській височині в широколистянолісовій зоні. За природними умовами область поділяють на три зони: північнополіську, південнополіську і широколистянолісову.

Північнополіська зона, яка займає 3/4 території, за рельєфом – плоска рівнина, яка в районі Ковеля і Любомля має невеликі підвищення і характеризується високою лісистістю, великими заболоченими площами, значною кількістю торфовищ.

Південнополіська зона лежить у межах Волинського пасма, що складається з багатьох ізольованих горбів різної форми. На сході зони лежить денудаційна рівнина, утворена воднольодовиковими відкладами. Волинське лесове плато припіднято стосовно сусідньої Поліської низовини на 35-40 м. Це хвиляста рівнина, густо розчленована долинами малих і середніх річок, ярами і балками. Свою назву "Волинське лесове плато" регіон отримав за товщу лесових відкладів потужністю до 30 м, що викриває всю його територію.

Сучасний стан вивчення рельєфу Волині дозволив вченим П.М. Цисю та О.М. Мариничу зробити спробу геоморфологічного районування цієї території. Проте вони охоплювали або всю територію Прип'ятського Полісся (О.М. Маринич, за [318]), або всіх західних областей УРСР (П.М. Цись, [390]), тому нема детального огляду кожної адміністративної області. Нижче подаємо геоморфологічне районування Волинської області (рис. 1.2.).

Волинська область виразно поділяється на дві геоморфологічні області, різко відмінні за походженням і будовою рельєфу: I – Волинська акумулятивна рівнина і II – Волинська ерозійна височина.

Рельєф Волинської акумулятивної рівнини створений льодовиковою, водно-льодовиковою і річковою акумуляцією: моренами, кінцево-моренними формами, зандрами, озерними алювіальними і, нарешті, еоловими формами. Денудаційні форми рельєфу (карстові западини, міжрічкові підвищення корінних порід, річкові долини врізані в корінні породи), хоч і дуже характерні, проте мають підпорядковане значення і не займають більше ніж 20-25% поверхні області. Залежно від поширення генетичних типів рельєфу та

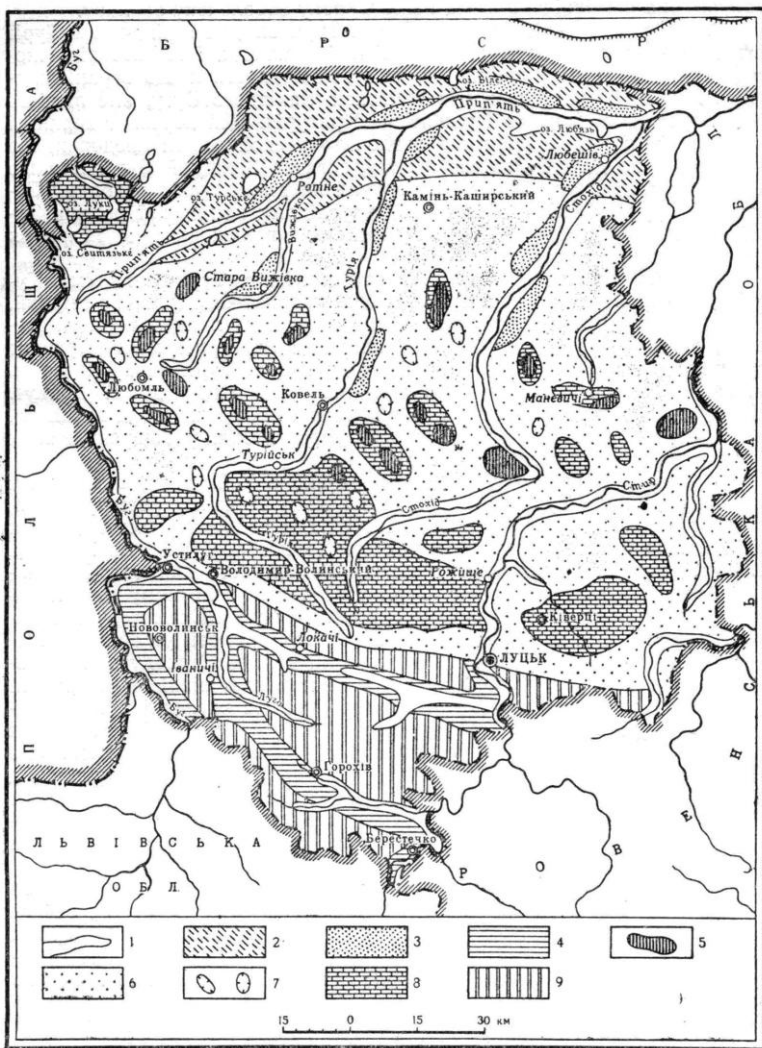

Рис. 1.2. Геоморфологічна схема Волинської області (за К. І. Геренчуком [318]) :

1 – заплави рік; 2 – надзаплавні тераси р. Прип'яті; 3 – борви (піщані) тераси; 4 – лесові надзаплавні тераси; 5 – кінцево-моренні горби; 6 – флювіогляціальні та озерно-алювіальні рівнини; 7 – карстові форми; 8 – денудаційні хвилясті рівнини; 9 – лесові хвилясті і горбисті рівнини

їх співвідношення область Волинської акумулятивної рівнини поділяється на такі геоморфологічні райони [318]:

1. Верхньо-Прип'ятська акумулятивна низовина являє собою плоску рівнину з окремими горбами борових пісків, абсолютні висоти яких – від 170 м біля витоку Прип'яті до 145-150 м біля с. Люб'язь. Це в основному алювіальна рівнина, яка складається із заплави Прип'яті і двох її надзаплавних терас. Заплави Прип'яті від витоку до смт. Ратне мають ширину 1-2 км, а нижче – 5-10 км.

2. Шацький вододільний горбисто-західний, карстово-озерний район займає порівняно невелику площу в найбільш північно-західному кутку області. Для нього характерне підвищення поверхні, яке досягає майже 200 м н. р. м., високе залягання крейдової поверхні і незначна потужність четвертинних відкладів (в середньому 3-5 м, а в карстових западинах до 20 м). У цьому районі крім найбільших у рівнинній частині України карстових западин з озерами (Свитязь, Пулемецьке, Луки та ін.), є також акумулятивно-льодовикові форми у вигляді кінцевих морен та озів поблизу сіл Піща, Лука, Пульмо, Свитязь та ін.

3. Любомль-Ковельський кінцево-моренний район простягається від р. Західний Буг до Турії. На півночі він межує з Верхньо-Прип'ятським і Шацьким геоморфологічними районами, а південна межа може бути проведена приблизно по таких пунктах: Ягодин – Любомль – Комарів – Міляновичі – Задиби. Для району характерне сполучення горбистих форм водно-льодовикової і моренної акумуляції з хвилястими денудаційними формами в крейдових відкладах, які служать ніби основою для акумулятивних форм. Тут поширені також карстові форми, які в багатьох місцях зайняті озерами або невеликими болотами; трапляються зандрові поля і давньоозерні улоговини.

4. Поворсько-Маневицький кінцево-моренний район простягається між ріками Турія і Стир. На відміну від Любомль-Ковельського району він має більше боліт, які розривають цілісність підвищеної смуги крейдових порід на окремі горбисті ділянки. Більша заболоченість сприяла кращому збереженню лісів, отже, ця кінцево-моренна смуга більше заліснена. Південну межу Поворсько-Маневицького геоморфологічного району проводять по лінії таких пунктів: Задиби – Любитів – Мельниця – Софія – Оконськ – Старий Чорторійськ. Північна межа району більш звивиста і проходить від с. Датинь у напрямку на Камінь-Каширський, але до нього не доходить,

звертаючи на с. Полицю, звідки повертає на південь в напрямку на с. Великий Обзир, далі на села Карасин, Серхів і у Ровенську область.

5. Турійсько-Оваднівський денудаційний район відзначається тим, що на його просторах трапляються денудаційні форми рельєфу: хвилясті, з положистими схилами, межиріччя. Але рельєф цієї денудаційної поверхні дуже нерівний. Його характеризують то численні западини, створені ще в дольодовикову епоху, то карстові лійки, зайняті іноді озерами, то давні долини, замулені льодовиковими відкладами, зокрема озерно-льодовиковими.

Поряд з вододільними денудаційними підвищеннями в цьому районі є значні улоговини, утворені дольодовиковими ріками і карстовими процесами, але в льодовикові епохи замулені моренними і озерними відкладами і зараз виявлені заболоченими рівнинними пониженнями. Деякі з них мають виразну форму долин (наприклад, долина, в якій починається р. Турія), інші – розлогих знижень (у верхів'ях Стоходу або в районі с. Мосур).

6. Рожище-Цуманський денудаційний район розташований між річками Стир і Горинь. Багатьма рисами свого рельєфу він подібний до Турійсько-Оваднівського геоморфологічного району. Тут теж поширені масиви крейдових поверхонь, підвищені до 200 м, на яких утворилися родючі перегнійно-карбонатні ґрунти (Тростянецький, Журавичинський, Ківерцівський масиви), зрідка трапляються карстові озера.

7. Колківський (Стир-Стохідський) давньодолинний район простягається порівняно вузькою смугою між долинами Стоходу і Стиру в тому місці, де вони успадкували прадавню долину Стир-Словечно. Характерними рисами рельєфу цього району є глибокий розмив крейдової поверхні і поширення акумулятивних, алювіальних і флювіогляціальних відкладів, які заповнюють цю прадолину. Серед алювіальної заболоченої рівнини тут трапляються порівняно малі масиви пісків з давніми і сучасними еоловими формами рельєфу.

В межах Волинської скульптурної лесової височини П. М. Цись [390] виділяє 4 райони, серед яких 2 належать до Волинської області.

1. Сокальсько-Торчинська пасмова височина займає межиріччя річок Західний Буг і Стир, де переважає пасмовий рельєф. Найбільш чітко виражене Сокальське пасмо, на якому біля м. Сокаль виявлені рештки кінцевоморенних утворень (скупчення валунів). Долинне пониження у верхів'ях р. Луги (правої притоки р. Західний Буг) простягається в широтному напрямку. На північ від долини р. Луги

височина має хвилястий вигляд. В межах цього району розміщена основна частина Львівсько-Волинського вугільного басейну.

2. Повчанська структурно-горбиста височина з висотами понад 320 м розташована між смт Берестечко і м. Дубно, охоплюючи межиріччя річок Стиру й Ікви. В геоморфології височини знайшли відображення Повчанські дислокації девону.

Отже, у Волинській області переважає рівнинний рельєф. Майже три чверті території Волинської області розташовано в межах Поліської низовини (140–150 м н.р.м.), менша, південна частина займає північно-західну околицю Волинської височини (висота 220–290 м н.р.м.), що обривається на півночі уступом в 20–60 м.

Кліматичні особливості. Відповідно до карти кліматичних областей [318], Волинська область належить до південно-західної підобласті Атлантично-континентальної лісової області поясу помірного клімату. Висоти та особливості будови рельєфу мало впливають на загальний хід кліматичних процесів.

Клімат Волинської області помірно-континентальний: зима м'яка з нестійкими морозами; літо тепле, нежарке, весна і осінь – затяжні із значними опадами. Річні суми опадів складають 550–650 мм. Найбільше їх випадає в червні, липні і серпні (до 80–90 мм в місяць). 70% всієї кількості опадів припадає на теплий період року. Область отримує 92,7 ккал/см² сумарної сонячної радіації на рік. Пряма сонячна радіація знижується в результаті високої хмарності і становить 40% від сумарної.

Континентальне повітря помірних широт є панівною повітряною масою, яка формується з арктичного або морського повітря помірних широт [318]. Прихід морського повітря помірних широт спостерігається в усі пори року. Умови атмосферної циркуляції визначають напрямки вітрів: взимку – західні й південно-західні, влітку – західні й північно-західні.

У зв'язку з рівнинним характером поверхні Волинської області не спостерігається значних контрастів у розподілі по території температури повітря. Її зниження відмічається взимку в напрямку з заходу на схід з ізотермами січня від -4,6°С до -5,4°С з мінімумом -39°С в лютому 1929 р. у Володимирі-Волинському. Липневі температури коливаються в межах 18,4–18,8°С (табл.1.1).

В холодний період року (листопад–березень) середня температура – 1–3°С. Температура найхолоднішого місяця січня становить -6°С. Сонячна погода в зимовий період тримається 40–45 днів, решту днів – похмура погода чи з опадами.

Таблиця 1.1

Середня місячна і середня річна температура повітря на метеостанціях
Волинської області та у місті Луцьк, °С (за Бондарук, 2012)

Метеостанція	Температура, °С												За рік, °С
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Луцьк	-4,9	-3,9	0,5	7,3	13,7	17,0	18,6	17,6	13,2	7,7	2,3	-2,1	7,2
Любешів	-5,0	-4,0	0,1	7,2	13,9	16,9	18,5	17,4	13,0	7,2	2,0	-2,5	7,1
Свитязь	-4,4	-3,4	0,2	7,1	13,9	17,0	18,8	17,8	13,7	8,0	2,7	-1,9	7,5
Маневичі	-5,1	-4,2	0,0	7,0	13,9	17,0	18,8	17,6	13,0	7,2	2,0	-2,6	7,0
Ковель	-4,6	-3,7	0,4	7,2	13,9	17,0	18,6	17,4	13,2	7,4	2,4	-2,2	7,2
Володими Р- Волинський	-4,6	-3,5	0,5	7,2	13,7	16,8	18,4	17,3	13,2	7,6	2,5	-2,1	7,2

Утворення снігового покриву відмічається в другій–третьій декаді грудня на всій території області. Кількість днів зі стійким сніговим покривом на території області різна: в північних районах цей період триває в середньому 80 днів, в центральних районах – 70 днів, а в південних – 50–60. Кількість днів з ожеледицями і заметілями становить 15–20. Середня висота снігового покриву коливається від 10 до 15 см.

Отже, клімат Волинської області в цілому помірно вологий з невеликими коливаннями температури, м'якою зимою, частими відлигами, нежарким літом, значними опадами, затяжними весною і осінню.

Поверхневі води – це води суходолу, що постійно або тимчасово перебувають на земній поверхні у формі різних водних об'єктів у рідкому (водотоки, водойми) і твердому (льодовики, сніговий покрив) стані [318]. Волинська область багата на поверхневі води: ріки, озера, ставки.

Волинська область має досить густу річкову сітку. За даними агрокліматичних довідників, середня густина річок з довжиною більше 10 км складає 0,13-0,16 км/км²[318].

У межах Волинської області протікає 130 річок загальною протяжністю понад 3 000 км, кожна завдовжки понад 10 км. Головними річками області є Західний Буг довжиною 128 км (на території області) і Прип'ять довжиною 170 км (на території області).

Південною та західною частиною області проходить Головний європейський вододіл, що розділяє басейни Чорного та Балтійського морів, зокрема Дніпра і Вісли. До басейну Дніпра належать Прип'ять,

Турія, Стохід, Стир. Уздовж західної межі області протікає Західний Буг, до його басейну в межах області належать 24 річки (найбільша до його басейну – Луга). Найдовша та найчистіша річка Волині – Стохід протяжністю 188 км.

Пересічна густина річкової сітки становить від 0,25–0,47 км/км² у басейні Дніпра до 0,22–0,35 км/км² у басейні Західного Бугу. Похил русел річок у межах Поліської низовини значний, тому річки мають повільну течію і за своїм режимом належать до рівнинного типу [318].

Річки Волинської області можна умовно поділити на середні і малі. До перших належать Західний Буг, Стир. Їх витoki знаходяться за межами району. Виток річки Прип'ять з'являється в межах Волинської області. Більшість малих річок, що є притоками середніх, починаються в межах Волинської височини або Поліської низовини.

Всі річки протікають через Волинську область в своїй верхній течії в напрямку з півдня на північ. Ці річки впадають в Прип'ять на території білоруського Полісся. Меншими притоками Стиру є Черногузка та Липа. Довжина верхньої течії Західного Бугу в межах Волинської височини складає приблизно 70 км. Впадає ця річка у Вислу в межах Польщі. Найбільша права притока Західного Бугу на території досліджуваного регіону – р. Луга. В межах Волинського плато беруть початок витoki р. Турії, яка впадає в р. Прип'ять на території Волинського Полісся.

Для водного режиму характерна тривала весняна повінь, короткочасна літня межень, що порушується дощовими паводками та майже щорічними осінніми підняттями рівня води. На весну припадає 60–65% річного стоку, вода підіймається на 1–4 м, на ділянках із звуженою заплавою – на 7 м. Пересічна витрата води в гирлу 450 м³/с.

Отже, територія Волинської області дуже насичена поверхневими водами, які представлені 130 річками і 235 озерами. Більшість річок регіону беруть свій початок за межами Головного Європейського вододілу, і тільки деякі з них (Турія, Стохід, Виживка та ін.) не виходять за межі області. З річок, що належать до басейну Дніпра, найбільшими на території області є Прип'ять, Стир, Турія, Стохід. Уздовж західного кордону області протікає Західний Буг, до його басейну в межах Волині належать 24 річки (Луга, Луга-Свинорійка, Неретва). Середня густина річкової мережі в басейні р. Прип'ять коливається в межах 0,25–0,47 км/км², в басейні Західного Бугу – 0,22–0,35 км/км². Річки використовуються для короткочасного відпочинку, водного туризму, купання, рибальства [318].

Багатство Волині – озера (понад 220), найбільші з яких – Світязь, Пулемецьке, Турське, Лука.

Для поліських ландшафтних районів характерні велика лісистість, заболоченість місцевостей, переважання малородючих ґрунтів, наявність значної кількості заплавлених і карстових озер. Для лісостепових ландшафтних районів характерний долинно-грядовий рельєф, ускладнений яружно-балочними і карстовими формами з сірими опідзоленими ґрунтами в поєднанні з малогумусними чорноземами. Лісова рослинність становить 20% території зони.

РОЗДІЛ 2. Історія флористичних досліджень флори Волинської області

Флора Волинської області, як регіональна флора, до цього часу ґрунтовно не вивчалась як цілісна фізико-географічна структура, хоча фрагментарні відомості датуються початком XIX ст. Належать вони В. Бессеру [441–443], Фогелю [385], Й. Юндзілу [449] тощо. Ботанічні дослідження мали епізодичний інвентаризаційний характер, стосувались лише адміністративних одиниць (Волинської губернії, Луцького, Ковельського повітів тощо) Південно-Західної Росії, до якої тоді належала територія Волинської області. Слід зауважити, що до Волинської губернії у XIX–XX ст. належала значна за площею територія, що охоплювала сучасну Волинську, Рівненську, частини Тернопільської та Житомирської областей.

Першим дослідником флори Волині був В.Г. Бессер, вчитель-ботанік Кременецької гімназії. До його списку з 1632 видів флори південно-західної Росії ввійшли види з Волині та Поділля, проте автор склав загальний список (*Enumeratio plantarum...*), для більшості видів, не конкретизуючи їх місцезнаходження [442].

В другій половині XIX ст. в таксономічних списках ("Opisanie roslin...", "Rosliny zebrane...") А. Андржейовського [439], А. Мочлинської [464], В. Монтрезора [288–291] з поміткою "Волинь" є відомості про види флори Волинської області. Так, В. Монтрезор [288] у вступі своєї праці пояснив, що це результати 15-річних флористичних досліджень, зокрема у Волинській області у 1879 р. обстежено Олику, Луцьк, Володимир-Волинський, Турійськ, Ковель; у 1880 р. – Маневичі, Лишнівку та Гриву Луцького повіту, Боровно, Камінь-Каширський, Раків-Ліс, Лучиці, м. Ратно, Горники та урочище Княжа Гора Ковельського повіту до кордону з Гродненською губернією, Кримно Володимир-Волинського повіту і м. Ковель. Автор зауважує, що північну межу Волинської губернії у зв'язку з недоступністю ще ніхто не досліджував [288].

Описуючи рослинний покрив околиць міста Володимир-Волинського, флори Полісся та прилеглих місцевостей, Й. Пачоський [312–314] разом із таксономією занотовував екологічні умови зростання, частоту трапляння та період цвітіння видів судинних рослин.

Найбільш повними зведеннями флори були праці А.О. Роговича [338, 339] та І.Ф. Шмальгаузена [417, 418]. Так, у праці директора

Київського ботанічного саду "Флора Средней и Южной России..." [418] автор подає конкретні географічні пункти, з околиць яких відомі певні види (з наведених для Волині 884 місцезнаходжень 59 вказано з околиць Володимир-Волинського, 16 – Луцька, 5 – Устилуга, 3 – Горохова, 2 – Рожищ. Ця монографія була найвизначнішим явищем у флористичній літературі кінця XIX ст.

Значну роль в історії вивчення флори на межі XX ст. відіграли товариства Дослідників природи, серед яких найбільш активним за даними 1900 р. було Волинське з центром у м. Житомир [37]. За недовгі роки існування Товариство видало 13 томів праць, провело кілька експедицій по вивченню флори і рослинності Волині. Матеріали цих досліджень були опубліковані, а гербарії – передані в музеї. Так, один з учасників експедицій протягом 1913-1914 рр. по дослідженню луків Волинської губернії М.А. Троїцький [380] присвятив свою статтю поширенню 30 видів рідкісних для Волині рослин. Вчений зробив критичний аналіз зібраного під час досліджень гербарію та праць І.Ф. Шмальгаузена, В.Г. Бессера, А.О. Роговича, Й. Пачоського, В. Монтрезора. Наприклад, автор детально описує місцезнаходження *Hedera helix* L. в Ковельському повіті в околицях с. Смоляри біля залізничної станції Повурськ. "Предварительный отчет об исследованиях болот Волинской губернии в 1913 году" склав В.С. Доктуровський [126], наводячи невеликі списки характерних для боліт видів рослин. Зокрема, у Луцькому повіті обстежено болото біля с. Грань (Бохинь тощо), у Радожева – Хиночи; у Ковельському повіті – болото біля с. Руди, Клеведк – Ружин – Туровичи, с. Смидин, район боліт Турського каналу (с. Тур – с. Леліков).

Протягом понад 20 років (1917-1939 рр.) Волинь входила до складу Польщі. Флористичні дослідження на той час проводили В. Шафер [471–473], С. Мацко [452–459], Й. Панек [467], М. Кочвара [450], Й. Костирко [451].

В. Шафер починав працювати на Волино-Поділлі. Його статті присвячені монтанному елементу [471], аналізу лісових та степових угруповань [472]. Досить об'ємний матеріал флористичної інформації з Волині міститься у визначнику рослин Польщі В. Шафера з співавторами [473].

Значний внесок у вивчення та охорону рослинного світу Волині зробив польський ботанік С. Мацко [456, 457]. За його ініціативою в Луцьку створено Волинський краєзнавчий музей (LUM). У фондах Волинського краєзнавчого музею (LUM) зберігається колекція

С. Мацка, зібрана вченим на території колишнього Волинського воєводства і у Товтрах. Крім рослин, зібраних вченим особисто (1924-1938 рр.), є зразки рівненського ботаніка Й. Панека, датовані 1902-1930 рр. Аналіз таксономічного складу опрацьованих гербаріїв 879 видів судинних рослин подано в публікації І. Кузьмیشиної [225].

С. Мацко вперше обгрунтував мережу природно-заповідних об'єктів для Волині [453, 455, 457]. Із восьми запропонованих ним до заповідання на Волині територій лісовий масив в с. Julana (сучасне с. Дачне Ківерцівського району Волинської області) не став заповідним внаслідок господарської діяльності людини. Пізніше, працюючи у Вроцлавському університеті, С. Мацко узагальнив результати своїх багаторічних флористичних досліджень в межиріччях Стиру, Горині та Случа [458]. Особливо цікавим є знайдені рідкісні види *Euphorbia volhynica* Besser ex Szafer Kulcz. et Pawl., *Linnaea borealis* L., *Neotianthe cuculata* (L.) Schlechten тощо), які в Україні досі відомі лише з окремих місцезнаходжень [225].

Й. Костирко [451] охарактеризував стан охорони природи у Польщі, до складу якої входила Волинь, відмічаючи необхідність створення ботанічного резервату в с. Julana.

В класичній праці Й. Пачоського про основні риси розвитку флори Південно-Західної Росії [313] при аналізі флори Волино-Поділля, крім флористичних списків окремих характерних угруповань, наведено понад 50 реліктових видів Волині.

У повоєнний радянський період дослідження набули комплексного характеру, багато робіт присвячено вивченню поширення деяких цікавих у флористичному відношенні видів. Огляд ботанічних досліджень в західних областях та й в цілому в Україні здійснив А.І. Барбарич [34, 36, 39].

Вивчаючи зміну рослинного покриву боліт України під впливом меліорації, Л.С. Балашов із співавторами [30] склали картосхеми поширення рідкісних та зникаючих видів рослин. Зокрема, авторами подано існуючі та зниклі місцезнаходження 24 видів рослин з Волинської області. Значна частина наукової спадщини А.І. Кузьмичова [2, 60, 219–224] присвячена рослинному покриву Волинської височини, північно-західна і центральна частина якої територіально належить Волинській області. Узагальнення даних про заплавні болота верхньої та середньої течії Стиру [60], болота, ліси та луки Волинської височини [2, 219, 221–223] за понад 30-річний період досліджень вчений подав у праці «Гигрофильная флора...» [224], вже

працюючи в іншій країні. А.І. Кузьмичов завжди підтримував молодих вчених з України навіть і після виїзду за кордон, прикладом чого став його вагомий і делікатний відгук на дисертацію І.І.Кузьмішиної у грудні 2008 р.

Суттєвий внесок у вивчення флори півдня Волинської області зробив Б.В. Заверуха [136–137], підсумком його праці стала монографія "Флора Волино-Подолії и ее генезис" [140]. Автор детально розглянув основні етапи розвитку та формування сучасної флори регіону, особливості хорології, ценоекології та еволюційно-систематичних зв'язків ендемічних і субендемічних видів, виділив Волинський флористичний район. Волинську височину він розглядає в комплексі Волино-Поділля.

Хорологічні особливості видів роду *Rubus* L. на заході України розкриває Б.В. Заверуха із співавторами [141], окремі види роду *Myriophyllum* L. – Л.С. Балашов із співавторами [29], роду *Potamogeton* L. – Д.В. Дубина, Г.А. Чорна [129], роду *Saxifraga* L. – С.М. Зиман, О.Л. Ловеліус [151], родини *Chenopodiaceae* Vent. – С.Л. Мосякін [293]. При уточненні рис морфологічних відмінностей *Nymphaea alba* L. та *N.candida* Presl. на Україні Д.В.Дубиною [128] відмічено, що на Поліссі *N. alba* значно менше і ценотична роль не така велика, як в інших природних зонах.

Природне зростання *Fagus sylvatica* L. на північно-східній межі поширення описали Т.С. Івченко, Ю.О. Войтюк [161], північну межу поширення *Valeriana simplicifolia* (Reichenb.) Kabath провів по центральній частині Волинської області Р. Дмитрах [125]. В.О.Поварніцин [316], вивчаючи східну межу поширення *Quercus petraea* (Mattuschka) Liebl., *Acer pseudoplatanus* L., *Fagus sylvatica* L., відмітив, що у перших двох видів вона проходить через центральну частину Волинської височини, у третього практично повністю співпадає із гіпсометричним контуром плато. На сьогодні відомо 1 місцезнаходження *Q. petraea* на території Шацького національного природного парку за межею поширення [351].

М.А. Кохно проаналізував екологічні умови формування ареалів *Quercus robur* L., *Acer platanoides* L., *A. campestre* L., *Carpinus betulus* L., поширених на території досліджуваного регіону. Північна межа поширення *A. campestre* проходить через Волинську область і співпадає з межею між Поліською низовиною та Волинською височиною [183]. Вивчаючи соснові ліси лісостепової зони України, В.К. М'якушко [252] підкреслив переважання грабових дібров над

сосняками в середній частині Волинського плато. Відсотковий склад *Cerasus avium* (L.) Moench, як елементу широколистяних і сосново-широколистяних лісів в насадженнях Волинського лісостепового острова, згідно цього ж автора, може досягати 60% [249–251].

Ю.Р. Шеляг-Сосонко, описуючи популяційні фітоценотипні частини ареалів *Quercus robur* L. та *Tilia cordata* Mill. [410], охарактеризував діброви Волинської області як складову лісів формації *Q. robur*. Особливості поширення, складу, походження *Q. robur* на території України видатний вчений узагальнив у підсумковій праці [412]. У вивченні дубових лісів України він виділив чотири періоди (перший – від початку XVIII ст. і до 1890 р.; другий – з 1890 до 1917 р.; третій – з 1917 р. до 1930 р.; четвертий – з 1930 р. до 1970-х рр.), запропонував схему геоботанічного районування.

Натуралізації адвентивних рослин Лісостепу, Степу й України в цілому присвячені праці В.В. Протопопової [323, 324, 326, 327]. Г.В. Козій [171] наводить 75 видів рослин з Луцько-Ровенського лісостепового району.

Місцезнаходження хамедафно-сфагнових та шейхцерієво-сфагнових угруповань Волинської області закартовані на схемі розміщення рідкісних болотних ценозів на території УРСР Т. Л. Андрієнко із співавторами [12]. Вказано на південну межу поширення оліготрофних боліт, що проходить через населені пункти регіону досліджень Турійськ – Голоби – Колки.

Раритетним, ендемічним та реліктовим видам рослин Волинської області присвячені статті Т.Л. Андрієнко про *Scheuchzeria palustris* L. [4], Т.Л. Андрієнко, С.Ю. Поповича [12] про *Cladium mariscus* (L.) Pohl і *Schoenus ferrugineus* L.; Т. Л. Андрієнко і О. І. Прядко про *Carex dioica* L. та *C.chordorrhiza* Ehrh. [7], Т.Л. Андрієнко із співавторами про *Galanthus nivalis* L. [14], Т.Л. Андрієнко із співавторами про *Genistella sagittalis* (L.) Gams [19], А.І. Барбарича про *Cladium mariscus* [40], М.Н. Бувальцева про *Tofieldia calyculata* (L.) Wahl. [61], Б.В. Заверухи про *Carlina onopordifolia* Bess.ex Szaf., Kulcz.et Pawl. [136], П.О. Вавриш, В. Г. Собка про *Cypripedium calceolus* L. [67], Я.П. Дідуха про *Daphne cneorum* L. [123], *Teucrium praemontanum* Клок. [124], В.І. Мельника про *D. cneorum* [257, 265], *Goodyera repens* (L.) R.Br. [261], *Carlina onopordifolia* Bess. ex Szaf. et Pawl., *Pulsatilla grandis* Wend. [256], *Galanthus nivalis* L. [258], *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Mart. та *Botrychium multifidum* (Gmel.) Rupr. [254], В.І. Мельника, Л.А. Савчук про *Betula humilis* Schrank [270, 271],

В.І. Мельника, М. І. Парубок про *Adonis vernalis* L. [272], О.М. Дубовик із співавторами про *Euphorbia volhynica* Bess. [130], В.К. Терлецького із співавторами про *Diphysastrum complanatum* (L.) Holub. [371], *Genistella sagittalis* (L.) Gams [373], І.М. Данилик та В.І. Гончаренко про *Schoenoplectus pungens* (Vahl) Palla [120].

Місцезнаходження *Alnus incana* (L.) Moench. у Володимир-Волинському лісництві подав М.П. Слободян [357], вивчаючи природне поширення виду. Серед нових та рідкісних видів природної дендрофлори Українського Полісся для чотирьох видів (*Betula kotulae* Zaverucha, *Quercus petraea* Liebl., *Rubus hirtus* W.K., *Hedera helix* L.) місцезнаходження з Волинської області наведено І. С. Івченком [157]. Біологічні особливості чотирьох видів роду *Bidens* L. (Asteraceae) у флорі Шацького національного природного парку розкривають Р. М. Данилик та І. М. Данилик [119].

Про поширення 11 видів рідкісних рослин на Західному Поліссі в межах Волинської області повідомив В.К. Терлецький із співавторами [372]. Нові місцезнаходження *Cephalanthera rubra* (L.) Rich., *C. calceolus*, *D. complanatum*, *Drosera intermedia* Hayne, *Epipactis palustris* (L.) Crantz, *Hypericum humifusum* L., *Isoëtes lacustris* L., *Lycopodiella inundata* L., *Neottia nidus-avis* (L.) Rich., *Orchis coriophora* L., *Orobanche lutea* Baumg. описані в Камінь-Каширському, Любомльському (нині Шацькому), Любешівському, Маневицькому та Ратнівському районах Волинської області.

Об'єктами досліджень В.І. Мельника є рідкісні й зникаючі види флори лісів рівнинної частини України, в тому числі Волинської області [266]. Узагальнюючи багаторічний досвід, автор подав всебічний аналіз та созологічну оцінку рідкісних видів, запропонував шляхи та форми їх охорони [268].

На основі вивчення матеріалів 22 Гербаріїв України та зарубіжжя М.М. Загальським проведений аналіз поширення окремих видів з родини *Orchidaceae* Juss. у західних регіонах України. Вченим наведені місцезнаходження з досліджуваної території *Cypripedium calceolus* L. [144], *Dactylorhiza sambucina* (L.) Soó [146], *Orchis purpurea* Huds. [147]. Хорологію, структуру популяцій та созологічну характеристику родини розкрито в працях М.М. Загальського [143, 145].

Хорологічні особливості та еколого-ценотичні параметри раритетних видів, частина з яких зростає на територіях заповідних об'єктів різного рангу, описує Б.В. Заверуха [136, 137]. Він вивчав

поширеність волино-подільських ендемів в межах півдня Волинської області. В узагальнюючій статті при вивченні особливостей хорології «червонокнижних» видів України Б.В. Заверуха [142] для Поліського та Волино-Малополіського аутфітосозологічних районів, до яких належить територія Волинської області, наводить дані щодо кількості видів. Так, для північних районів області середня кількість рідкісних видів становить 81, південних – 53 при загальній кількості видів спонтанної флори судинних рослин відповідно 1450 та 1600. Рослинні угруповання Волинської області [17] теж належать до двох різних центрів – Західнополіського та Волинського лесового плато з Малим Поліссям. До рідкісних угруповань регіону, за Т.Л. Андрієнко [17], належать група асоціацій соснових лісів ялівцевих – *Pineta (sylvestris) juniperosa*, група асоціацій сосново-хамедафно-сфагнова *Pinus sylvestris-Chamaedaphne calyculata-Spagnum (S. magellanicum, S. fallax)*.

Охороні окремих видів рослин в ботанічних резерватах Волинської області присвячена праця колективу авторів під керівництвом М. Хими́на "Природно-заповідний фонд Волинської області" [319].

У колективній монографії за загальною редакцією В.Г. Собка, присвяченій рідкісним і зникаючим рослинам Українського Полісся [335], із 144 видів 92 наявні у Волинській області. Крім загальних біологічних властивостей цих рослин, інших характеристик, подаються відомості про природно-заповідний фонд Українського Полісся, серед яких 18 об'єктів з Волинської області (Черемський природний заповідник, Шацький національний природний парк, ландшафтні заказники «Урочище Нечимне», Чахівський, «Урочище Мошне», «Урочище Кормин», Кручене озеро, «Урочище Джерела», Згоранські озера, Стохід, ботанічні заказники Вутвицький, Губин, Софіянівський, «Урочище Сунічник», зоологічний заказник Рись, комплексна пам'ятка природи Горинські крутосхили, гідрологічні пам'ятки природи Озеро Добре та Озеро Святе).

П. Т. Яценко свою наукову діяльність спрямував на створення Шацького національного природного парку, 30-річчя якого громадськість Волинської області буде святкувати в квітні 2014 р., та дослідження його рослинного покриву. Праці вченого присвячені поширенню та особливостям біології окремих видів ШНПП (*Betula humilis* Shrank. [429, 432], *Salix lapponum* L. [430], *Cladium mariscus* (L.) Pohl. [434], *Picea abies* (L.) Karsten [391], *Pinus sylvestris* L. [428,

431]), рослинному покриву ШНПП [421, 423, 424, 433], аналізу флори [422, 425–427], моніторингу екосистем [350, 381, 431, 435–438].

Під керівництвом професора Ф. В. Зузук та підтримці ректора Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки професора І. Я. Коцана з 2007 р. запроваджено проведення міжнародних науково-практичних конференцій щодо вивчення природи ШНПП [341, 403, 433] з інтервалом у 2 роки. Науковці Львова та області теж регулярно проводять конференції, матеріали яких публікуються у збірнику праць «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку» [437, 438].

Багато досліджень в повоєнні роки присвячено вивченню природних ресурсів Волині. Д.Я. Афанасьєв і Ю.Р. Шеляг-Сосонко при геоботанічній характеристиці заплавних лук верхньої Прип'яті, Вижівки, Турії та Стоходу, розташованих у західній частині Волинського Полісся, виділили 4 класи формацій – *Prata paludosa*, *Prata turfosa*, *Prata geniuna*, *Prata frigidisicca* (у розумінні Шеннікова, 1941) [27]. Брадїс Є.М. із співавторами в методичних рекомендаціях по покращенню й раціональному використанню заплавних лук та боліт р. Стир [60] навели 15 лучних видів з флори досліджуваної території.

Характеристику недостатньо висвітлених в літературі лісових сосново-чагарничково-сфагнових оліготрофних угруповань, поширених на оліготрофних та мезотрофних болотах, що охоплюють, за даними Є. М. Брадїс і Г. Ф. Бачуріної (1956), у Волинській області 15 % загальної площі, подав І. М. Григора [109]. Це угруповання він розглядає як окрему формацію, у складі якої виділяє 7 груп асоціацій залежно від переважання *Ledum palustre* L., *Vaccinium uliginosum* L., *Oxycoccus palustris* L. та *O. microcarpus* Turcz. та їх поєднань. Пізніше у 1980 р. І. М. Григора присвятив статтю аналізу мезотрофним сосново-осоково-сфагновим болотам всього Українського Полісся [114]. Серед виділених основних чотирьох асоціацій найбільш поширеною у Західному (Волинському) Поліссі є асоціація *Pinus sylvestris-Carex lasiocarpa-Eriophorum vaginatum-Sphagnum fallax*.

Детальний аналіз дикорослої дендрофлори Українського Полісся після її інвентаризації та критико-систематичної обробки здійснив І. С. Івченко [159]. На основі узагальнень даних щодо таксономії, життєвих форм, хорології аборигенної дендрофлори автор робить висновок про «більш природний вигляд» рослинності західних

областей, зокрема Волинської, та висловлює побажання створення ряду нових пам'яток природи республіканського і місцевого значення.

Еколого-ценотичні особливості ценопопуляції *Potentilla erecta* (L.) Raench. на Поліссі висвітлені в публікації Г. А. Лисак та А. Б. Філіпенко [248]. Основні польові дослідження автори провели на території Волинської області.

Проблемам раціонального використання природних ресурсів Волині присвячений окремий випуск Вісника Львівського державного університету імені Івана Франка. Результати ботанічних досліджень висвітлено в ряді публікацій, зокрема у статтях Г. В. Козія подано короткий структурний аналіз 1602 цінних видів рослин, виявлених у Західному Поліссі, та розкриті перспективи їх господарського використання [171, 172]. Результати досліджень ефіроолійних рослин, у тому числі Волинської області, висвітлені у статті Т. К. Зеленчука [150].

Львівським вченим належить першість в узагальненні відомостей на сучасному етапі щодо природи Волинської області [318]. В монографії були розкриті фізико-географічне положення, геологічна будова та корисні копалини, геоморфологія, клімат, поверхневі води, ґрунти, тваринний світ, природні комплекси і ландшафтні райони, природохоронні об'єкти різного рангу. В розділі «Рослинність» значна увага приділена таксономії лісової, лучної та болотної рослинності, тоді як дані про флористичний склад рослинного покриву займають лише одну сторінку.

Через десять років у монографії волинських науковців «Судинні рослини Волинської області...» за редакцією В. К. Терлецького [368] подано характеристики 1525 аборигенних та інтродукованих видів рослин разом, тому флористичний аналіз зміщений в сторону ксерофітізації, а вступ присвячений огляду літератури з рослинності регіону.

Флороценотичні комплекси Волині і ресурси основних видів лікарських рослин в їх складі вивчала В. М. Охримович [306–308]. Біологічні та експлуатаційні запаси деревних лікарських рослин (кора крушини ламкої, калини звичайної, пагони чорниці, багна звичайного, квіти бузини чорної, трава чебрецю) і річний об'єм їх використання у Ківерцівському районі Волинської області подано в статті Ю. М. Антонюка та В. В. Олешка [22].

Вивченню рослинного покриву окремих фізико-географічних та природно-заповідних територій у Волинській області та прилеглих

територій присвячена низка дисертаційних робіт – А.І. Кузьмичов (Растительность Волинского лессового плато..., 1967), В.В. Кудрик, В.К. Терлецький, А.Б. Філіпенко, П. Т. Яценко (Растительный покров Шацкого природного национального парка..., 1985), В. Л.Шевчик (Флора верховьев реки Припять..., 1991), Л.О. Коцун (Культивована дендрофлора Волині..., 1999), В.В. Конішук (Оцінка різноманітності екосистем Черемського природного заповідника..., 2000), О. В. Решетюк (Рід *Cypripedium* L. (Orchidaceae Juss.) в Україні..., 2003), О. Р. Баранський (Рідкісні та зникаючі види флори Волинського Полісся..., 2005), Л.А. Савчук (*Betula humilis* в Україні..., 2006), І.І. Кузьмішина (Флора Волинської височини..., 2008), О.О.Безсмертна (Папоротеподібні флори України..., 2012) тощо.

Вивчення рослинного світу Волинської області далі продовжують науковці кафедри ботаніки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Проводяться дослідження біології окремих видів та груп рослин [22, 24, 25, 26, 50, 51, 90, 92, 95, 96, 98, 225, 230, 231, 235–237, 273, 294, 295, 327, 328, 341, 343, 344], аналізу флори фізико-географічних об'єктів [53, 54, 203, 208, 210, 213, 215–217, 226–229, 222, 223, 275, 276, 342] та флори природно-заповідних територій [178, 197, 199, 209, 211, 218, 234, 238–240, 277]; вивчається біологія та здійснюється всебічний аналіз інтродукованої дендрофлори на Волині [186, 187, 189–193, 196–198, 200, 206, 207], досліджується видовий склад деревних видів рослин і композиційна побудова парків [89, 184, 185, 188, 194, 195, 201, 202, 204, 205, 212, 214, 408]; розглядаються питання покращення лісів Волині методами лісової селекції і насінництва [79, 84, 86, 87, 362], оцінка генофонду деревних рослин в регіоні [76, 77, 80, 282, 283], постійної лісонасінної бази головних лісоутворюючих деревних порід у Волинській області (генетичних резерватів та плюсових насаджень головних лісоутворюючих порід [82, 83, 85, 88, 94, 281, 286, 287], плюсових дерев [71, 72, 81, 91, 97], клонових архівно-маточних та лісонасінних плантацій деревних порід [74, 75, 284, 285], випробних та сортовипробних лісових культур [73, 78, 93].

Отже, окреслений стан історії вивчення флори Волинської області засвідчив, що наявні відомості не дають повного уявлення про її видовий склад, історію розвитку та місце в флористичному районуванні України.

РОЗДІЛ 3. Аналіз сучасного стану синантропної флори Волинської області

3.1. Систематична структура

За попередніми даними на основі критичного опрацювання матеріалів польових обстежень, проведених протягом 1999-2015 рр. та доповнених матеріалами гербарних фондів (KW, KWHA, LUM, LUU, LW, LWS, PKM) і літературних джерел [1–16, 18, 19, 21–33, 38, 40, 45, 46, 49–55, 60–62, 64–70, 89, 90, 92, 95, 96, 98, 101–104, 108–121, 123–137, 140, 141, 144, 146, 147, 150, 151, 153–158, 160–162, 171, 172, 175, 178, 179, 181, 182, 184–241, 244, 248–250, 253–262, 264–279, 288–292, 294, 295, 297–303, 305–321, 323–344, 347–350, 354–361, 367, 368, 371–376, 380–389, 391–394, 401–412, 415–427, 429, 430, 432–439, 441–445, 448–460, 464, 466, 467, 471, 472, 475, 476], нами встановлено, що у Волинській області поширені 507 видів судинних рослин спонтанної синантропної флори. До анотованого списку внесено всі дикорослі аборигенні, а також занесені й натуралізовані синантропні види. Таксони флори Волинської області подано за «Определителем...» (1987) з урахуванням С.Л. Мосякін (Mosyakin, 1999) та Angiosperm Phylogeny Group (2009).

Систематичний аналіз засвідчив, що види вищих судинних рослин синантропної флори Волинської області належать до 4 відділів рослин (*Equisetophyta* Хвощеподібні, *Polypodiophyta* Папоротеподібні, *Pinophyta* Голонасінні, *Magnoliophyta* Покритонасінні), 5 класів (*Equisetopsida* Хвощевидні, *Polypodiopsida* Папоротевидні, *Pinopsida* Хвойні, *Magnolipsida* Дводольні, *Liliopsida* Однодольні), 66 родин та 270 родів.

Судинні спорові рослини (табл. 3.1.) разом з *Pinophyta* відіграють незначну роль у систематичному складі флори (1,4 % видів, 2,1 % родів, 6 % родин), що є характерним для флори земної кулі загалом, а також для всіх регіональних флор (Малиновський, 1980). Абсолютна більшість видів флори Волинської області представлена рослинами відділу *Magnoliophyta* – 98,6 % від загальної кількості видів. Співвідношення між класами *Liliopsida* і *Magnolipsida* (відповідно 29 і 471 вид) становить 1:6,1. Показник середньої насиченості родини видами становить 7,7, родами – 4,2, а одного роду видами – 1,8, що свідчать про значну флористичну різноманітність синантропної флори Волинської області.

Аналіз родинного флористичного спектру засвідчив, що 11 найбагатших на види родин нараховують 324 види (63,9 % від загальної кількості видів), в тому числі перші дві родини (*Asteraceae* Dumort. та *Brassicaceae* Burnett) об'єднують 111 видів (21,9 %).

Таблиця 3.1.

Головні пропорції синантропної флори Волинської області

Відділ, клас	Родини		Роди		Види	
	абс.к-ть	відн., %	абс.к-ть	відн., %	абс.к-ть	відн., %
<i>Equisetophyta</i>	1	1,5	2	0,7	2	0,4
<i>Polypodiophyta</i>	2	3,0	2	0,7	3	0,6
<i>Pinophyta</i>	1	1,5	2	0,7	2	0,4
<i>Magnoliophyta:</i>	62	94,0	272	97,9	500	98,6
в т.ч. <i>Magnoliopsida</i>	54	81,9	252	92,7	471	92,9
<i>Liliopsida</i>	8	12,1	20	7,2	29	5,7
Разом	66	100	278	100	507	100

Родин з одним видом нараховано 19, прикладом яких є *Athyriaceae* Alst. *Portulacaceae* Juss. *Salicaceae* Mirb. *Hydrocharitaceae* Juss. *Juncaceae*, *Portulacaceae*, *Resedaceae*. S.F.Gray *Juncaceae* Juss. *Araceae* Juss.

Спектр провідних родин судинних рослин флори Волинської області (кількість видів)

Asteraceae Dumort. 136
Poaceae Barnhart 88
Cyperaceae Juss. 76
Fabaceae Lindl. 64
Cariophyllaceae Juss. 61

Brassicaceae Burnett 59
Rosaceae Juss. 56
Ranunculaceae Juss. 52
Lamiaceae Lindl. 47
Apiaceae Lindl. 44

Насиченими на види родинами є *Boraginaceae* Juss. (13 видів), *Plantaginaceae* Juss. (12 видів), *Violaceae* Batsch (12 видів), *Malvaceae* Juss. (10 видів), *Euphorbiaceae* Juss. (7 видів), *Amaranthaceae* Juss. (5 видів) тощо.

При співставленні із спектром провідних родин судинних рослин Волинської області в цілому нами виявлено співпадання наступних родин в обох спектрах: *Asteraceae*, *Poaceae*, *Fabaceae*, *Cariophyllaceae*, *Brassicaceae*, *Rosaceae*, *Ranunculaceae*, *Lamiaceae*, *Apiaceae*.

Специфічність флори відображає родовий спектр (Толмачев, 1974). Найбагатші роди, кожен з яких містить шість і більше видів, складають майже третю частину видового складу синантропної флори Волинської області (150 видів; 29,6 % від загальної кількості видів) з 22 родів (7,9 % від загальної кількості родів).

Спектр найбагатших родин синантропної флори Волинської області
(кількість видів)

<i>Asteraceae</i> Dumort.	60	<i>Poaceae</i> Barnhart	20
<i>Brassicaceae</i> Burnett	51	<i>Ranunculaceae</i> Juss.	20
<i>Fabaceae</i> Lindl.	34	<i>Rosaceae</i> Juss.	20
<i>Cariophyllaceae</i> Juss.	33	<i>Apiaceae</i> Lindl.	18
<i>Lamiaceae</i> Lindl.	27	<i>Polygonaceae</i> Juss.	18
<i>Chenopodiaceae</i> Vent.	23		

Спектр провідних родів
синантропної флори Волинської області (кількість видів)

<i>Viola</i> L.	12	<i>Malva</i> L.	6
<i>Chenopodium</i> L.	11	<i>Amaranthus</i> L.	5
<i>Geranium</i> L.	8	<i>Anthemis</i> L.	5
<i>Veronica</i> L.	8	<i>Bidens</i> L.	5
<i>Vicia</i> L.	8	<i>Galeopsis</i> L.	5
<i>Euphorbia</i> L.	7	<i>Lepidium</i> L.	5
<i>Potentilla</i> L.	7	<i>Oenothera</i> L.	5
<i>Rumex</i> L.	7	<i>Persicaria</i> Mill.	5
<i>Trifolium</i> L.	7	<i>Ranunculus</i> L.	5
<i>Verbascum</i> L.	7	<i>Rorippa</i> Scop.	5
<i>Atriplex</i> L.	6	<i>Silene</i> L.	5
<i>Batrachium</i> (DC.) S.F.Gray	6		

Найбагатші з них – *Viola* L. (12 видів), *Chenopodium* L. (11). Значну частину (50 видів; 9,9% від загальної кількості видів) складають роди, що представлені п'ятьма видами (*Amaranthus* L., *Anthemis* L., *Bidens* L., *Galeopsis* L., *Lepidium* L., *Oenothera* L., *Persicaria* Mill., *Ranunculus* L., *Rorippa* Scop., *Silene* L.).

При співставленні із родовим спектром природної флори Волинської області відмічено співпадання родів *Chenopodium* L., *Geranium* L., *Euphorbia* L., *Ranunculus* L., *Potentilla* L., *Rumex* L.,

Trifolium L., *Veronica* L., *Vicia* L., *Viola* L. тощо.

Спектр провідних родів природної флори Волинської області
(кількість видів)

<i>Carex</i> L.	55	<i>Pilosella</i> Hill.	13
<i>Veronica</i> L.	20	<i>Euphorbia</i> L.	12
<i>Viola</i> L.	17	<i>Juncus</i> L.	12
<i>Salix</i> L.	15	<i>Geranium</i> L.	11
<i>Potamogeton</i> L.	15	<i>Campanula</i> L.	11
<i>Ranunculus</i> L.	14	<i>Chenopodium</i> L.	11
<i>Potentilla</i> L.	13	<i>Galium</i> L.	10
<i>Trifolium</i> L.	13	<i>Festuca</i> L.	10
<i>Vicia</i> L.	13	<i>Dianthus</i> L.	10
<i>Rumex</i> L.	13		

Роди з одним представником (*Acorus* L., *Ballota* L., *Conyza* L., *Elytrigia* Desv., *Pastinaca* L. тощо) складають 62,6 % в заключній частині родового спектру флори регіону дослідження (174 види; 34,3 % від загальної кількості видів).

При співставленні родових спектрів синантропної флори за фракціями (див. нижче) виявлено, що є роди повністю «апофітні», тобто представлені аборигенними видами, що змінили свої місцезростання, – це *Viola* L. (12 видів), *Potentilla* L. (7 видів), *Batrachium*(DC.) S.F.Gray (6 видів), *Ranunculus* L. та *Rorippa* Scop. (по 5 видів).

Спектр провідних родів
апофітної фракції синантропної флори (кількість видів)

<i>Viola</i> L.	12	<i>Rorippa</i> Scop.	5
<i>Potentilla</i> L.	7	<i>Veronica</i> L.	5
<i>Verbascum</i> L.	7	<i>Chenopodium</i> L.	4
<i>Batrachium</i> (DC.) S.F.Gray	6	<i>Cardamine</i> L.	4
<i>Rumex</i> L.	6	<i>Galeopsis</i> L.	4
<i>Trifolium</i> L.	6	<i>Vicia</i> L.	4
<i>Persicaria</i> Mill.	5	<i>Plantago</i> L.	4
<i>Ranunculus</i> L.	5	<i>Bidens</i> L.	4

Родами із повністю заносних видів є *Malva* L. (6 видів), *Amaranthus* L. *Oenothera* L. (по 5 видів).

Спектр провідних родів

адвентивної фракції синантропної флори (кількість видів)

<i>Chenopodium</i> L.	7	<i>Atriplex</i> L.	5
<i>Geranium</i> L.	6	<i>Euphorbia</i> L.	5
<i>Malva</i> L.	6	<i>Oenothera</i> L.	5
<i>Amaranthus</i> L.	5	<i>Vicia</i> L.	4

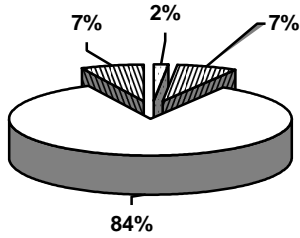
Слід відмітити, що родами, представленими одним видом, серед адвентивної фракції є 111 (наприклад, *Acorus* L., *Ambrosia* L., *Cichorium* L., *Elodea* Michx., *Lycium* L., *Leersia* Sw., *Phalacrolooma* Cass.), менше в апофітній фракції (2/3 від попередньої, або 84 роди), зокрема, *Berteroa* DC., *Chelidonium* L., *Convolvulus* L., *Elytrigia* Desv., *Erigeron* L., *Linaria* Mill., *Odontites* Ludw., *Taraxacum* Wigg..

3.2. Особливості біоекологічної структури

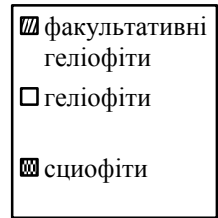
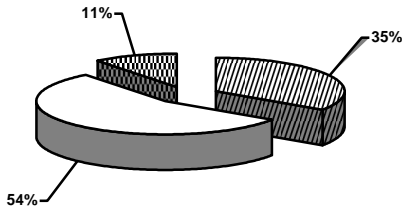
В процесі філогенезу розмаїття умов оточуючого середовища призвело до утворення екологічних груп рослин з певним комплексом зовнішніх та внутрішніх властивостей. Екологічний аналіз флори передбачає розподіл видів за показниками їх пристосування до екологічних факторів у групи, які є відображенням комплексу реально існуючих на даний час умов певного регіону [379].

За ступенем пристосування до водного середовища і зволоження ґрунту (Шенников, 1950) у синантропній флорі Волинської області виділяємо 4 основні групи разом із перехідними: гідрофіти (9; або 1,8 %), гігрофіти (35; 6,9 %), мезофіти (427 видів, 84,2 %) й ксерофіти (36; 7,1 %) (рис. 3.1, А).

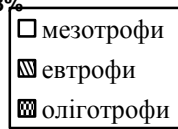
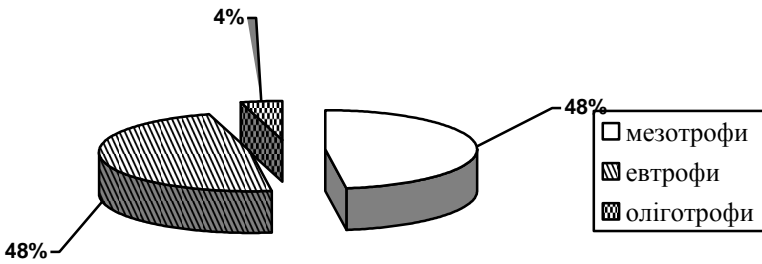
До рослин помірно зволених місцезростань у флорі Волинської області належить понад 80% її видового складу. Мезофіти опанували екотопи широколистяних лісів, заплавних лук та орних земель, які займають основну площу району. Так, мезофітами з широкою амплітудою пристосувань є 276 видів (наприклад, *Papaver argemone* L., *Psammophiliella muralis* (L.) Ikonn., *Saponaria officinalis* L.), на вогких і сирих ґрунтах заплавних лук поширені гігромезофіти (24 види, прикладом яких є *Alsine media* (L.) Vill., *Melandrium dioicum* (L.) Coss. et Gern, *Spergula sativa* Voenn.), а на свіжих ґрунтах поширені ксеромезофіти *Asclepias syriaca* L., *Galium spurium* L., *Sherardia arvensis* L., *Euphorbia cyparissias* L. (151 вид).

А

Б

В

Рис. 3.1. Спектри екологічних елементів синантропної флори Волинської області:

А – за ступенем пристосування до водного середовища і вологості ґрунту, %; Б – за ступенем пристосування до інтенсивності освітлення, %; В – за ступенем пристосування до родючості ґрунту, %.

Друге і третє місця у спектрі посідають гігрофіти і ксерофіти. До наземних рослин, що ростуть в умовах підвищеної вологості повітря та на вологих ґрунтах, найбільш поширених в крайній західній, центральній та крайній східній частині височини, належать тіньові трав'янисті види *Ranunculus sceleratus* L., *Cucubalus baccifer* L., *Rumex conglomeratus* Murr.; рослини відкритих посушливих місцезростань – ксерофіти *Atriplex prostrata* Boucher ex DC., *Ceratocephala testiculata* (Crantz) Bess., *Thymelaea passerina* (L.) Coss. et Germ. та мезоксерофіти *Galium aparine* L., *Potentilla argentea* L., *Prunus mahaleb* L. тощо.

Гідрофіти поширені в повільно текучих і стоячих водах природних та штучних водойм, на їхніх берегах. Ця найменша у синантропній флорі група представлена *Ceratophyllum demersum* L., *Batrachium aquatile* (L.) Dumort, *Lemna turionifera* Landolt.

За ступенем пристосування до інтенсивності освітлення види флори Волинської області нами на 3 групи: геліофіти, субгеліофіти та сціофіти (рис. 3.1, Б). У цьому спектрі переважають геліофіти – 296 видів (55,0 %), які найкраще розвиваються при повному освітленні в умовах луків, степів, сільськогосподарських угідь, екотопи яких займають більшу частину Волинської області. Їх прикладом є *Papaver argemone* L., *Otites borysthenticus* (Grun.) Klok., *Euphorbia helioscopia* L.. Факультативні геліофіти можуть жити при повному сонячному освітленні, але витримують і невелике затінення. У синантропній флорі Волинської області їх майже вдвічі менше, ніж геліофітів (175; 34,5 %). До цієї екологічної групи належать *Batrachium divaricatum* (Schrank) Schur, *Melandrium album* (Mill.) Garcke, *Oberna behen* (L.) Kopp. тощо. Найменшу частину спектра посіли сціофіти – тіньові рослини, які зростають в затінених місцях, мішаних та широколистяних лісах із високою зімкненістю крон дерев (36; 10,5 %) (наприклад, гемісціофіти *Chelidonium majus* L., *Dryopteris dilatata* (Hoffm.) A.Gray, *Urtica dioica* L., сціофіти *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott, *Cuscuta europaea* L., *Picea abies* (L.) Karst.).

Залежно від потреби в трофних елементах ґрунту види синантропної флори Волинської області ми поділили на 3 групи: оліготрофи, мезотрофи і евтрофи. Вологий і теплий клімат Волинського плато, підвищена рівнинна, особливо в західній частині, поверхня сприяли розвитку родючих ґрунтів в південній частині області (опідзолених чорноземів із слабокислою реакцією та сірих лісових і дерново-опідзолених ґрунтів майже в однаковій пропорції).

Тому у досліджуваній флорі співвідношення евтрофів (242 види; 47,7%) і мезотрофів (243; 47,9 %) майже однакове (рис. 3.1, В).

До евтрофів, які зростають в широколистяних лісах, на степових чорноземах та евтрофних болотах області, належать, наприклад, *Ranunculus flammula* L., *Urtica urens* L., *Euphorbia helioscopia* L., *E.peplus* L..

Типовими мезотрофами, які мають помірні вимоги до вмісту поживних речовин у ґрунті, є *Euphorbia exigua* L. *Spergula maxima* Weine, *Falcaria vulgaris* Bernh., до перехідної групи оліго-мезотрофів (13 видів) належать *Astragalus onobrychis* L., *Vupleurum falcatum* L., *Potentilla argentea* L.

Зростання оліготрофів – найменш численної групи (22 види, або 4,4 %) – приурочено до бідних на мінеральні солі пісків річкових заплав, які займають переважно північну частину території Волинської області. В складі цієї групи *Hydrocotyle vulgaris* L., *Silene lithuanica* Zapal., *Spergula morisonii* Voreau тощо.

Для порівняння основних екологічних груп флор суміжних територій ми брали їх відсоткові співвідношення (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2

Співвідношення екологічних груп в окремих флорах
Європейської флористичної області, %

Екологічні групи	Волинська область	Західне Полісся	Мале Полісся
Фактор водозабезпечення			
Гідрофіти	1,8	7,9	6,4
Гігрофіти	6,9	17,5	20,8
Мезофіти	84,2	71,5	65,7
Ксерофіти	7,1	3,1	7,1
Фактор світлозабезпечення			
Геліофіти	55,0	51,7	76,9
Факультативні геліофіти	34,5	39,6	18,0
Сціофіти	10,5	8,7	15,1
Фактор трофності субстрату			
Оліготрофи	4,4	7,4	11,7
Мезотрофи	47,9	59,3	46,5
Евтрофи	47,7	33,3	41,8
Джерело інформації	Коцун, Кузьмішина	Шевчик [407]	Мшанецька (1995)

Аналіз екологічних елементів за ступенем пристосування до водного середовища, інтенсивності освітлення й родючості ґрунту ще раз підтвердив належність флори Волинської області до Центральноєвропейської провінції.

Отже, існуючі у Волинській області умови найсприятливіші для поширення синантропних видів мезофітного, мезотрофно-евтрофного та геліофітного характеру.

Розподіл рослин на групи стосовно екологічних факторів є умовним, тому що в природі екологічні фактори завжди поєднані в комплекси. Рослини, подібні за їх пристосуванням і відношенням до всього комплексу їх життєвого середовища, належать до однієї життєвої форми. Термін "життєва форма" запропонував Е. Вармінг (1884), розуміючи її як форму, в якій вегетативне тіло рослини знаходиться в гармонії із оточуючим середовищем протягом всього життя. Найбільш уживаним став термін "біоморфа", запропонований В. М. Козо-Полянським (1945).

У відповідності до класифікації І. Г. Серебрякова [352, 353] усі види синантропної флори Волинської області поділяємо на 3 відділи і 5 типів (табл.3.3).

Таблиця 3.3.

Співвідношення різних типів життєвих форм рослин
у синантропній флорі Волинської області
(за класифікацією І. Г. Серебрякова)

Відділ	Тип	Кількість видів	
		абсолютна	відносна, %
Деревні рослини		24	4,7
в т.ч.	Дерева	13	2,6
	Кущі	11	2,1
Наземні трави		474	93,5
в т.ч.	Полікарпічні трави	220	43,4
	Монокарпічні трави	254	50,1
Водяні трави	Плаваючі і підводні трави	9	1,8

У досліджуваній флорі переважають наземні трави (474; 93,5 %), значна частина з яких є полікарпіками (*Equisetum arvense* L., *Asclepias*

syriaca L., *Euphorbia virgata* Waldst.et Kit. тощо) лісових, лучно-степових лучних та болотних флорокомплексів. Монокарпічні трави (254; 50,1 %) є рослинами переважно сегетально-рудеральних угруповань (*Consolida regalis* S.F. Gray, *Nigella arvensis* L., *Fumaria officinalis* L.). Серед монокарпиків слід відмітити наявність великої кількості однорічників – 195 видів, або 38,5 % від загальної кількості видів, прикладом яких є *Papaver rhoeas* L., *Portulaca oleraceae* L., *Amaranthus albus* L. Деревні рослини займають за кількістю видів проміжне місце (24; 4,7 %). До цього відділу належить майже однакова кількість видів дерев (наприклад, *Picea abies* (L.) Karst., *Betula pendula* Roth., *Salix fragilis* L.) та видів кущів (наприклад, *Berberis vulgaris* L., *Prunus mahaleb* L., *Rosa rugosa* Thunb.). До водних трав (9; 1,8 %) належать, наприклад, представники родів *Batrachium* та *Ceratophyllum*. У синантропній флорі Волинської області (табл. 3.4.) присутні представники всіх п'яти головних типів життєвих форм, виділених у класифікації К. Раункієра (1905). Найчисленнішими групами є гемікриптофіти (238; 46,8 %) та терофіти (214; 42,1). Прикладами гемікриптофітів є *Chelidonium majus* L., *Humulus lupulus* L., *Ranunculus repens* L. За морфологічними ознаками у складі цієї групи ми розрізняємо розеткові гемікриптофіти (*Myosurus minimus* L., *Taraxacum officinale* Webb ex Wigg., *Tussilago farfara* L.), напіврозеткові гемікриптофіти (*Thalictrum minus* L., *Chelidonium majus* L., *Silene dichotoma* Ehrh.).

До терофітів належать *Papaver dubium* L., *Cannabis ruderalis* Janisch., *Arenaria viscida* Hall.f.ex. Lois., *Alsine media* (L.) Vill. До цієї групи належать стрижнекореневі *Atriplex nitens* Schkuhr, *Silene armeria* L., *Spergula arvensis* L..

Серединну частину спектру посіли групи фанерофітів (19; 3,7%) та криптофітів (31; 7,1%). Представниками криптофітів є *Rumex acetosella* L., *Lathyrus pratensis* L., *Vicia sepium* L. До кореневищних геофітів належать трав'янисті багаторічники довгокореневищні *Ranunculus flammula* L., *Elytrigia repens* (L.) Nevski, *Lolium perenne* L., до короткокореневищних – *Ranunculus polyanthemos* L., *Athyrium filix-femina* (L.) Roth, *Dryopteris dilatata* (Hoffm.) A.Gray, до каудексових геофітів – *Aquilegia vulgaris* L., *Arabis gerardii* (Besser) Besser ex Koch, *Reseda lutea* L., *Scleranthus perennis* L. Фанерофітами є *Berberis vulgaris* L., *Quercus rubra* L., *Betula pendula* Roth. тощо.

Найменше виявлено видів серед хамефітів – 5 видів (0,9%), до яких відносимо *Cerastium holosteoides* Fries, *Oberna behen* (L.) Ikonn., *Sagina procumbens* L., *Saponaria officinalis* L., *Vinca minor* L.

Поширеності терофітів в межах регіону досліджень сприяє порівняно тепла зима. Прикладами їх є бур'яни, паразити та напівпаразити *Chenopodium album*, *Cuscuta europaea*, *Melampyrum nemorosum*, *Urtica urens* та прибережно-водні й водні однорічники *Bidens tripartita*, *Polygonum hydropiper*, *Callitriche verna*.

Таблиця 3.4.

Біологічний спектр синантропної флори Волинської області
(за класифікацією К. Раункієра)

Життєва форма	Кількість видів	
	абсолютна	відносна, %
Фанерофіт	19	3,7
Хамефіт	5	0,9
Гемікриптофіт	238	46,8
Криптофіт	31	7,1
в т.ч. геофіт	22	4,3
гідрофіт	9	2,8
Терофіт	214	42,1
Разом:	507	100

В групу фанерофітів об'єднані дерева і кущі, частка яких у загальному балансі флори становить 5,2 %. За зменшенням розмірів (висоти) фанерофіти поділяємо на мега-, мезо-, мікро- і нанофанерофіти. Часто цей біологічний тип додатково поділяють на зимовозелені, листопадні, епіфітні тощо. Так, наприклад, серед мегафанерофітів флори Волинської області є зимовозелені види *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, ліана *Hedera helix* і листопадні *Acer platanoides*, *Fraxinus excelsior*, *Quercus robur*. Листопадними є практично всі мезофанерофіти (наприклад, *Carpinus betulus*, *Cerasus avium*, *Malus sylvestris*), мікрофанерофіти (*Berberis vulgaris*, *Corylus avellana*, *Frangula alnus*, *Sambucus nigra*), нанофанерофіти (*Daphne mezereum*,

Grossularia reclinata, *Rosa canina*). Мікрофанерофіт *Juniperus communis* належить до зимовозелених рослин.

Хамефітів у флорі регіону нараховано лише 57 видів, що становить незначну частку (4,1 %). Сюди належать кущики та півкущики. Прикладом їх є *Calluna vulgaris*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Sedum acre*, *Stellaria holostea*, *Galeobdolon luteum*, *Veronica officinalis*.

Проведений нами аналіз підтвердив висновок К. Раункієра про перевагу гемікриптофітів і терофітів.

Отже, в цілому спектр життєвих форм флори Волинської області відповідає ландшафтно-кліматичним умовам рівнини і співпадає з аналогічними показниками для інших рівнинних флор з помірно холодною зимою [139].

3.3. Автохтонно-аллохтонна складові синантропної фракції

Одним з головних наслідків посилення антропогенного впливу на довкілля є синантропізація рослинного покриву. Масштабність цього процесу призводить до чітко виражених змін у структурі природної флори взагалі та регіональної зокрема, що виявляється у втраті нею специфічних рис: зменшення різноманіття автохтонних видів рослин та посилення участі адвентивних, збіднення складу рослинних угруповань, заміна домінуючих типів рослинності, похідними, посилення процесів ізоляції частин ареалів окремих видів тощо.

За попередніми даними на основі критичного опрацювання матеріалів польових обстежень, проведених протягом 1999-2013 рр. та доповнених матеріалами гербарних фондів (KW, KWHA, LUM, LUU, LW, LWS, PKM) і літературних джерел, нами встановлено, що у Волинській області поширені 1272 види судинних рослин природної флори, серед яких 507 є синантропними.

Синантропні види за класифікацією Я.Корнася по відношенню до норми їх реакції на антропогенний вплив поділяють на апофіти (аборигенні види, які повністю або частково переселились на антропогенні місцезростання) та антропофіти (адвентивні види). Перші за ступенем адаптації до антропогенних чинників поділяються на три групи: евапофіти – місцеві види, які повністю або частково перейшли до антропогенних екосистем; геміапофіти – активно поширюються в напівприродних або трансформованих екосистемах,

але зберігають сталі позиції у природних екосистемах; спонтанеофіти в антропогенних екосистемах якщо і трапляються, то випадково [323]. Види, поширення яких в антропогенних екосистемах не відмічались, позначені як не синантропні.

Антропофіти поділяють на різні групи відповідно до часу заносу (археофіти та кенофіти), способом заносу (ергазіофіти, ксенофіти) та ступенем натуралізації (агріофіти, колонофіти, епекофіти).

За часом занесення антропофіти поділяють на археофіти – занесені в Україну до XV ст.; кенофіти – потрапили до України з XV до XX ст.; евкенофіти – занесені у XX ст., після Першої світової війни [327]. За ступенем натуралізації серед антропофітів відмічені такі категорії: агріофіти – натуралізувалися в напівприродних та природних екосистемах, здатні витримувати в них конкуренцію з місцевими видами; епекофіти – стійко поширені в антропогенних екосистемах; колонофіти – здатні утворювати колонії або первинні популяції, починають поширюватися за рахунок діаспор, сформованих в нових умовах; ефемерофіти – поява їх пов'язана з новими занесеннями діаспор в різні пункти. За способом занесення виділені такі категорії: аколотофіти – занесені людиною неумисно, поширюються завдяки тому, що природні екосистеми є антропогенно порушеними, а умови антропогенних екосистем найсприятливіші для зростання; ергазіофіти – занесені людиною умисно, в певних цілях і зберігаються лише в культурі; ергазіофігофіти – ті з ергазіофітів, що періодично дичавіють з культури; ергазіоліпофіти – залишились з колишніх культур, "релікти культури"; ксенофіти – занесені людиною неумисно, випадково, широкого поширення не отримали.

Серед виділених 507 синантропних видів Волинської області апофітів нараховується 287 (56,6%), антропофітів – 220 видів (43,4%) (рис. 3.2). Співвідношення суми апофітів та антропофітів є важливою ознакою при аналізі ступеня синантропізації флори. Для досліджуваної території він становить 1,3:1 і свідчить, що синантропна флора території дослідження сформувалась під впливом аборигенної флори і нині процеси апофітизації переважають над процесами адвентивізації.

Серед апофітів за ступенем адаптації до антропогенно порушених умов превалюють геміапофіти – 149 видів або 51,9%. Це наприклад, *Euphorbia cyparissias* L., *Geum urbanum* L., *Potentilla anserina* L., *Medicago falcata* L. aggr., *Prunella vulgaris* L., *Achillea millefolium* L., *Anthemis ruthenica* Bieb., *Carduus crispus* L.

Другу позицію займають евапофіти – 87 видів або 30,3%. Це наприклад, *Chelidonium majus* L., *Urtica dioica* L., *Chenopodium album* L., *Ch. urticum* L., *Polygonum aviculare* L. s.str., *Rumex acetosella* L., *Berteroa incana* (L.) DC, *Sisymbrium loeselii* L., *Echium vulgare* L., *Plantago major* L., *P. media* L.

Спонтанеофітів нараховується 51 вид або 17,8%. До них належать *Astragalus glycyphyllos* L., *Epilobium collinum* C. C. Gmel., *E. montanum* L., *Geranium divaricatum* Ehrn., *G. pratense* L., *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm., *Sambucus racemosa* L., *Plantago arenaria* Waldst. et Kit, *Lycopus europaeus* L., *Campanula rapunculoides* L.

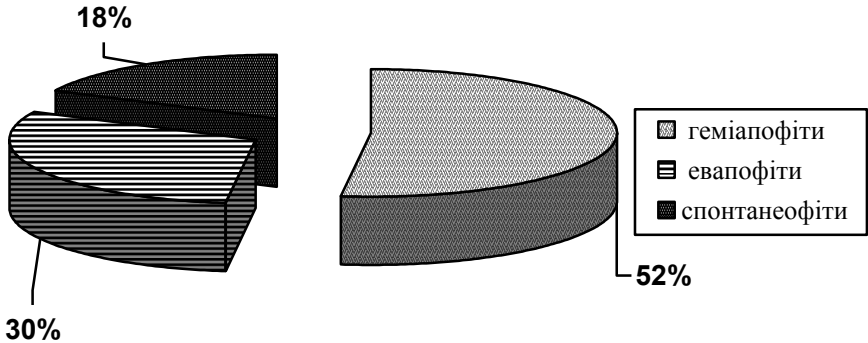

Рис. 3.2. Співвідношення апофітів за ступенем адаптації до антропогенно порушених умов

Таким чином, серед апофітної фракції синантропної флори Волинської області виключно більшість становлять геміапофіти, види з активною стратегією поширення в напівприродних або трансформованих екосистемах та сталими позиціями у природних фітоценозах.

3.4. Аналіз адвентивної фракції синантропної флори

Волинської області

3.4.1. Географічний аналіз

В адвентивній фракції синантропної флори Волинської області за первинними ареалами нами виділено 25 ареалогічних груп, які об'єднуються у 7 флорогенетичних елементи (табл. 3.5). Первинний ареал 15 видів не виявлений.

Таблиця 3.5.

Спектр флорогенетичних елементів та ареалогічних груп адвентивних рослин Волинської області

Тип флорогенетичного елементу	Ареалогічна група	Кількість видів		
		у групі	всього	%
Середземноморський	Середземноморська	43	49	22,3
	Східносередземноморська	3		
	Західносередземноморська	3		
Середземноморський -ірано-туранський	Середземноморська-ірано-туранська	31	35	15,9
	Середземноморсько-туранська	4		
Ірано-туранський	Ірано-туранська	17	31	14
	Середньоазійська	4		
	Передньоазійська	4		
	Центральноазійська	6		
Азійський	Азійська	13	18	8,2
	Східно-азійська	5		
Європейський	Європейська	7	19	8,6
	Західносередньоевропейська	4		
	Середньоевропейська	5		
	Південноєвропейська	3		
Американський	Північно-американська	48	54	24,5
	Центральноамериканська	3		
	Південноамериканська	3		
Не встановлений		15	15	6,8

Серед адвентивних видів рослин найчисленніші види американського походження – 54 види, або 24,5% від їх загальної кількості. З них виключна більшість належить північноамериканським видам – 48; 21,8%. Серед них такі деревні види, як *Acer negundo* L., *A. saccharinum* L., *Quercus rubra* L., *Amorpha fruticosa* L., *Padus serotina* Agardh., *Robinia pseudoacacia* L., *Symphoricarpos rivularis* Suksdorf; трав'янисті – *Ambrosia artemisiifolia* L., *Conyza canadensis* (L.) Cronq., *Iva xanthiifolia* Nutt (*Cyclachaena xantiifolia* Nutt), *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr.et Gray, *Elodea canadensis* Michx., *Amaranthus albus* L., *A. blitoides* S. Wats., *Lepidium densiflorum* Schrad., *Oenother biennis* L., *O. rubricaulis* Klebahn, *Bidens frondosa* L., *Galinsoga parviflora* Cav., *G.*

ciliata (Rafin.) Blake, *Matricaria discoidea* DC., *Phalacrolooma annuum* (L.) Dumort, *Solidago canadensis* L. тощо.

Кількісне співвідношення основних флорогенетичних елементів адвентивної фракції синантропної флори Волинської області відображено на рис. 3.3.

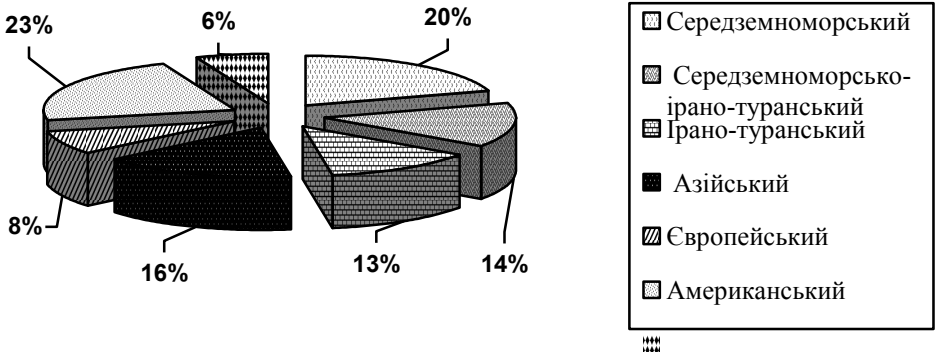

Рис. 3.3. Кількісне співвідношення основних флорогенетичних елементів адвентивної фракції синантропної флори Волинської області

Досить широко представлені види середземноморського флорогенетичного елементу – 49 (22,3%). Серед них найчисленніша середземноморська ареа логічна група, яка нараховує 43 види, що становить 19,5%. До них, наприклад, належать *Urtica urens* L., *Chenopodium hybridum* L., *Ch. vulvaria* L., *Raphanus raphanistrum* L., *Alcea rosea* L., *Vicia tetrasperma* (L.) Schreb., *V. villosa* Roth, *Anthemis arvensis* L., *A. austriaca* Jacq., *Carduus acanthoides* L. тощо.

Численним є середземноморсько-ірано-туранський флорогенетичний елемент, який нараховує 35 видів, або 15,9%. Найчисленнішою тут є середземноморсько-ірано-туранська ареалогічна група – 31 вид, або 14,1%. До цієї групи належать *Consolida regalis* S.F. Gray, *Papaver rhoeas* L., *Sinapis alba* L., *Conium maculatum* L., *Lappula squarrosa* (Retz.) Dumort, *Myosotis arvensis* (L.) Hill, *Veronica arvensis* L., *Ballota nigra* L. тощо.

До ірано-туранського флорогенетичного елементу належить 31 вид рослин (15,9%), де провідне місце займає ірано-туранська

ареалогічна група – 17 видів, або 7,7%. Це, наприклад, *Portulaca oleraceae* L., *Kochia scoparia* (L.) Schrad., *Armoracia rusticana* Gaertn., *Lepidium ruderales* L., *Thlaspi arvense* L., *Malva neglecta* Wallr., *Lamium album* L., *Artemisia absinthium* L. тощо. Центральнопівденноазійська ареалогічна група нараховує 6 видів, або 2,7% (*Atriplex hortensis* L., *A. micrantha* C.A. Mey, *Fagopyrum tataricum* (L.) Gaertn., *Brassica campestris* L.), середньопівденноазійська – 4; 1,8% (*Cannabis ruderalis* Janisch. *Artemisia annua* L.) та південноазійська – 4; 1,8% (*Rumex obtusifolius* L., *Medicago sativa* L., *Phelipanche ramosa* (L.) Pomel).

Європейський флорогенетичний елемент нараховує 19 видів або 8,6%. Це, наприклад, *Euphrasia tatarica* Fisch. ex Spreng., *Digitaria ischaetum* (Schreb.) Muehl, *Dianthus barbatus* L., *Chenopodium rubrum* L., *Lunaria annua* L., *Malus sylvestris* (L.) Mill.

Майже однаковою кількістю видів представлений азійський флорогенетичний елемент, який нараховує 18 видів, або 8,2% (наприклад, *Chenopodium sueticum* J. Murr, *Faloppia convolvulus* (L.) A. Löve, *Cardaria draba* (L.) Desv., *Geranium sibiricum* L., *Echinochloa crus-galli* (L.) Beauv, *Abutilon theophrasti* Medik тощо).

3.4.2. Групи антропофітів за часом і способом імміграції та ступенем натуралізації

Антропофіти характеризуються за трьома ознаками – часом занесення, способом занесення та ступенем натуралізації з використанням традиційних класифікацій адвентивного елемента флори [321].

Аналіз антропофітів за часом занесення свідчить про незначну перевагу кенофітів – 111 видів (50,5%) (рис. 3.3.). Це, наприклад, *Lemna turionifera* Landolt, *Leersia oryzooides* (L.) Sw., *Solidago canadensis* L., *Phalacrocloma annuum* (L.) Dumort, *Matricaria discoidea* DC., *M. perforata* Merat, *Conyza canadensis* (L.) Cronq. тощо. Археофітів дещо менше – 109 видів (49,5%). До них належать *Acorus calamus* L., *Echinochloa crus-galli* (L.) Beauv., *Bromus arvensis* L., *Gagea pratensis* (Pers.) Dumort., *Sonchus arvensis* L., *Senecio vulgaris* L., *Lactuca serriola* Torner, *Cichorium intybus* L. тощо. Співвідношення між цими двома групами 0,9:1,0, що свідчить про помірний процес проникнення адвентивних видів на територію дослідження.

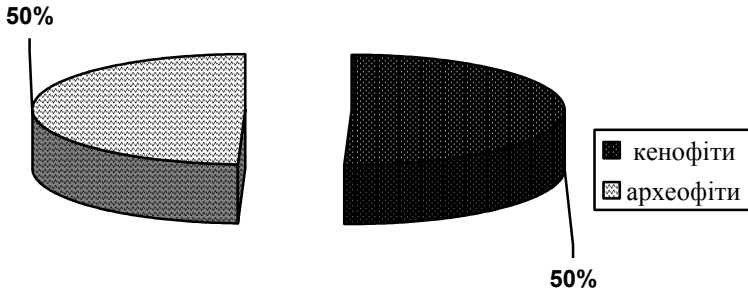

Рис. 3.3. Співвідношення антропофітів за часом занесення

За способом занесення серед антропофітів переважають кенофіти 111 видів, або 50,5% (рис. 3.4.). До них належать *Centaurea cyanus* L., *C. diffusa* Lam., *Carduus acanthoides* L., *C. nutans* L., *Artemisia absinthium* L., *A. annua* L., *Anthemis arvensis* L., *A. austriaca* Jacq., *Lamium album* L. тощо. Значно нижчі позиції займають ергазіофіти – 74 види або 33,7%. Це, наприклад, *Dracocephalum moldavica* L., *Lycium barbatum* L., *Trifolium hybridum* L., *Onobrychis viciifolia* Scop. *Lupinus perenne* L., *L. polyphyllus* Lindl., *Malva moschata* L. тощо. Аколотофіти представлені незначною кількістю видів – 35 або 15,9%. До них належать *Malva neglecta* Wallr., *M. pusilla* Smith, *Abutilon theophrasti* Medik., *Reseda lutea* L., *Velarum officinale* (L.) Reich., *Silene gallica* L.

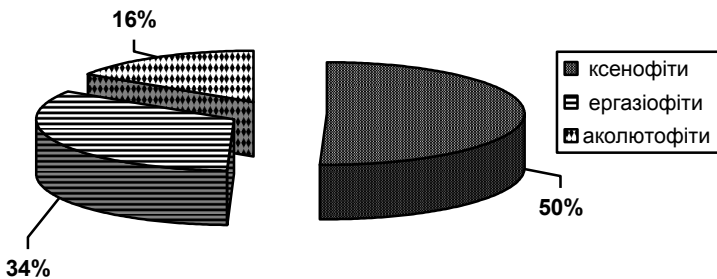

Рис. 3.4. Співвідношення антропофітів за способом занесення

За ступенем натуралізації виключно більшість складають епекофіти – 159, або 72,3% (рис. 3.5): *Thlaspi arvense* L., *Sinapis alba*

L., *Hesperis matronalis* L., *Erysimum cheiranthoides* L., *Cardaria draba* (L.) Desv., *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

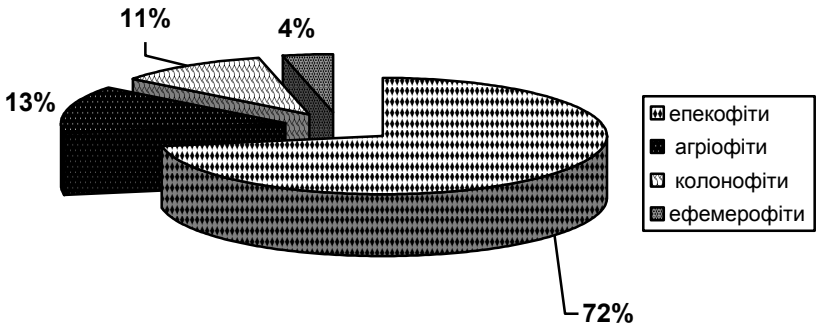

Рис. 3.5. Співвідношення антропофітів за ступенем натуралізації

Агрофітів нараховується 29 видів або 13,2%. До них належать *Silene lithuanica* Zapal., *Saponaria officinalis* L., *Nigella arvensis* L., *Juncus tenuis* Willd., *Elodea canadensis* Michx., *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Impatiens parviflora* DC. тощо. Дещо меншою кількістю видів представлені колонофіти – 24 види, або 10,9%. Це, наприклад, *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr.et Gray, *Quercus rubra* L., *Aquilegia vulgaris* L., *Fraxinus lanceolata* Borkh. Ефемерофітів нараховується лише 8 видів (1,6%), наприклад, *Lunaria annua* L., *Dianthus barbatus* L., *Trifolium hybridum* L.

Результати кількісних показників синантропної флори та їх відсоткові значення відображені в таблиці 3.6.

3.5. Оцінка ступеня адвентивації території Волинської області

Для оцінки масштабів і наслідків синантропізації флори використана методика польського дослідника Б. Яцковяка, яка вказує на відсоткову участь антропофітів у флорі певного регіону. При кількісному аналізі синантропних видів нами використані наступні показники:

1) індекс синантропізації (розмір впливу людини), що виражається в загальній кількості древніх іммігрантів (археофіти) і нових прибульців, які пристосувалися в природних, напівприродних і в

Таблиця 3.6.

Історико-географічні групи синантропних видів Волинської області

Історико-географічні групи	Кількість видів	
	абсолютна	відносна, %
Апофіти (загальна кількість)	287	56,6
Групи за ступенем адаптації до антропогенно порушених умов		
геміапофіти	149	29,4
евапофіти	87	17,2
спонтанеофіти	51	10,1
Антропофіти (загальна кількість)	220	43,4
Групи за часом занесення		
археофіти	109	21,5
кенофіти	111	21,9
Групи за способом занесення		
ксенофіти	111	21,9
ергазіофіти	74	14,6
аколютофіти	35	6,9
Групи за ступенем натуралізації		
епокофіти	159	31,4
агріофіти	29	5,7
колонофіти	24	4,7
ефемерофіти	8	1,6
Всього	507	100

змінені людиною місцепроживаннях – ріллі, смітєвих звалищах тощо;

2) індекс апофітизації – відношення апофітів до загального числа видів;

3) індекс антропофітизації – відношення адвентивних рослин до загального числа видів;

4) індекс археофітизації – відношення археофітів до загального числа видів;

5) індекс кенофітизації – відношення кенофітів до загального числа видів;

6) індекс модернізації флори, тобто відношення кількості кенофітів до всіх іммігрантів (метафітів).

Аналіз кількісних показників антропогенних змін засвідчив, що індекс синантропізації становить 9,9%, що свідчить про значну

трансформованість досліджуваної території та антропогенний тиск на фітобіоту (табл. 3.7.).

Таблиця 3.7.

Кількісні показники антропогенних змін у флорі Волинської області

Показник	Формула	Відносні показники
Індекс синантропізації (IS)	$IS = \frac{Ap + Ar + Kn}{Ab + Ap + Ar + Kn} \cdot 100 (\%)$	39,9
індекс апофітизації (IAp)	$IAp = \frac{Ap}{Ab + Ap + Ar + Kn} \cdot 100 (\%)$	22,5
індекс антропізації (IAп)	$IAp = \frac{Ar + Kn}{Ab + Ap + Ar + Kn} \cdot 100 (\%)$	17,3
індекс модернізації (IM)	$IM = \frac{Kn}{Ar + Kn} \cdot 100 (\%)$	50,1
індекс археофітизації (IAr)	$IAr = \frac{Ar}{Ab + Ap + Ar + Kn} \cdot 100 (\%)$	8,5
індекс кенофітизації (IKп)	$IKn = \frac{Kn}{Ab + Ap + Ar + Kn} \cdot 100 (\%)$	8,7

Примітка: Ав – аборигенні види, Ap – апофіти, Ar – археофіти, Kn – кенофіти, IS – індекс синантропізації, IAп – індекс антропізації, IAp – індекс апофітизації, IKп – індекс кенофітизації, IAr – індекс археофітизації, IM – індекс модернізації

Індекс антропізації вказує роль інвазій адвентивних рослин в синантропізації флори. Індекс апофітизації відображає участь аборигенних видів в рослинному покриві антропогенно трансформованому екотопі. Співвідношення цих двох показників доводить, які процеси переважають на досліджуваній території. Індекс апофітизації переважає над індексом антропізації (відповідно 22,5% і 17,3%).

Індекс археофітизації показує участь видів з високим ступенем натуралізації – археофітів. Фоновий показник для досліджуваної території – 8,5%.

Показники індексів модернізації та кенофітизації відображають інтенсивність інвазій в даний час. Фоновий індекс модернізації досить високий 50,1%, що свідчить про негативний вплив на флору адвентивних видів, де вони знаходять вільні екологічні ніші. Серед інвазійних видів найбільш небезпечними є види, які виявляють характер експансії. Це *Oenothera biennis* L., *Oenothera rubricaulis* Klebahn, *Solidago canadensis* L., *Galinsoga ciliata* (Rafin.) Blake, *Galinsoga parviflora* Cav., *Phalacrolooma annuum* (L.) Dumort., *Ambrosia artemisifolia* L., *Impatiens parviflora* DC., *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr. et Gray тощо, які створюють плацдарм для наступних інвазій.

За градацією трансформованих територій, здійсненою А.М.Абрамовою та Б.М.Міркиним, досліджувана територія відноситься до середньосинантропізованих територій, де участь синантропних видів у фітоценозах становить 39,9 %.

Інтенсивне впровадження в культурфітоценози деревних рослин виявило зворотній бік інтродукції, яка проявляється у здатності екзотів інтенсивно розмножуватись за рахунок самосіву, корневих паростків, вкорінення пагонів тощо, набуваючи ознак дикорослих видів і утворювати нові рослинні угруповання. Такі властивості деяких інтродуцентів призводять до зміни структури культурфітоценозів, витіснення аборигенних видів та створенні нових монодомінантних угруповань. Таким чином, інтродукція виступає одним із джерел адвентизації природної флори.

Впродовж 2010-2015 років нами проведено експедиційні польові обстеження зелених насаджень парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Байрак» та «Дубечно», парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Першотравневий», парку культури та відпочинку імені Лесі Українки (місто Луцьк). Встановлено, що фітоценотичну активність в досліджуваних об'єктах проявляють 20 видів інтродуцентів. Це *Acer negundo* L., *A. saccharinum* L., *Rhus typhina* L., *Symphoricarpos rivularis* Suksdorf, L., *Mahonia aquifolia* (Pursh) Nutt., *Eleagnus angustifolia* Pursh., *Amorpha fruticosa* L., *Robinia pseudoacacia* L., *R. viscosa* Vent., *Physocarpus opulifolia* Maxim., *Prunus divaricata* Ledel., *Padus serotina* Agardh., *Rosa rugosa* Thunb., *Sorbaria sorbifolia* (L.) A., *Salix fragilis* L., *Spiraea salicifolia* L., *Lycium barbatum* L., *Parthenocissus quinquefolia*

(L.) Planch., *Ulmus parvifolia* Jacq. Деякі інтродуценти утворюють самосів, проте не виявляють чітких тенденцій до поширення. Це ергазіофіти *Aesculus hippocastanum* L., *Juglans cinerea* L., *J. mandshurica* Maxim., *J. nigra* L. *J. cordiformis* (Maxim.) Makino, *Quercus rubra* L. Значна група інтродуцентів утворює стійкі популяції завдяки вегетативному поновленню: *Rhus typhina*, *Hippophae rhamnoides*, *Eleagnus angustifolia*, *Physocarpus opulifolia*, *Sorbaria sorbifolia*, *Lycium barbatum*, *Parthenocissus quinquefolia*.

Високу фітоценотичну активність у парках виявляють кенофіти північноамериканського походження: *Acer negundo*, *Amorpha fruticosa*, *Padus serotina*, *Robinia pseudoacacia*, *R. viscosa*. Вони утворюють стійкі популяції, виступаючи як доміанти та співдомінанти спонтанної деревної рослинності досліджуваних об'єктів та виходять за межі їх культивування, проникаючи у природні та напівприродні фітоценози.

3.6. Інвазійні види

Серед адвентивних видів виділяють групу рослин, які володіють надзвичайно інтенсивними способами розмноження у вторинному ареалі і високим ступенем натуралізації. Їх називають інвазійними видами. Серед них розрізняють рослини-трансформери, які на значних площах можуть змінювати особливості екосистеми. Вхідження (інвазії) агресивних чужорідних видів рослин є частиною глобальних змін у біосфері, які супроводжуються втратою біорізноманіття. Інвазійні види призводять до глибоких екологічних наслідків, спричиняючи втрату не лише рідкісних та реліктових видів, а й типових представників природної флори. Нині доведено, що інвазії рослин можуть перешкоджати сукцесивним процесам на певних територіях, блокуючи наступність фаз їх розвитку та спричиняючи зникнення просторово домінуючих рослинних угруповань та трансформацію природних ландшафтів, створюючи моно домінантні насадження. В той же час широкомасштабні інвазії розглядаються як ознака екологічної кризи певної території, що приводять до зниження потенціалу її самовідновлення [328].

Таким чином, рослини-трансформери – це адвентивні види, поява яких на конкретній території не пов'язана з процесами природного флорогенезу, які виступають едификаторами та віолентами, утворюють моно домінантні угруповання, змінюють характер

вихідного фітоценозу, змінюють сукцесивний ряд, перешкоджають відновленню видів вихідних угруповань.

В процесі вивчення синантропної флори Волинської області нами було досліджено різноманітні фітоценози: лучно-болотний масив біля села Трубки Іваничівського району, болотний масив після меліорації біля села Пірванче Горохівського району, територію НПП «Прип'ять-Стохід», Шацький природний національний парк, території колишнього «Саду польсько-радянської дружби» в смт.Маяки Луцького району та військового полігону біля м. Володимир Волинського, парки культури та відпочинку імені Лесі Українки, «Байрак», «Дубечно» тощо. Для уточнення складу інвазійних рослин нами була використана бальна шкала критеріїв:

I. Характер входження у фітоценоз інвазійного виду:

1) входження у природні ялинові, широколистно-ялинові та широколистяні ліси – 5 балів;

2) входження у природні соснові, березові, вільхові ліси та болота, – 4 бали;

3) входження у заплавні луки, водні та прибережно-водні угруповання – 3 бали;

4) входження у напівприродні угруповання (парки, луки, меліоративні канали) – 1 бали;

5) входження і поширення не пов'язане з діяльністю людини – 3 бали;

II. Наслідки вторгнення інвазійного виду:

6) порушує сукцесивні зв'язки – 5;

7) витісняє або перешкоджає відновленню видів вихідних угруповань – 3;

8) змінює показники вихідної фітомаси –2;

9) змінює вигляд екосистеми –1;

III. Особливості рослинних угруповань з участю інвазійного виду;

10) інвазійний вид виступає в якості едифікатора, віолента, здатний формувати моно домінантні угруповання в природних місцезростаннях – 5;

11) інвазійний вид виступає в якості едифікатора, віолента, здатний формувати моно домінантні угруповання в напівприродних місцезростаннях – 3;

12) інвазійний вид виступає в якості асектатора, його участь в угрупованні визначається ступінню порушення рослинного покриву – 1;

ГУ. Поширення інвазійного виду:

13) трапляється на території з мінімальним антропогенним навантаженням – 3;

14) трапляється на території населених пунктів – 1;

У. Поширення інвазійного виду:

15) трапляється на території з мінімальним антропогенним навантаженням – 3;

16) трапляється на території населених пунктів – 1;

За цією шкалою нами здійснена оцінка 27 видів рослин, які трапляються на досліджуваних територіях.

Acer negundo 3 1 3 5 3 2 1 5 3 1 3 1 1 – **32**

Amorpha fruticosa 3 1 3 5 3 2 1 4 3 1 3 1 1 – **31**

Ambrosia artemisifolia 3 3 5 3 2 1 5 3 3 – **28**

Conyza canadensis 3 1 3 3 2 1 1 1 3 1 – **19**

Echinocystis lobata 4 3 1 3 ? 3 2 1 5 3 3 1 3 1 – **33**

Elodea canadensis 3 1 3 1 1 2 1 3 3 1 1 – **20**

Hippophaë rhamnoides 3 1 3 5 ? ? 1 3 1 1 – **18**

Impatiens glandulifera 1 3 3 3 2 1 3 1 1 – **18**

Impatiens parviflora 1 3 1 3 2 1 3 3 1 1 – **19**

Iva xanthiifolia 2 4 2 1 1 1 5 2 3 1 – **21**

Juncus tenuis 3 1 3 ? ? ? 1 3 1 – **12**

Galinsoga parviflora 4 3 1 3 5 3 2 1 5 3 1 1 – **32**

Lepidium densiflorum 4 3 1 3 1 1 1 1 1 3 1 – **20**

Lepidotheca suaveolens 4 3 1 3 ? ? ? 1 1 3 1 – **17**

Leersia orysoides 3 3 5 3 2 1 5 3 3 – **28**

Lolium perenne 3 1 3 ? ? 2 1 3 1 1 – **15**

Lupinus polyphyllus 2 1 1 1 3 ? 2 1 3 3 3 1 1 – **21**

Oenothera biennis 3 3 3 3 2 1 5 3 3 – **27**

Oenothera rubricaulis 3 3 3 3 2 1 5 3 3 – **26**

Parthenocissus quinquefolia 4 3 1 ? 5 3 2 1 5 3 1 1 – **28**

Padus serotina 3 1 5 3 2 2 3 2 2 2 1 – **25**

Phalacrolooma annuum 4 3 3 3 3 3 2 1 3 3 3 1 1 – **33**

Robinia pseudoacacia 2 3 3 2 3 3 3 5 3 – **27**

Salix fragilis 4 3 1 3 ? ? 2 1 3 1 3 1 1 – **23**

Solidago canadensis 4 3 1 ? 5 3 2 1 5 3 1 1 – **29**

Sorbaria sorbifolia 4 1 ? 3 3 2 1 3 1 1 – **19**

Vicia tetrasperma 3 1 3 ? 1 1 1 3 3 3 1 3 1 – **24**

Xanthium spinosum 3 1 3 ? ? ? 1 5 3 3 1 3 1 – **24**

Примітка – ? – означає, що недостатньо даних згідно з бальною шкалою для об'єктивної оцінки адвентивних видів.

Згідно проведених досліджень високу фітоценотичну активність виявляють всі досліджувані види. На основі бальної оцінки до рослин-трансформерів відноситься лише 14 видів, що набрали більше 25 балів. Це *Acer negundo* (виявлений у напівприродних, рідше природних фітоценозах), *Amorpha fruticosa* (трапляється в напівприродних фітоценозах, звідки поширюється в природні угруповання), *Ambrosia artemisifolia* (виявлена на пустищах, вздовж доріг, залізничних колій, масово поширюється на Полісі Волинської області), *Echinocystis lobata* (приурочений до вологих місць зростання у заплаві річки Стир, Луга, Конопелька тощо), *Galinsoga parviflora* (на всіх антропогенно порушених територіях), *Leersia oryzoides* (поширюється в поліській частині Волині), *Oenothera biennis* (виявлена у природних (Полісся), напівприродних угрупованнях), *Oenothera rubricaulis* (виявлена у природних (Полісся), напівприродних угрупованнях), *Parthenocissus quinquefolia* (виявлений вид у напівприродних угрупованнях, природному національному парку «Прип'ять-Стохід»), *Padus serotina* (трапляється в напівприродних фітоценозах, звідки поширюється в природні угруповання), *Phalacrolooma annuum* (трапляється у всіх типах насаджень), *Robinia pseudoacacia* (виявлена у природних та напівприродних угрупованнях), *Solidago canadensis* (трапляється у природних та напівприродних угрупованнях). За ступенем натуралізації ці види адвентивних рослин переважно є агріофітами. Більшість з них є однорічниками або трав'янистими полікарпіками, безрозетковими, зі стрижневою кореневою системою, без підземних пагонів за походженням – видами північноамериканського флорогенетичного елемента. Решта – 13 видів адвентивних рослин в досліджених об'єктах виявляють високу фітоценотичну активність, впливають на структурні особливості корінних фітоценозів.

Таким чином, значні інвазії можливі на територіях з високим рівнем антропогенного навантаження, де входження адвентивних видів може мати економічні та санітарно-гігієнічні наслідки. Ризик інвазій у лісові фітоценози зростає при збільшенні їх фрагментованості.

РОЗДІЛ.4. Групи корисних видів синантропної флори Волинської області

За літературними даними (Растительное..., 1950, 1957; Ярошенко, Іваницький, 1954; Береговий, 1959; Котов та ін., 1969; Бур'яни..., 1970; Барбарич та ін., 1973; Івашин та ін. 1974; Рева, Рева 1976; Чопик та ін., 1983; Мінарченко, Тимченко, 2002; Мінарченко, 2005) та на основі власних спостережень нами виявлено, що у Волинській області 489 видів синантропних рослин. Більшість з них мають не один, а декілька напрямків застосування. Нами виділено 20 груп корисних рослин синантропної флори Волинської області, які представлені у таблиці 3.7.

До рослин з корисною **деревиною** традиційно відносять види, які використовують як будівельний матеріал і для виробів в токарній справі, народних промислах. До цієї групи у синантропній флорі Волинської області належить 9 видів (*Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Betula pendula*, *Fraxinus lanceolata*, *Acer negundo*, *A. saccharinum*, *Padus serotina*), ми не включали кущі, що використовують як паливний матеріал.

Види рослин, які мають достатню кількість придатних для обробки міцних волокон, належать до групи **волокнистих** рослин. До них у досліджуваній флорі відносимо 15 видів, серед яких *Cirsium arvense*, *Eupatorium cannabinum*, *Oenothera biennis*, *Malva mauritiana*, *Althaea officinalis*, *Alcea rosea*.

Фарбувальні рослини, які застосовують при виготовленні фарб для харчової, кондитерської, парфумерної та текстильної промисловості, складають 11,5 % (56 видів) від усієї досліджуваної флори. Серед них *Echium vulgare*, *Anchusa officinalis*, *Knautia arvensis*, *Anthriscus sylvestris*, *Aethusa cynapium*, *Aegopodium podagraria*, *Agrimonia eupatoria*, *Malva alcea*, *Althaea officinalis*, *Lysimachia vulgaris* тощо.

До **дубильних** належать ті рослини, які можуть бути використані для обробки шкіри безпосередньо або у вигляді екстрактів. Речовини, які отримують з них (таніди), застосовують у текстильній, авіаційній, пластмасовій промисловості, медицині тощо. Серед 38 видів рослин (7,8%) з дубильними властивостями у синантропній флорі регіону досліджень частіше застосовують кору *Picea abies*, *Geranium divaricatum*, *Potentilla thyrsoiflora*, *P. erecta*, *P. norvegica*, *Geum aleppicum*, *G. rivale*, *Velarum officinale* тощо.

Ефірні олії рослин є сировиною, яка застосовується у парфумерній, миловарочній, фармацевтичній, лікоро-горілчаній, кондитерській та консервній промисловості. До цієї групи належить 109 видів (22,3%) (наприклад, *Eupatorium cannabinum*, *Erigeron acris*,

Таблиця 3.7

**Групи корисних видів рослин
синантропної флори Волинської області**

Група рослин	Кількість видів	
	абсолютна	відносна, %
А. Сировинні рослини		
1. Технічні		
1.1. Деревинні	9	1,8
1.2. Волокнисті	15	3,1
1.3. Фарбувальні	56	11,5
1.4. Дубильні	38	7,8
1.5. Ефіроолійні	109	22,3
1.6. Жироолійні	140	28,6
1.7. Смолоносні	5	1,0
2. Натурні		
2.1. Харчові	155	31,7
2.2. Кормові	167	34,1
2.3. Лікарські	429	87,7
2.4. Вітамінні	128	26,2
2.5. Медоносні	178	36,4
2.6. Інсектицидні, фітонцидні, бактерицидні	16	3,2
Б. Трансплатаційні		
1. Декоративні	175	35,8
2. Об'єднана група фітомеліоративних, протиерозійних та грунтопокрощуючих рослини	12	2,4
3. Бур'яни	327	66,9
4. Отруйні	84	17,2
Господарське значення вивчено не	18	3,7

Conyza canadensis, *Carduus acanthoides*, *Bidens cernua*, *B. frondosa*, *B. tripartita*, *Artemisia absinthium*, *A. annua*, *Arctium lappa*, *A. minus*, *A. tomentosum*, *Achillea millefolium*, *Mentha arvensis*, *M. longifolia*, *Marrubium vulgare*, *Leonurus villosus*, *Lamium album*, *Clinopodium vulgare* тощо).

Більш широко застосовують **жирні олії** рослинного походження (технічні олії – в оліфоварочній, лакофарбувальній, електротехнічній, гумовій, гумово-азбестовій, технічно-тканинній, авіаційній, автомобільній; харчові – у харчосмаковій, кондитерській, маргаринової; інші – у миловаренній, парфумерній промисловості, а також у медицині). У синантропній флорі досліджуваного регіону рослин із жиросміюними властивостями нараховано 140 видів (28,6%). Серед них *Eupatorium cannabinum*, *Cichorium intybus*, *Centaurea cyanus*, *Carduus acanthoides*, *Stachys palustris*, *Salvia verticillata*, *Nepeta pannonica*, *Lamium album*, *L. Amplexicaule*, *Dracocephalum moldavica*, *Galeopsis bifida*, *Plantago media*, *Verbascum blattaria*.

До технічних рослин у досліджуваній флорі також належать **смолоносні** види (5 видів або 1,0%). Це, наприклад, *Picea abies*, *Pinus sylvestris* з характерною наявністю смол або бальзамів. *Euphorbia virgata*

Серед групи натурних видів чільне місце виключно більшість складають лікарські рослини – 429 видів або 87,7%. Використовуються офіційною медициною України і можуть бути перспективними для фітотерапії та фармацевтичної індустрії 429 видів (87,7%). Це, наприклад, *Pinus sylvestris*, *Lamium album*, *Achillea millefolium*, *Althaea officinalis*, *Betula pendula*,

До **харчових** належать види рослин, які безпосередньо споживаються людиною або слугують сировиною для виготовлення харчових виробів у кондитерській, консервній, харчосмаковій і лікеро-горіланій промисловості. У синантропній флорі Волинської області їх нараховано 155 видів (31,7%). Це, наприклад, *Solanum nigrum*, *Physalis alkekengi*, *Ph. ixocarpa*, *Lycopsis arvensis*, *Asperugo procumbens*, *Sambucus nigra*, *Pimpinella saxifraga*, *Heracleum sibiricum*, *Falcaria vulgaris*, *Daucus carota*, *Acer saccharinum*, *Chamerion angustifolium*, *Prunus mahaleb*, *Malus sylvestris*.

Кормові рослини, яких у синантропній флорі Волинської області нараховано 167 видів (34,1%), використовують у тваринництві як сіно (з природних кормових угідь збирається понад 95 % цієї сировини), лісові та лучні ділянки – як пасовище для худоби. У виробничій

практиці ці види за їхніми властивостями поділяють на чотири групи (бобові, злаки, кислі злаки (осоки) і різнотрав'я), які в свою чергу перерозподіляють на три підгрупи (добрі, задовільні та погані (Ларин, 1957) або рослини з високими, середніми і низькими кормовими властивостями (Ткачик, 2000)).

Найкращі за кормовими властивостями представники родин *Fabaceae* і *Poaceae*, які належать до першої підгрупи. Це, наприклад, *Trifolium alpestre*, *T. pratense*, *T. aureum*, *Vicia cracca*, *Onobrychis viciifolia*, *Melilotus albus*, *M. officinalis*, *Lupinus perenne*, *L. polyphyllus*, *Medicago falcata*, *Setaria viridis*, тощо). Рослиною із середніми кормовими властивостями є *Urtica dioica*. До третьої підгрупи відносимо *Chenopodium album*, *Lavatera thuringiaca*.

Вітамінними рослинами у синантропній флорі регіону досліджень є 128 видів. Комплекс вітамінів С, Р, А, К, Е, В₂ містять плоди й листки видів роду *Rosa* (*Rosa rugosa*), вітамінів А, С і К – хвоя *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, трава *Medicago sativa*, *Urtica dioica*. На вітамін А, нестача якого викликає зупинку росту й захворювання очей, багаті *Althaea officinalis*, *Heracleum sibiricum*, *Elytrigia repens*, тощо. Насіння *Pinus sylvestris* і *Fraxinus excelsior* містить вітамін В₁ кількістю 14-16,2 грам на 1 г. Вітамін Е в надземній масі більше 30 мг% мають *Amaranthus retroflexus*, *Berberis vulgaris*, *Melilotus officinalis*, *Stellaria media*, *Trifolium alpestre*, *T. arvense*.

У медицині, крім лікарських, також застосовують **фітонцидні** рослини з речовинами, що згубно діють на мікроорганізми. Близькими за характером дії на організм є **бактерицидні** й **інсектицидні** види. У синантропній флорі Волинської області представників цих груп нараховано відповідно 16 видів. Фітонцидними властивостями володіють *Betula pendula*, *Padus serotina*, *Pinus sylvestris*, бактерицидними *Inula britannica*, *Sanguisorba officinalis*, *Chelidonium majus*, інсектицидними – *Aquilegia vulgaris*, *Linaria vulgaris*, *Chelidonium majus*.

З 178 видів (36,4%) **медоносних** рослин синантропної флори Волинської області найбільш цінними медоносами є *Chamerion angustifolium*, *Echium vulgare*, *Melilotus officinalis*, *Onobrychis viciifolia*, *Trifolium repens*.

Серед **трансплантаційних** рослин за кількістю видів виділяється група **декоративних** рослин, яких у досліджуваній флорі нараховано 175 видів (35,8%). Місцевим населенням часто вводяться в культуру види природної флори: *Betula pendula*, *Sambucus nigra*. Інколи поблизу

будинків висаджують такі види, як *Amorpha fruticosa*, *Lycium barbatum*, *Aquilegia vulgaris*, тощо.

В одну групу ми об'єднали фітомеліоративні, протиерозійні та ґрунтопокращуючі рослини, яких у досліджуваній флорі нараховано 12 видів (2,4%). До фітомеліоративних (=лісомеліоративних) належать дерева – *Lycium barbatum*, *Betula pendula*, *Viburnum opulus*, види роду *Salix*. Протиерозійними властивостями володіють трав'янисті види *Chamerion angustifolium*. Прикладом ґрунтопокращуючих рослин є *Sambucus racemosa*, *Vicia angustifolia*, *V. cracca*, *Lupinus perenne*, *L. polyphyllus*.

Значне місце в природних фітоценозах флори Волинської височини займають бур'янові (327, або 66,9 %) та отруйні (84, або 17,2 %) види. Вони не є корисними в прямому розумінні цього слова, але мають важливе значення як біологічні одиниці в цілому. Серед отруйних видів багато використовується в медицині, особливо як знеболюючі та знезаражуючі засоби (*Adonis aestivalis*, *Aquilegia vulgaris*, *Athyrium filix-femina*, *Herniaria glabra* тощо). Найбільш злісними сеgetальними бур'янами є *Artemisia annua*, *A. vulgaris*, *Centaurea cyanus*, *Elytrigia repens*, *Spergula arvensis*, *Melandrium album*, *Papaver argemone*, *P. dubium*.

Синантропна флора Волинської області є джерелом цінної фітосировини, 489 видів якої володіють корисними властивостями. В зв'язку із збільшенням об'єму заготівель та потребою у натуральній сировині постає питання ощадливого користування, тобто використання природних запасів рослинної сировини з максимальним відтворенням природних популяцій (Ткачик, 2000). Система раціонального користування природних ресурсів полягає в поліпшенні сінокосів на ділянках суходільних і заплавних лук або, за потребою, їх корінній реконструкції, відновленні корінних деревостанів, науково обґрунтованих строках і кількості заготівель рослинної сировини за певними групами рослин, створенні плантацій для штучного розведення рідкісних лікарських рослин, використання генофонду місцевих рослин в озелененні й лісорозведенні.

АНОТОВАНИЙ КОНСПЕКТ СИНАНТРОПНОЇ ФЛОРИ СУДИННИХ РОСЛИН ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

За результатами польових обстежень та огляду літературних джерел [1–16, 18, 19, 21–33, 38, 40, 45, 46, 49–55, 60–62, 64–70, 89, 90, 92, 95, 96, 98, 101–104, 108–121, 123–137, 140, 141, 144, 146, 147, 150, 151, 153–158, 160–162, 171, 172, 175, 178, 179, 181, 182, 184–241, 244, 248–250, 253–262, 264–279, 288–292, 294, 295, 297–303, 305–321, 323–344, 347–350, 354–361, 367, 368, 371–376, 380–389, 391–394, 401–412, 415–427, 429, 430, 432–439, 441–445, 448–460, 464, 466, 467, 471, 472, 475, 476], нами складено Конспект синантропної флори судинних рослин Волинської області. Він включає 507 видів судинних рослин, що належать до 66 родин та 278 родів.

Родини в конспекті розміщені за системою А.Л. Тахтаджяна [370]. Роди у межах родин та види у межах родів подані в алфавітному порядку. Номенклатура таксонів подана за С. Л. Мосякіним та М. М. Федорончуком з урахуванням Angiosperm Phylogeny Group [440] та С. К. Черепановим [395]. У конспекті флори для кожного виду наведені латинська назва (назви видів у дужках – синоніми) та українська назва, літературні джерела, основні біоморфологічні, екологоценотичні характеристики, загальний ареал, антропогенний фактор, господарське значення, місцезнаходження для видів, які зростають рідко, спорадично і дуже рідко на досліджуваній території.

При складанні конспекту флори, крім власних матеріалів, опрацьовані гербарні фонди Національного гербарію Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України (KW), Національного університету ім. Тараса Шевченка (KWU), Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України (KWHA), Державного природознавчого музею НАН України у Львові (LWS), Львівського національного університету ім. Івана Франка (LW), Волинського національного університету ім. Лесі Українки (LUU), Волинського (LUM) і Рівненського (PKM) краєзнавчих музеїв, кафедри агрохімії, ґрунтознавства і землеробства Рівненського Національного університету водного господарства та природокористування.

Умовні позначення та скорочення

Гербарії

KW – Національний гербарій України, м. Київ

KWHA – гербарій Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України

LUM – Волинський краєзнавчий музей, м. Луцьк

LUU – гербарій Волинського національного університету ім. Лесі Українки.

LW – гербарій Львівського національного університету ім. Івана Франка

LWS – Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів

PKM – Рівненський краєзнавчий музей, м. Рівне

Парки-пам'ятки загальнодержавного значення

1. «Байрак», 2. «Дубечно», парки-пам'ятки місцевого значення: 3. Літинський, 4. Першотравневий; 5. Берестечківський, 6. «Садиба Липинського», 7. Макаревичівський; 8. Горохівський, 9. Любешівський, 10. Олицький; дендрарії: 11. Горохівського лісництва, 12. Звірівського лісництва, 13. Шацького лісового коледжу, 14. Волинського обласного ліцею, 15. вуличні насадження м. Луцька; 16. приватні садиби; 17. ботанічний сад «Волинь»; 18. парк культури та відпочинку ім. Лесі Українки, 19. парк 900-річчя м.Луцька.

Господарське значення видів

алк. – алкалоїдоносний

бур. – бур'ян

озл. – придатний для озеленення

віт. – вітамінний

волоkn. – волокнистий

дек. – декоративний

дерев. – деревинний

дуб. – дубильний

жироол. – жиросмілийний

інс. – інсектицидний

ефіроол. – ефіросмілийний

кауч. – каучуконосний

кл. – клеєдайний

корм. – кормовий

крохм. – крохмаліносний

лік. – лікарський

мед. – медіносний

нар.медіц. – застосовується в народній медицині

озл – придатний для озеленення

отр. – отруйний

плет. – придатний для плетіння

смол. – смолиносний

техн. – технічний

фарб. – фарбувальний

фітом. – фітомеліоративний

харч. – харчовий

Division I. **EQUISETOPHYTA (ХВОЩЕПОДІБНІ)**

Class 1. **Equisetopsida (Хвощевидні)**

Familia 1. **Equisetaceae** Rich. ex DC. (Хвощові)

Genus 1. **Equisetum** L. (Хвощ)

1. *E. arvense* L. 1753, Sp. Pl.: 1061; А. Бобр. 1974, ФЕЧ, 1: 63. Фл. УРСР, I, 1935, 30 (1) : 73; Опр.в.р.У., 1987, 8 : 27; Екофлора, 1 : 88; Консп.ф.В.Е., 1, 4 : 26 – Х. польовий.

Луки, особливо заплавні, чагарники, вологі світлі ліси, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, геофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, синантропофант, субгеліофіт, евапофіт; отр., бур., лік., фарб., харч., корм. IV–VI. На лугах и лесных полянах, полях и залежах, окраинах болот, у дорог.

Genus 2. **Hippochaete** Milde (Хвощівник)

2. *H. ramosissima* (Desf.) Boern. 1912, Fl. Deutsche Volk: 282. – *Equisetum ramosissimum* Desf. 1799; А. Бобр. 1974, ФЕЧ, 1: 66; Босек, 1975, Раст. Брян. обл.: 63. — *E. trachyodon* auct. non (A. Braun) Boern.: Саксонов, Плаксина, 1990, Бот. журн. 75, 2: 251. Фл. УРСР, I, 1935, 36 (7): 75; Опр.в.р.У., 1987, 2 : 26; Екофлора, 1 : 99. – Х. галузистий.

На сухих і вологих піщаних місцях по берегах річок, рідше на луках, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, геофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, евтроф., мультирегіональний, монтанно-рівнинний, пн. межа поширення, псамофант, субгеліофіт, геміапофіт; корм., тех., лік. Лісостеп – звичайно, Полісся – рідко, Ковель (Володимирець, 2005). V–VII. На мелкоземистых, песчаных и каменистых склонах оврагов и речных долин, обнажениях карбонатных пород, иногда на лугах.

Division II. **POLYPODIOPHYTA (ПАПОРОТЕПОДІБНІ)**

Class 2. **Polypodiopsida (Папоротевидні)**

Familia 2. **Athyriaceae** Alst. (Безщитникові)

Genus 2. **Athyrium** Roth (Безщитник)

3. *A. filix-femina* (L.) Roth (Б. жіночий) – (Флора..., 1935; Екофлора..., 2001, с. 126): трав. полікарпик, гемікріптофіт, розетковий, короткокореневищний, гігромезофіт, мезотроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-монтанний, звичайно, субальпійський, сільвант, сціофіт, геміапофіт; лік., дек., віт., дуб., отр.

Familia 3. **Dryopteridaceae** Herter (Щитникові)

Genus 3. **Dryopteris** Adans. (Щитник)

4. *D. dilatata* (Hoffm.) A. Gray (Щ. розширений) – (Флора..., 1935; Екофлора..., 2001, с. 142): трав. полікарпик, гемікріптофіт, розетковий, короткокореневищний, гігромезофіт, мезотроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-монтанний, рідко, сільвант, гемісціофіт, геміапофіт; отр, лік, дек. НПП "Цуманська пуца" та в НПП "Прип'ять-

Стохід". Знайдений локалітет біля с. Павлівка (Іваничівський р-н) (Безсмертна, 2012).

5. *D. filix-mas* (L.) Schott (Щ. чоловічий, чоловіча папороть) – (Флора..., 1935; Екофлора..., 2001, с. 146): трав. полікарпик, гемікриптофіт, розетковий, короткочоренищний, мезофіт, мезотроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-монтанний, звичайно, сільвант, сціофіт, геміапофіт; лік., дек. ефіроол., жиуроол., смол.

Division III. PINOPHYTA (ГОЛОНАСІННІ)

Class 3. Pinopsida (Хвойні)

Familia 4. Pinaceae Lindl. (Соснові)

Genus 4. Picea A. Dietr. (Ялина)

6. *P. abies* (L.) Karst. (Я. європейська) – (Флора..., 1935; Екофлора..., 2001, с. 223): дерево, фанерофіт, безрозетковий, безкоренищний, стрижнекоренищний, мезофіт, мезотроф, європейський, рівнинно-монтанний, півд. межа поширення, спорадично, сільвант, сціофіт, геміапофіт; дерев., лік., ефіроол., дуб., смол., віт. ШНПП, острівні місцезнаходж. (Ященко, 1994). Володимир-Волинський! (№ 2655, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 5. Pinus L. (Сосна)

7. *P. sylvestris* L. (С. звичайна) – (Флора..., 1935; Екофлора..., 2001, с. 244) : дерево, фанерофіт, безрозетковий, безкоренищний, стрижнекоренищний, гігромезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинно-монтанний, звичайно, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; дерев., озл., корм., лік., ефіроол., дуб., віт.

Division III. MAGNOLIOPHYTA (ПОКРИТОНАСІННІ)

Class 4. Magnolipsida (Дводольні)

Familia 5. Ceratophyllaceae S.F.Gray (Куширові)

Genus 6. Ceratophyllum L. (Кушир)

8. *C. demersum* L. (К. темно-зелений) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 19): трав. полікарпик, гідрофіт, зимовозелений, безрозетковий, безкоренищний, корені нерозвинені, евтроф, мультирегіональний, водойми, звичайно, аквант, гемісціофіт, автохтонний геміапофіт; лік., техн., корм., бур., фітонц.

9. *C. submersum* L. (К. підводний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 23): трав. полікарпик, гіпергідрофіт, безрозетковий, безкоренищний, корені нерозвинені, мезотроф, євразійський (євросибірський), водойми, Полісся – звичайно, Лісостеп – спорадично, аквант, гемісціофіт, автохтонний геміапофіт; дек., корм., фітомеліоративне.

Familia 6. Ranunculaceae Juss. (Жовтецеві)

Genus 7. Adonis L. (Горицвіт)

10. *A. aestivalis* L. (Г. літній) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 262): трав. монокарпик, терофіт, літньо-зелений, безрозетковий, безкоренищний, стрижнекоренищний, субмезофіт, евтроф, євразійський (євразіоднісибірський), рівнинний, рідко, синантропант, геліофіт,

автохтонний евапофіт; дек., бур., отр., лік., мед., жиросол. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг (Пачоский, 1888); с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 8.05.1936, LUM). Луцьк! Володимир-Волинський! (№ 26, Шмальгаузен, 1895-1897).

11. *A. annua* L. (Г. однорічний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 260): трав. монокарпік, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, європейський, рівнинний, розсіяно, синантропант, геліофіт, автохтонний евапофіт; дек., отр., бур., лік. Волин. обл.: м. Володимир-Волинський (Пачоский за Липським, 1888).

Genus 8. *Aquilegia* L. (Орлики)

12. *A. vulgaris* L. (О. звичайні) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 278): трав. полікарпік, гемікриптофіт, напіврозетковий, каудексовий, субмезофіт, мезотроф, європейський європейського походження, рівнинно-монтанний, рідко, сільвант, субгеліофіт, евкенофіт, колонофіт, ергазіофіт, агріофіт, здичавілий з культури; дек., отр., інсект., лік., жиросол. (Андрієнко, Конішук, Прядко, 2009) НППС (Андрієнко, 2009) ШНПП (Ященко, 1994). с. Верба (Пачоский, 1888).

Genus 9. *Batrachium* (DC.) S.F.Gray (Водяний жовтець)

13. *B. aquatile* (L.) Dumort (*B. carinatum* Schur., *B. gilibertii* V. Krecz., *Ranunculus aquatilis* L.) (В. ж. водний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 242): трав. полікарпік, гідрофіт, безрозетковий, короткокореневищний, евтроф., голарктичний (циркумпольярний), водойми, звичайно, аквант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; лік, корм., дек.

14. *B. circinatum* (Sibth.) Spach (*B. foeniculaceum* (Gilib.) V. Kerch.) (В.ж. фенхелевидний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 252): трав. монокарпік, гідрофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, субгідрофіт, семіевтроф, євразійський (євродревньосередземноморський), водойми, аквант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; корм., дек.

15. *B. divaricatum* (Schrank) Schur (В. ж. розчепірений) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 244): трав. полікарпік, гідрофіт, безрозетковий, короткокореневищний, субгідрофіт, евтроф, євразійський, водойми, спорадично, аквант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; лік., корм., дек.

16. *B. kauffmannii* (Clerc) V. Krecz. (В. ж. Кауфмана) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 246): трав. полікарпік, гідрофіт, безрозетковий, короткокореневищний, субгідрофіт, евтроф, голарктичний (циркумпольярний), водойми, спорадично, аквант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; лік, корм., дек.

17. *B. rionii* (Lagger) Nyman (В. ж. Ріона) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 250): трав. полікарпік, гідрофіт, безрозетковий, короткокореневищний, субгідрофіт, евтроф, євразійсько-північноафриканський (палеоголарктичний), пн.межа ареалу, рідко, водойми, аквант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; корм., дек.

18. *B. trichophyllum* (Chaix) Bosch (*B. divaricatum* (Schrank) *B.* розетковий, *B. kauffmannii* (Clerc) V. Krecz. (*B.* ж. волосистий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 248): трав. полікарпик, гідрофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, субгідрофіт, евтроф, голарктичний (циркумполярний), спорадично, водойми, аквант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; лік, корм., дек. ур. Річицьке, торфовище біля с. Світязькі Смоляри Шацького р-ну (Кузярін, Кузьмішина, 08.08.2011).

Genus 10. *Ceratocephala* Moench (Реп'яшок)

19. *C. testiculata* (Crantz) Bess. (*C. orthoceras* DC., *Ranunculus testiculatus* Crantz) (Р. яйцевидний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 236): трав. монокарпик, терофіт, літньозелений, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, евтроф, євразійський, рівнинний, пн.та зх.межа поширення, зрідка, синантропант, геліофіт, автохтонний евапофіт; бур., лік., жиросол., отр.

Genus 11. *Clematis* L. (Ломиніс)

20. *C. recta* L. (Л. прямий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 159): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткореневищний, субмезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинно-монтанний, звичайно, маргіант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; лік., дек., мед., отр.

Genus 12. *Consolida* (DC.) S.F.Gray (Сокирки)

21. *C. regalis* S.F. Gray (*C.* польові) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 123): трав. монокарпик, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, євразійський (єврозахідносибірський) середземноморсько-ірано-туранського походження, рівнинний, звичайно, синантропант сегетальний, геліофіт; археофіт, епекофіт, ергазіофіт; лік., дек., бур., мед., отр., фарб.

Genus 13. *Myosurus* L. (Мишачий хвіст)

22. *M. minimus* L. (*M.* х. малий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 270): трав. монокарпик, терофіт, розетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, гігромезофіт, субглікотроф, мультирегіональний, рівнинний, звичайно, синантропант лучно-пратант, геліофіт, автохтонний евапофіт; лік, бур.

Genus 14. *Nigella* L. (Чорнушка)

23. *N. arvensis* L. (*N.* польова) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 71): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський) балкано-малозайського походження, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, геліофіт, археофіт, агріофіт, аколотофіт епекофіт; лік., дек., бур., жиросол., мед., віт., харч.

Genus 15. *Ranunculus* L. (Жовтець)

24. *R. flammula* L. (*R.* вогнистий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 220): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий,

довгокореневищний, гігрофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, звичайно, палюдант, геліофіт, автохтонний геміапофіт; лік, отр. окол. с. Трубки Іваничівського р-ну (Кузьмішина, Коцун, Войтюк та ін., 2013).

25. *R. polyanthemos* L. (Ж. багатоквітковий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 175): трав. полікарпік, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, короткокореневищний, мезофіт, евтроф., євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, звичайно, маргіант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; дек., отр., жиросол., лік, бур.

26. *R. repens* L. (Ж. повзучий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 191): трав. полікарпік, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, короткокореневищний (столони), гігрофіт, евтроф., євразійський, рівнинно-монтанний, звичайно, сільвант, пратант, субгеліофіт, автохтонний евапофіт; лік., харч., віт., отр., бур., дек., корм.

27. *R. sardous* Crantz (*R. pseudobulbosus* Schur.) (Ж. сардинський, ж. несправжньобульбистий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 196): трав. полікарпік, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, короткокореневищний, мезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, субгеліофіт, автохтонний евапофіт; лік. ШНПП, м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). Горохов, ліс грабовий (Мацко, 23.07.1933, LUM).

28. *R. sceleratus* L. (Ж. отруйний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 230): трав. монокарпік, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, гігрофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумплярний), рівнинно-монтанний, звичайно, палюдант, субгеліофіт, автохтонний евапофіт; лік., отр., бур.

Genus 16. *Thalictrum* L. (Рутвиця)

29. *Th. minus* L. (*Th. flexuosum* Bernh.ex Reichenb.) (Р. мала) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 284): трав. полікарпік, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, довгокореневищний, субмезофіт, евтроф., євразійський (+Аляска), рівнинно-монтанний, звичайно, маргіант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; лік, отр., віт., дек., фарб., жиросол., харч. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888); с. Дачне Ківерцівського р-ну, мішаний ліс на крейді (Мацко, 25.07.1937, LUM).

Familia 7. *Berberidaceae* Juss. (Барбарисові)

Genus 17. *Berberis* L. (Барбарис)

30. *B. vulgaris* L. (Б. звичайний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 299): кущ, мезофанерофіт, літньозелений, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинно-монтанний, звичайно, маргіант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; харч., дер., фарб., віт., лік., мед., жиросол. м. Володимир-Волинський, с. Верба (Пачоский, 1888).

Familia 8. *Papaveraceae* Juss. (Макові)

Genus 18. *Chelidonium* L. (Чистотіл)

31. *Ch. majus* L. (Ч. великий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 308): трав. полікарпик, гемікріптофіт, напіврозетковий, кореневищний, мезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, гемісціофіт, евапофіт; лік., віт., отр., бур., фарб., інсект., бактер., ефіроол.

Genus 19. *Papaver* L. (Мак)

32. *P. argemone* L. (М. польовий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 332): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, мезотроф, європейсько-північноафриканський, середземноморсько-ірано-туранського походження, рівнинний, рідко, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, ергазіофіт; лік, дек., бур.

33. *P. dubium* L. (М. сумнівний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 332): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, осінньо-весняний, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, європейсько-північноафриканський, середземноморсько-ірано-туранського походження, рівнинний, рідко, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, ергазіофіт; лік., дек., бур. ШПНП (Яценко). с. Вербa – с. Замости (Пачоський, 1888).

34. *P. rhoeas* L. (М. дикий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 316): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, євразійський, середземноморсько-ірано-туранського походження, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, геліофіт, археофіт-епекофіт-ергазіофіт; дек., лік., бур., отр., жиоол., фарб., харч.

Familia 9. *Fumariaceae* DC. (Руткові)

Genus 20. *Fumaria* L. (Рутка)

35. *F. officinalis* L. (Р. лікарська) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 351): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, європейський, середземноморського походження, рівнинно-монтанний, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, ксенофіт; лік., бур., корм., фарб., мед.

36. *F. schleicheri* Soy.-Willem. (Р. Шлейхера) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 353): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), ірано-туранського походження, рівнинно-монтанний, зрідка, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, ксенофіт; бур., корм., віт., лік., отр. с. Вербa (Пачоский, 1888).

37. *F. vaillantii* Loisel. (Р. Вайяна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2004, с. 355): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), середземноморсько-ірано-туранського походження,

рівнинний, зрідка, петрофант, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, ксенофіт; бур., корм., дуб., лік., отр. с. Верба (Пачоский, 1888). Володимир-Волинський! (№ 115, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 10. **Cannabaceae** Endl. (Коноплеві)

Genus 21. **Cannabis** L. (Коноплі)

38. *C. ruderalis* Janisch. (К. рудеральні) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2004, с. 382): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійський (східноєвропейсько-азійський), середньоазійського походження, рівнинний, зрідка, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., волокн., жиросол., отр., бур., целюл., ефіроол.

Genus 22. **Humulus** L. (Хміль)

39. *H. lupulus* L. (Х. звичайний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2004, с. 380): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий (виткий), довгокореневищний, гігрофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, розсіяно, сільвант, гемісціофіт, автохтонний геміапофіт; харч., фарб., лік., ефіроол., целюл.

Familia 11. **Urticaceae** Juss. (Кропиви)

Genus 23. **Urtica** L. (Кропива)

40. *U. dioica* L. (К. дводмна) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2004, с. 392): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, довгокореневищний, гігромезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумплярний), рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, гемісціофіт, автохтонний евапофіт; бур., харч., лік., віт., корм., волокн., фарб., целюл.

41. *U. urens* L. (К. жалка) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2004, с. 386): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумплярний), середземноморського походження, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, субгеліофіт, археофіт, епекофіт, акантофіт; бур., корм., волок., харч., віт., техн., фарб.

Familia 12. **Fagaceae** Dumort. (Букові)

Genus 24. **Quercus** L. (Дуб)

42. *Q. rubra* L. (*Q. borealis* Michx.) (Д. червоний, д. північний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2004, с. 423): дерево, фанерофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, hCaFil, північноамериканського походження, рівнинно-монтанний, сільвант, субгеліофіт, евкенофіт, колонофіт, ергазіофітофіт; дек., дерев. 1,2,4,11-15, 17-19

43. *Q. robur* L. (Д. звичайний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2004, с. 409): дерево, фанерофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинно-монтанний,

розсіяно, сільвант, субгеліофіт, автономний геміапофіт; харч., корм., мед., віт., лік., дуб., дерев., дек., фарб. 1-15, 17-19

Familia 13. **Betulaceae** S.F.Gray (Березові)

Genus 25. **Betula** L. (Береза)

44. *B. pendula* Roth. (*B. verrucosa* Ehrh., *B. alba* L. *α. verrucosa* Ehrh.) (Б. повисла, б. бородавчата, б. біла) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 200, с. 429): дерево, фанерофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський (євразієво-східносібірський), рівнинно-монтанний, звичайно, сільвант, субгеліофіт, автохтонний геміапофіт; дерев., дуб., ефіроол., жиросол., лік., віт., дек., фарб., харч., корм., целюл., мед.

Familia 14. **Caryophyllaceae** Juss. (Гвоздичні)

Genus 26. **Agrostemma** L. (Кукіль)

45. *A. githago* L. (К. звичайний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 226): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літній, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, євразійсько-північноафриканський, антропогенного походження, рівнинний, розсіяно, синантропант сегетальний, геліофіт; археофіт, епекофіт, ергазіофіт; бур., дек., лік., отр, лік, жиросол., для виготовлення спирту.

Genus 27. **Alsine** L. (Мокриця)

46. *A. media* (L.) Vill. (*Stellaria media* L.) (М. середня, зірочник середній, мокрець) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 38): трав. монокарпик, малорічник, гемікриптофіт, терофіт, зимовозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігромезофіт, евтроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинний, звичайно, синантропант, субгеліофіт; евапофіт; лік., харч., корм., мед., віт., фарб., бур., жиросол.

Genus 28. **Arenaria** L. (Піщанка)

47. *A. viscida* Hall.f.ex. Lois. (*A. uralensis* Pall.ex Spreng.) (П. уральська) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 174): трав. монокарпик, малорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субсерофіт, семіевтроф, євразійський (євродревньосередземноморський), рівнинний, зрідка, псамофант, пратант, геліофіт; евапофіт; бур., лік.

Genus 29. **Cerastium** L. (Роговик)

48. *C. arvense* L. (Р. польовий) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 98): трав. полікарпик, гемікриптофіт, зимовозелений, безрозетковий, каудексово-довгокореневищний, субсерофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-монтанний на пд.межі поширення, звичайно, пратант, синантропант, геліофіт; евапофіт; лік., бур., корм.

49. *C. holosteoides* Fries (*C. caespitosum* Gilib.) (Р. косянцевий) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 104): трав. полікарпик, хамефіт, зимовозелений, безрозетковий, каудексово-довгокореневищний, гігромезофіт, субглікотроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-

монтанний, звичайно, пратант, синантропант, сціогеліофіт; евапофіт; лік., бур.

Genus 30. *Cucubalus* L. (Дутень)

50. *C. baccifer* L. (Д. ягідний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 342): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літньозелений, безрозетковий, каудексово-довгокореневищний, гігрофіт, евтроф, євразійський (євродревньосередземноморський), рівнинний, звичайно, силвант, палюдант, геліосціофіт, геміапофіт; лік., харч., отр.

Genus 31. *Dianthus* L. (Гвоздика)

51. *D. barbatus* L. (Г. бородчаста) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 404): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексово-довгокореневищний, мезофіт, мезотроф, євразійський (центральноєвропейсько-східноазійський), середньоєвропейського походження, рівнинний, розсіяно, синантропант, геліофіт, кенофіт, ефемерофіт, ергазіофіт; дек., лік., мед.

Genus 32. *Elisanthe* (Fenzl) Reichenb. (Елізанта)

52. *E. noctiflora* (L.) Rupr. (*Melandrium noctiflorum* (L.) Fr., *Silene noctiflora* L.) (Е. ночецвіта) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 328): трав. монокарпик, малорічник, терофіт, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), стрижнекореневий, рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік., дек., бур. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888).

Genus 33. *Gypsophila* L. (Лециця)

53. *G. paniculata* L. (Л. вологиста) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 352): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літньозелений, безрозетковий, каудексовий, субксерофіт, субглікотроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинний, спорадично, псамофант, степант, синантропант, геліофіт, геміапофіт; дек., лік., харч., отр., мед., техн., бур. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба - розводиться в садах (Пачоский, 1888). Цумань, повіт Луцький (Ранек, 1939). +(№ 336, Шмальгаузен, 1895-1897). Тростянець, повіт Луцький, пісок в полі (Мацко, 09.07.1938, LUM).

Genus 34. *Herniaria* L. (Грижниця, Остудник)

54. *H. glabra* L. (Г. гола) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 214): трав. монокарпик, малорічник, терофіт або гемікріптофіт, зимовозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, мезотроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, звичайно, псамофант, синантропант, сціогеліофіт; евапофіт; бур., дек., лік., корм., ефіроол., отр.

Genus 35. *Holosteum* L. (Костянець)

55. *H. umbellatum* L. (К. зонтичний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 112): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, зимовозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт,

субглікотроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, геліофіт; геміапофіт; лік., бур.

Genus 36. *Melandrium* Roehl. (Куколиця)

56. *M. album* (Mill.) Garcke (К. біла) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 332): трав. полікарпик, гемікріптофіт, зимовозелений, напіврозетковий, каудексово-короткокореневищний, субмезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, синантропант, гемігеліофіт, евапофіт; лік, бур., віт., дек., корм., техн.

57. *M. dioicum* (L.) Coss. et Gern (К. дводомна) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 330): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексово-короткокореневищний, гігромезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, зрідка, сільвант, синантропант, сціогеліофіт, геміапофіт; лік, бур., віт., дек., корм.

Genus 37. *Oberna* Adans. (Хлопавка)

58. *O. behen* (L.) Ikonn. (*Silene vulgaris* (Moench) Garcke) (Х. Беген, смілка звичайна) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 230): трав. полікарпик, гемікріптофіт, хамефіт, літньозелений, безрозетковий, каудексово-короткокореневищний, мезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, синантропант, субгеліофіт; евапофіт; лік., харч., мед., бур. с. Верба – Туричани (Пачоський, 1888).

Genus 38. *Otites* Adans. (Вуханка, Ушанка)

59. *O. borysthenicus* (Grun.) Klok. (В. дніпровська) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 292): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, субмезофіт, евтроф, євразійський, рівнинний, звичайно, псамофант, степант, геліофіт, геміапофіт; мед. ШНПП (Ященко, 1994).

60. *O. eugeniae* (Клеоров) Klovov (В. Ївги) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 314): трав. монокарпик, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, субмезофіт, субглікотроф, європейський, рівнинний, зрідка, степант, геліофіт, геміапофіт; мед.

Genus 39. *Psammophiliella* Ikonn. (Псамофіліелла, пісколюбочка)

61. *P. muralis* (L.) Ikonn. (П. мурова) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 368): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинний, звичайно, степант, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік, бур., корм.

Genus 40. *Sagina* L. (Моховинка)

62. *S. procumbens* L. (М. лежача, м. розпростерта) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 122): трав. полікарпик, хамефіт, гемікріптофіт, зимовозелений, напіврозетковий, каудексово-короткокореневищний, мезофіт, семіевтроф, голарктичний (єврозахідноазійсько-північноамериканський), рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., корм, бур.

Genus 41. *Saponaria* L. (Мильнянка)

63. *S. officinalis* L. (М. лікарська) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 460): трав. полікарпик, хамефіт, гемікріптофіт, літньозелений, безрозетковий, каудексово-короткокореневищний, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), походження рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, гемігеліофіт; кенофіт, ергазіофіт, агріофіт; віт., лік., дек., отр., фарб., парф., харч., бур., техн. (корені використовуються як сурогат мила).

Genus 42. *Scleranthus* L. (Червець)

64. *S. annuus* L. (Ч. однорічний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 190): мрав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, мезотроф, європейсько-північноафриканський (середземноморсько-європейський), походження рівнинно-монтанний, звичайно, псамофант, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік, бур., фарб.

65. *S. perennis* L. (Ч. багаторічний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 188): трав. полікарпик, гемікріптофіт, зимовозелений, безрозетковий, каудексовий, субмезофіт, мезотроф, європейський, звичайно, рівнинний, псамофант, геліофіт; геміапофіт; лік, бур.

Genus 43. *Silene* L. (Смілка)

66. *S. armeria* L. (С. армерійовидна) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 250): трав. монокарпик, малорічник, терофіт, гемікріптофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, європейський, середземноморського походження, рівнинний, зрідка, геліофіт, кенофіт, ергазіофітофіт, ергазіофіт; дек., лік., бур. Культивують, іноді дичавіє. Пачоський (1888): в соснових лісах, на піщаних місцях; м. Володимир-Волинський, с. Вербя (Пачоський, 1888).

67. *S. dichotoma* Ehrh. (С. вилчата) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 244): трав. монокарпик, малорічник, гемікріптофіт, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, рівнинний, зрідка, синантропант, геліофіт, евапофіт; дек., бур.

68. *S. gallica* L. (С. гальська) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 246): трав. монокарпик, малорічник, гемікріптофіт, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, західносередземноморського походження, рівнинно-монтанний, зрідка, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, аколотофіт; бур.

69. *S. lithuanica* Zapal. (С. литовська) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 252): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіоліготроф, європейський на пд.і сх. межі поширення, рівнинний, спорадично, синантропант, гемігеліофіт, кенофіт, агріофіт, ергазіофіт; дек., протиерозійне (закріплює піски), бур.; неоцінений (ЧКУ, 2009). Занесений до Європейського червоного списку. Цуманська Пуща (Андрієнко, Конішук,

Прядко, 2009), НПППС (Андрієнко, 2009). ШНПП (Шевчик). ур. Стригалово, розсіяно, до ~ 20 особин на площі 2 м x 10 м, серед *Solidago virgaurea*, НПП «Прип'ять-Стохід» (Кузьмішина, Бубало, Войтюк, 31.07.2011).

70. *S. multiflora* (Waldst. et Kit.) Pers. (С. багатоквіткова) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 260): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, мезофіт, глікотроф, євразійський (євразієносібірський), рівнинний, зрідка, галофант, степант, геліофіт, геміапофіт; дек. м. Володимир-Волинський (Пачоський за Роговичем, 1888).

Genus 44. *Spergula* L. (Шпергель)

71. *S. arvensis* L. (Ш. польовий) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 198): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, ранньовесняний ярий ефемер, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський (євразієносібірський), середземноморського походження, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., віт., бур., корм.

72. *S. maxima* Weine (Ш. великий) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 201): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський (євросібірський), походження монтанно-рівнинний, зрідка, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; корм., віт., бур.

73. *S. morisonii* Vogeau (Ш. Морісона) – (Черепанов, Сосуд. Раст. СССР, 1981: 172; Екофлора..., 2002, с. 204): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіоліготроф, європейський, рівнинний на пд. та сх. межі поширення, дуже рідко, псамофант, геліофіт, геміапофіт; корм., віт., бур. ШНПП (Яценко, 1994).

74. *S. sativa* Voenn. (Ш. посівний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 200): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігромезофіт, мезотроф, євразійський (євразієносібірський), походження рівнинний, зрідка, синантропант, геліофіт; кенофіт, епекофіт, ергазіофіт; корм., віт., бур. (виключно посіви льону).

Genus 45. *Spergularia* (Pers.) J. et C. Presl. (Стелюшок)

75. *S. rubra* (L.) J. et C. Presl (С. червоний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 208): трав. монокарпик, малорічник, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, голарктичний (циркумпольярний), рівнинний, спорадично, псамофант, геліофіт; евапофіт; лік., бур., корм.

Genus 46. *Stellaria* L. (Зірочник)

76. *S. graminea* L. (З. злакова) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 50): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, довгокореневищний, мичкувата, мезофіт, семіевтроф, євразійський,

рівнинно-монтанний, розсіяно, пратант, гемігеліофіт; геміапофіт; віт, лік., харч., дек., бур., отр.

Genus 47. *Vaccaria* N.M. Wolf (Стоголовник)

77. *V. hispanica* (Mill.) Rauschert (*V. segetalis* Garcke) (С. іспанський, с. посівний) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 376): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (євразіоднісїбїрський), походження рівнинно-монтанний, спорадично, синантропант, геліофіт, археофіт, аколотофіт, епекофіт; дек., мед, лік., отр., бур.

Familia 15. *Portulacaceae* Juss. (Портулакові)

Genus 48. *Portulaca* L. (Портулак)

78. *P. oleraceae* L. (П. городній) – (Флора..., 1952; Екофлора..., 2002, с. 473): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіоліготроф, голарктичний (циркумпольярний), ірано-туранського походження, рівнинний, Полісся – зрідка, Лісостеп – звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, аколотофіт, епекофіт; корм., харч. (салат), бур., лік., віт.

Familia 16. *Amaranthaceae* Juss. (Ширицеві, Амарантові)

Genus 49. *Amaranthus* L. (Шириця)

79. *A. albus* L. (Щ. біла) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, евтроф, мультирегіональний, північноамериканського походження, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт; кенофіт; бур., корм., лік., харч.

80. *A. blitoides* S. Wats. (Щ. лободовидна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, евтроф, мультирегіональний, північноамериканського походження, монтанно-рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт; кенофіт, ксенофіт, епекофіт; бур., корм., лік.

81. *A. blitum* L. (*A. lividus* L.) (Щ. лободова, щ. синювата) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, мультирегіональний, центральноамериканського походження, монтанно-рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт; кенофіт, епекофіт; харч., бур., корм. (Шевчик)

82. *A. caudatus* L. (Щ. хвостата) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, мультирегіональний, південноамериканського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт; кенофіт, ергазіофіт; бур., харч., дек., лік., корм. ШНПП (Шевчик).

83. *A. retroflexus* L. (Щ. загорнута) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий,

ксеромезофіт, евтроф, мультирегіональний, північноамериканського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, сціогеліофіт; кенофіт, ксенофіт, епекофіт; бур., жирос., корм., харч., віт., лік., мед.

Familia 17. *Chenopodiaceae* Vent. (Лободові)

Genus 50. *Atriplex* L. (Лутига)

84. *A. hortensis* L. (Л. садова) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійський, центральноазійського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт; кенофіт; дек., харч., лік., віт., корм., жирос., бур., фарб.

85. *A. micrantha* С.А. Меу (Л. дрібноцвіта, л. різнонасінна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, мезотроф, євразійський, центральноазійського походження, рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт; кенофіт, ефемерофіт; бур., лік.

86. *A. nitens* Schkuhr (Л. блисуча) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, мезотроф, євразійський, ірано-туранського походження, рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт; археофіт, епекофіт; бур., харч., корм., віт.

87. *A. patula* L. (Л. розлога) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний (циркумполярний), монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт; евапофіт; бур., лік.

88. *A. prostrata* Boucher ex DC. (Л. лежача, л. сланка) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, мезотроф, голарктичний (циркумполярний), середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, пратант, геліофіт; археофіт, епекофіт; бур., харч., корм., лік.

89. *A. tatarica* L. (Л. татарська) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, семімесотроф, євразійський, середземноморсько-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт; кенофіт, ксенофіт, епекофіт; бур., корм., лік., дек., харч.

Genus 51. *Chenopodium* L. (Лобода)

90. *Ch. album* L. (*Ch. pedunculare* Bertol.) (Л. біла) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, мультирегіональний, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, пратант, геліофіт; евапофіт; лік., харч., корм., віт., бур., техн., отр.

91. *Ch. botrys* L. (Л. запашна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий,

мезофіт, мезотроф, євразійський, середземноморсько-туранського походження, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, пратант, субгеліофіт, кенофіт; інсект, ефіроол, бур., лік.

92. *Ch. ficifolium* Smith (Л. фіголиста, л.пізня) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський, (євродревньо-середземноморський сх-азійський), походження монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, пратант, субгеліофіт; археофіт; бур.

93. *Ch. foliosum* Aschers. (Л. багатоліста) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійсько-північноамериканський (палеарктичний), монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, субгеліофіт; геміапофіт; бур. +(№ 1905, Шмальгаузен, 1895-1897).

94. *Ch. glaucum* L. (Л. сиза) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, мезотроф, мультирегіональний, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, петрофант, геліофіт; геміапофіт; лік., бур., корм., отр.

95. *Ch. hybridum* L. (Л. гібридна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, голарктичний, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., бур., отр.

96. *Ch. polyspermum* L. (Л. багатонасінна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, походження розсіяно, синантропант, геліофіт; археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., бур., харч., техн. ШНПП (Ященко, 1994).

97. *Ch. rubrum* L. (Л. червона) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, дворічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, оліготроф, голарктичний, середньоєвропейського походження, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, пратант, субгеліофіт; кенофіт; лік., бур., харч., техн.

98. *Ch. suecicum* J. Murr (Л. шведська) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, дворічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійський, азійського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, субгеліофіт; кенофіт, епекофіт; лік., бур., харч., корм.

99. *Ch. urbicum* L. (Л. міська) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, дворічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, пратант, субгеліофіт; евапофіт; бур., лік., корм., харч.

100. *Ch. vulvaria* L. (Л. смердюча) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, дворічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, євразійський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, розсіяно, синантропант, пратант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт; бур., лік., отр.

Genus 52. *Corispermum* L. (Верблюдка)

101. *C. nitidum* subsp. *microspermum* (Host.) Mosyakin (*C. nitidulum* Klok.) (В. блискученька підвид дрібнонасінений) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, евтроф, європейський (середньоєвросередземноморський понтичний) монтанно-рівнинний, синантропант, псамофант, геліофіт; геміапофіт; корм., бур.

Genus 53. *Dysphania* R.Br. (Дісфанія)

102. *D. botrys* (L.) Mosyakin ex Clemants (Д. волотеподібна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський, середземноморсько-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт; кенофіт, ксенофіт, епекофіт; ефіроол., лік., інсект., бур.

Genus 54. *Kochia* Roth (Віниччя)

103. *K. scoparia* (L.) Schrad. (В. справжнє) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезоксерофіт, оліготроф, євразійський, ірано-туранське походження, монтанно-рівнинний, спорадично, синантропант, субгеліофіт; кенофіт, ергазіофіт; ефіроол., бур., лік., дек., техн.

Genus 55. *Polycnemum* L. (Наземка)

104. *P. arvense* L. (*P. minus* Kit.) (Н. польова, н. мала) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, оліготроф, євразійський, середземноморсько-туранське походження, монтанно-рівнинний, спорадично, пратант, псамофант, геліофіт; кенофіт; бур., корм.

105. *P. majus* A. Braun (Н. велика) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, оліготроф, євразійський, монтанно-рівнинний, спорадично, петрофант, геліофіт; геміапофіт; бур., корм. Волинь! (№ 1880, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 18. *Polygonaceae* Juss. (Гречкові)

Genus 56. *Fagopyrum* Mill. (Гречка)

106. *F. tataricum* (L.) Gaertn. (Г. татарська) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, голарктичний, центральноазійське походження, рівнинний, розсіяно, геліофіт, синантропант, кенофіт, епекофіт; лік., харч., бур.

Genus 57. *Faloppia* Adans. (Обманка)

107. *F. dumetorum* L. (*Polygonum dumetorum* L.) (О. заростева, гірчак чагарниковий, витка гречка чагарникова) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, протогемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, мезотроф, голарктичний, рівнинний, часто, сільвант, синантропант, геліофіт; евапофіт; бур., мед., харч, жируол., лік., віт.

108. *F. convolvulus* (L.) A. Löve (*Polygonum convolvulus* L.) (О. березкова, гірчак березковидний, витка гречка березковидна) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, азійське походження, рівнинний, синантропант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт; бур., жируол., лік., віт., дек.

Genus 58. *Persicaria* Mill. (Почечуйник)

109. *P. dubia* (Stein) Fourr. (*Polygonum mite* Schrank) (П. сумнівний, гірчак м'який) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, європейський, рівнинний, спорадично, палюдант, субгеліофіт; геміапофіт; бур.

110. *P. hydropiper* (L.) Delarbre (*Polygonum hydropiper* L.) (П. водяноперцевий, гірчак перцевий) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, розсіяно, палюдант, геліофіт; евапофіт; лік., харч., віт., фарб., бур., техн.

111. *P. minor* (Huds.) Oriz (*Polygonum minus* Huds.) (П. малий, гірчак малий) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, євразійський (євродревньосередземноморський), рівнинний, звичайно, псамофант, субгеліофіт; евапофіт; лік., харч., бур.

112. *P. lapathifolia* (L.) Delarbre aggr. (*Polygonum tomentosum* Schrank, *Polygonum hypanicum* Klok., *Polygonum nodosum* Pers.) (П. щавелелистий, гірчак шорсткий) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезогігрофіт, олігомезотроф, голарктичний, рівнинний, спорадично, пратант, геліофіт; евапофіт; лік.

113. *P. maculosa* S.F. Gray (*Polygonum persicaria* L.) (П. плямистий, гірчак почечуйний) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, євразійський (голарктично-древньосередземноморський), рівнинний, розсіяно, палюдант, геліофіт, антропохор, евапофіт; лік., отр., корм., жируол., ефіроол., мед., бур.

Genus 59. *Polygonum* L. (Гірчак)

114. *P. aviculare* L. s.str. (*P. monspeliense* Thieb. ex Pers.) (Г. звичайний, спориш, с. пташиний) – (Флора..., 1952): трав. монокарпик, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт,

мезотроф, мультирегіональний, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт; евапофіт; бур., корм., фарб., віт., лік., жируол.

115. *P. bellardi* All. (Г. Белларда) – (Флора..., 1952): трав. монокарпік, однорічник, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський, можливо, гібридогенного походження, монтанно-рівнинний, спорадично, синантропант, псамофант, геліофіт; геміапофіт, ефемерофіт; бур. +(№ 1958, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 60. *Rumex* L. (Щавель)

116. *R. acetosella* L. (Щ. кислуватий, щ. горобиний) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, криптофіт, розетковий, кореневищний геофіт, мезофіт, оліготроф, мультирегіональний, рівнинний, звичайно, псамофант, геліофіт, евапофіт; лік., корм., харч., дуб.

117. *R. confertus* Willd. (Щ. густий, щ. кінський) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, протогемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський (євро-древньосередземноморський), рівнинний, пратант, геліофіт, геміапофіт; бур., харч., віт., лік., мед., дуб., фарб., корм.

118. *R. conglomeratus* Murr. (Щ. скупчений) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, протогемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, мезотроф, євразійський (західно-древньосередземноморський), рівнинний, звичайно, прато-палюдант, геліофіт, апофіт випадковий; лік., корм.

119. *R. crispus* L. (Щ. кучерявий) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, протогемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, рівнинний, звичайно, пратант, геліофіт, евапофіт; бур., харч., віт., корм., лік., жируол., дуб.

120. *R. hydrolapathum* Huds. (Щ. прибережний) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрозомезофіт, евтроф, євросередземноморський, рівнинний, спорадично, палюдант, геліофіт, евапофіт; лік. ШНПП (Ященко, 1994). окол. с. Підманово, ШНПП, торфовище, типове угруповання *Caricetum rostrata* (Кузарін, Кузьмішина, 20.06.2012), окол. с. Трубки Іваничівського р-ну (Кузьмішина, Коцун та ін., 2013).

121. *R. longifolius* DC. (Щ. довголистий) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеромезофіт, евтроф, голарктичний, походження рівнинний, розсіяно, синантропант, геліофіт, кенофіт, ефемерофіт; лік., бур.

122. *R. obtusifolius* L. (Щ. туполистий) – (Флора..., 1952): трав. полікарпік, протогемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, голарктичний (євросередземноморсько-атлантичний передньоазійський), рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар. медич., корм., фарб., дуб., бур.

Familia 19. *Clusiaceae* Lindl. (*Hypericaceae* Juss., *Guttiferae* Juss.)

(Клюзіїві, Звіробійні)

Genus 61. *Hypericum* L. (Звіробій)

123. *H. humifusum* L. (З. сланкий) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 61): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткочореневищний, мичкувато-стрижнева коренева система, гігрозомофіт, мезотроф, європейський, на пн.межі ареалу, рівнинний, дуже рідко, пратант, псамофант, геліофіт, геміапофіт; лік., бур. (Андрієнко, Коніщук, Прядко, 2009), с. Полиці, с. Нові Червища, с. Грудки, с. Великий Обзир (Шевчик), Маневийський р-н, Колківське л-во, ур. Білий берег, кв. 9; Любомльський р-н, 20 кв. Поліське л-во; оз. Світязь, Свитязьке л-во, ур. Забортне, кв. 11 (Терлецький, 1985).

124. *H. perforatum* L. (З. звичайний) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 51): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткочореневищний, каудексовий, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідноазійський), монтанно-рівнинний, звичайно, маргіант, геліофіт, геміапофіт; дек., лік., віт., дуб, фарб., ефіроол., жиуроол., мед., техн.

Familia 20. *Violaceae* Batsch (Фіалкові)

Genus 62. *Viola* L. (Фіалка)

125. *V. alba* Bess. (Ф. біла) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 124): трав. полікарпик, гемікриптофіт, зимовозелений, розетковий, короткочореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, мезофіт, семіевтроф, європейський (євросередземноморський), рівнинний, дуже рідко, маргіант, гемісцифіт, автохтонний апофіт; лік., віт., дек. с. Жабка Ківерцівського р-ну (Мацко, 4.05.1938, LUM).

126. *V. arvensis* Murray (Ф. польова) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 150): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинний, синантропант, субгеліофіт, автохтонний апофіт; лік., віт., ефіроол., жиуроол., бур., мед.

127. *V. canina* L. (Ф. собача) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 104): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, короткочореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, мезотроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинний, звичайно, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., дек., мед.

128. *V. hirta* L. (Ф. волосиста, ф. шорстка) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 118): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, розетковий, короткочореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинний, звичайно, сільвант, субгеліофіт, автохтонний апофіт; лік., дек., мед. м. Ковель, с. Верба, с. Уляники (Шевчик) с. Верба (Пачоський, 1888). Дачне (Julana) біля

Луцька, ліс мішаний (Мацко, 18.04.1938, LUM). + (№ 292, Шмальгаузен, 1895-1897).

129. *V. matutina* Klok. (Ф. ранкова, братки) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 146): трав. монокарпік, дворічник, терофіт, літньозелений, напірозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинний, звичайно, синантропант, пратант, геліофіт, автохтонний апофіт; дек., бур.

130. *V. mirabilis* L. (Ф. дивна) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 112): трав. полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, розетковий, короткокореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, мезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинний, звичайно, сильвант, гемісціофіт, геміапофіт; лік., дек., отр., мед.

131. *V. montana* L. (Ф. гірська) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 98): трав. полікарпік, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, короткокореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, гігромезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинний, дуже рідко, маргінант, субгеліофіт, геміапофіт; дек. с. Жабка Ківерцівського р-ну (Мацко, 4.05.1938, LUM).

132. *V. nemoralis* Kütz. (Ф. дібровна) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 106): трав. полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткокореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), рівнинно-монтанний, розсіяно, сильвант, пратант, субгеліофіт, геміапофіт; дек. ШНПП.

133. *V. odorata* L. (Ф. запашна) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 120): трав. полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, розетковий, короткокореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, мезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинний, звичайно, сильвант, гемісціофіт, геміапофіт; лік., віт., ефіроол., дек., мед., парф. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). Дачне (Julana) біля Луцька, ліс мішаний (Мацко, 18.04.1938, LUM). + (№ 293, Шмальгаузен, 1895-1897).

134. *V. riviniana* Reichenb. (Ф. Рівініуса) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 90): трав. полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, розетковий, короткокореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинний, розсіяно, сильвант, гемісціофіт, геміапофіт; лік., дек. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 16.05.1936, LUM).

135. *V. rupestris* F.W. Schmidt (*V. arenaria* DC.) (Ф. гола, ф. кам'яна, ф. кам'яниста, ф. піскова) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 88): трав. полікарпік, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, розетковий, короткокореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, субксерофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинний, спорадично, пасмофант, петрофант, геліофіт, геміапофіт; дек., мед. с. Верба Володимир-Волинського р-ну (Пачоский, 1888).

136. *V. tricolor* L. (Ф. триколірна) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 142): трав. монокарпик, дворічник, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, мезофіт, семіевтроф, європейський, рівнинний, розсіяно, синантропант, сільвант, пратант, геліофіт, автохтонний апофіт; лік., дек., віт., бур., мед. ШНПП (Ященко, 1994). Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). Горохів, в полі (Мацко, 22.07.1933, LUM).

Familia 21. **Cucurbitaceae** Juss. (Гарбузові)

Genus 63. **Bryonia** L. (Переступень)

137. *B. alba* L. (П. білий) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 190): трав. полікарпик, геофіт, літньозелений, безрозетковий, стебло лязяче, безкореневищний, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідносибірський), середземноморсько-ірано-туранського походження, рівнинний, розсіяно, синантропант, субгеліофіт, археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., дек., отр., мед., фарб.

Genus 64. **Echinocystis** Torr.et A.Gray

(Колчочопухирниця, Ехіноцистіс, Їжакоплідник)

138. *E. lobata* (Michx.) Torr.et Gray (К. лопатева, Е. лопатевий, Е. шипуватий, Ї. виткий) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 196): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, стебло лязяче, безкореневищний, стрижнекореневий, гігомезофіт, семіевтроф, голарктичний, північно-американське походження, рівнинний, спорадично, синантропант, субгеліофіт, інвазійний, евкенофіт, колонофіт+агрофіт, ергазіофітофіт; лік., дек., бур.

Familia 22. **Brassicaceae** Burnett (Cruciferae)

(Капустяні, Хрестоцвіті)

Genus 65. **Alliaria** Scop. (Кінський часник)

139. *A. petiolata* (M. Bieb.) Cavara et Grande (*Sisymbrium alliaria* Scop.) (К. ч. черешковий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 424): трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, постійнозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігомезофіт, семіевтроф, євразійський (євро-середземноморсько-ірано-туранський), рівнинно-монтанний, звичайно, сільвант, гемісціофіт; евапофіт; бур., віт., жиросол., корм., лік., харч., ефіросол.

Genus 66. **Alyssum** L. (Бурачок)

140. *A. alyssoides* (L.) L. (*A. calycinum* L.) (Б. бурачковий, б. чашечковий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 292): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений або осінньо-веснянозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субсерофіт, семіевтроф, європейський (понтично-древньосередземноморський), рівнинно-монтанний, зрідка, синантропант, геліофіт, евапофіт; бур., лік., жиросол., корм., мед., алк. ШНПП (Шевчик). м. Володимир-Волинський, с. Верба, не рідко (Пачоский, 1888). Ковель! (№ 228, Шмальгаузен, 1895-1897). ур. Річицьке, торфовище біля с. Світязькі Смоляри Шацького р-ну (Кузярін, Кузьмішина, 08.08.2011).

141. *A. desertorum* Stapf. (Б. пустельний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 286): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений або осінньо-веснянозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, семіевтроф, євразійський (євро-древньосередземноморський), рівнинно-монтанний, зрідка, синантропант, геліофіт, геміапофіт; бур., лік., жиросол., корм., мед.

142. *A. minutum* Schlecht.ex DC (Б. маленький, б. дрібний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 288): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, веснянозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, семіевтроф, євразійський (євро-південно-західно-сибірський), рівнинно-монтанний, зрідка, синантропант, геліофіт, евапофіт; бур., корм., жиросол. м. Володимир-Волинський (Пачоский, 1888).

Genus 67. *Arabidopsis* (DC.) Heunh. (Різушка)

143. *A. thaliana* (L.) Heunh. (Р. Таля) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 342): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, веснянозелений, ефемер, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, звичайно, синантропант, гемігеліофіт; евапофіт; бур., лік., жиросол., віт., харч. ШНПП (Ященко, 1994). с. Верб (Пачоский, 1888).

Genus 68. *Arabis* L. (Гусимець)

144. *A. gerardii* (Besser) Besser ex Koch (*A. planisiliqua* (Pers.) Reichenb., *A. nemorensis* (Hoffm.) W.D.J. Koch, (Г. Жерардів, плоскостручковий, Г. дібровний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 324): трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, постійнозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, гігромезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідноазійський), рівнинний, дуже рідко, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік. ШНПП (Ященко, 1994). м. Устилуг (Пачоский, 1888).

Genus 69. *Armoracia* Gaertn., Mey. et Schreb. (Хрін)

145. *A. rusticana* Gaertn., Mey. et Schreb. (Х. звичайний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 392): трав. полікарпик, гемікриптофіт, весняно-літньо-осінньозелений, безрозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, гігромезофіт, евтроф, голарктичний, ірано-туранське походження, рівнинно-монтанний, спорадично, синантропант, гемігеліофіт; кенофіт, епекофіт, ергазіофіт; алк., віт., дек., жиросол., ефіросол., космет., лік., бур., харч.

Genus 70. *Barbarea* R.Br. (Суріпиця)

146. *B. arcuata* (Opiz ex J. et C. Presl) Reichenb. (*Barbarea vulgaris* R.Br. subsp. *arcuata* (Opiz ex J. et C. Presl) Hayek) (С. дуговидна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 364): трав. монокарпик, малорічник, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, мичкувато-стрижнева коренева система, мезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинно-монтанний, дуже рідко, синантропант, гемігеліофіт; геміапофіт; алк., бур., лік., віт., дуб., ефіросол., жиросол., корм., харч., мед., фарб.

147. *B. vulgaris* R. Br. (*Erysimum barbarea* L.) (С. звичайна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 366): трав. монокарпік, малорічник, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, мичкувато-стрижнева коренева система, мезофіт, семіевтроф, голарктичний, сх.межа поширення, рівнинно-монтанний, розсіяно, синантропант, пратант, гемігеліофіт; геміапофіт; бур., лік., віт., харч., корм., мед., ефіроол., жиросол., техн., фарб. ШНПП (Ященко, 1994). м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). + (№ 135, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 71. *Berteroa* DC. (Гикавка)

148. *B. incana* (L.) DC (Г. сіра) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 254): трав. монокарпік, гемікриптофіт, постійнозелений, осінньо-веснянозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, субмезофіт, мезотроф, євразійський (єврозахідноазійський), рівнинний, звичайно, синантропант, субгеліофіт; евапофіт; алк., бур., віт., дуб., жиросол., корм., лік., техн., мед.

Genus 72. *Brassica* L. (Капуста)

149. *B. campestris* L. (К. польова) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 93): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, осінньо-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, європейський, центральноазійське походження, рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., віт., харч., ефіроол., жиросол., корм., техн., мед., бур. ШНПП (Ященко, 1994). Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 28.05.1938, LUM).

150. *B. nigra* (L.) Koch (К. чорна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 97): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, осінньо-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, голарктичний, походження рівнинний, синантропант, геліофіт; кенофіт, епекофіт, ергазіофіт; алк., бур., віт., жиросол., лік., мед., харч., ефіроол. ШНПП (Ященко, 1994). м. Володимир-Волинський (Пачоский, 1888). Введено (№ 195, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 73. *Bunias* L. (Свербіга)

151. *B. orientalis* L. (С. східна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 172): трав. монокарпік, гемікриптофіт, геофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідноазійський), рівнинно-монтанний, спорадично, синантропант, субгеліофіт; евапофіт; алк., бур., віт., жиросол., лік., харч., мед. м. Володимир-Волинський, с. Верба (Пачоский, 1888). Дачне (Julana) біля Луцька, узбіччя залізничної дороги (Мацко, 18.04.1938, LUM). + (№ 266, Шмальгаузен, 1895-1897). ур. Городище!, м. Володимир-Волинський (Кузарін, Кузьмішина, 07.08.2011).

Genus 74. *Camelina* Crantz (Рижій)

152. *C. microcarpa* Andrz. (*C. sativa* (L.) Crantz var. *microcarpa* (Andrz.) Schmalh.) (Р. дрібноплодий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 520): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий,

безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинний, дуже рідко, синантропант, геліофіт; геміапофіт; бур., жиросоол., ефіросоол., тех.

153. *C. sativa* (L.) Crantz (*C. pilosa* (DC.) N. Zinger p.p.) (Р. посівний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 516): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (східноєвропейсько-західноазійський), антропогенного? походження рівнинний, спорадично, синантропант, сеgetальний, гемігеліофіт; археофіт, епекофіт, ергазіофіт; бур., лік., жиросоол., техн. ШНПП (Яценко, 1994). м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Вербa (Пачоский, 1888). + (№ 238, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 75. *Capsella* Medik. (Грицики)

154. *C. bursa-pastoris* (L.) Medik. (*Thlaspi bursa-pastoris* L.) (Г. звичайні) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 525): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, гемікриптофіт, зимовозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, hemiCaFob, голарктичний (циркумпольярний), походження рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; алк., бур., віт., корм., лік., харч., жиросоол., ефіросоол., дуб.

Genus 76. *Cardamine* L. (Жеруха)

155. *C. dentata* Schult. (*C. pratensis* subsp. *dentata* (Schultes) Čelak) (Ж. зубчаста) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 408): трав. полікарпик, гемікриптофіт, геофіт, постійнозелений, напіврозетковий, короткореневищний, мичкувато-стрижнева коренева система, гірофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумпольярний), рівнинно-монтанний, рідко, палодант, гемігеліофіт; геміапофіт; лік., віт., жиросоол., харч., дек. (Шевчик).

156. *C. hirsuta* L. (Ж. волохата, ж. шорстка) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 410): трав. монокарпик, однорічник, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, стрижнекореневий або мичкувато-стрижнева коренева система, мезофіт, евтроф, євразійський (євро-західноазійський), рівнинно-монтанний, дуже рідко, сильвант, гемісціофіт, геміапофіт; віт., харч. Баранський, 2005: Володимир-Волинський р-н, (†) с. Вербa (Монтрезор, 1886-1889), 2) (†) м. Володимир-Волинський (Рогович, 1869).

157. *C. impatiens* L. (Ж. недоторкана) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 416): трав. монокарпик, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, мичкувато-стрижнева коренева система, гіромезофіт, мезотроф, євразійський (євро-древньосередземноморський), рівнинно-монтанний, дуже рідко, сильвант, гемісціофіт; геміапофіт; лік., віт., жиросоол., харч., мед., корм. с. Туропин (Пачоский, 1888). ШНПП (Яценко, 1994).

158. *C. pratensis* L. (Ж. лучна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 406): трав. полікарпик, гемікриптофіт, постійнозелений, напіврозетковий,

короткокореневищний, стрижнекореневий, гігромезофіт, мезотроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинно-монтанний, дуже рідко, пратант, палюдант; гемісціофіт; геміапофіт; лік., віт., мед., харч., дек., жиросол., корм. ШНПП (Ященко, 1994). м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). + (№ 119, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк, заторфована, підмокла лука (Мацко, 11.05.1935, LUM). Ківерці, узбіччя дороги (Мацко, 09.05.1935, LUM).

Genus 77. *Cardaria* Desv. (Серцевик, Кардарія)

159. *C. draba* (L.) Desv. (*Lepidium draba* L., *Cochlearia draba* L.) (С. крупкоподібний, К. крупкоподібна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 476): трав. полікарпик, геофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, субклікотроф, голарктичний, південно-європейське і азійське походження, рівнинно-монтанний, розсіяно, пратант, синантропант, геліофіт; кенофіт (1855), епекофіт, аколотофіт; лік., віт., алк., харч., бур., жиросол. м. Луцьк (Мацко, 19.05.1936, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 78. *Conringia* Adans. (Конрингія)

160. *C. orientalis* (L.) Dumort. (К. східна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 110): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідноазійський), середземноморсько-ірано-туранське походження, сегетальний, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, аколотофіт; віт., лік., бур., харч., жиросол., корм. м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Дубник (Пачоский, 1888).

Genus 79. *Coronopus* (Вороняча лапка)

161. *C. squamatus* (Forsskal) Ascherson (В.л. луската) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 533): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, субглікотроф, голарктичний, середземноморське походження, рівнинний, дуже рідко, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, ксенофіт; бур., хрч.

Genus 80. *Descurainia* Webb et Berth. (Кудрявка, Кудрявець)

162. *D. sophia* (L.) Webb et Prantl. (*Sisymbrium sophia* L.) (К. Софії) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 448): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, семіевтроф, голарктичний, ірано-туранське походження, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; алк., бур., корм., лік., віт., отр., харч., жиросол., ефіросол.

Genus 81. *Draba* L. (Крупка)

163. *D. nemorosa* L. (К. дібровна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 356): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, веснянозелений,

напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, мезотроф, голарктичний (циркумпольярний), рівнинно-монтанний, зрідка, синантропант, гемігеліофіт; евапофіт; лік., корм., алк., бур.

Genus 82. *Erophila* DC. (Веснянка)

164. *E. verna* (L.) Bess. (*Draba verna* L.) (В. весняна) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 360): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, веснянозелений, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, мезотроф, євразійський (єврозахідноазійський), рівнинно-монтанний, звичайно, псамофант, синантропант, геліофіт; геміапофіт; лік., корм., ефіроол., бур.

Genus 83. *Erysimum* L. (Жовтушник)

165. *E. cheiranthoides* L. (*Sisymbrium cheiranthoides* Eat. et Wright.) (Ж. лакфіолевидний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 240): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський, походження, рівнинний, розсіяно, синантропант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; алк., бур., віт., дек., техн., лік., жиросол., мед., отр.

Genus 84. *Hesperis* L. (Вечорниці)

166. *H. matronalis* L. (Вечорниці матрони, нічна фіалка) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 198): трав. монокарпик, малорічник, трав. полікарпик, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідноазійський), поширюється на північ, в Карпатах і Криму природно, походження, рівнинний, спорадично, маргіант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт, ергазіофіт; алк., дек., лік., жиросол., корм., мед., техн.

Genus 85. *Lepidium* L. (Хрінниця)

167. *L. campestre* (L.) W.T.Aiton (*Thlaspi campestre* L.) (Х. польова) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 450): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, мультирегіональний, рівнинний, рідко, синантропант, геліофіт; евапофіт; лік., харч., мед., бур., жиросол., ефіроол. м. Володимир-Волинський (Пачоський за Роговичем, 1888). Введено (№ 257, Шмальгаузен, 1895-1897).

168. *L. densiflorum* Schrad. (Х. густоквіткова) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 454): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субксерофіт, семіевтроф, мультирегіональний, північно-американське походження, рівнинний, рідко, поширюється автошляхами та залізницею, синантропант, геліофіт; кенофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., алк., бур., жиросол. ПНПП (Яценко, 1994).

169. *L. latifolium* L. (Х. широколиста) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 470): трав. полікарпик, геофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, голарктичний,

рівнинний, дуже рідко, синантропант, геліофіт; геміапофіт; лік., віт., алк., харч.(стародавня пряна рослина), мед., бур., жиросол., ефіросол., корм., дуб., інс. м. Володимир-Волинський (Пачоский за Роговичем, 1888). Ковель! Володимир-Волинський! (№ 254, Шмальгаузен, 1895-1897).

170. *L. perfoliatum* L. (*Nasturtium perfoliatum* (L.) Besser) (Х. пронизанолиста) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 458): трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійський (єврозахідноазійський), монтанно-рівнинний, зрідка, синантропант, геліофіт, геміапофіт; лік., віт., бур., жиросол., корм., алк., отр. На залізничному насипу, с. Веснянка Ківерцівського р-ну (Романок, Кузьмішина, 1995).

171. *L. ruderale* L. (Х. смердюча) – (Флора..., 1953; : 315; Екофлора..., 2007, с. 456): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігомезофіт, евтроф, мультирегіональний, ірано-туранське походження, рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., віт., бур., жиросол., корм., алк., отр., інс.

Genus 86. *Lunaria* L. (Лунарія)

172. *L. annua* L. (Л. однорічна) – (Флора..., 1953; : 315; Екофлора..., 2007, с.182): трав. монокарпик (одно-трирічний), терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий або безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, європейський, південно-європейське походження, рівнинний, зрідка, синантропант, субгеліофіт. кенофіт, ефемерофіт, ергазіофітофіт; дек., жиросол.

Genus 87. *Microthlaspi* F.K.Mey (Талабанчик)

173. *M. perfoliatum* (L.) F.K.Meyer (*Thlaspi perfoliatum* L.) (Т. пронизанолистий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 500): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субсерофіт, семіевтроф, мультирегіональний, рівнинно-монтанний, дуже рідко, синантропант, геліофіт; геміапофіт; лік., бур., жиросол., харч., корм. с. Вербка, с. Овадно (Пачоский, 1888). Володимир-Волинський у.! (№ 243, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 88. *Neslia* Desv. (Сітківниця, Несля)

174. *N. paniculata* (L.) Desv. (С. волотиста, Н. волотиста) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 178): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, голарктичний, антропогенне походження, рівнинний, зрідка, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., бур., жиросол., фарб. ШНПП (Ященко, 1994). м. Володимир-Волинський, с. Вербка (Пачоский, 1888). + (№ 269, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 89. *Raphanus* L. (Редька)

175. *R. raphanistrum* L. (Р. дика) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 162): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, європейський, середземноморське походження, рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., бур., жируол., мед., корм., техн., отр.

Genus 90. *Rorippa* Scop. (Водяний хрін)

176. *R. amphibia* (L.) Bess. (*Nasturtium amphibia* (L.) W.T. Aiton) (В. х. земноводний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 374): трав. полікарпик, геофіт, гідрофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий – напіврозетковий, кореневище епіогенне, стрижнево-мичкувата коренева система, пергідрофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, звичайно, палюдант, гемісціофіт; евапофіт; лік., віт., харч., корм., жируол. ШНПП (Яценко, 1994).

177. *R. austriaca* (Crantz) Bess. (*Nasturtium austriacum* Crtz.) (В. х. австрійський) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 372): трав. полікарпик, гемікриптофіт, геофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, гіромезофіт, субглікотроф, голарктичний, рівнинний, розсіяно, синантропант, геліофіт; геміапофіт; лік., мед., бур. ШНПП (Яценко, 1994). м. Устилуг (Пачоський за Роговичем, 1888, с.24). Луцьк, на полі «під паром» (Мацко, 12.06.1936, LUM). Луцьк, на заторфованій луці над Стиром (Мацко, 18.06.1936, LUM).

178. *R. palustris* (L.) Bess. (В. х. болотяний) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 388): трав. полікарпик (недовговічний), гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний або каудексовий, мичкувато-стрижнева коренева система, гіромезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумполярний), рівнинний, розсіяно, палюдант, гемісціофіт, геміапофіт; бур., лік., віт., харч., жируол. ШНПП (Яценко, 1994).

179. *R. prolifera* (Heuffel) Neilr. (В. х. паростковий) – Фл. Европ. ч. СССР, IV, 1979, №2 (49/66): 103, – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 380): трав. полікарпик (недовговічний), гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний або каудексовий, мичкувато-стрижнева коренева система, гіромезофіт, семіевтроф, євразійський, рівнинний, зрідка, пратант, палюдант, гемігеліофіт; геміапофіт; харч., отр.(насіння), бур.

180. *R. sylvestris* (L.) Bess (*Nasturtium sylvestre* (L.) W.T. Aiton) (В. х. лісовий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 378): трав. полікарпик (недовговічний), гемікриптофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий або напіврозетковий, безкореневищний, мичкувато-стрижнева коренева система, гіромезофіт, семіевтроф, голарктичний, рівнинно-монтанний, звичайно, пратант, гемігеліофіт; геміапофіт; лік., харч., бур.

Genus 91. *Sinapis* L. (Гірчця)

181. *S. alba* L. (Г. біла) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 102): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, голарктичний

(циркуполярний), середземноморсько-ірано-туранське походження, рівнинний, розсіяно, синантропант, геліофіт; археофіт, ергазіофітофіт, епекофіт; лік., віт., харч., жиросол., корм., мед., техн., бур. м. Луцьк (Мацко, 12.06.1935, LUM). ШНПП (Ященко, 1994). с. Верба (Пачоский, 1888).

182. *S. arvensis* L. (*Brassica sinapistrum* Boiss., *S. orientalis* Murr.) (Г. польова) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 99): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркуполярний), середземноморсько-атлантично-європейське походження, рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; лік., харч., ефіросол., жиросол., техн., мед., отр.(для тварин в період плодоношення), бур.

Genus 92. *Sisymbrium* L. (Сухоребрик)

183. *S. altissimum* L. (*S. sinapistrum* Cr.) (С. найвищий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 438): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, зрідка, синантропант, степант, геліофіт; геміапофіт; бур., лік., віт., харч., жиросол., корм. ШНПП (Ященко, 1994).

184. *S. loeselii* L. (С. Льозелів) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 432): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субсерофіт, семіевтроф, голарктичний, рівнинний, зрідка, синантропант, геліофіт; евапофіт; алк., бур., віт., дуб., жиросол., корм., лік., мед., техн., харч. м. Володимир-Волинський, с. Верба (Пачоский, 1888).

Genus 93. *Teesdalia* R.Br. (Талабанниця, Тисдалія)

185. *T. nudicaulis* (L.) R. Br. (Т. голостебла) – Екофлора..., 2007, с. 508): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіоліготроф, європейський, рівнинний, дуже рідко, псамофант, геліофіт; евапофіт (Полісся); жиросол. ЧКУ, 2009 ШНПП (Ященко, 1994), с. Полиці, с. Грудки, с. Лишнівка (Шевчик) (Андрієнко, Конішук, Прядко, 2009) НППС (Андрієнко, 2009). Ківерці, узбіччя дороги (Мацко, 09.05.1935, LUM). Занесено в окр. Ковеля. Ковельський повіт Пачоский! (№ 240, Шмальгаузен, 1895-1897). Пн.окол. смт.Маневичі (Романюк, Кузьмішина, 2008).

Genus 94. *Thlaspi* L. (Талабан)

186. *Th. arvense* L. (Т. польовий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 502): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, голарктичний (циркуполярний), ірано-туранського походження, рівнинно-монтанний, синантропант, субгеліофіт; археофіт, епекофіт, аколотофіт; алк., бур., віт., жиросол., ефіросол., корм., лік., техн., харч.

Genus 95. *Turritis* L. (Пужник)

187. *T. glabra* L. (*Arabis glabra* (L.) Bernh., *A. perfoliata* Lam.) (П. голий) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 308): трав. монокарпик, гемікриптофіт, постійнозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, мультирегіональний, рівнинно-монтанний, розсіяно, маргіант, синантропант, гемігеліофіт, евапофіт; алк., корм., лік. м. Устилуг, с. Верба (Пачоский, 1888). ШНПП (Яценко, 1994).

Genus 96. *Velarum* L. (Шилоплідка)

188. *V. officinale* (L.) Reich. (*Sisymbrium officinale* (L.) Scop) (Ш. лікарська, сухоробрик лікарський) – (Флора..., 1953; Екофлора..., 2007, с. 446): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, гемікриптофіт, весняно-літньозелений, напіврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, мультирегіональний, рівнинно-монтанний, звичайно, синантропант, геліофіт; археофіт, колонофіт, аколотофіт; бур., віт., дуб., жиरोол., ефіроол., корм., лік., фарб., харч.

Familia 23. *Resedaceae* S.F.Gray (Резедові)

Genus 97. *Reseda* L. (Резеда)

189. *R. lutea* L. (Р. жовта) – (Фл. Европ. ч. ССРСР, IV; Екофлора..., 2007, с. 547): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, субксерофіт, евтроф, голарктичний (західноєвразійсько-північноафриканський), середземноморське походження, рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт; археофіт, агріофіт, аколотофіт; бур., віт., жиरोол., ефіроол., мед., лік., техн., фарб. терикон шахти №1 м. Нововолинська! (Кузярін, Кузьмішина, 22.07.2011). Колишній військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

Familia 24. *Salicaceae* Mirb. (Вербові)

Genus 98. *Salix* L. (Верба)

190. *S. fragilis* L. (В. ламка) – (Флора..., 1952): дерево, фанерофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрозомезофіт, евтроф, євразійський (європейсько-західноазіатський), малоазійське походження, монтанно-рівнинний, розсіяно, сільвант, геліофіт, археофіт, агріофіт; віт, дек., дерев., дуб., корм., лік., мед., техн., целюл.

Familia 25. *Primulaceae* Vent. (Первоцвіті)

Genus 99. *Anagallis* L. (Курячі очка)

191. *A. arvensis* L. (К. о. польові, очний цвіт польовий) – (Флора..., 1957, Екофлора..., 2010, с. 253): трав. монокарпик, малорічник, гемікріптофіт, весняно-літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнево-мичкувата коренева система, субмезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумпольярний), середземноморсько-ірано-туранське походження, монтанно-рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; бур., дек., жиरोол., лік., мед., отр.

192. *A. foemina* Mill. (К. о. жіночі (голубі) – (Флора..., 1957, Екофлора..., 2010, с. 255): трав. монокарпик, малорічник, гемікріптофіт, терофіт, літнюзелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумпольярний), середземноморсько-ірано-туранське походження, монтанно-рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; дек., бур., отр.

Genus 100. *Lysimachia* L. (Вербозілля)

193. *L. vulgaris* L. (В. звичайне) – (Флора..., 1957, Екофлора..., 2010, с. 243): трав. полікарпик, гемікріптофіт, геофіт, літнюзелений, безрозетковий, довгокореневищний, мичкувато-стрижнева коренева система, гігрофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумпольярний), рівнинний, звичайно, палюдант, гемісціофіт, геміапофіт; дек., лік., мед., фарб.

Familia 26. *Malvaceae* Juss. (Мальвові)

Genus 101. *Abutilon* Mill. (Канатник, Абутилон)

194. *A. theophrasti* Medik. (К. Теофраста, а. Теофраста) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 342): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, літнюзелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумпольярний), східноазійське походження, рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт, аколотофіт; бур., волокн., дек., лік., жиросол., техн. (папер. та будів. пром-ть).

Genus 102. *Alcea* L. (Рожа)

195. *A. rosea* L. (Р. рожева, шток-рожа) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 340): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літнюзелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, євразійський (східноєвро-західноазійський), середземноморське походження, рідко, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт; дек., волокн., ефіросол., лік., фарб.

Genus 103. *Althaea* L. (Алтея)

196. *A. officinalis* L. (А. лікарська) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 320): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літнюзелений, безрозетковий, кореневищний, стрижнево-мицкувата коренева система, мезофіт, субглікотроф, євразійський (євразієво-західноазійський), ірано-туранське походження, рівнинний, звичайно, пратант, геліофіт, археофіт, агріо-епокофіт; лік., віт., волокн., харч., фарб., ефіросол.

Genus 104. *Lavatera* L. (Лаватера)

197. *L. thuringiaca* L. (Л. тюрінгська) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 316): трав. полікарпик, гемікріптофіт, літнюзелений, безрозетковий, каудексовий, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, євразійський (євразієво-західноазійський), рівнинний, спорадично, синантропант, маргіант, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; дек., віт., волокн., жиросол., лік., мед., техн., бур.

Genus 105. *Malva* L. (Калачики, мальва)

198. *M. alcea* L. s.l. (К. шток-рожеві, к. пальчатолопатеві) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 296): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, європейський, походження, рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт, археофіт (резистентний), агріофіт; барвн., дек., лік., мед., харч., бур.
199. *M. moschata* L. (К. мускусні) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 298): трав. полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, інформація відсутня, мультирегіональний, середземноморське або малоазійське походження, рівнинний, дуже рідко, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, ергазіофіт; волокн., дек., корм., лік., мед., техн., бур.
200. *M. mauritiana* L. (К. мавританські) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 306): трав. монокарпик, дворічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, семіевтроф, євразійський (єврозахідноазійський), середземноморське походження, рівнинний, зрідка, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, ергазіофіт; віт., дек., жируол., корм., лік., мед., харч., волокн., бур.
201. *M. neglecta* Wallr. (*M. rotundifolia* L. p.p.) (К. непомітні, к. круглолисті) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 308): трав. монокарпик, багато- або дворічник, гемікриптофіт або терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, євразійський (єврозахідноазійський), ірано-туранське походження, рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, аколотофіт; віт., дек., корм., лік., мед., бур.
202. *M. pusilla* Smith (*M. borealis* Wallm.) (К. маленькі) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 310): трав. монокарпик, багато- або дворічник, гемікриптофіт або терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, субмезофіт, евтроф, євразійський (єврозахідноазійський), походження, рівнинний, розсіяно, синантропант, геліофіт, археофіт (резистентний), епекофіт, аколотофіт; віт, дек., корм., лік., харч. (салатна), бур.
203. *M. sylvestris* L. (К. лісові, зензівер) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 300): трав. монокарпик, (рідко)багато- або дворічник, гемікриптофіт або терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, Кс-мезофіт, семіевтроф, голарктичний (циркумпольярний), рівнинний, спорадично, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт, ергазіофіт; віт, дек., лік., фарб., харч., бур.

Familia 27. *Euphorbiaceae* Juss. (Молочайні)

Genus 106. *Euphorbia* L. (Молочай)

204. *E. cyparissias* L. (М. кипарисовидний, м. кипарисовий) – (Флора..., 1955): трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний,

ксеро-мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, геміапофіт; лік., нар. медиц., отр., бур.

205. *E. exigua* L. (М. дрібненький) – (Флора..., 1955): трав. полікарпік, гемікріптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; лік., отр., бур. Володимир-Волинський у. Верба! Пачоський! (№ 2016, Шмальгаузен, 1895-1897).

206. *E. falcata* L. (М. серповидний) – (Флора..., 1955): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, сегетальний, геліофіт, археофіт, епекофіт; лік., отр., бур.

207. *E. helioscopia* L. (М. сонячний) – (Флора..., 1955): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., жиросол., отр., техн., бур.

208. *E. peplus* L. (М. городній) – (Флора..., 1955): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., бур., отр.

209. *E. semivillosa* Prokh. (= *E. villosa* Waldst. et Kit.) (М. напівмохнатий) – (Флора..., 1955): трав. полікарпік, гемікріптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, евтроф, європейський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, ксенофіт, епекофіт; бур. ШНПП (Ященко, 1994).

210. *E. virgata* Waldst. et Kit. (*E. virgultosa* Klok.) (М. прутковидний, м. лозяний) – (Флора..., 1955): трав. полікарпік, гемікріптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, європейський, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., смол., бур. Колишній військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

Familia 28. *Thymelaeaceae* Juss. (Тимелеєві)

Genus 107. *Thymelaea* L. (Тимелея)

211. *Th. passerina* (L.) Coss. et Germ. (Т. горобина, т. звичайна) – (Флора..., 1955, Екофлора..., 2010, с. 273): трав. монокарпік, терофіт, літньозелений, безрозетковий, підземні пагони відсутні, стрижнекореневий, субксерофіт, субглікотроф, євразійський (єврозахідноазійський), рівнинний, звичайно, синантропант, геліофіт, евапофіт; алк., мед., отр.

Familia 29. *Crassulaceae* DC. (Товстолисті)

Genus 108. *Sedum* L. (Очиток)

212. *S. sexangulare* L. (О. шестикутний, о. шестирядний) – (Флора..., 1953): трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, короткореневищний, ксерофіт, оліготроф, кальцієфільний, євросибірський,

монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт; дек., отр. НПППС (Андрієнко, 2009; № 898, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 30. **Rosaceae** Juss. (Розові)

Genus 109. **Agrimonia** L. (Парило)

213. *A. eupatoria* L. (П. звичайне, реп'яшок) – (Флора..., 1954): світлі ліси, узлісся, луки, відкриті схили, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., віт., нар.медиц., фарб., ефіроол., жиросол., дуб., бур.

214. *A. grandis* Andrzej. ex C.A. Mey. (П. велике) – (Флора..., 1954): трав. полікарпик, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, мезофіт, мезотроф, акарбонатофіл, європейський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік.

Genus 111. **Amelanchier** (Ірга)

215. *A. spicata* (Lam.) C.Koch (І. колосиста) – Північна Америка кенофіт, дек., (НПППС, Любешівський р-н, с. Люб'язь (Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазії). 1,2,3.

Genus 112. **Geum** L. (Гравілат)

216. *G. aleppicum* Jacq. (Г. алепський) – (Флора..., 1954): трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, сільвант, субгеліофіт, евапофіт; лік., дек., мед., бур., дуб., ефіроол. Горохів, ліс грабовий (Мацко, 23.07.1933, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

217. *G. rivale* L. (Г. річковий) – (Флора..., 1954): трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезо-гігрофіт, евтроф, євродревньосередземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, евапофіт; лік., нар.медиц., дек., мед., дуб., ефіроол.

218. *G. urbanum* L. (Г. міський) – (Флора..., 1954): трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, сільвант, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., віт., нар.медиц., харч., мед., ефіроол., бур.

Genus 113. **Malus** Mill. (Яблуня)

219. *M. sylvestris* (L.) Mill (*Pyrus malus* L.) (Я. лісова) – (Флора..., 1954): дерево, мезофанерофіт, стрижнекореневий, листопадний, мезофіт, евтроф, центральноєвропейсько-передньоазійський, європейського походження; монтанно-рівнинний, кенофіт, сільвант, субгеліофіт; лік., віт., харч., мед., дек., ефіроол. ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 114. **Padus** Mill. (Черемха)

220. *P. serotina* Agardh. (Ч. пізня) – (Флора..., 1954): дерево, мезофанерофіт, стрижнекореневий, листопадний, мезофіт, евтроф, північноамериканський, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, кенофіт; лік., віт., харч., мед., дек., ефіроол., дерев., фітонцидн. 1,4,5,8,10,18,19

Genus 115. *Physocarpus* (Cambess.) Maxim. (Пухироплідник)

221. *Ph. opulifolia* Maxim. (П. калинолистий) *Opulaster opulifolius* (L.) Kuntze, (*Spiraea opulifolia* L., *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim.): розріджені лісові насадження, уздовж доріг і залізничних магістралей, у високих живоплотах; кущ, фанерофіт, мезофіт, евтроф, монтанно-рівнинний, північно-американське походження, кенофіт, колон офіт, ергазіофіт; дек.

Genus 116. *Potentilla* L. (Перстач)

222. *P. anserina* L. (П. гусячий, гусячі лапки) – (Флора..., 1954): луки, береги рік, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, кистекореневий, гігро-мезофіт, евтроф, біполярний, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, геміапофіт; лік., віт., дек., мед., корм., харч., бур., жируол., техн.

223. *P. argentea* L. (П. сріблястий) – (Флора..., 1954): біля доріг, схили, луки, пасовища, трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, оліго-мезотроф, європейський (південнопонтійський), монтанно-рівнинний, синантропант, лучно-степовий, геліофіт, евапофіт; лік., дек., мед., бур., техн.

224. *P. canescens* Bess. (П. сивуватий) – (Флора..., 1954): чагарники, синантропні ландшафти, трав. полікарпик, гемікриптофіт, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, евтроф, малоазійсько-середньоевропейський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, геліофіт, геміапофіт; лік., бур. Баранський (2005): Ратнівський р-н, оз. Турське (Рогович, 1869).

225. *P. thyrsoiflora* Huels.ex Zimmeter (*P. collina* aggr.) (П. тирсоквітковий, п. горбкуватий) – (Флора..., 1954): на пісках, галявинах соснових лісів, в степах, іноді бурян біля доріг; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнепридатковокореневий, ксеро-мезофіт, оліготроф, європейський, індіферентний, монтанно-рівнинний, псамофант, геліофіт, геміапофіт; лік., дуб., мед., бур. ШНПП (Яценко, 1994).

226. *P. erecta* (L.) Rausch. (*P. sylvestris* Neck.) (П. прямостоячий) – (Флора..., 1954): ліси, луки, болота, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, короткокореневищний, гігро-мезофіт, мезотроф, єврозахідносибірський, монтанно-рівнинний, бореальний, синантропант, геліофіт, геміапофіт; лік., нар.медич., дуб., харч.

227. *P. norvegica* L. (П. норвезький) – (Флора..., 1954): береги рік, засмічені місця, на вологих місцях; однорічник, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, бореальний, прибережний, синантропант, геліофіт, евапофіт; бур., дуб., мед., техн. ШНПП (Яценко, 1994).

228. *P. supina* L. (П. лежачий) – (Флора..., 1954): багато- або дворічний монокарпик, гемікриптофіт, стрижнекореневий, безрозетковий, мезо-ксерофіт, мезотроф, голарктичний, панбореальний, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., бур. Володимир-Волинський! Луцьк! Рожище! (№ 816, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 117. *Prunus* subg. *Cerasus* (Mill.) A.Gray

(Слива, Черешня)

229. *P. mahaleb* L. (1753) (*Cerasus mahaleb* (L.) Mill.) (Вишня антипка, в. магалєбська, черемха антипка) – (Флора..., 1954): на сухих кам'янистих схилах, в світлих лісах, часто культивується; кущ, фанерофіт, безрозетковий стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, південноєвропейсько-західноазійський, рівнинний, лучно-степовий скельних угруповань, геліофіт, адвентивний; лік., віт., харч., дек., мед., ефіроол. Колишній військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмичина та ін., 2012). 230.

Genus 118. *Poterium* L. (Чорноголовник)

231. *P. sanguisorba* L. (*S. minor* Scop.) (Ч. родовиковий) – (Флора..., 1954): трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, короткокореневищний, мезо-ксерофіт, мезо-оліготроф, єврозахідносибірський, монтанно-рівнинний, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік., харч. Володимир-Волинський! (№ 844, Шмальгаузен, 1895-1897). ШНПП (Ященко, 1994). Баранський (2005): Володимир-Волинський р-н, с. Вербка, на узліссі, глинистий ґрунт (Монтрезор, 1986-1889); м. Володимир-Волинський (Пачоский, 1897-1900); Шацький р-н, ШНПП [Ященко Судинні рослини Шацького Світязь, 1994].

Genus 119. *Rosa* L. (Шипшина)

232. *R. rugosa* Thunb. (Ш. зморшкувата) на Далекому Сході Росії (Камчатка, Примор'я, Сахалін), в Китаї, Японії та Кореї; кущ, фанерофіт, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, східноазійський, кенофіт, лучно-степовий; дек., лік.

Genus 120. *Sanguisorba* L. (Родовик)

233. *S. officinalis* L. (Р. лікарський) – (Флора..., 1954): вологі торф'яністі луки, околиці боліт, узлісся, береги рік; трав. полікарпік, гемікриптофіт, стрижнекореневий, піврозетковий, гігро-мезофіт, мезотроф голарктичний, монтанно-рівнинний, палюдант, лучно-болотних угруповань, субгеліофіт, апофіт; лік., мед., віт., корм., харч.

Familia 32. *Fabaceae* Lindl. (Бобові)

Genus 121. *Amorpha* L. (Аморфа)

234. *A. fruticosa* L. (А. кушова): кущ, фанерофіт; стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, північноамериканський, кенофіт, інвазійний; фітомеліоративн, лік., дек.

Genus 122. *Astragalus* L. (Астрагал)

235. *A. glycyphyllos* L. (А. солодколистий) – (Флора..., 1954): трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, єврозахідносибірський, рівнинний, пратант, субгеліофіт, апофіт; лік., корм., нар. медич.

236. *A. onobrychis* L. (А. еспарцетовий) – (Флора..., 1954): трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, єврозахідносибірський, рівнинний, лучно-степовий,

субгеліофіт, апофіт; лік., корм. Баранський (2005): Володимир-Волинський р-н, м. Володимир-Волинський (Пачоский, 1888); Володимир-Волинський р-н, (†) с. Верба (Пачоский, 1897-1900); Турійський р-н, смт Турійськ (Пачоский, 1897-1900); Ківерецький р-н, м. Ківерці (Шевчик, 1991)

Genus 123. *Caragana* Fabr. (Карагана)

237. *C. arborescens* Lam. (К. деревовидна): в підлісках, по узліссях і схилах, а також в паркових насадженнях; кущ, листопадний, фанерофіт, ксерофіт, мезотроф, неморальний, центральносибірсько-кавказького походження, кенофіт, агріофіт, ергазіофіт; дек, меліор., медон.

Genus 124. *Lathyrus* L. (Чина)

238. *L. pratensis* L. (Ч. лучна) – (Флора..., 1954): трав. полікарпік, криптофіт, безрозетковий, кореневищний геофіт, мезофіт, мезотроф, євро-древньосередземно-сх-азійський, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, апофіт; лік, віт., нар.медич., корм., мед., харч., жируол.

239. *L. sylvestris* L. (Ч. лісова) – (Флора..., 1954): ліси, узлісся, чагарники, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, криптофіт, безрозетковий, кореневищний геофіт, ксеро-мезофіт, евтроф, європівденно-середземноморський, рівнинний, неморальний, лісо-чагарниковий, субгеліофіт, апофіт; лік, корм., мед., харч., дек.

240. *L. tuberosus* L. (Ч. бульбиста) – (Флора..., 1954): луки, береги рік, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, криптофіт, безрозетковий кореневищний геофіт, мезофіт, евтроф, євразійський, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, геміепокофіт; лік., корм., дек., мед., жируол., бур.

Genus 125. *Lotus* L. (Лядвенець)

241. *L. corniculatus* L. aggr. (*L. arvensis* Pers., *L. tenuis* Waldst. & Kit. ex Willd., *L. ucrainicus* Klokov, *L. uliginosus* Schkuhr.) (Л. польовий. л. український) – (Флора..., 1954): на луках і трав'янистих схилах, узбіччях доріг; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, аСаFіl, єврокавказький, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; дек., мед., корм., нар.медич., жируол. ШНПП (Ященко, 1994). Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 22.05.1938, LUM).

Genus 126. *Lupinus* L. (Люпин)

242. *L. perenne* L. (Л. багаторічний) – (Флора..., 1954): на полях, клумбах, вздовж доріг. трав. полікарпік, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, кальцієфоб, голарктичний, північно-американського походження, рівнинний, агро-рудеральний синантропант, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт, епокофіт; дек., мед., корм., сидеральн.

243. *L. polyphyllus* Lindl. (Л. багатолістий) – (Флора..., 1954): на полях, клумбах, вздовж доріг; трав. полікарпік, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий гігро-мезофіт, мезотроф, кальцієфоб, північно-американського походження, інвазійний вид в Євразії, рівнинний,

синантропант, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт, епекофіт; дек., корм., мед., сидеральн.

Genus 127. *Medicago* L. (Люцерна)

244. *M. falcata* L. aggr. (*M. procumbens* Bess., *M. romanica* Prodán) (Л. серповидна, л. жовта) – (Флора..., 1954): чагарники, луки; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, кальцієфоб, ЕА, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, геміапофіт; лік., корм., жирос., мед., віт.

245. *M. lupulina* L. (Л. хмелевидна) – (Флора..., 1954): на галявинах, трав'янистих схилах, бур'ян в посівах і біля доріг; багато- або дворічний монокарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, кальцієфоб, євразійський, сегетальний, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., корм., мед., віт., бур.

246. *M. sativa* L. (Л. посівна) – (Флора..., 1954): на полях, луках, культурних пасовищах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, кальцієфоб, азійський, передньо-азійського походження, рівнинний, лучно-степовий, аридний, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., корм., мед., жирос., бур. Дичавіє.

Genus 128. *Melilotus* Mill. (Буркун)

247. *M. albus* Medik. (Б. білий) – (Флора..., 1954): луки, узлісся, на схилах, лісових галявинах, смітниках; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезо-оліготроф, євросибірський, рівнинний, псамофант, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., віт., корм., мед., ефіроол, жирос., бур.

248. *M. officinalis* (L.) Pall. (Б. лікарський) – (Флора..., 1954): луки, лісові галявини, узлісся, в смітниках, посівах; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, синантропант, геліофіт, апофіт; лік., віт., корм., мед., ефіроол, харч., бур.

Genus 129. *Onobrychis* Mill. (Еспарцет)

249. *O. viciifolia* Scop. (*O. sativa* Lam., *Hedysarum onobrychis* L.) (Е. виколистий) – (Флора..., 1954): на полях, іноді дичавіє; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф європейський, пд-європейського походження, рівнинний, лучно-степовий, сегетальний, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт; лік., корм., мед., жирос. Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 15.06.1935, LUM).

Genus 130. *Robinia* L. (Робінія)

250. *R. pseudoacacia* L. (Р. звичайна, біла акація) – (Флора..., 1954): дерево, фанерофіт, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт; лік., мед., дек., ефіроол. 1-19

Genus 131. *Securigera* DC. (Секуригера)

251. *S. varia* (L.) Lassen (*Coronilla varia* L.) (С. різна, в'язіле барвистий) – (Флора..., 1954): чагарники, луки, рідкі сухі широколистяні ліси, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезо-оліготроф, євросередземноморський, рівнинний, пратант, неморальний, субгеліофіт, апофіт; лік., нар.медич., ефіроол., корм., мед., отр.

Genus 132. *Trifolium* L. (Конюшина)

252. *T. alpestre* L. (К. альпійська) – (Флора..., 1954): на сухих лісових і гірських полянах, в світлих лісах і чагарниках, узліссях, луках; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, європейський, рівнинний, неморальний, пратант, геліофіт, апофіт; лік., віт., корм. Волошки! (№ 600, Шмальгаузен, 1895-1897). Дачне (Julana) біля Луцька, на краю лісу мішаного (Мацко, 14.06.1936, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

253. *T. arvense* L. (К. польова) – (Флора..., 1954): луки, синантропні ландшафти, береги рік; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євро-західносибірський, рівнинний, псамофант, лучно-степовий, геліофіт, апофіт; лік., віт., корм., харч, бур., техн.

254. *T. aureum* Pollich (К. золотиста) – (Флора..., 1954): на кам'янистих ділянках, галявинах, дрібнолистяних лісах, на луках, газонах, покладах, ріллі, пустирях і по узбіччях доріг; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезо-оліготроф, євро-передньоазійський, рівнинний, пратант, геліофіт, апофіт; лік., віт., корм., харч, корм, бур. ШНПП (Ященко, 1994). В лісових районах і Лісостепу, звичайно.

255. *T. campestre* Schreb. (*T. procumbens* L.) (К. рівнинна) – (Флора..., 1954): на сухих луках, щербистих схилах, в світлих лісах і чагарниках; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, індиферентний кальцієфіл, євразійський, рівнинний, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік., корм., мед, техн. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 626, Шмальгаузен, 1895-1897).

256. *T. dubium* Sibth. (*T. filiforme* L., *T. minus* Sm.) (К. сумнівна) – (Флора..., 1954): на луках, в долинах, на пологіх схилах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, евтроф, євросередземноморський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, апофіт; бур., корм. ШНПП (Ященко, 1994). В лісових районах та Лісостепу, розсіяно. Ківерці, ліс мішаний (Мацко, 08.06.1935, LUM). Володимир-Волинський повіт! (№ 627, Шмальгаузен, 1895-1897).

257. *T. hybridum* L. (*T. elegans* Savi) (К. гібридна) – (Флора..., 1954): на лугах, лісових полянах, частіше по долинах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф,

середземноморського походження, євразійський, рівнинний, пратант, субгеліофіт, кенофіт, ергазіофіт, ефемерофіт; лік., віт., дек., мед., корм. +(№ 620, Шмальгаузен, 1895-1897). Журавичі, повіт Луцький, торфовище низьке (Мацко, 09.07.1938, LUM). С. Брани!, Горохівський р-н (Кузьмішина, 2004). ШНПП (Ященко, 1994).

258. *T. repens* L. (К. повзуча) – (Флора..., 1954): луки, долини балок, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, евапофіт; лік., корм., харч., мед., жиросол., бур.

Genus 133. *Trigonella* L. (Гуньба)

259. *T. caerulea* (L.) Ser (Г. голуба) – (Флора..., 1954): на полях як здичавілий, на узбіччя доріг, схилах і смітниках; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, середземноморського походження, рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., мед., ефіросол. м. Володимир-Волинський! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 134. *Vicia* L. (Горошок, Віка)

260. *V. angustifolia* Reichard (Г. вузьколистий) – (Флора..., 1954): відкриті лугові схили, переважно післялісові луки, чагарники, посіви; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євросибірський, середземноморсько-ірано-туранського походження, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., корм. ШНПП (Ященко, 1994). По всій Україні звичайно.

261. *V. cracca* L. (Г. мишачий) – (Флора..., 1954): трав'янисті схили, чагарники, узлісся, галявини, луки; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, пратант, геліофіт, геміапофіт; корм., мед., харч., дек.

262. *V. dumetorum* L. (Г. чагарниковий) – (Флора..., 1954): ліси, узлісся, чагарники, вапнякові відслонення, лісопосадки; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, європейський, рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; корм.; с. Рогачов (Мацко, 24.07.1036, LUM). Баранський (2005): Шацький р-н, ШНПП (Ященко, 1994)

263. *V. hirsuta* (L.) S.F. Gray (Г. шорсткий) – (Флора..., 1954): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, середземноморського походження, рівнинний, лучно-чагарникових угруповань, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; корм., дек., мед., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 754, Шмальгаузен, 1895-1897).

264. *V. sepium* L. (Г. плотовий) – (Флора..., 1954): ліси, чагарники, луки, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий кистекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, рівнинний, лучно-чагарникових угруповань, субгеліофіт, геміапофіт; корм., мед., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 737, Шмальгаузен, 1895-1897).

265. *V. tenuifolia* Roth. (Г. тонколистий) – (Флора..., 1954): чагарники, луки, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, лучно- чагарникових угруповань, субгеліофіт, геміапофіт; корм., жиросол., мед., бур.
266. *V. tetrasperma* (L.) Schreb. (Г. чотиринасінний) – (Черепанов, Сосуд. Раст. СССР, 1981: 249): луки, чагарники, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, середземноморського походження, рівнинний, пратант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, агріофіт; лік., корм., мед., жиросол., бур.
267. *V. villosa* Roth (Г. волохатий) – (Флора..., 1954): луки, узлісся, вздовж доріг, в садах і посівах, синантропні ландшафти, трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, евтроф, євросередньоазійський, середземноморського походження, рівнинний, рудеральний, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., корм., мед., дек., жиросол., бур. +(№ 751, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк, залізнодорожне полотно на піску (Мацко, 26.05.1936, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

Familia 33. *Onagraceae* Juss. (Онагрові)

Genus 136. *Chamerion* (Rafin.) Rafin. (Хамерій, Іван-чай)

268. *Ch. angustifolium* (L.) Holub (*Chamaerion angustifolium* (L.) Scop., *Epilobium angustifolium* L.) (Х. вузьколистий) – (Флора..., 1955): по сухих піщаних місцях, світлих лісах, особливо на вирубках, узліссях, галявинах, серед чагарників. поширюється вздовж залізниць; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, пратант, субгеліофіт, апофіт; лік., віт., нар.медиц., мед., дуб., жиросол., ефіросол., харч., дек., бур., закріплює ґрунт, яри.

Genus 137. *Epilobium* L. (Зніт)

269. *E. collinum* C.C. Gmel. (З. пагорбовий) – (Флора..., 1955): на трав'янистих сухих і піщаних, або кам'янистих схилах, галявинах і соснових борах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, короткокореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, псамофільних угруповань, субгеліофіт, апофіт, не застосовується. ШНПП (Яценко, 1994).
270. *E. montanum* L. (З. гірський) – (Флора..., 1955): по сирих і тінистих місцях в лісах, серед чагарників; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, кистекореневий, мезофіт, евтроф, євросибірський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., харч., віт.; с. Гірка Заборольська біля Луцька, ліс мішаний (Мацко, 20.08.1935, LUM). Цумань, ур. «Звірив», узбіччя дороги (Мацко, 25.08.1935, LUM). Горохів, ліс грабовий (Мацко, 22.07.1933, LUM). Дачне (Julana) біля Луцька, ліс мішаний (Мацко,

14.06.1936, LUM). Ст. Олика біля Дерно (Мацко, 27.06.1935, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

271. *E. parviflorum* Schreb. (З. дрібноквітковий) – (Флора..., 1955): вологі і болотисті місця по берегах річок, потоків, заболочені синантропні ландшафти; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий, кистекореневий, гігрофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, апофіт; лік. ШНПП (Яценко, 1994). + (№ 929, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 138. *Oenothera* L. (Енотера, Нічна свічка)

272. *O. biennis* L. (Е. дворічна) – (Флора..., 1955): на піщаних, рідше глинистих ґрунтах, полях, городах, в садах, по берегах річок, краях доріг, іноді масово; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, інвазійний вид, кенофіт, ксенофіт, агріофіт; лік., мед., віт., харч., жируол., волокн., дек., бур.

273. *O. hoelscheri* Renner & Rostański: трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, інвазійний вид, кенофіт, ксенофіт, агріофіт; (НППС, Орлов, Прядко, 2013б Фітоінвазії)

274. *O. parviflora* L.: трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, інвазійний вид, кенофіт, ксенофіт, агріофіт; (НППС, Орлов, Прядко, 2013б Фітоінвазії)

275. *O. rubricaulis* Klebahn (Е. червоностебла) – (Флора..., 1955): На відкритих і борових пісках; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезо-оліготроф, індиферентний кальцієфіл, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, інвазійний вид, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; дек., бур.

276. *O. villosa* Thunb. (*O. depressa* E.Geere): трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, інвазійний вид, кенофіт, ксенофіт, агріофіт; (НППС, Орлов, Прядко, 2013б Фітоінвазії)

Familia 34. *Aceraceae* Juss. (Кленові) Сапіндовіе (Sapindaceae)

Genus 139. *Acer* L. (Клен)

277. *A. negundo* L. (К. ясенелистий) – (Флора..., 1955): дерево, фанерофіт, мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, кенофіт, агріофіт; дек., мед., харч., дерев., бур.

278. *A. saccharinum* L. – к.цукристий або сріблястий сх Пн.Америци дерево, фанерофіт, мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження. монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, кенофіт, агріофіт; дек., мед., харч., дерев., бур.

Familia 35. *Oxalidaceae* R.Br. (Квасеницеві)

Genus 140. *Xanthoxalis* Small. (Ксантоксаліс)

279. *X. dillenii* (Jacq.) Holub (*X. stricta* (L.) Small, *Oxalis stricta* L.) (К. Діллена, К. пряма) – (Флора..., 1955): в парках, на клумбах, берегових пісках, в заплавних лісах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, північно-американського походження, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., мед., бур.; Ківерці, біля дороги лісової (Мацко, 12.07.1935, LUM). Волинь! (№ 524, Шмальгаузен, 1895-1897)

280. *X. fontana* (Bunge) Holub (К. джерельна) –(Флора..., 1955): в садах, парках, на клумбах, зрідка на сухих схилах, в тріщинах каменях, на городах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, тропічного походження, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік. ШНПП (Ященко, 1994).

Familia 36. *Geraniaceae* Juss. (Геранісві)

Genus 141. *Erodium* L'Her. (Грабельки)

281. *E. cicutarium* (L.) L'Her. (Г. звичайні) – (Флора..., 1955): степи, кам'яністі схили, відслонення, як бур'ян по окраїнах доріг, на городах, полях, садах, виноградниках; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, біполярний, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., віт., мед., корм., ефіроол., бур.

Genus 142. *Geranium* L. (Герань)

282. *G. columbinum* L. (Г. сиза) – (Флора..., 1955): на полях, горбах, біля доріг, по засмічених місцях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, середземноморсько-ірано-туранського походження., монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, рудеральний, кенофіт, епекофіт; лік., корм., бур. Володимир-Волинський у. Верба! (№ 504, Шмальгаузен, 1895-1897).

283. *G. dissectum* L. (Г. розсічена) – (Флора..., 1955): в садах, на полях, узбіччях доріг, засмічених місцях, солончакових луках як адвентивне; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, біполярний, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, рудеральний, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч. Волинь!(№ 503, Шмальгаузен, 1895-1897).

284. *G. divaricatum* Ehrh. (Г. розчепірена) – (Флора..., 1955): чагарники, ліси, гірські схили; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-

рівнинний, сільвант, синантропант, субгеліофіт, апофіт; лік., дек., дуб., ефіроол. ШНПП (Ященко, 1994). Баранський (2005):

285. *G. molle* L. (Г. м'яка) – (Флора..., 1955): синантропні ландшафти; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф біполярний, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, середземноморського походження, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; бур. +(№ 502, Шмальгаузен, 1895-1897).

286. *G. palustre* L. (Г. болотяна) – (Флора..., 1955): луки, ліси, береги рік і потоків, краї боліт; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, євродревньосередземноморський, монтанно-рівнинний, прато-палюдант, геліофіт, кенофіт; лік., дуб.

287. *G. pratense* L. (Г. лучна) – (Флора..., 1955): суходольні луки, вологі місця, ліси, чагарники, узлісся, біля доріг, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, гігро-мезофіт, мезотроф, євродревньосередземноморський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, рудеральний, субгеліофіт, апофіт; лік., дек., дуб., ефіроол., харч.

288. *G. pusillum* L. (Г. маленька) – (Флора..., 1955): на полях, степах, гірських відкритих схилах, біля доріг, по чагарниках як бурян; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, рудеральний, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., бур.

289. *G. sibiricum* L. (Г. сибірська) – (Флора..., 1955): забур'янені місця, узлісся; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, індіферентний кальцієфіл, голарктичний, азійського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, рудеральний, субгеліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., бур.; м. Горохів (Мацко, 23.07.1936, LUM). ШНПП! (Кузьмішина, Кузарін, 2011).

Familia 37. **Balsaminaceae** A.Rich. (Бальзамінові)

Genus 143. **Impatiens** L. (Розрив-трава)

290. *I. glandulifera* Royle. (Р.-т. залозиста, р.-т. Ройля) – (Черепанов, Сосуд. Раст. СССР, 1981: 107): синантропні ландшафти; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, мичкуватий, гігрофіт, еутроф, індіферентний кальцієфіл, євразійський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, східно-азійського походження, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; дек., бур. Великоглушанське л-во, кв. 1, в ур. Ямне (Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазії)

291. *I. parviflora* DC. (Р.-т. дрібноквіткова) – (Флора..., 1955): тіністі вогі місця, синантропні ландшафти, здичавіла і поширилася з ботанічних садів; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий мичкуватий, гігрофіт, мезотроф, індіферентний кальцієфіл, євразійський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, середньо-азійського походження, кенофіт, ксенофіт, агріофіт; лік., дек., бур., отр.

Familia 38. *Apiaceae* Lindl., *Umbelliferae* Moris.

(Селерові, Зонтичні)

Genus 144. *Aegopodium* L. (Яглиця)

292. *A. podagraria* L. (Я. звичайна) – (Флора..., 1955): ліси, чагарники, вирубки, лісонасадження, в садах; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий довгокореневищний, мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., харч., мед., корм., жиросол., віт., фарб., бур.

Genus 145. *Aethusa* L. (Собача петрушка)

293. *A. cynapium* L. (С. п. звичайна) – (Флора..., 1955): росте на пухких, багатих поживними речовинами, часто карбонатних ґрунтах по засмічених місцях, біля жител, в садах, городах; одно- або дворічний трав. монокарпик, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, евтроф, голарктичний, середньоевропейського походження, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., отр., фарб., ефіросол., бур.

Genus 146. *Anthriscus* Pers. (Буги́ла)

294. *A. sylvestris* (L.) Hoffm. (Б. лісова) – (Флора..., 1955): ліси, чагарники; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., віт., харч., нар.медиц., мед., ефіросол., жиросол., фарб., бур.

Genus 147. *Bupleurum* L. (Ласкавець)

295. *B. falcatum* L. (Л. серповидний) – (Флора..., 1955): на схилах, особливо вапнякових, серед чагарників, на гірських луках; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, оліго-мезотроф кальцефіл, європейський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, петрофант, геліофіт, геміапофіт; лік., корм., бур. Баранський (2005): м. Луцьк (Маско, 1952).

296. *B. rotundifolium* L. (Л. круглолистий) – (Флора..., 1955): трав. монокарпик, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, евтроф, біполярний, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, середземноморсько-ірано-туранського походження, сегетальний, геліофіт, археофіт, епекофіт; лік., бур. Володимир-Волинський! (№ 956, Шмальгаузен, 1895-1897). (Флора..., 1955): Володимир-Волинський (Рогович, 1869; Шмальгаузен), Оваднівський р-н, Верба (Монтрезор, 1986-1989).

Genus 148. *Caucalis* L. (Лазурник)

297. *C. platycarpus* L. (С. *lappula* (Weber) Grande) (Л. плоскоплодий) – (Флора..., 1955): засмічені місця, обабіч доріг; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, Мезотроф євро-середземноморсько-іранський, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; лік., харч., бур. Володимир-Волинський повіт! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 149. *Chaerophyllum* L. (Бутень)

298. *C. bulbosum* L. (Б. бульбистий) – (Флора..., 1955): чагарники, узлісся, луки, поруби, біля доріг, іноді як бур'ян; багато- або дворічний трав. монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., харч., корм., бур. ШНПП (Ященко, 1994).

299. *C. temulum* L. (Б. п'янкий) – (Флора..., 1955): ліси, гаї, чагарники, по забур'ячених місцях; багато- або дворічний трав. монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., отр., ефіроол., бур. окол. с. Трубки Іваничівського р-ну (Кузьмішина, Коцун, Войтюк та ін., 2013).

Genus 150. *Conium* L. (Болиголов)

300. *C. maculatum* L. (Б. плямистий) – (Флора..., 1955): обочини доріг, краї полів, засмічені місця, утворює зарості; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф євродревньоєвросередземноморський, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, рудеральний, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., нар.медиц., отр., ефіроол., дуб., бур.

Genus 151. *Daucus* L. (Морква)

301. *D. carota* L. (М. дика) – (Флора..., 1955): луки, схили, галявини, чагарники, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, евтроф, біполярний, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, евапофіт; лік., нар.медиц., віт., ефіроол., харч., бур.

Genus 152. *Eryngium* L. (Миколайчики)

302. *E. campestre* L. (М. польові) – (Флора..., 1955): луки, синантропні ландшафти; відкриті сухі схили, лісові поляни, біля доріг; рослина – типове "перекотиполе", її надземну частину восени вітер котить по полю; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, лучно- степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., віт., ефіроол., харч., бур.

303. *E. planum* L. (М. плоскі) – (Флора..., 1955): по степах, перелогах, пісках, лісові поляни, узлісся, рідше на луках, сухих схилах, обочинах доріг; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, оліго-мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, псаммофант, лучно-степовий, геліофіт, апофіт; лік., віт., ефіроол., бур. + (№ 942, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 08.08.1935, LUM). Дачне (Julana) біля Луцька, ліс мішаний (Мацко, 18.08.1935, LUM). (Флора..., 1955): Голобський р-н, Велицьк (Барбарич!), ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 153. *Falcaria* Fabr. (Різак)

304. *F. vulgaris* Bernh. (*F. rivinii* Host.) (Р. звичайний) – (Флора..., 1955): степи, сухі схили, обочини доріг, поля; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євразійноазійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., віт., ефіроол., харч., мед., бур. Дачне (Julana) біля Луцька, відслонення в лісі на крейді (Мацко, 12.06.1937, LUM). зак-к «Березовий гай»! Володимир-Волинського р-ну (Кузярін, Кузьмішина, 06.08.2011). колишній військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

Genus 154. *Heracleum* L. (Борщівник)

305. *H. sibiricum* L. (Б. сибірський) – (Флора..., 1955): в лісах, серед чагарників, по луках і полях; трав. монокарпик, дво- або багаторічник, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий кореневищний геофіт, мезофіт, евтроф, євразійносібірський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., віт., харч., ефіроол., мед., корм., бур., отр.

Genus 155. *Hydrocotyle* L. (Щитолісник)

306. *H. vulgaris* L. (Щ. звичайний) – (Флора..., 1955): на болотах, іноді в воді, дрібноосокові заболочені луки, зріджені вільшаники, серед поодиноких берез; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий довгокореневищний, гігрофіт, оліготроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., віт., харч., ефіроол., мед., корм., бур., отр.; Рідкісний (ЧКУ, 2009). НПППС (Андрієнко, 2009), с. Берестяни, ШНПП (Шевчик) с. Полиці К-Каширського р-ну (ЧКУ, 1996). Баранський (2005): К.-Каширський і Любешівський р-н Вол.обл. (Шевчик, 1986; Шевчик, 1989.); в К.-Каширському р-ні (Ященко, 1997) і на території «Прип'ять-Стохід» Любешівського р-ну (Андрієнко, Парчук, Ященко, 1998; (Химин, 1996); с. Нові Червища К.-Каширського р-ну; пн-сх.берег оз. Мале Згоранське Любомльського р-ну; сх.ч.оз. Оріхове від с. Залисиця до пн.околиць с. Межисить та зх.берег оз. Луки біля с. Самари Ратнівського р-ну; зх.берег оз. Люб'язь с. Люб'язь Любешівського р-ну (Гелюта, 1999); Баранський (2005): Камінь-Каширський р-н (Шевчик, 1991); Любешівський р-н, регіональний ландшафтний парк «Прип'ять – Стохід» (Природно..., 1999); Маневецький р-н, заплава р. Стохід, ландшафтний заказник «Стохід» (Природно..., 1999); Любомльський р-н, оз. Велике Згоранське, чорновільховий ліс, біля озера, велика популяція (Прядко, 2004); Любомльський р-н, заказник «Мішеч» (Прядко, 2004).

Genus 156. *Pastinaca* L. (Пастернак)

307. *P. sylvestris* Mill. (П. лісовий) – (Флора..., 1955): на луках, схилах, лісових галявинах, зростає групами; багато- або дворічний трав. монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., ефіроол., бур.

Genus 157. *Pimpinella* L. (Бедринаць)

308. *P. saxifraga* L. (*P. dissecta* Retz) (Б. ломикаменевий) – (Флора..., 1955): світлі ліси, луки, чагарники, лісові галявини, на кам'янистих вапнякових схилах. синантропні ландшафти, зростає поодинокі; трав. монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросибірсько-древньосередземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар.медич., віт., харч., корм., мед., ефіроол., бур.; с. Журавичі біля Тростянця, повіт Луцький, ліс дубовий на піщаних ґрунтах (Мацко, 12.07.1938, LUM). + (№ 968, Шмальгаузен, 1895-1897); військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

Genus 158. *Torilis* Adans. (Ториліс)

309. *T. japonica* (Houtt.) DC (Т. японський) – (Флора..., 1955): ліси, галявини, узлісся, на порубах, обочинах доріг, чагарники, синантропні ландшафти; багато- або дворічний монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., бур.

Familia 39. *Celastraceae* R.Br. (Бруслинові)

Genus 159. *Celastrus* L. (Деревозгубник)

310. *C. scandens* L. (Д. чіпкий): ліси, галявини, узлісся, чагарники, синантропні ландшафти; деревна ліана, еутроф, сциогеліофіт, північно-американського походження, кенофіт, колонофіт, ергазіофіт отр., лік.

Familia 40. *Vitaceae* Juss. (Виноградні)

Genus 160. *Parthenocissus* Planch.

(Дівочий виноград, дикий виноград)

311. *P. quinquefolia* (L.) Planch. (Д.в. п'ятилистий) – в порушених ландшафтах просочується в лісові екосистеми; ліана, фанерофіт, мезофіт, евтроф, сциогеліофіт, північно-американського походження, кенофіт, колонофіт, ергазіофіт дек. НПППС, околиці с.Бучин, Бучинська лісова дача (Орлов, Прядко, 2013а) 1,15,18,19

Familia 41. *Oleaceae* Hoffgg. et Link (Маслинові)

Genus 161. *Fraxinus* L. (Ясен)

312. *F. lanceolata* Borkh. (Я. ланцетний) – в садах, парках, вздовж вулиць, алей; дерево, фанерофіт, гігро-мезофіт, евтроф, геліофіт, північно-американського походження, кенофіт м. Луцьк, парк культури і відпочинку ШНПП (Кузярін, 2011) 17

Familia 42. *Caprifoliaceae* Juss. (Жимолостеві, Каприфолієві)

Genus 162. *Lonicera* L. (Жимолость)

313. *L. tatarica* L. (Ж. татарська) : сади, парки, лісосмуги; листопадний кущ, фанерофіт, мезофіт, евтроф, геліофіт, морозо- і посухостійкий, геліофіт, євро-сибірського походження, кенофіт, колонофіт, ергазіофіт, дек.1,2,4,11-19.

Genus 163. *Symphoricarpos* Dill. ex Juss. (Сніжнягідник)

314. *S. rivularis* Suksdorf (*S. albus* (L.) S. F. Blake, *S. rivularis* Suksd., *S. racemosus* Michaux) (С. прирічковий): сади, парки, лісосмуги; кущ, фанерофіт, мезофіт, евтроф, геліофіт, північно-американського походження, кенофіт, колонофіт, ергазіофіт; дек.

Familia 43. **Adoxaceae E.Mey.** (Адоксові)

Genus 164. *Sambucus* L. (Бузина)

315. *S. ebulus* L. (Б. трав'яниста) – (Флора..., 1961): узлісся, поруби, чагарники, береги водойм, засмічені синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікріптофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, евтроф, євросередземноморський, рівнинний, сільвант, геліофіт, геміапофіт; лік., нар.медц., дек., ефіроол., корм., мед., отр.

316. *S. nigra* L. (Б. чорна) – (Флора..., 1961): ліси, рідколісся, зруби, іноді здичавіло; кущ, фанерофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, евтроф, євросередземноморський, рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., дек., мед., каучук., ефіроол., харч.

317. *S. racemosa* L. (Б. червона) – (Флора..., 1961): ліси, рідколісся, зруби, іноді здичавіло; кущ, фанерофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, евтроф, європейський, рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., дек., отр.

Familia 44. **Valerianaceae Batsch** (Валеріанові)

Genus 165. *Valerianella* Mill. (Мласкавець)

318. *V. dentata* (L.) Poll. (М. зубчастий) – (Флора..., 1961): сухі схили, поля, синантропні і агрикультурні ландшафти, перелogi; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, середземноморського походження, рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт, археофіт-епекофіт; бур.; м. Володимир-Волинський! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 45. **Dipsacaceae Lindl.** (Черсакові)

Genus 166. *Dipsacus* L. (Черсак)

319. *D. sylvestris* Huds. (Ч. лісовий) – (Флора..., 1961): в лісах, чагарниках, біля доріг; трав. монокарпик, дворічник, гемікріптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, голарктичний, рівнинний, пратант, лучно-чагарникових угруповань геліофіт, геміапофіт; бур., дек.

Genus 167. *Knautia* L. (Свербіжниця)

320. *K. arvensis* (L.) Coult. (С. польова) – (Флора..., 1961): луки, узлісся, чагарники; трав. полікарпик, гемікріптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросибірський, монтанно-рівнинний, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік., віт., фарб., меджироол., техн.

Familia 46. **Apocynaceae Juss.** (Барвінкові, Кутрові)

Genus 168. *Vinca* L. (Барвінок)

321. *V. minor* L. (Б. малий) – (Флора..., 1961): ліси, головним чином грабові або грабово-дубові; культивують у садах; зустрічається як здичавіле; трав. полікарпик, хамефіт, безрозетковий, кореневищний, мезофіт, евтроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, середземноморського походження; кенофіт ергазіофіт; лік., нар.медиц., дек., мед. 16

Familia 47. **Asclepidaceae R.Br.** (Ластівневі)

Genus 169. **Asclepias** L. (Ваточник)

322. *A. syriaca* L. (В. сірійський) – (Флора..., 1961): в квітниках, часто дичавіє; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., дек., мед., ефіроол., жируол., корм., бур.

Familia 48. **Rubiaceae Juss.** (Маренові)

Genus 170. **Galium** L. (Підмаренник)

323. *G. aparine* L. (П. чіпкий) – (Флора..., 1961): ліси, чагарники, узлісся, синантропні ландшафти; монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, евапофіт; лік., бур., нар.медиц., харч., техн.

324. *G. spurium* L. (П. несправжній) – (Флора..., 1961): чагарники, як бур'ян у посівах і садах; синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, антропогенного походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, археофіт, епекофіт; лік., бур., жируол., техн. ШНПП (Яценко, 1994). Ковельський повіт Заболотьє! (№ 1113, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 171. **Sherardia** L. (Шерардія)

325. *Sh. arvensis* L. (Ш. польова) – (Черепанов, Сосуд. Раст. СССР, 1981: 454): на глинистих схилах, зрідка на засмічених місцях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, голарктичний, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, рудеральний, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., техн., отр.

Familia 49. **Convolvulaceae Juss.** (Березкові)

Genus 172. **Calystegia** R.Br. (Плетуха)

326. *C. sepium* (L.) R. Br. (П. звичайна) – (Флора..., 1957): на вологих місцях, по берегах річок, озер, серед чагарників, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий, кореневищний геофіт, витка, мезофіт, евтроф, біполярний, монтанно-рівнинний, прибережноводних угруповань, геліофіт, апофіт.; лік., дек.

Genus 173. **Convolvulus** L. (Березка)

327. *C. arvensis* L. (Б. польова) – (Флора..., 1957): на полях (в посівах), дорогах, засмічених місцях, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, криптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, витка, мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, пратант, геліофіт, евапофіт; лік., дек., бур., корм., жиросл., мед., отр.

Familia 50. **Cuscutaceae Dumort.** (Повитицеві)

Genus 174. **Cuscuta** L. (Повитиця)

328. *C. epilinum* Weihe (П. льонова) – (Флора..., 1957): паразитує на льоні, рідше на рижю і деяких бур'янах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, безхлорофільний паразит, голарктичний, антропогенного походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; бур. +(№ 1638, Шмальгаузен, 1895-1897).

329. *C. europaea* L. (*C. viciae* Schultz) (П. європейська) – (Флора..., 1957): паразитує на кропиві, хмелеві, коноплях, конюшині, люцерні, віці та ін., на чагарниках і молодих деревах, по берегах річок; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, гігрофіт, Мезофіт, мезотроф, безхлорофільний паразит, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, сціофіт, евапофіт; лік., отр., бур. ШНПП (Ященко, 1994). (Флора..., 1957): Оваднівський р-н, с. Верба (Пачоський). +(№ 1637, Шмальгаузен, 1895-1897).

330. *C. lupuliformis* Krock. (П. хмелеподібна) – (Флора..., 1957): паразитує на різних видах верб, тополі чорній, осиці, вільсі і високих трав'янистих рослинах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, гігрофіт, мезотроф, безхлорофільний паразит, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., отр., бур. +(№ 1639, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 51. **Boraginaceae Juss.** (Шпорстколисті)

Genus 175. **Anchusa** L. (Воловик)

331. *A. officinalis* L. (В. лікарський) – (Флора..., 1957): біля доріг, на засмічених і піщаних місцях, на полях; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, європейський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., отр., мед., фарб., жиросл., дек., бур. В лісових районах і Лісостепу, звичайно; заноситься на Полісся і в Степ.

Genus 176. **Asperugo** L. (Гостриця)

332. *A. procumbens* L. (Г. лежача) – (Флора..., 1957): засмічені місця (синантропні ландшафти); трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., віт., харч., бур. Луцьк, на пагорбі (Мацко, 26.05.1936, LUM). +(№ 1581, Шмальгаузен, 1895-1897). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 177. *Buglossoides* Moench (Буглосоїдес)

333. *B. arvensis* (L.) Johnst. (Б. польовий) – (Флора..., 1957): луки, пустощі, залежи, як бур'ян на полях, в садах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, апофіт; лік., віт., мед., жиросол., бур. +(№ 1612, Шмальгаузен, 1895-1897). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 178. *Cerinth* L. (Вошанка)

334. *C. minor* L. (В. мала) – (Флора..., 1957): кам'янисті місця, схили, серед посівів (синантропні ландшафти); трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, геліофіт, апофіт; лік., Володимир-Волинський! (№ 1624, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 179. *Cynoglossum* L. (Чорнокорінь)

335. *C. officinale* L. (Ч. лікарський) – (Флора..., 1957): вздовж доріг, на полях, засмічених місцях, біля будинків (синантропні ландшафти); трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., жиросол., дек., мед., бур.

Genus 180. *Echium* L. (Синяк)

336. *E. vulgare* L. (С. звичайний) – (Флора..., 1957): на сухих степових схилах, пустирях, сухих луках і як бур'ян; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, евапофіт; лік., віт., отр., мед., фарб., жиросол., бур., дек.

Genus 181. *Lappula* Moench (Липучка)

337. *L. squarrosa* (Retz.) Dumort (Л. відхилена) – (Флора..., 1957): засмічені і кам'янисті місця, біля доріг (синантропні ландшафти); трав. монокарпик, однорічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, середземноморсько-ірано-туранського походження. монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., мед., бур. По всій Україні, звичайно.

Genus 182. *Lithospermum* L. (Горобейник)

338. *L. officinale* L. (Г. лікарський) – (Флора..., 1957): світлі ліси, луки, чагарники, на сухих відкритих і засмічених місцях вздовж доріг, на полях; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, геміапофіт; лік., нар.медиц., жиросол., техн.

Genus 183. *Lycopsis* L. (Кривоцвіт)

339. *L. arvensis* L. (К. польовий) – (Флора..., 1957): засмічені і кам'янисті місця, біля доріг (синантропні ландшафти); Трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, європейський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., жиросол., техн., бур.

Genus 184. *Myosotis* L. (Незабудка)

340. *M. arvensis* (L.) Hill (*M. intermedia* Link., *M. scorpioides* a. *arvensis* L.) (Н. польова) – (Флора..., 1957): степові і лугово-степові схили, чагарники, луки, пустирі, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, одно- та дворічник, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., техн., бур. Волин. обл.: м. Луцьк (Мацко, 18.06.1938, LUM).

341. *M. micrantha* Pall. ex Lehm. (*M. stricta* Link.) (Н. дрібноквіткова) – (Флора..., 1957): на сухих, відкритих, переважно піщаних місцях, лісових галявинах і серед чагарників; трав. монокарпик, одно- і дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, кальцієфіл, мезо-оліготроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; мед., бур. +(№ 1611, Шмальгаузен, 1895-1897). Вишков, повіт Луцький, пд. узбіччя дороги (Мацко, 27.05.1938, LUM).

Genus 185. *Nonea* Medik. (Куряча сліпота)

342. *N. pulla* (L.) DC (*N. rossica* Steven aggr.) (К. с. звичайна) – Флора..., 1957): кам'янисті і глинисті відслонення, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, південноєвропейський, монтанно-рівнинний, пратант, синантропант, геліофіт, геміапофіт; дек., жиросол., мед., бур.

Genus 186. *Symphytum* L. (Живокіст)

343. *S. asperum* Lerech. (Ж. шорсткий) – (Флора..., 1957): синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, кореневищний геофіт, мезо-ксерофіт, мезотроф, європейський, монтанно-рівнинний, пратант, геліофіт, ксенофіт, епекофіт; корм., мед. с. Гірка Полонка Луцького р-ну (Романюк, Кузьмішина, 12.06.2008, LUU).

Familia 52. *Solanaceae* Juss. (Пасльонові)

Genus 187. *Datura* L. (Дурман)

344. *D. stramonium* L. (Д. звичайний) – (Флора..., 1960): на засмічених місцях (синантропні ландшафти); трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, пд-сх-азійського походження. монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, ксенофіт, епекофіт; отр. лік., бур., ефіросол., дек.

ШНПП (Яценко, 1994). с. Гірка Полонка Луцького р-ну (Романюк, Кузьмішина, 12.06.2008, LUM).

Genus 188. *Hyoscyamus* L. (Блекота)

345. *H. niger* L. (Б. чорна) – (Флора..., 1960): на засмічених місцях, пустирях, біля доріг, в садах (синантропні ландшафти); трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, епекофіт; отр, лік., віт., бур., жиросол., техн. Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 16.06.1935, LUM). Холонів, повіт Горохів, город (Мацко, 25.07.1937, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

Genus 189. *Lycium* L. (Повій)

346. *L. barbatum* L. (П. звичайний) – (Флора..., 1960): на пустирях, схилах, узбіччях доріг і як живопліт, здичавіле; кущ, фанерофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, центрально-китайського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт, епекофіт; лік., віт., мед., дек., жиросол., закріплює яри. Волинь! (№ 1645, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 12.07.1935, LUM). ШНПП (Яценко, 1994). ур. Городище!, м. Володимир-Волинський (Кузярін, Кузьмішина, 07.08.2011). 1,15,18,19

Genus 190. *Nicandra* Adans. (Нікандра)

347. *N. physalodes* (L.) Gaertn. (Н. фізалісовидна) – (Флора..., 1960): в садах і парках, іноді дичавіє; трав. монокарпик, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, біполярний, південноамериканського походження, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, кенофіт ?; дек, лік, жиросол, корм, отр, ШНПП (Яценко, 1994). Культивують. Часто дичавіє. Волинь! Здичавіло (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 192. *Physalis* L. (Фізаліс)

348. *Ph. alkekengi* L. (Ф. звичайний) – (Флора..., 1960): в лісах, чагарниках; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий безкореневищний, стрижнекореневий, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, мезотроф, євразійський, центральноамериканського походження, кенофіт, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт; лік., харч.. дек.

349. *Ph. ixocarpa* Brot.ex Hornem (Ф. клейкоплодий, перуанська вишня) : городи; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, факультативний геліофіт, євразійський, центральноамериканського походження, кенофіт, ергазіофіт; харч., дек.

Genus 193. *Solanum* L. (Паслін)

350. *S. dulcamara* L. (П. солодко-гіркий) – (Флора..., 1960): береги водойм, лісові болота, озера, вологі місця, заболочені синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, лучно-болотний, субгеліофіт, апофіт; лік., дек., отр., віт., жиросол., техн.

351. *S. nigrum* L. (П. чорний) – (Флора..., 1960): засмічені місця (синантропні ландшафти); трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, біполярний, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., дек., отр., віт., жиросол., харч., техн., бур.

Familia 53. **Orobanchaceae Vent.** (Вовчкові)

Genus 193. **Euphrasia** L. (Очанка)

352. *E. tatarica* Fisch. ex Spreng. (О. татарська) – (Флора..., 1960): трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, напівпаразитна рослина, європейський, монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., харч., бур.

Genus 194. **Melampyrum** L. (Перестріч)

353. *M. arvense* L. (П. польовий) – (Флора..., 1960): лісові галявини, луки, бур'ян в посівах (синантропні ландшафти); трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, напівпаразит, євросибірський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, геміапофіт; лік., отр. ШНПП (Кузярін, Кузьмішина, 2011).

Genus 195. **Odontites** Ludw. (Кравник)

354. *O. vulgaris* Moench (К. звичайний) – (Флора..., 1960): чагарники, луки, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, напівпаразит, голарктичний, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, сціофіт, апофіт; лік., мед., бур.

Genus 196. **Phelipanche** Pomel (Феліпанха)

355. *Ph. ramosa* (L.) Pomel (*Orobanche ramosa* L.) (Ф. галузиста, вовчок гіллястий) – (Флора..., 1961): на полях, городах, біля доріг і на кам'янистих схилах; паразит культурних і дикорослих рослин; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, безхлорофільний паразит, євро-середземноморський, передньоазійського походження, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., бур м. Володимир-Волинський! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 197. **Rhinanthus** L. (Дзвінець)

356. *Rh. aestivalis* (N. Zing.) Schischk. et Serg. (*Rh. major* L.) (Д. літній) – (Флора..., 1960): луки, лісові галявини, агрикультурні угруповання; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, європейський, рівнинний, пратант, субгеліофіт, геміапофіт; напівпаразит, лік., отр.; с. Журавичі біля Тростянца, повіт Луцький, торфовище низьке, лука (Мацко, 09.07.1938, LUM). Дачне (Julana) біля Луцька, вирубка лісу (Мацко, 18.08.1936, LUM).

357. *Rh. minor* L. (*Alectorolophus minor* (Ehrh.) Rechb.) (Д. малий) – (Флора..., 1960): на луках; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф,

європейський, рівнинний, пратант, субгеліофіт, геміапофіт; напівпаразит, лік., бур. Не дуже часто (№ 1735, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 54. *Scrophulariaceae* Juss. (Ранникові)

Genus 198. *Verbascum* L. (Дивина)

358. *V. blattaria* L. (Д. тарганяча) – (Флора..., 1960): луки, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євро-малоазійський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., мед., жиросол., дек.

359. *V. densiflorum* Bertol. (Д. густоквіткова) – (Флора..., 1960): береги рік, луки, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезо-оліготроф, євро-середземноморський, рівнинний, лучно-степовий, псамофант, субгеліофіт, геміапофіт; лік.

360. *V. lychnitis* L. (Д. борошніста) – (Флора..., 1960): лісові галявини, відкриті схили, вздовж доріг; багато- або дворічний монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, європейський, рівнинний, пратант, геліофіт, евапофіт; лік., мед., жиросол., дек., бур., фарб. Дачне (Julana) біля Луцька, ліс мішаний (Мацко, 18.08.1935, LUM).

361. *V. nigrum* L. (Д. чорна) – (Флора..., 1960): чагарники, узлісся, береги рік і потоків, синантропні ландшафти; багато- або дворічний монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, оліго-мезотроф євросибірський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік. Цумань, ур. «Звірів», узлісся лісу мішаного (Мацко, 25.06.1935, LUM). ШНПП (Яценко, 1994). +(№ 1663, Шмальгаузен, 1895-1897).

362. *V. phlomoides* L. (Д. лікарська) – (Флора..., 1960): сухі схили, луки, береги рік, синантропні ландшафти; багато- або дворічний монокарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, оліго-мезотроф, євро-малоазійський, рівнинний, пратант, псамофант, геліофіт, геміапофіт; лік., дек. +(№ 1653, Шмальгаузен, 1895-1897). Цумань, ур. «Звірів», вирубка піщана (Мацко, 25.08.1935, LUM). Горохів, рів придорожний (Мацко, 25.06.1933, LUM). Луцьк, відслонення лесове (Мацко, 10.07.1935, LUM). ШНПП! (Кузярін, Кузьмішина, 2011). Військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

363. *V. phoeniceum* L. (Д. фіолетова) – (Флора..., 1960): в степах, як лучних, так і більш сухих, іноді по долинах річок; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік. +(№ 1663, Шмальгаузен, 1895-1897). Біля Зміїнца, повіт Луцький, узбіччя дороги (Мацко, 11.07.1937, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

Луцьк!, вул. Кравчука, при дорозі (Кузьмішина, 2012). Військовий полігон в околі м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

364. *V. thapsus* L. (Д. звичайна, д. ведмежа, ведмеже вуха) – (Флора..., 1960): відкриті піщані місця, береги рік і потоків; трав. монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезо-оліготроф, євразійський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік. нар.медиц., мед., отр.

Familia 55. **Plantaginaceae** Juss. (Подорожникові)

Genus 199. **Linaria** Mill. (Льонок)

365. *L. vulgaris* Mill. (Л. звичайний) – (Флора..., 1960): на полях, відкритих схилах, вздовж доріг, на лісових галявинах (синантропні ландшафти); трав. полікарпік, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євро-західносибірський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, евапофіт; лік. нар.медиц., віт., дуб., фарб., інсект., дек., жиросол., отр., бур.

Genus 200. **Plantago** L. (Подорожник)

366. *P. arenaria* Waldst. et Kit (*P. scabra* Moench.) (П. пісковий, п. шорсткий) – (Флора..., 1961): на пісках, вздовж доріг, на засмічених місцях; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, оліготроф, євросибірський, монтанно-рівнинний, псамофант, геліофіт, апофіт випадковий; лік. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 868, Шмальгаузен, 1895-1897).

367. *P. lanceolata* L. (П. ланцетолистий) – (Флора..., 1961): на лісових галявинах, трав'янистих і кам'янистих схилах, луках; трав. полікарпік, гемікриптофіт, розетковий, короткореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, еутроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., харч., бур.

368. *P. major* L. (П. великий) – (Флора..., 1961): уздовж доріг, на засмічених місцях, пустирях, в степах, на луках; трав. полікарпік, гемікриптофіт, розетковий, короткореневищний, мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, пратант, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., нар.медиц., харч., бур.

369. *P. media* L. (П. середній) – (Флора..., 1961): луки, розхридені ліси, трав'янисті схили, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, гемікриптофіт, розетковий, короткореневищний, мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., нар.медиц., мед., жиросол., харч., бур.

Genus 201. **Veronica** L. (Вероніка)

370. *V. arvensis* L. (В. польова) – (Флора..., 1960): поля, схили, лесовидні горби, піднімається в гори; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, еутроф, євродревньосередземноморський, середземноморсько-ірано-туранського

походження, рівнинний, палюдант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., бур., корм., техн.

371. *V. dilenii* Crantz (*V. campestris* Schmalh) (В. Ділення) – (Флора..., 1960): Сухі схили і відслонення, піски, бори, поля; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, псамофант, геліофіт, евапофіт; лік., мед. ШНПП (Ященко, 1994). Ковельський повіт Пачоський!; Володимир-Волинський повіт, Верба! (№ 1709, Шмальгаузен, 1895-1897).

372. *V. hederifolia* L. (В. плющоліста) – (Флора..., 1960): кам'янисті схили, зарості чагарників, сади, біля доріг; ліси з деградованим покривом, лісопосадки; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євросередземноморський, рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт, ефемерофіт; лік., корм. ШНПП (Ященко, 1994). Володимир-Волинський повіт, Верба! (№ 1709, Шмальгаузен, 1895-1897).

373. *V. opaca* Fries (В. тьяна) – (Флора..., 1960): агрикультурні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, європейський, антропогенного походження, рівнинний, сегетальний, геліофіт, археофіт, епекофіт; бур. ШНПП (Ященко, 1994),

374. *V. persica* Poit. (*V. buxbaumii* Tenore, *V. filiforme* Bess.) (В. персидська) – (Флора..., 1960): в садах, на полях, біля доріг; синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, південно-зх-азійського походження, рівнинний, пратант, геліофіт, ксенофіт (1805), ксенофіт, епекофіт; лік., бур. Володимир-Волинський! (№ 1714, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк (Мацко, 11.04.1938, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

375. *V. polita* Fries (В. витончена) – (Черепанов, Сосуд. Раст. СССР, 1981: 476): чагарники, відкриті місця, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, рівнинний, палюдант, геліофіт, геміапофіт; лік., бур. ШНПП (Ященко, 1994).

376. *V. serpyllifolia* L. (В. чебрецева) – (Флора..., 1960): сирі луки, береги водойм, чагарники, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, гігро-мезофіт, оліго-мезотроф, голарктичний, рівнинний, палюдант, геліофіт, апофіт; лік., бур. + (№ 1706, Шмальгаузен, 1895-1897). Жабка біля Луцька, лука (Мацко, 27.05.1937, LUM). ШНПП (Ященко, 1994). окол. с. Трубки Іваничівського р-ну (Кузьмішина, Коцун, Войтюк та ін., 2013).

377. *V. verna* L. (В. весняна) – (Флора..., 1960): луки, кам'янисті відслонення, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, піврозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, лучно-степовий, псамофант, геліофіт, евапофіт; лік., бур.

Familia 56. **Verbenaceae** **Jaume** (Вербенові)

Genus 202. **Verbena** L. (Вербена)

378. *V. officinalis* L. (В. лікарська) – (Флора..., 1961): луки, лісові галявини, береги рік і потоків, біля доріг; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, біполярний, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., отр., бур. ШНПП (Ященко, 1994). Володимир-Волинський у.! (№ 1482, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 57. **Lamiaceae** **Lindl.** (Губоцвіті)

Genus 203. **Acinos** Mill. (Щебручка)

379. *A. arvensis* (Lam.) Dandy (*Calamintha acinos* Clairv.) (Щ. польова) – (Флора..., 1960): на відкритих сухих місцях, луках, степових схилах, відслоненнях, вапняках та інших гірських породах, сухих луках, узліссях; часто як бур'ян на парових полях і вздовж шляхів, рідше в посівах, переважно в житі; трав. монокарпик, озимий однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, кальцієфіл, євросередземноморський, занесено в Північну Америку, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, апофіт; лік., ефіроол., мед, бур. с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 25.07.1937, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 204. **Ballota** L. (М'яточник)

380. *B. nigra* L. (*B. ruderalis* Sw.) (М. чорний, м. бур'яновий) – (Флора..., 1960): серед чагарників, по степових і кам'янистих схилах і на засмічених місцях; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євродревньо-середземноморський, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., нар.медиц., ефіроол., мед., бур.

Genus 205. **Chaiturus** Willd. (Котячий хвіст)

381. *Ch. marrubiastrum* (L.) Reichenb. (*Leonurus marrubiastrum* L., *Ch. leonuroides* Willd.) (К. х. шандровий) – (Флора..., 1960): береги рік, узлісся, чагарники, як рудеральний бур'ян на вологіших засмічених місцях; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразіоднісibirський, занесено в Північну Америку, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; бур.

Genus 206. **Clinopodium** L. (Пахучка)

382. *C. vulgare* L. (*Calamintha clinopodium* Spenner.) (П. звичайна) – (Флора..., 1960): у листяних і мішаних лісах, на узліссях, серед чагарників, в лісопосадках; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф,

голарктичний, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., ефіроол., мед.

Genus 207. *Dracocephalum* L. (Змієголовник)

383. *D. moldavica* L. (З. молдавський) – (Флора..., 1960): на полях культивується як медоносна та ефіроолійна рослина, переважно в Поліссі та в Лісостепу, іноді дичавіє; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, східноазійського походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт; лік., мед., ефіроол., жиροол., дек. Волинь! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 208. *Galeopsis* L. (Жабрій)

384. *G. bifida* Voenn. (Ж. двонарізаний) – (Флора..., 1960): лісові галявини, чагарники, узлісся, як бур'ян на полях, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., мед., жиροол., дек. ШНПП (Ященко, 1994).

385. *G. ladanum* L. (Ж. ладаний) – (Флора..., 1960): на полях, часто як післяжнивний бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, монтанно-рівнинний, синантропант, сціофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., мед., жиροол., дек., отр., бур. ШНПП (Ященко, 1994).

386. *G. pubescens* Bess (Ж. пухнатий) – (Флора..., 1960): чагарники, узлісся, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, середньоєвропейсько-середземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., мед., жиροол., дек., отр., бур. м. Володимир-Волинський! (Шмальгаузен, 1895-1897); с. Забороль Луцького р-ну (Мацко, 20.08.1935, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

387. *G. speciosa* Mill. (*G. versicolor* Curt.) (Ж. гарний) – (Флора..., 1960): чагарники, узлісся, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, північно-центральноєвропейсько-сибірський, введений в культуру в Канаді, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар.медиц., жиροол., ефіроол., мед., дек., отр., бур. +(№ 1821, Шмальгаузен, 1895-1897). Цумань, л-во Звірівське, ур. «Врак», при дорозі лісовій (Мацко, 25.09.1935, LUM).

388. *G. tetrahit* L. (Ж. звичайний) – (Флора..., 1960): на полях як бур'ян, засмічених місцях, а також на трав'янистих схилах і на узліссях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар.медиц., жиροол.,

ефіроол., мед., дек., бур. +(№ 1820, Шмальгаузен, 1895-1897). Ківерці, узбіччя дороги (Мацко, 21.09.1936, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

Genus 209. *Glechoma* L. (Розхідник)

389. *G. hederacea* L. (Р. звичайний) – (Флора..., 1960): ліси, чагарники, узлісся, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, мезотроф, єврозахідносибірський, занесений в Північну Америку, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., віт., жиροол., ефіроол., харч., мед., дек., отр., техн., бур.

Genus 210. *Elscholtzia* Willd. (Ельшольція)

390. *E. ciliata* (Thunb.) Huyl. (Е. вйчаста) – (Флора..., 1960): береги річок, бур'ян в садах і городах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, занесений в Північну Америку, азійського походження, монтанно-рівнинний, сільвант, геліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., бур.

Genus 211. *Lamium* L. (Глуха кропива)

391. *L. album* L. (Г. к. біла) – (Флора..., 1960): як бур'ян у садибах, на вулицях, біля плотів, іноді на луках, берегах річок, чагарники; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, єврозахідно-сибірський, ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., жиροол., ефіроол., мед., харч., техн., бур.

392. *L. amplexicaule* L. (Г. к. стеблообгортна) – (Флора..., 1960): як бур'ян на полях, городах і взагалі по відкритих місцях; синантропні ландшафти і агрикультурні фітоценози; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євро-західносибірський, середземноморсько-ірано-туранське походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., жиροол., отр., бур. Звичайно (Шмальгаузен, 1895-1897).

393. *L. galeobdolon* (L.) L. (*Galeobdolon luteum* Huds.) (Г. к. зеленчукова, зеленчук жовтий) – (Флора..., 1960): ліси, лісопосадки, чагарники; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, евтроф, євразійський (євро-північно-іранський), монтанно-рівнинний, синантропант, сціофіт, геміапофіт; лік., дек., харч.

394. *L. purpureum* L. (Г. к. пурпурова) – (Флора..., 1960): як бур'ян на парових полях, на городах, у посівах, садках; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, занесений в Північну Америку, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., жиροол., корм, мед., бур. +(№ 1828, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк, на пагорбі сонячному (Мацко, 14.05.1938, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

Genus 212. *Leonurus* L. (Собача кропива)

395. *L. villosus* Desf. ex D'Urv. (*L. quinquelobatus* Gilib.) (С. к. волосиста, с. к. п'ятилопатева) – (Флора..., 1960): на забур'ячених місцях, біля жител; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, еутроф, євро-західносибірський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, апофіт; лік., ефіроол, жиरोол., мед., фарб., дуб., бур.

Genus 213. *Lycopus* L. (Вовконіг)

396. *L. europaeus* L. (В. європейський) – (Флора..., 1960): береги водойм, болота, заплавні луки, у вільшняках; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, кистекореневий геліофіт зі столонами, гігро-мезофіт, мезо-евтроф, євросибірський, занесено в Америку і Австралію, монтанно-рівнинний, палюдант, геліофіт, апофіт; лік., нар.медиц., ефіроол, мед., фарб., дуб.

397. *L. exaltatus* L. fill. (В. високий) – (Флора..., 1960): болота, береги рік, заплавні луки, чагарники, вологі місця; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігро-мезофіт, евтроф, євро-західносибірський, монтанно-рівнинний, палюдант, геліофіт, апофіт; мед., дуб. Володимир-Волинський повіт! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 214. *Marrubium* L. (Шандра)

398. *M. vulgare* L. (Ш. звичайна) – (Флора..., 1960): кам'янисті відслонення, засмічені місця, іноді як бур'ян в посівах, біля доріг; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євросибірський, занесено в Пн. і Пд. Америку, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, рудеральний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол, мед., фарб., техн. Володимир-Волинський повіт! (Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 215. *Mentha* L. (М'ята)

399. *M. arvensis* L. (*M. gentilis* L.) (М. польова) – (Флора..., 1960): луки, береги водойм, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, кореневищний, гігро-мезофіт, евтроф, євразійський, занесено в Північну Америку, монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, апофіт; лік., ефіроол., харч, мед.

400. *M. longifolia* (L.) Huds. (*M. sylvestris* L.) (М. довголиста) – (Флора..., 1960): луки, береги рік, краї боліт; екогенетично пов'язаний з текучими і виклинюючими водами; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, кореневищний, мезо-гігрофіт, мезотроф, євразійський, занесено в Північну Америку, монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, апофіт; лік., віт., ефіроол., харч., дек., мед., фарм., парфюм., конд., лікарн. ШНПП (Яценко, 1994).

Genus 216. *Nepeta* L. (Котяча м'ята)

401. *N. pannonica* L. (*N. nuda* L.) (К. м. паннонська) – (Флора..., 1960): узлісся, чагарники, схили, іноді як бур'ян біля жител та в посівах; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, пратант, геліофіт, апофіт; лік., віт., ефіроол., жиροол., мед. Володимир-Волинський! (№ 1797, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 217. *Prunella* L. (Суховершки)

402. *P. vulgaris* L. (*Brunella vulgaris* L.) (С. звичайні) – (Флора..., 1960): луки, узлісся, береги струмків, біля джерел, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, мезо-евтроф, біполярний, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, геміапофіт; лік., корм., ефіроол., дек.

Genus 218. *Salvia* L. (Шавлія)

403. *S. verticillata* L. (Ш. кільчаста) – (Флора..., 1960): схили, луки, вздовж доріг, іноді як бур'ян на полях, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, апофіт; лік., нар.медиц., харч., ефіроол., жиροол., дек., бур. с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 25.07.1937, LUM). ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 1794, Шмальгаузен, 1895-1897). Військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

Genus 219. *Stachys* L. (Чистець)

404. *S. germanica* L. (Ч. германський) – (Флора..., 1960): сухі трав'янисті і степові схили, луки, узлісся, іноді як бур'ян у посівах і біля шляхів; вид поширюється заносами поза межами свого природного ареалу на північ; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, північносередземноморський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, апофіт; лік., нар.медиц., дек., мед. м. Володимир-Волинський! (Шмальгаузен, 1895-1897); с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 16.05.1936; 25.07.1937, LUM).

405. *S. palustris* L. (Ч. болотний) – (Флора..., 1960): луки, береги водойм, як бур'ян у посівах, на парових полях і городах, особливо на вологих місцях, синантропні ландшафти; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, кореневищний, мезо-гігрофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар.медиц., дек., мед., харч., жиροол., техн., отр.

Familia 58. *Campanulaceae* Juss. (Дзвоникові)

Genus 220. *Campanula* L. (Дзвоники)

406. *C. rapunculoides* L. (Д. ріпчастовидні) – (Флора..., 1961): чагарники, узлісся, синантропні ландшафти; трав. монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, сильвант, субгеліофіт, апофіт

випадковий; лік., дек., мед., харч. Забороль Луцького р-ну (Мацко, 20.08.1935, LUM); Холонів Горохівського р-ну (Мацко, 23.07.1933, LUM). с. Свитязь, смт. Цумань, с. Верба, м. Володимир-Волинський (Шевчик) ШНПП. +(№ 1470, Шмальгаузен, 1895-1897). Військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

407. *C. rapunculus* L. (Д. ріпчасті) – (Флора..., 1961): по узліссях, лугах, краях полів, біля доріг; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, кальцієфільний, єврокавказький, монтанно-рівнинний, пратант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., харч., мед., дек., харч. +(№ 1465, Шмальгаузен 1895-1897).

Familia 59. **Asteraceae Dumort.** (Айстрові)

Genus 221. **Achillea** L. (Деревій)

408. *A. millefolium* L. (*A. submillefolium* Klok.) (Д. звичайний) – (Флора..., 1962): в лісовій, лісостеповій та степовій зонах, на суходільних лісових луках, у лугових степах, серед чагарників, в розріджених лісах, на узліссях, межах, уздовж доріг, по ярах, на покладах, пустирях, звалищах, в селищах, по берегах водойм, по околицях полів; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, кореневищний, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, занесено до Північної Америки, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., нар.медич., дек., мед., ефіроол., жиरोол., харч., бур.

409. *A. setacea* Waldst.et Kit. (Д. щетинистий) – (Флора..., 1962): лісові галявини, трав'янисті і кам'янисті схили, уздовж доріг; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, кореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф, європейський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., дек., ефіроол., корм., мед., бур. с. Колки (Шевчик).

Genus 222. **Ambrosia** L. (Амброзія)

410. *A. artemisifolia* L. (А. полинолиста) – (Флора..., 1962): поля, пасовища, городи, засмічені місця, пустирі, вздовж доріг, залізничні насипи, лісосмунги, берега річок; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, мезотроф, мультирегіональний, північноамериканського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., жиरोол, бур. Луцьк! (Романюк, Кузьмішина, Коцун, 2003). терикон шахти №4 м. Нововолинська Володимир-Волинського р-ну (Кузярін, Кузьмішина, 22.07.2011), (НПППС, Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазії).

Genus 223. **Anthemis** L. (Роман)

411. *A. arvensis* L. (Р. польовий) – (Флора..., 1962): сухі трав'янисті місця, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євро-середземноморський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, Gf, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., дек., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 1199, Шмальгаузен, 1895-1897).

412. *A. austriaca* Jacq. (Р. австрійський) – (Флора..., 1962): сухі схили, поля, засмічені місця; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, європейський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., дек., бур. (Флора..., 1962): наводиться для Волинської обл. (Катіна, Станков).

413. *A. cotula* L. (Р. собачий) – (Флора..., 1962): по засмічених місцях, біля жител, вздовж доріг і на полях; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., бур.

414. *A. ruthenica* Vieb. (Р. руський) – (Флора..., 1962): сухі степові схили, засмічені місця, поля; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, синантропант, пратант, геліофіт, геміапофіт; лік., ефіроол., дек., бур. ШНПП (Шевчик). (Флора..., 1962): смт Ківерці (А.і О.Барбарич!).

415. *A. tinctoria* L. (*A. subtinctoria* Dobroc.) (Р. напівфарбувальний) – (Флора..., 1962): степ, степові схили, відслонення, синантропні ландшафти, луки; трав. полікарпік, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, апофіт; лік., нар. медиц., дек., фарб., ефіроол., бур.

Genus 224. *Arctium* L. (Лопух)

416. *A. lappa* L. (*Lappa major* Gaertn.) (Л. справжній, л. великий) – (Флора..., 1962): в лісах і серед чагарників; як бур'ян по затінених місцях, в ярах, у заплавах лісах і чагарниках; багато- або дворічний монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., харч., корм., дек., ефіроол., жируол., бур.

417. *A. minus* (Hill.) Bernh. (*Lappa minor* DC.) (Л. малий) – (Флора..., 1962): ліси, лісові галявини, біля жител; дворічний монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євро-західноазійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., віт., харч., мед., ефіроол., жируол., дек., бур. ШНПП (Яценко, 1994). + (№ 1279, Шмальгаузен, 1895-1897).

418. *A. tomentosum* Mill. (*Lappa tomentosa* Lam.) (Л. павутинистий, л. повстистий) – (Флора..., 1962): біля жител, доріг; дворічний монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний,

лучно-степовий, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., нар. медич., мед., фарб., ефіроол., бур.

Genus 225. *Artemisia* L. (Полин)

419. *A. absinthium* L. (П. гіркий) – (Флора..., 1962): на покладах і польових межах, уздовж доріг, біля будинків, на засмічених лугах, городах, по лісових узліссях, в лісових посадках, на берегових обривах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, занесено в Північну Америку, ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., ефіроол., харч., інсект., дуб., в лікерному виробництві, бур.

420. *A. annua* L. (П. однорічний) – (Флора..., 1962): трав'янисті угруповання на синантропних ландшафтах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, помірно-азійський, занесено до Європи і Північної Америки, помірно-азійського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., харч., фарб., бур.

421. *A. austriaca* Jacq. (П. австрійський, п. повзучий) – (Флора..., 1962): супіщані степи, степові схили, як бур'ян по відкритих місцях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, оліго-мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, геміапофіт; лік., ефіроол., отр., бур. Від пд-Зх Волині (№ 1237, Шмальгаузен, 1895-1897). Цумань, трав'янисті місця на узліссі, часто (Панек, 17.07.1929, LUM). Цумань, (Панек, 1/17.08.1929, РКМ). ст. Цумань, повіт Луцький (Панек, 1939).

422. *A. vulgaris* L. (П. звичайний) – (Флора..., 1962): береги рік, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., ефіроол., харч., корм., фарб., бур.

Genus 226. *Aster* L. (Айстра)

423. *A. salignus* Willd. (А. вербовидна, мороз) – (Флора..., 1962): на берегах річок, в чагарниках, на схилах, головним чином як здичавіла, розводиться дуже часто також на квітниках, по садибах; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, кореневищний, ксеро-мезофіт, Мезотроф голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, кенофіт, ергазіофіт; дек. зрідка зустрічається здичавіло. м. Володимир-Волинський! (№ 1161, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 227. *Bidens* L. (Череда)

424. *B. cernua* L. (Ч. поникла) – (Флора..., 1962): береги рік, озер, боліт, заболочені синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф,

голарктичний, рівнинний, палюдант, геліофіт, апофіт; ефіроол., лік., техн. ШНПП (Данилик Р. та І., 2009).

425. *B. connata* Muehl. ex Willd. 1803, Sp. Pl., 3, 3: 1718. (Ч. зчеплена): береги рік, озер, заболочені синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, голарктичний, палюдант, геліофіт, апофіт. Уперше на території Шацького НПП виявлено у 2007 р. в околицях смт Шацьк на східному заболоченому березі оз. Велике Чорне, у розрідженому вільшняку (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.). Разом із *B. connata*, в межах площі опису (7 x 5 м²) (Данилик Р. та І., 2009), (НПППС, Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазії).

426. *B. frondosa* L. (*B. melanocarpa* Wiegand) (Ч. листяна) – (Флора..., 1962): по берегах річок, на засмічених місцях, в скверах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, мультирегіональний, північноамериканського походження, рівнинний, палюдант, геліофіт, кенофіт; ефіроол., лік.) оз. Чахове 3 км на пд-зх від с. Любохине Старовиж.р-ну (Шевчик, 1988). ШНПП (Данилик Р. та І., 2009), (НПППС, Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазії).

427. *B. radiata* Thuill. (Ч. променева) – (Флора..., 1962): по краях боліт, на вологих луках, по берегах річок, озер; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, прибережний болотний, євразійський апофіт випадковий євразійсько-древньосередземноморський на голарктичній основі; лік.

428. *B. tripartita* L. (Ч. трироздільна) – (Флора..., 1962): береги рік, озер, заболочені синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, мультирегіональний, рівнинний, палюдант, геліофіт, геміапофіт; лік., віт., фарб., ефіроол., жиросол., техн., бур.

Genus 228. *Carduus* L. (Будяк)

429. *C. acanthoides* L. (Б. акантовидний) – (Флора..., 1962): бур'ян на відкритих місцях, берегах рік, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, європейський, середземноморського походження, рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт. епекофіт; лік., харч., смол., мед., корм., ефіроол., жиросол., бур. Волинь (№ 1285, Шмальгаузен, 1895-1897).

430. *C. crispus* L. (Б. кучерявий) – (Флора..., 1962): в заплавах лісах і чагарниках, по ярах, як бур'ян на городах і в садках, переважно по затінених вогких місцях; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, геміапофіт; лік., харч., мед., волокн., жиросол., бур.

431. *C. nutans* L. (Б. пониклий) – (Флора..., 1962): як бур'ян по відкритих місцях, також на степових схилах; трав. полікарпик, гемікриптофіт,

піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, європейський, середземноморського походження, рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., мед., харч., дек., жирос., бур. Волин. обл.: м. Володимир-Волинський (Флора..., 1962).

Genus 229. *Centaurea* L. (Волошка)

432. *C. cyanus* L. (В. синя) – (Флора..., 1965): поля, посіви, частіше в житі; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, середземноморського або пд-європейського походження, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; бур., лік., дек., харч., жирос., мед., техн., отр.

433. *C. diffusa* Lam. (В. розлога) – (Флора..., 1965): степові і сухі кам'яністі схили і засмічені місця, пасовища – скрізь як бур'ян; по залізницях і водних шляхах вона занесена в Центральну і Північну (Швейцарія) Європу та в США; трав. монокарпик, одно- або дворічник, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, понтійсько-середземноморський, середземноморсько-іранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, ксенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., мед., дек., бур. Від пд.ч. Полісся (зростає по залізничних коліях) до ПБК включно.

Genus 230. *Cichorium* L. (Цикорій)

434. *C. intybus* L. (Ц. дикий, Петрові батоги) – (Флора..., 1962): вздовж доріг, по канавах, на засмічених місцях, на луках; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросибірський, занесено в Північну Америку, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., харч., корм., мед., олійн., бур.

Genus 231. *Cirsium* Mill. (Осот)

435. *C. arvense* (L.) Scop. (О. польовий) – (Флора..., 1962): як бур'ян на городах, біля ставків, по шляхах, на полях, засмічених місцях; трав. полікарпик, гемікриптофіт, піврозетковий, кореневищний геофіт, мезофіт, евтроф, європейський, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., волокн., мед., бур.

436. *C. setosum* (Willd.) Bess. (О. щетинистий) – (Флора..., 1962): по берегах річок, в заплавах лісах, на луках і в степах; у антропогенних ландшафтах зустрічається в посівах, на покладах, луках, пасовищах і на смітєвих місцях; трав. полікарпик, гемікриптофіт, кореневищковий безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, евтроф, євразійське, занесено до Північної Америки, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., бур. ШНПП (Ященко, 1994).

437. *C. vulgare* (Savi) Ten. (*C. lanceolatum* (L.) Scop.) (О. звичайний) – (Флора..., 1962): біля шляхів та жител як рудеральний бур'ян, луки,

чагарники, узлісся; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євросередземноморський монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., корм., харч., мед., бур. ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 232. *Conyza* L. (Коніза)

438. *C. canadensis* (L.) Cronq. (*Erigeron canadensis* L.) (К. канадська, злинка канадська) – (Флора..., 1962): відкриті (в основному піщані) ґрунти, поля, городи; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, оліго-мезотроф, мультирегіональний, північноамериканського походження. монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., віт., корм., бур.

Genus 233. *Crepis* L. (Скереда)

439. *C. tectorum* L. (С. покрівельна) – (Флора..., 1962): бур'ян на полях, біля шляхів і на піскуватих луках, по степових схилах; трав. монокарпик, зимуючий однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., бур. ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 234. *Echinops* L. (Головатень)

440. *E. sphaerocephalus* L. (Г. круглоголовий) – (Флора..., 1962): на засмічених місцях, в чагарниках, галявини, яри, схили; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, евапофіт; лік., дек., мед. с. Брани Горохівського р-ну (Кузьмішина, 05.06.2002, LUU); м. Луцьк (Кузьмішина, 07.08.2004, LUU).

Genus 235. *Erechtites* Raf. (Ерехтитес)

441. *E. hieracifolia* (L.) Rafin. ex DC (Е. нечуйвітровий) – обирає вологі місця, але може прорости і в сухих умовах, в міських районах і навколо людини; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, мезофіт, мезотроф, біполярний, американського походження, кенофіт, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт; НПППС, біля с. Бучин, у Бучинській лісовій дачі (Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазії)

Genus 236. *Erigeron* L. (Злинка)

442. *E. acris* L. (*E. acer* L.) (З. гостра) – (Флора..., 1962): степ, схили, на луках як бур'ян; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, голарктичний, рівнинний, псамофант, геліофіт, геміапофіт; лік., ефіроол., бур.

Genus 237. *Eupatorium* L. (Сідач)

443. *E. cannabinum* L. (С. коноплевий) – (Флора..., 1962): береги річок і потоків, вологі ліси і чагарники; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігрофіт, евтроф, мультирегіональний, монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, евапофіт;

лік., нар.медич., фарб., жиросол., ефіросол., волокн, мед., отр. ур. Річицьке, торфовище біля с. Світязькі Смоляри Шацького р-ну (Кузярін, Кузьмішина, 08.08.2011).

Genus 238. *Filago* L. (Жабник)

444. *F. arvensis* L. (Ж. польовий) – (Флора..., 1962): соснові бори, піщані місця, схили, яровий бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський монтанно-рівнинний, псамофант, геліофіт, геміапофіт; лік., яровий бур.

Genus 239. *Galinsoga* Ruiz et Pav. (Галінсога)

445. *G. ciliata* (Rafin.) Blake ~ *G. urticifolia* (Kunt) Benth, *G. quadriradiata* Ruiz & Pav. (Г. війчаста) – (Флора..., 1962): синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, евтроф, мультирегіональний, центральноамериканського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, епекофіт (1946); мед., бур. (Флора..., 1962: Зх. Полісся (Любомль, Ковель, Луцьк), м. Луцьк! (Кузьмішина, 2012).

446. *G. parviflora* Cav. (Г. дрібноквіткова, незбутниця) – (Флора..., 1962): бур'ян на полях, городах, в садах, вздовж доріг, на засмічених місцях, на клумбах, газонах, часто на полях в пропашних культурах, в тінистих і вологих місцях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мезофіт, евтроф, мультирегіональний, південноамериканського походження, рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., мед., бур.

Genus 240. *Gnaphalium* L. (Сухоцвіт)

447. *G. luteo-album* L. (С. білий) – (Флора..., 1962): береги рік і озер, луки; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігро-мезофіт, оліго-мезотроф, мультирегіональний, монтанно-рівнинний, псамофант, субгеліофіт, апофіт випадковий; лік. (Флора..., 1962): Ратнівський р-н, Сільце (Барбарич!). + (№ 1(Конішук, 2003), Шмальгаузен, 1895-1897).

448. *G. uliginosum* L. (С. багновий) – (Флора..., 1962): на заплавах і перелогових луках, на заболочених берегах озер і річок, по канавах, в заплавах лісах, на ріллі, біля доріг і поблизу житла, як бур'ян на городах з надлишково зволеним ґрунтом і картопляних полях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, Гренландія, Північна Америка (занесено), монтанно-рівнинний, палюдант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., ефіросол., бур.

Genus 241. *Inula* L. (Оман)

449. *I. britannica* L. (О. британський) – (Флора..., 1962): береги річок і потоків, сирі і заболочені луки, як бур'ян на вогих місцях вздовж доріг, по засмічених місцях, рідше на полях; трав. полікарпик, гемікриптофіт,

безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, гігро-мезофіт, мезотроф, євразійський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар.медиц., мед., бактер., ефіроол., жиροол., дек., корм.

450. *I. conyza* DC. (О. блошиний) – (Флора..., 1962): сухі схили, вапнякові скелі, чагарники, галявини, іноді бур'ян; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, апофіт випадковий; лік., дек. Опр-ль, 1987: Полісся (Волинська обл.).

Genus 242. *Iva* L. (Чорнощир)

451. *I. xanthifolia* Nutt (*Cyclachaena xanthifolia* (Nutt.) Fresen.) (Ч. нетреболистий) – (Флора..., 1962): здичавіла рослина, яка зростає по рудеральних місцях, вздовж доріг, по берегах річок, каналів, особливо часто на залізничних насипах, зрідка на городах і посівах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., жиροол., бур. м. Нововолинськ (Кузьмішина, 02.08.2002, LUU). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 243. *Lactuca* L. (Латук)

452. *L. serriola* Torner (*L. scariola* L.) (Л. дикий, л. компасний) – (Флора..., 1965): як бур'ян на городах, у садах; трав. монокарпик, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксерофіт, мезотроф, євразійський, середземноморсько-ірано-туранського походження. монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., корм., отр., жиροол., бур.

Genus 244. *Lapsana* L. (Празелень)

453. *L. communis* L. (П. звичайна) – (Флора..., 1965): узлісся, чагарники, іноді як бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., нар.медиц., корм., мед., бур.

454. *L. intermedia* Vieb. (П. середня) – (Флора..., 1965): схили гір, лісові галявини, в садах, парках, городах, іноді на полях як бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, євро-середземноморський, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, евапофіт; лік., корм., бур. ШНПП (Шевчик).

Genus 245. *Leontodon* L. (Любочки)

455. *L. autumnalis* L. (Л. осінні) – (Флора..., 1965): луки, як бур'ян на відкритих вогких місцях; трав. полікарпик, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, євросибірський, анесено в Північну Америку, монтанно-рівнинний, пратант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., харч., мед., бур.

Genus 246. *Lepidotheca* Nutt. (Лускочашечниця, Лепідотека)

456. *L. suaveolens* (Pursh) Nutt. (*Chamomilla suaveolens* (Pursh) Rydb.) (Л. запашна, лепідотека запашна, хамоміла запашна) – (Флора..., 1965): поблизу житла уздовж доріг і залізничних колій, на пустирях, на засмічених місцях і занедбаних полях; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., нар.медич., бур.

Genus 247. *Matricaria* L. (Ромашка)

457. *M. discoidea* DC. (Р. запашна, р. без'язичкова) – (Флора..., 1962): поля, луки, обочини доріг, посіви; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., ефіроол.

458. *M. perforata* Merat (Р. непахуча) – (Флора..., 1962): бур'ян на полях, городах, вздовж доріг по засмічених місцях; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, епекофіт; лік., ефіроол. (Шевчик).

459. *M. recutita* L. (*Chamomilla recutita* (L.) Rauschert) (Р. лікарська, р.обідрана, хамоміла лікарська) – (Флора..., 1962): на покладах, пустирях, по узбіччях залізних і шосейних доріг, в населених пунктах, садах, виноградниках, посівах зернових і просапних культур; трав. монокарпік, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, голарктичний, передньо-азійського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., дек., ефіроол., мед., фарб., жиροол., бур. Луцьк, на пагорбі (Мацко, 11.05.1935, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 248. *Onopordum* L. (Татарник)

460. *O. acanthium* L. (Т. звичайний) – (Флора..., 1962): по шляхах, біля жител, піщані береги рік; трав. монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євразійський, занесено в Пн. Америку, середземноморського походження. рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., нар.медич., харч., жиροол., мед., техн., бур. ур. Городище!, м. Володимир-Волинський (Кузярін, Кузьмішина, 07.08.2011).

Genus 249. *Phalacroloma* Cass. (Тонколучниця)

461. *Ph. annuum* (L.) Dumort (*Stenactis annua* Nees) (Т. однорічна, стенактис однорічний) – (Флора..., 1965): береги рік, ліси, галявини, на засмічених місцях; трав. монокарпік, дворічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американського походження, рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, агрофіт; дек., ефіроол., бур.

Genus 250. *Picris* L. (Гіркуша)

462. *P. hieracioides* L. (Г. нечуйвітрова) – (Флора..., 1962): луки, береги рік, чагарники, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, Японія, Австралія, Північна Америка (занесено), монтанно-рівнинний, синантропант, субгеліофіт, геміапофіт; лік., нар. мед., мед., ефіроол. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 1378, Шмальгаузен, 1895-1897). зак-к «Березовий гай!» Володимир-Волинського р-ну (Кузярін, Кузьмішина, 06.08.2011).

Genus 251. *Pilosella* Vaill. (Пілозелла, волохатка)

463. *P. x arvicola* (Naeg. et Peter) Schljak. (*Hieracium arvicola* Naeg. et Peter) (П. рільна) – (Флора..., 1965): Луки, узлісся, парові поля; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, евтроф, європейський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт, не застосовується. (Флора..., 1965): Цумань (!!).

Genus 252. *Senecio* L. (Жовтозілля)

464. *S. jacobaea* L. (Ж. Якова, ж. лучне) – (Флора..., 1962): лучні степи, сухі, рідше заплавні луки, схили, чагарники, лісові галявини, також у посівах як бур'ян; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євросередземноморський, занесено в Північну Америку, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, геміапофіт; лік., отр., мед., техн., отр., фарб. +(№ 1262, Шмальгаузен, 1895-1897). Гірка Заборольська, поляна лісова (Мацко, 20.08.1935, LUM). Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 08.07.1935, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

465. *S. vernalis* Waldst. et Kit. (Ж. весняне) – (Флора..., 1962): луки, посіви, на дорогах, залежах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євросередземноморський, занесено в Північну Америку, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, евапофіт; лік., бур., фарб., корм., дуб.

466. *S. vulgaris* L. (Ж. звичайне) – (Флора..., 1962): поля, городи, вздовж доріг, ліси, узлісся – вторинно; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, Голарктичний (євразійський, занесено в Пн. Америку), азійського походження, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., фарб., олійн., техн., бур. +(№ 1257, Шмальгаузен, 1895-1897). Луцьк, узбіччя дороги (Мацко, 16.09.1935, LUM). ШНПП (Ященко, 1994).

Genus 253. *Solidago* L. (Золотушник)

467. *S. canadensis* L. (З. канадський) – (Флора..., 1962): береги рік, сади, парки, квітники; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, північно-американський, рівнинний, лучно-

степовий, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., ефіроол., дек., мед., техн., гутаперченос., бур.

468. *S. serotinoides* A. Löve et D. Löve (*S. serotina* Ait.) (З. пізній) – (Флора..., 1962): в садах і парках, дичавіє; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, піврозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, голарктичний, південно-американський, рівнинний, лучно-степовий, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; дек., бур.

Genus 254. *Sonchus* L. (Жовтий осот)

469. *S. arvensis* L. (Ж. о. польовий) – (Флора..., 1965): на полях, в посівах, по городах, залежах, по чагарниках, іноді луках; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, мультирегіональний (євразійсько-середземноморський, занесено в Америку, Австралію і Японію), середземноморського походження, монтанно-рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., жиросол., мед., корм., харч., волокн., бур.

470. *S. asper* (L.) Hill (Ж. о. шорсткий) – (Флора..., 1965): по городах, рідше в посівах, частіше серед просапних культур; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, середземноморського походження, рівнинний, синантропант, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., волокн., бур., мед., харч., техн., жиросол., бур.

471. *S. oleraceus* L. (Ж. о. городній) – (Флора..., 1965): засмічує переважно городні культури, рідше трапляється в посівах, на полях, залежах, по чагарниках, іноді на луках; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, середземноморського походження, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., жиросол., мед., корм., харч., волокн., бур.

Genus 255. *Tanacetum* L. (Пижмо)

472. *T. vulgare* L. (*Chrysanthemum tanacetum* Karsd.) (П. звичайне) – (Флора..., 1965): сухі луки, чагарники, узлісся, іноді як бур'ян; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, євразійський, рівнинний, пратант, геліофіт, апофіт; лік., дек., ефіроол., дуб., фарб., харч., техн., отр.

Genus 256. *Taraxacum* Wigg. (Кульбаба)

473. *T. officinale* Webb ex Wigg. (К. лікарська) – (Флора..., 1965): луки, синантропні ландшафти, інколи в лісах; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, розетковий, безкореневищний, каудексовий, ксеро-мезофіт, мезотроф, єврозахідносибірський (занесено в Північну Америку і Австралію), рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., віт., харч., жиросол., мед., корм., техн., бур.

Genus 257. *Tripleurospermum* Sch.Bip. (Триребронасінник)

474. *T. inodorum* (L.) Sch. Bip. (*Matricaria perforata* Merat, *Chrysanthemum inodorum* L.) (Т. незапашний, ромашка непахуча, триреберник) – (Флора..., 1962): бур'ян на полях, городах, вздовж доріг по засмічених місцях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, мезо-ксерофіт, мезотроф, євразійський (занесено в Північну Америку), монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, апофіт; бур., ефіроол.

Genus 258. *Tussilago* L. (Підбіл, мати-й-мачуха)

475. *T. farfara* L. (П. звичайний, мати-й-мачуха звичайна) – (Флора..., 1962): береги рік, озер, біля джерел, на кручах, в ярах, синантропні ландшафти, зсуви; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, розетковий, кореневищний, гігро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, геміапофіт; лік., віт., мед., дуб., корм., жиरोол.

Genus 259. *Xanthium* L. (Нетреба)

476. *X. spinosum* L. (Н. колюча) – (Флора..., 1962): на засмічених місцях біля доріг, на смітниках, по берегах річок; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, південно-американське походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., жиरोол., фарб., отр., бур. Цумань, узбіччя дороги (Мацко, 25.08.1935, LUM).

477. *X. strumarium* L. (Н. звичайна) – (Флора..., 1962): засмічені місця, вздовж доріг, каналів, на залізничних насипах, берегах водойм, в посівах пропашних культур, городах, садах, вигонах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, стрижнекореневий, ксеро-мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, ?Ірано-туранського походження (?північно-американське походження), рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., віт., жиरोол., ефіроол., фарб., техн., бур. ШНПП (Ященко, 1994). + (№ 1193, Шмальгаузен, 1895-1897).

Class 5. **Liliopsida (ОДНОДОЛЬНІ)**

Familia 60. **Hydrocharitaceae Juss.** (Жабурникові)

Genus 260. *Elodea* Michx. (Елодея)

478. *E. canadensis* Michx. (Е. канадська) – (Флора..., 1935, 1940): водойми; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, безрозетковий, безкореневищний, гідрофіт, мезотроф, мультирегіональний, північно-американське походження, рівнинний, аквант, геліофіт, кенофіт, агрофіт, лік., корм., техн.

Familia 61. **Iridaceae Juss.** (Півникові)

Genus 261. *Gladiolus* L. (Косарики)

479. *G. imbricatus* L. (К. черепитчасті) – (Флора..., 1950): вологі і заболочені луки, лісові галявини, задерновані синантропні ландшафти; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, безрозетковий, безкореневищний, бульбоцибулинний геофіт, гігрофіт, евтроф, європівденно-

середземноморський, монтанно-рівнинний, лучно-болотний, геліофіт, апофіт; лік., дек., віт., харч. Волин. обл.: с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 25.07.1935, LUM); с. Жабка біля с. Дачне (Julana) Ківерцівського р-ну (Мацко, 08.07.1938, LUM). ШНПП, м. Володимир-Волинський, м. Устилуг, с. Верба, с. Жабка, с. Тоболи (Шевчик), НПППС (Андрієнко, 2009). +(№ 2137, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 62. **Liliaceae Juss.** (Лілійні)

Genus 262. **Gagea** Salisb. (Зірочки)

480. *G. minima* (L.) Ker.-Gawl. (З. маленькі) – (Флора..., 1950): на відкритих місцях з незамкнутим рослинним покривом і як бур'яна на ріллі, по трав'янистих і щебнистих схилах, лісових узліссях, пасовищах, берегах струмків та річок, часто зустрічається в запущених садах і парках; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, безрозетковий, безкореневищний, цибулинний геофіт, гігрофіт, евтроф, євро-малоазійський, рівнинний, сільвант, субгеліофіт, апофіт; лік., дек., мед. ШНПП, м. Володимир-Волинський, м. Турійськ, с. Полиці (Шевчик). +(№ 2237, Шмальгаузен, 1895-1897).

481. *G. pratensis* (Pers.) Dumort. (З. лучні) – (Фл. Европ. ч. СССР, IV, 1979, №25 (12/166): 231): луки, чагарники; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, безрозетковий, безкореневищний, цибулинний геофіт, гігрофіт, евтроф, європейський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, сільвант, субгеліофіт, археофіт геміепокофіт; дек., мед. Володимир-Волинський повіт, Верба! Пачоський! (№ 2233, Шмальгаузен, 1895-1897). Баранський (2005): Володимир-Волинський р-н, с. Верба (Пачоський, 1897-1900).

Familia 63. **Alliaceae J.Agardh** (Цибулеві)

Genus 263. **Allium** L. (Цибуля)

482. *A. oleraceum* L. (Ц. овочева) – (Флора..., 1950): ліси, чагарники, луки, відслонення гіпсів, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, розетковий, безкореневищний, цибулинний геофіт, ксеро-мезофіт, евтроф, європейський, рівнинний, пратант, субгеліофіт, апофіт; мед., харч., корм. ШНПП (Кузарін, Кузьмшина, 2011).

483. *A. scorodoprasum* L. (Ц. часникова, рокамболь) – (Флора..., 1950): луки, чагарники, іноді синантропні ландшафти; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, розетковий, безкореневищний, цибулинний геофіт, ксеро-мезофіт, евтроф, євро-малоазійський, рівнинний, лучно-степовий, субгеліофіт, апофіт; лік., нар.медиц., харч., віт., мед., дек. м. Володимир-Волинський! (№ 2189, Шмальгаузен, 1895-1897): м. Володимир-Волинський, с. Верба, с. Бутятичі (Шевчик).

484. *A. vineale* L. (Ц. виноградникова) – (Флора..., 1950): чагарники, луки, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, багаторічник, криптофіт, розетковий, безкореневищний, цибулинний геофіт, ксеро-мезофіт, евтроф, євросередземноморський, занесено в Північну Америку, рівнинний, лучно-

сильвант, геліофіт, апофіт випадковий; лік., корм., бур. ШНПП, с. Верба (Шевчик).

Familia 64. **Juncaceae Juss.** (Ситникові)

Genus 264. **Juncus L.** (Ситник)

485. *J. tenuis* Willd. (С. тонкий) – (Флора..., 1950): луки, болота; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, розетковий, кореневищний геофіт, дерновинний, мезо-гігрофіт, мезотроф, мультирегіональний, американського походження, рівнинний, палюдант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, агріофіт, лік. ШНПП (Ященко, 1994).

Familia 65. **Poaceae Barnhart** (Тонконогові, Злакові)

Genus 265. **Agrostis L.** (Мітлиця)

486. *A. gigantea* Roth (М. гігантська) – (Черепанов, Сосуд. Раст. СССР, 1981: 327): луки, лісові галявини, узлісся, вологі ліси, старі перелоги, у грубих живоплотах, біля доріг і пустирів, як бур'ян на орних землях; трав. полікарпик, багаторічник, гемікриптофіт, безрозетковий, кореневищний, ксеро-мезофіт, евтроф, євразійський, занесено до Австралії, Нової Зеландії, Америки, монтанно-рівнинний, пратант, сциогеліофіт, евапофіт; лік., корм., дек. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2507, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 266. **Anisantha C. Koch** (Анізанта)

487. *A. tectorum* (L.) Nevski (*Bromus tectorum* L.) (А. покрівельна) – (Флора..., 1940): піски, осипи, дороги, узбіччя полів і посівів, пасовища та інші місця з порушеним рослинним покривом; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф мультирегіональний, середземноморсько-сх-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; корм., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2603, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 267. **Apera Adans.** (Метлюг)

488. *A. spica-venti* (L.) Beauv. (М. звичайний) – (Флора..., 1940): піски, піщані луки, як бур'ян на полях, біля доріг, в населених пунктах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, мезотроф, голарктичний євродревньосередземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт, лік., нар.медич., дек., корм. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2512, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 268. **Avena L.** (Вівсюг, Овес)

489. *A. fatua* L. (*A. serpentrionalis* Malz.) (В. звичайний, овес) – (Флора..., 1940): минантропні і агрикультурні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, евтроф, мультирегіональний (євразійський, занесено в Сибір, Північну Америку, Африку, Австралію), ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., корм., бур. Волинь! (№ 2537, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 269. *Bromus* Scop. (Бромус)

490. *B. arvensis* L. (Б. польовий) – (Флора..., 1940): узбіччя доріг, полів, на луках, в посівах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, мезотроф, євразійський, занесено в Північну Америку, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт, харч., бур. +(№ 2608, Шмальгаузен, 1895-1897).

491. *B. hordeaceus* L. (*B. mollis* L.) (Б. ячмінний, б. м'який) – (Флора..., 1940): луки, узлісся, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, ксеро-мезофіт, евтроф, голарктичний, занесено в Австралію, Південну Америку; монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; бур., харч. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2613, Шмальгаузен, 1895-1897).

492. *B. secalinus* L. (Б. житній) – (Флора..., 1940): агрикультурні і синантропні ландшафти, типовий озимий польовий бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, безрозетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, мезотроф, євразійський, занесено в Японію, Північну Америку, східно-середземноморського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., харч., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2607, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 270. *Digitaria* Hall. (Пальчатка)

493. *D. ischaemum* (Schreb.) Muehl. (П. звичайна) – (Флора..., 1940): піски, біля доріг, береги водойм, населені пункти, післяжнивний бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, ксеро-мезофіт, оліготроф, голарктичний, середньоевропейського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, псамофант, геліофіт, археофіт, геміепокофіт, лік., корм., харч., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2463, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 271. *Echinochloa* Beauv. (Плоскуха)

494. *E. crus-galli* (L.) Beauv. (*Panicum crus-galli* L.) (П. звичайна, півняче перо) – (Флора..., 1940): вологі прибережні місця, як бур'ян на городах, садах, зрошуваних полях; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, гігро-мезофіт, мезотроф, мультирегіональний, азійського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, псамофант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., корм., харч., бур.

Genus 272. *Elytrigia* Desv. (Пирій)

495. *E. repens* (L.) Nevski (*Agropyrum repens* (L.) P.B.) (П. повзучий) – (Флора..., 1940): луки, чагарники, заплавні луки, як бур'ян на ріллі; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, евтроф, євразійський, занесено в Північну Америку, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., корм., віт., ефіроол., харч., бур.

Genus 273. *Eragrostis* N.M.Wolf (Гусятник)

496. *E. minor* Host. (Г. малий) – (Флора..., 1940): береги рік, синантропні ландшафти; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, олиготроф, євразійський (занесено в Північну Америку та ряд інших країн), південно-європейського походження, монтанно-рівнинний, псамофант, синантропант, геліофіт, кенофіт, ксенофіт, епекофіт; корм., бур. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 2563, Шмальгаузен, 1895-1897).

497. *E. pilosa* (L.) Beauv. (Г. волосистий) – (Флора..., 1940): піски, як бур'ян на полях і засмічених місцях з піщаними ґрунтами; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, мичкувата коренева система, мезофіт, олиготроф, євразійський, середземноморського походження, монтанно-рівнинний, псамофант, синантропант, геліофіт, кенофіт, ефемерофіт; корм., бур. Ковель і Стара Вижва (Шевчик, 1988).

Genus 274. *Leersia* Sw. (Леєрсія, Дикий рис)

498. *L. oryoides* (L.) Sw. (Л. рисовидна) – (Флора..., 1940): вологі місця по берегах струмків; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, короткореневищний, гідрофіт, евтроф, голарктичний, північно-американського походження, палюдант, водно-болотних угруповань, монтанно-рівнинний, сциогеліофіт, кенофіт; лік., харч. ШНПП (Ященко, 1994). +(№ 469, Шмальгаузен, 1895-1897). Коцун, Кузьмішина, Войтюк, 2007? Зак-к «Нечимне», Ковельський р-н.

Genus 275. *Lolium* L. (Пажитниця)

499. *L. perenne* L. (Л. багаторічна) – (Флора..., 1940): луки, лісові галявини, синантропні ландшафти; ; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, мезофіт, мезотроф, голарктичний (євразійський, занесено в Північну Америку), монтанно-рівнинний, пратант, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., корм., дек., бур., газонна трава. ШНПП (Ященко, 1994).

500. *L. remotum* Schrank (Л. розсунута) – (Флора..., 1940): як бур'ян в посівах льону, відомі одиничні місцезнаходження; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф голарктичний, антропогенного походження, монтанно-рівнинний, пратант, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; ШНПП (Ященко, 1994).

501. *L. temulentum* L. (Л. п'янка, дурійка) – (Флора..., 1940): посіви, рідше на ріллі, вздовж доріг, засмічені місця; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, мезотроф мультирегіональний, середземноморського походження, рівнинний, пратант, синантропант, геліофіт, археофіт, епекофіт; лік, бур., отр. Володимир-Волинський повіт, с. Верба Пачоський! (№ 2622, Шмальгаузен, 1895-1897).

Genus 275. *Poa* L. (Тонконіг)

502. *P. annua* L. (Т. однорічний) – (Флора..., 1940): вирубки, береги водойм, узбіччя лісових і лугових доріг, як бур'ян; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, оліго-

мезотроф, мультирегіональний, монтанно-рівнинний, пратант, синантропант, геліофіт, евапофіт; лік., корм., бур. ШНПП (Яценко, 1994). +(№ 2572, Шмальгаузен, 1895-1897).

503. *P. compressa* L. (Т. стиснутий) – (Флора..., 1940): прибережні вербняки, вирубки, синантропні ландшафти; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, занесено в Північну і Середню Азію, Північну Америку, монтанно-рівнинний, пратант, субгеліофіт, евапофіт; корм. ШНПП (Яценко, 1994). +(№ 2575, Шмальгаузен, 1895-1897). Військовий полігон в окол. м. Володимир-Волинський (Коцун, Кузьмішина та ін., 2012).

Genus 276. *Setaria* Beauv. (Мишія)

504. *S. glauca* (L.) Beauv. (М. сизий) – (Флора..., 1940): городи, поля (серед пропашних культур), по стерні, в садах, рідше по берегах річок на піщаних ґрунтах; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, мультирегіональний, індо-малайського походження, монтанно-рівнинний, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., корм., харч., бур. +(№ 2466, Шмальгаузен, 1895-1897). Горохів, в полі (Мацко, 15.08.1933, LUM). ШНПП (Яценко, 1994).

505. *S. viridis* (L.) Beauv. (М. зелений) – (Флора..., 1940): на обролюваному ґрунті (особливо по стерні озимих та ярих культур), на межах, узбіччях доріг, смітниках, біля житла; трав. монокарпик, однорічник, терофіт, розетковий, безкореневищний, ксеро-мезофіт, євразійський, середземноморсько-ірано-туранського походження, монтанно-рівнинний, пратант, синантропант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік., корм., бур. +(№ 2468, Шмальгаузен, 1895-1897). ШНПП (Яценко, 1994).

Familia 65. *Araceae* Juss. (Ароїдні)

Genus 277. *Acorus* L. (Лепеха)

506. *A. calamus* L. (Л. звичайна, айр очеретяний) – (Флора..., 1950): болота, береги рік, ставків і озер; трав. полікарпик, гемікриптофіт, безрозетковий, довгокореневищний, ксеро-мезофіт, оліго-мезотроф, євразійський, рівнинний, палюдант, геліофіт, археофіт, ксенофіт, епекофіт; лік, харч., ефіроол., дек., дуб. ШНПП (Яценко, 1994). + (№ 2303, Шмальгаузен, 1895-1897).

Familia 66. *Lemnaceae* S.F.Gray (Ряскові)

Genus 278. *Lemna* L. (Ряска)

507. *L. turionifera* Landolt (Р. туріоноутворююча) – (Флора..., 1950): водойми; трав. полікарпик, криптофіт, розетковий, безкореневищний, гідрофіт, мезотроф, європейський, рівнинний, аквант, геліофіт, інвазійний; корм. (Любешівський р-н, 1 км на пн. від с. Бірки, у воді р. Цир НПППС, Орлов, Прядко, 2013а Фітоінвазія).

Список літературних джерел

1. Андриенко Т. Л. Современное состояние и охрана редких сообществ *Cladium mariscus* и *Schoenus ferrugineus* на Украине / Т. Л. Андриенко, С. Ю. Попович // Ботан. журн.– 1986.– Т. 71, № 4.– С. 557-561.
2. Андриенко Т. Л. Болота в районі Шацьких озер / Т. Л. Андриенко, А. І. Кузьмичов, О. І. Прядко // Укр. бот. журн. – 1971. – Т. 28, № 6. – С. 727 – 734.
3. Андриенко Т.Л., Прядко О.І. Своєрідне болото Західного Полісся з рясною хамедафною / Т. Л. Андриенко, О. І. Прядко // Укр. бот. журн.– 1972.– Т. 29, № 1.– С. 117-121.
4. Андриенко Т. Л. *Scheuchzeria palustris* L. на Україні / Т. Л. Андриенко // Укр. ботан. журн. – 1975. – Т. 32, № 5. – С. 617–623.
5. Андриенко Т. Л. Нові місцезнаходження рідкісних видів на Українському Поліссі / Т. Л. Андриенко, О. І. Прядко // Укр. бот. журн. – 1977. – Т. 34, № 4. – С. 403–407.
6. Андриенко Т. Л. Район Шацьких озер – проектируемый природный парк УССР / Т. Л. Андриенко // VI делегат. съезда ВБО: тез.докл. (Кишинев, 12-17 сент. 1978). – Л.: Наука, 1978. – С. 7.
7. Андриенко Т. Л. Поширення і еколого–ценотичні особливості *Carex dioica* L. та *C. chordoriza* Ehrh. на Україні / Т. Л. Андриенко, О. І. Прядко // Укр. бот. журн. – 1980. – Т. 37, № 3. – С. 7–10.
8. Андриенко Т. Л. Перші знахідки *Hypericum humifusum* L. на Українському Поліссі / Т. Л. Андриенко, В. М. Вірченко, П. Я. Дідух // Укр. ботан. журн.– 1981.– Т. 38, № 3.– С. 71-72.
9. Андриенко Т. Л. Рослинність та флористичні особливості заказника "Нечимне" (Волинська обл.) / Т. Л. Андриенко, Л. Я. Партика // Укр. бот. журн. – 1982. – Т. 39, № 6. – С. 90–94.
10. Андриенко Т. Л. Растительный мир Украинского Полесья в аспекте его охраны / Т. Л. Андриенко, Ю. Р. Шеляг-Сосонко. – К. : Наук. думка, 1983. – 216 с.
11. Андриенко Т. Л. Растительность Украинского Полесья (Территориальное распределение, динамика, охрана) : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра биол. наук. : спец. 03.00.05 – «ботаника» / Андриенко Татьяна Леонидовна. – К., 1984. – 43 с.
12. Андриенко Т. Л. Рідкісні угруповання оліготрофних боліт України / Т. Л. Андриенко, О. І. Прядко, С. Ю. Попович // Укр. ботан. журн. – 1987. – Т. 44, № 2. – С. 60 – 64.
13. Андриенко Т. Л. Край лісів та імлистих боліт / Т. Л. Андриенко, Г. М. Антонова, А. В. Єршов. – Львів: Каменяр, 1988.– 86 с.
14. Андриенко Т. Л. Распространение и структура ценопопуляций *Galanthus nivalis* (*Amaryllidaceae*) на Украине / Т. Л. Андриенко, В. И. Мельник, Л. А. Якушина // Ботан. журн.– 1992.– Т. 77, № 3.– С. 101-107.

15. Андрієнко Т. Л. Судинні рослини Червоної книги України та Європейського списку в заповідниках України / Т. Л. Андрієнко, В. С. Ткаченко, В. А. Онищенко // Укр. ботан. журн. – 1998. – Т. 55, № 3471. – 475 с.
16. Андрієнко Т. Л. Флористичне та ценотичне різноманіття торфоболотних екосистем та перспективи їх збереження в Україні / Т. Л. Андрієнко // Шляхи покращання збереження торфових та інших видів боліт України: матеріали навчання в Україні (Київ, 28-29 квіт. 1999 р.) – К., 1999.– С. 16–19.
17. Андрієнко Т. Л. Рідкісні рослинні угруповання / Т. Л. Андрієнко // Розбудова екомережі України. – К., 1999. – С. 61-64.
18. Андрієнко Т.Л. Раритетна компонента флористичного різноманіття заповідників та національних природних парків Українського Полісся / [Т. Л. Андрієнко, В. А. Онищенко, О. І. Прядко та ін.] // Шацький національний природний парк. Наук. дослідж. 1994-2004 рр. – Луцьк, Волинська обл. друкарня, 2004. – С. 63-65.
19. Андрієнко Т.Л. *Genistella sagittalis* (L.) Gams (*Fabaceae*) в Україні / Т.Л. Андрієнко, В.А. Онищенко, О.І. Прядко // Укр. ботан. журн. – 2005. – Т. 62, № 1. – С. 18-21.
20. Андрієнко Т. Л. Міжнародна програма "Важливі ботанічні території" (ІРА) та перспективи її розвитку в Україні / Т. Л. Андрієнко, В. А. Онищенко // Укр. ботан. журн.– 2007. – Т. 64, № 1. – С. 140–145.
21. Андрієнко Т.Л. Національний природний парк "Прип'ять-Стохід" : Рослинний світ / Т. Л. Андрієнко, О. І. Прядко, Р. Я. Арап, М. О. Коніщук – К. : Фітосоціоцентр, 2009. – 86 с.
22. Антоноук Ю.М. Вивчення запасів лікарських рослин Ківерцівського району Волинської області / Ю.М.Антоноук, В.В.Олешко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Сер. Біологія. – Луцьк, 2009. – № 9. С. 143 – 151.
23. Атлас Волинської області / [відп. ред. Ф. В. Зузук]. – М., 1991. – 42 с.
24. Атлас рідкісних рослин Волині / [Войтюк В. П., Коцун Л. О., І.І.Кузьмшина та ін.]. – Луцьк : ТзОВ ТВКФ "Оксоль", 2007. – Вип. 1. – 40 с.
25. Атлас рідкісних рослин Волинської області / [Л.О.Коцун, І.І.Кузьмшина, В.М.Рало та ін.].– Луцьк : ТзОв ТВКФ "Оксоль", 2009. – 72 с.
26. Афанасьєв Д. Я. Природні кормові угіддя Української РСР, їх поліпшення та раціональне використання / Д. Я. Афанасьєв // Ботан. журн. АН УРСР. – 1954.– Т. 11, № 1. – С. 3–13.
27. Афанасьєв Д.Я. Заплавні луки західної частини Волинського Полісся / Д.Я. Афанасьєв, Ю.Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн.– 1965.– Т. 22, № 4.– С. 68–73.
28. Афанасьєв Д. Я. Заплавні луки р. Стиру / Д. Я. Афанасьєв, Ю. Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн. – 1965. – Т. 22, № 6. – С. 36–41.

29. Балашов Л.С. Про деякі особливості остепнених лук Полісся / Л. С. Балашов // Укр. ботан. журн. – 1969. – Т. 26, № 3. – С. 28–33.
30. Балашов Л. С. Поширення видів роду *Myriophyllum* L. на Україні, їх екологія і ценологія / [Л. С. Балашов, В. І. Семеніхін, К. А. Семеніхіна та ін.] // Укр. ботан. журн. – 1980. – Т. 37, №6. – С. 30-35.
31. Баранський О.Р. Орхідеї Волинського Полісся / О.Р. Баранський // Охорона і культивування орхідей: матеріали Міжнар. наук. конференції (Київ, вересень, 1999 р.). – К.: Наукова думка, 1999. – С. 30 – 32.
32. Баранський О.Р. Структура і динаміка ценопопуляції *Galanthus nivalis* L. (Amaryllidaceae) на північній межі ареалу у Волинському Поліссі / О.Р. Баранський // Інтродукція рослин. – 1999. – №3–4. – С. 12–18.
33. Баранський О. Р. Рідкісні та зникаючі види флори Волинського Полісся (хорологія, еколого-ценотичні особливості, охорона) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. біолог. наук. 03.00.05 – ботаніка / Баранський Олександр Ростиславович. – К., 2005. – 20 с.
34. Барбарич А.І. Ботанічні дослідження в західних областях Української РСР (1939-1949 рр.)/ А. І. Барбарич // Ботан. журн. АН УРСР.– 1950. – Т. 7, № 4. – С. 110-114.
35. Барбарич А.І. Рослинні ресурси Української РСР, стан їх вивчення та використання / А. І. Барбарич // Ботан. журн. АН УРСР, 1953. – Т. 10, № 4. – С. 32-42.
36. Барбарич А.І. Основні етапи вивчення флори України / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1954. – Т. 11, № 2. – С. 17-27.
37. Барбарич А.І. Нариси про природу і сільське господарство Українського Полісся / А. І. Барбарич. – К.: Вид-во Київ. держ. ун-ту, 1955. – С. 269-319.
38. Барбарич А.І. Флора і рослинність Полісся Української РСР / А.І.Барбарич // Нариси про природу і сільське господарство Українського Полісся.– К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1955. – С. 269–313.
39. Барбарич А.І. До історії ботанічних досліджень на Українському Поліссі (Дореволюційний період. Післяреволюційний період) / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1961. – Т. 18, № 5. – С. 99-106.
40. Барбарич А.І. Меч-трава болотна – третинний релікт на південній межі Українського Полісся / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1962. – Т. 19, № 4. – С. 71-78.
41. Барбарич А.І. Література з флори і рослинності Української РСР за 1959 рік / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1963. – Т. 20, № 6. – С. 97-107.
42. Барбарич А.І. Література з флори і рослинності Української РСР за 1962 рік / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1965. – Т. 22, № 1. – С. 98-109.
43. Барбарич А.И. Ботанико-географические исследования Украинского Полесья; вопросы флористики, истории ботанических исследований и растительного ресурсосведения Украинской ССР: доклад на соискание учен. степени д-ра биол. наук: спец. № 904 “ботаника” – Харьков, 1968. – 27 с.

44. Барбарич А. І. Гербарій Івана Федоровича Шмальгаузена, як документальна основа його флористичних праць / А. І. Барбарич, Н. А. Казанська // V з'їзд Українського ботанічного товариства.– Ужгород, 1972.– 271 с.
45. Барбарич А.І. До історії вивчення дикорослих корисних рослин Української РСР. I. Рослини лікарські, олійні, вітамінні, плодово-ягідні, медоносні / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1975. – Т. 32, № 6.– С. 788-795.
46. Барбарич А.І. До історії вивчення дикорослих корисних рослин Української РСР. I. Рослини технічні, кормові, декоративні / А. І. Барбарич // Укр. ботан. журн.– 1976. – Т. 33, № 1.– С. 100-105.
47. Барна М. М. Ботаніка. Терміни. Поняття. Персоналії / М. М. Барна. – К. : Ака-демія, 1997. – 272 с.
48. Бачурина Г.Ф. Історія досліджень торфових боліт Українського Полісся / Г. Ф. Бачурина // Укр. ботан. журн.– 1960. – Т. 17, № 1. – С. 103-114.
49. Бачуріна Г. Ф. Торфові болота Українського Полісся / Г. Ф. Бачуріна. – К. : Наук. думка, 1964. – 207 с.
50. Безсмертна О. Птеридофлора Волинської області в контексті всеєвропейської стратегії збереження біорізноманіття / О. Безсмертна, В. Соломаха, І. Кузьмішина [та ін.] // Інтродукція та збереження рослинного різноманіття: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. – №30. – С. 4 – 8.
51. Безсмертна О. О. Папоротеподібні флори України: хорологія, фенологія, охорона : автореф. дис... канд. биол. наук: 03.00.05 – ботаніка / Безсмертна Олеся Олексіївна. – К., 2012. – 20 с.
52. Бережной И.В. Макрофиты Шацкого природного комплекса и особенности их экологии / И.В. Бережной // Первое Всесоюз.конф. по высшим водным и прибережно-водным растениям : тез. докл. – Борок, 1977. – С. 45 – 46.
53. Біорізноманіття Цуманської пущі та питання його збереження / [Т.Л. Андрієнко, М.Л. Клестов, М.В. Химин та ін.] / [Під заг. ред.. Т.Л. Андрієнко та М.Л. Клестова].– К.: Фітосоціоцентр, 2004.– 136 с.
54. Блажко О. А. Аналіз флори Цуманської пущі / О. А. Блажко //Природні ресурси, екологія та охорона здоров'я Полісся. – Луцьк: Надстир'я, 2000.– Вип. 3.– С. 16-20.
55. Блажко О. А. Клас *Liliopsida* у флорі Цуманської Пущі Волинської області / О. А. Блажко //Природа Західного Полісся і прилеглих територій: Зб. наук. пр. – Луцьк: Вежа, 2004. – С. 114–116.
56. Борисова И. В. О понятиях "биоморфа", "экобиоморфа" и "архитектурная модель" / И. В. Борисова // Ботан. журн. – 1991. – Т. 76, № 10. – С. 1360–1367.

57. Брадiс Є. М. Рослинний покрив болiт УРСР / Є.М.Брадiс, А.Ф.Бачурiна // Рослиннiсть УРСР. Болота. – К., 1969. – С. 34 – 133.
58. Брадiс Є.М. Детальне геоботанiчне районування Полiсся УРСР / Є. М. Брадiс, Т. Л. Андриєнко // Укр. ботан. журн.– 1975.– Т.32, № 4.– С. 471–475.
59. Брадiс Є. М. Рiдкiснi та зникаючi види болотних рослин та необхiднiсть їх охорони / Є. М. Брадiс, Т. Л. Андриєнко // Фiз. геогр. та геоморф. геогр. пробл. охорони природи УРСР. – К.: Вид-во Киiвськ. ун-та., 1973. – С. 107-114.
60. Брадiс Є. М. Заплавнi болота верхньої та середньої течiї Стиру / Є. М. Брадiс, А. І. Кузьмичов, О. І. Прядко // Укр. ботан. журн. – 1976. – Т. 33, № 5. – С. 511–518.
61. Бувальцев М.Н. Поширення *Tofieldia calyculata* (L.) Wahl. на Украiнi / М. Н. Бувальцев // Укр. ботан. журн.– 1978.– Т. 35, № 3.– С. 316-317.
62. Бур'яни Украiни : визначник–довiдник / [вiдп. ред. О. Д. Вiсюлiна]. – К. : Наук. думка, 1970. – 508 с.
63. Бурда Р. И. Антропогенная трансформация флоры / Р. И. Бурда. – К. : Наук. думка, 1991. – 169 с.
64. Бухало М.А. Растительные группировки озер Песочное и Домашнее, Заболотьевского района, на Волини / М. А. Бухало // Доповiдi та повiдомлення. Вип. 7, ч. 3.– Львiв: Львiвський держунiверситет iм. І. Франка, 1957.– С. 7-9.
65. Бухало М.А. Макрофiти деяких озер Шацької групи на Волини / М.А. Бухало // Доповiдi та повiдомлення. Вип. 7, ч. 3.– Львiв: Львiвський держунiверситет iм. І. Франка, 1957.– С. 49-53.
66. Вавриш П.О. Новi мiсцезнаходження *Huperzia selago* (L.) Bernh. на територiї Украiнського Полiсся / П. О. Вавриш, Є. П. Лихобабiна // Укр. ботан. журн. – 1975. – Т. 33, № 3. – С. 342-343.
67. Вавриш П.О. Рiдкiсна популяцiя *Cypripedium calceolus* L. на Волинській височинi / П. О. Вавриш, В. Г. Собко // Укр. ботан. журн.– 1984.– Т. 41, № 2.– С. 86-88.
68. Визначник рослин Украiни / [за ред. Д.К. Зерова]. – К.: Урожай, 1965. – 878 с.
69. Визначник рослин УРСР / [За ред. Клокова М. В.] – Киiв-Харкiв: Держ. вид-во сiльськогосп. лiтератури, 1950. – 927 с.
70. Вовк П. К. Незаймана краса Волини / П. К. Вовк, В. К. Терлецький, П. Т. Ященко. – Л.: Каменяр, 1989. – 68 с.
71. Войтюк В.П. Рiст насiнних потомств дерев сосни звичайної / В.П. Войтюк // Лiсове госп-во, лiсова, паперова i деревообробна промисловiсть. – Киiв, 1991. – № 3. – С. 14.
72. Войтюк В.П. Перспективи розвитку насiнневої бази швидкоростучих порiд на Волини / В.П. Войтюк, З.М. Коритан. – Луцьк, 1993. – 4 с.

73. Войтюк В.П. З досвіду роботи селекційно-насінницького центру / В.П. Войтюк, З.М. Коритан. – Луцьк, 1995. – 6 с.
74. Войтюк В.П. Селекція і насінництво сосни звичайної на Волині: автореф дис. на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук / Войтюк Василь Петрович. – Львів, 1996. – 16 с.
75. Войтюк В.П. Сортоиспытания сосны обыкновенной в условиях Западного Полесья / В.П. Войтюк // Проблемы экологии лесов и лесопользования в Полесье Украины / Научные труды Полесской АЛНИС. – Житомир, 1997. – Вып. 4. – С.91–96.
76. Войтюк В.П. Вивчення морфолого-анатомічних показників хвої сібсових потомств сосни звичайної / В.П. Войтюк // Проблеми екології лісів і лісокористування на Поліссі України / Наукові праці Поліської ЛНДС. – Житомир, 1998. – Вип. 5. – С.57–61.
77. Войтюк В.П. Вміст пігментів в пластидах хвої вегетативного і насінного потомства плюсових дерев сосни звичайної / В.П. Войтюк, З.М. Коритан // Проблеми екології лісів і лісокористування на Поліссі України : наук. праці Поліської ЛНДС. – Житомир, 1998, Вип. 5. – С.70–74.
78. Войтюк В.П. Випробні та сортовипробні культури сосни звичайної на Волині / В.П. Войтюк, З.М. Коритан. – Луцьк, 1999. – 70 с.
79. Войтюк В.П. Використання направленої схрещування плюсових дерев сосни звичайної для прискореного вирощування деревини / В.П. Войтюк // Науковий вісник ВДУ. Біологічні науки. – Луцьк, 1999, Вип. 4. – С.124–127.
80. Войтюк В.П. Попередня середньострокова оцінка плюсових дерев сосни звичайної у Волинській області / В.П. Войтюк // Науковий вісник ВДУ. Біологічні науки. – Луцьк, 2000, Вип. 7. – С.154–157.
81. Войтюк В.П. Динаміка урожайності сосни звичайної / В.П. Войтюк, О.С. Мажула // Науковий вісник Львівського державного лісотехнічного університету. – Львів, 2000, Вип. 10(4). – С.155–161.
82. Войтюк В.П. Поширення та насіннева база інтродукованих деревних порід у Волинській області / В.П.Войтюк, Л.О.Коцун // Проблеми екології лісів і лісокористування в Поліссі України / Наукові праці Поліського філіалу УкрНДІЛГА. – Житомир, 2001, Вип. 2 (8). – С.106-110.
83. Войтюк В.П. Взаємозв'язок ряду морфометричних показників вегетативних і генеративних потомств плюсових дерев сосни звичайної у Волинській області / В.П. Войтюк, Б.С. Доля, В.В. Сеньків // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2002. – Вип. 6. – С. 37–43.
84. Войтюк В.П. Вплив мінеральних добрив на цвітіння сосни звичайної / В.П. Войтюк, О.О. Юркевич // Проблеми екології лісів і лісокористування в Поліссі України / Наукові праці Поліського філіалу УкрНДІЛГА. – Житомир, 2002, Вип. 3 (9). – С.67–70.
85. Войтюк В.П. Особливості успадкування ростових і якісних показників насінними потомствами плюсових дерев сосни звичайної / В.П.

- Войтюк, В.В. Сеньків // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2004. – Вип. 1. – С. 20–22.
86. Войтюк В.П. Охорона і раціональне використання генофонду сосни звичайної на Волині / [В.П. Войтюк, В.В. Андреева, Т.П. Лісовська, Б.С. Доля] // Природа Західного Полісся і прилеглих територій: зб.наук.пр. – Луцьк: Вежа, 2004. – С.137–144.
87. Войтюк В.П. Збереження генофонду листяних деревних порід in situ у Волинській області / [В.П. Войтюк, Р. Волосянчук, С. Лось та ін.] // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: тези наук.-практ.конф. (Луцьк, 22-24 вересня 2005 р.). – Луцьк: Ред.-видавн.відд. "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, 2005. – С.112–115.
88. Войтюк В.П. Лісівничо-селекційна характеристика генетичних резерватів сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) Шацького національного природного парку / В.П. Войтюк, Т.П. Лісовська, В.В. Андреева // Наук. вісник ВДУ. – Луцьк: Вежа, 2007. – № 11, ч. II. – С. 156–162.
89. Войтюк В. Сучасний стан та перспективи розвитку ботанічного саду "Волинь" / В.Войтюк, Л.Коцун, І.Кузьмишина // Природа Західного Полісся та прилеглих територій // збірник наукових праць. – Луцьк: РВВ "Вежа", 2007. – №4. – С. 212–215.
90. Войтюк В.П. Локалитеты редких и исчезающих сосудистых споровых растений Волинского Полесья / [В.П.Войтюк, И.И.Кузьмишина, Л.А.Коцун и др.] // Природное асыроддзе Палесья: асаблівасці і перспектывы развіцця: зб. навук.прац. – Брэст: Альтернатива, 2008. – Т.1. – С. 107–110.
91. Войтюк В.П. Оцінка насінного потомства плюсових дерев *Quercus robur* L. Волинської області / В.П. Войтюк, В.В. Андреева, І.О. Павлюк // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. праць.– Львів: НЛТУ України.– 2008, вип.18.11. – С.97–102.
92. Войтюк В.П. Поширення рідкісних і зникаючих судинних спорових рослин у Волинському Поліссі / [Войтюк В.П., Коцун Л.О., І.І.Кузьмишина та ін.] // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Луцьк: Вежа, 2008. – № 3. С.186–195.
93. Войтюк В.П. Таксаційно-селекційна оцінка півсібсових потомств сосни звичайної / В.П. Войтюк, В.В. Андреева // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Зб. наук.-техн. праць.– Львів: НЛТУ України.– 2008, вип.18.8. – С.30–37.
94. Войтюк В.П. Характеристика насінного потомства плюсових дерев дуба черешчатого (*Quercus robur* L.) Волинської області / В.П. Войтюк, І. О. Павлюк, В. В. Андреева // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа", 2008.– № 3. – С.196–200.
95. Войтюк В. П. Види відділу *Polypodiophyta* у флорі Волинського Полісся / [В. П.Войтюк, І.І.Кузьмишина, Л. О.Коцун та ін.]// Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: матеріали міжнародн. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю Рівненського

- природного заповідника (м. Сарни, 11-13 червня 2009 року) / ред.кол. М.Д.Будз та ін. – Рівне : ВАТ "Рівненська друкарня", 2009. – С. 143–151.
96. Войтюк В. П. Відділ *Lycopodiophyta* в природній флорі Волинського Полісся / В. П.Войтюк, І.І.Кузьмішина, Л. О.Коцун, Н. З.Романюк, О.О.Безсмертна, М.В. Химин // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 9. – С. 104–110.
97. Войтюк В.П. Оцінка генофонду плюсових дерев сосни звичайної Шацького регіону за вегетативним потомством / В.П. Войтюк, В.В. Андреева, Т.П. Лісовська // Наук. вісник ВНУ імені Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа", 2009.– № 2. – С.46–51.
98. Володимирець В.О. Адвентивні види у флорі Волинського Полісся / В.О.Володимирець, І.І.Кузьмішина, Л.В. Шклярчук // Природа Західного Полісся і прилеглих територій: зб.наук.пр. – Луцьк: Вежа, 2004. – С.117-120.
99. Володимирець В. О. Оцінка антропоїчної трансформації флори у зв'язку з процесами її синантропізації / В. О. Володимирець // Наук. вісник ВДУ. Розділ 1. Біологічні науки. – Луцьк : Вежа, 2002. – № 6. – С. 7–12.
100. Володимирець В. О. Антропоїчна трансформація видового складу флори осушених територій у зв'язку з процесами її синантропізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаніка" / Володимирець Віталій Олександрович. – К., 2003. – 20 с.
101. Володимирець В.О. Особливості видового складу адвентивної флори Волинського Полісся / В. О. Володимирець, Л. В. Шклярчук // Наук. вісник Волинського державного університету. – 2003. – № 1. – С. 22–26.
102. Высоцкий Г.Н. О дубравах в Европейской России и их областях / Г.Н. Высоцкий // Лесн. журн.– 1913.– Вып.1-2.– VIII.– С. 147-157.
103. Гелюта В. П. Нові знахідки *Hydrocotyle vulgaris* L. (*Apiaceae* Lindl.) в Україні / В. П. Гелюта, Л. П. Вакаренко, Д. В. Дубина// Укр. ботан. журн. – 1999. – Т. 56, № 3. – С. 304–309.
104. Гелюта В. П. Рослинність проектного заказника "Озеро Любче" (Західне Полісся) / В. П. Гелюта, Л. П. Вакаренко, Д. В. Дубина // Укр. ботан. журн. – 2000. – Т. 57, № 1. – С. 37-42.
105. Геоботанічне районування Української РСР / [відп. ред. А.І. Барбарич]. – К.: Наук. думка, 1977.– 304 с.
106. Голубев В. Н. Основы биоморфологии травянистых растений Центральной Лесостепи / В. Н. Голубев // Труды Центр. Чернозем. гос. заповедника им. В. В. Алехина. – 1962. – Вып. 7. – 510 с.
107. Голубев В. Н. Эколого-биологические особенности травянистых растений и растительных сообществ Лесостепи / В. Н. Голубев. – М. : Наука, 1965. – 270 с.
108. Гончаренко В.І. Рід *Rubus* L. (*Rosaceae* Juss.) у флорі заходу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 «Ботаніка» / Гончаренко Віталій Іванович. – К., 2003. – 20 с.

109. Григора І. М. Болота пониззя р. Стиру в межах УРСР та шляхи їх використання в народному господарстві / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1956. – 13, № 3. – С. 17–26.
110. Григора І. М. Ялинові ліси пониззя водозбору р. Стиру / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1960. – Т. 17, № 6. – С. 68–75.
111. Григора І. М. Лісові сосново-чагарничково-сфагнові оліготрофні угруповання Волинського і Ровенського Полісся / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1965. – Т. 24, № 2. – С. 18–23.
112. Григора І. М. Лісові сосново-осоково-сфагнові оліготрофні угруповання Волинського і Ровенського Полісся / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1969. – Т. 26, № 2. – С. 18–23.
113. Григора І. М. Лісові очеретяні болота Українського Полісся / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1976. – Т. 33, № 5. – С. 519–525.
114. Григора І. М. Сосново-осоково-сфагнові болота Українського Полісся / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1980. – Т. 37, № 5. – С. 30–34.
115. Григора І. М. Рідкісні ценози лісових боліт Українського Полісся / І. М. Григора // Укр. ботан. журн. – 1987. – Т. 43, № 1. – С. 7–11.
116. Григора І. М. Лісові болота Українського Полісся (походження, динаміка, класифікація рослинності) / І. М. Григора, Є. В. Воробйов, В. А. Соломаха. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 515 с.
117. Гринь Ф. О. Дубові та широколистяно-дубові ліси / Ф. О. Гринь // Рослинність УРСР. Ліси УРСР. – К.: Наукова думка, 1971. – С. 194–328.
118. Грубрін Ю. Л. Геоморфологічне районування басейну річки Стир / Ю. Л. Грубрін // Тр. геогр. ін-ту Київськ. ун-ту. – 1957. – Вип. 4. – С. 12–14.
119. Данилик Р. М. Флористичні знахідки в районі Шацького поозер'я (Західне Полісся) / Р. М. Данилик, І. М. Данилик // Укр. ботан. журн. – 1996. – Т. 53, № 5. – С. 608–610.
120. Данилик І. М. *Schoenoplectus pungens* (Vahl) Palla (Cyperaceae) – новий вид для флори України / І. М. Данилик, В. І. Гончаренко // Укр. ботан. журн. – 2009. – Т. 66, № 5. – С. 650–655.
121. Данилик Р. М. Рід *Bidens* L. (Asteraceae) у флорі Шацького національного природного парку / Р. М. Данилик, І. М. Данилик // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2009. – С. 22–26.
122. Діденко С. Я. Види роду *Galanthus* L. (Amaryllidaceae) в природі і культурі в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 «Ботаніка» / Діденко С. Я. – К., 2000. – 18 с.
123. Дідух Я. П. Сосновий ліс з участю вовчих ягід пахучих (*Daphne sneorum* L.) на півдні Волинського Полісся / Я. П. Дідух // Укр. ботан. журн. – 1974. – Т. 31, № 2. – С. 242–244.
124. Дідух Я. П. Нові місцезнаходження самосилу передгірного (*Teucrium praemonitanum* Klok.) / Я. П. Дідух // Укр. ботан. журн. – 1974. – Т. 31, № 3. – С. 379–381.

125. Дмитрах Р. *Valeriana simplicifolia* (Reichenb.) Kabath в Україні: Поширення, таксономія, морфологія / Р. Дмитрах // Вісник Львів.ун-ту. Сер. Біологічна.– 2002. – Вип. 29. – С. 46–51.
126. Доктуровский В.С. Предварительный отчет об исследованиях болот Вольнской губернии в 1913 году / В. С. Доктуровский // Труды Общества исследователей Волыни. – Житомир, 1914. – С. 161–179.
127. Дубина Д.В. Поширення, екологія та ценологія *Marsilea quadrifolia* L. на Україні / Д. В. Дубина // Укр. ботан. журн.– 1981.– Т. 38, № 1.– С. 27-32.
128. Дубина Д.В. Про морфологічні відмінності *Nymphaea alba* L. та *N.candida* Presl. на Україні / Д.В.Дубина // Укр. ботан. журн.– 1975.– Т. 32, № 6.– С. 778–782.
129. Дубина Д.В. Рід *Potamogeton* L. у флорі України / Д. В. Дубина, Г. А. Чорна // Укр. ботан. журн.– 1987.– Т. 44, № 5.– С. 90-99.
130. Дубовик О.М. Нові відомості про види роду Молочай (*Euphorbia* L.) у флорі України / О.М. Дубовик., Л.І. Крицька, І. І. Мороз // Укр. ботан. журн.– 1973.– Т. 30, № 1.– С. 80-87.
131. Екофлора України / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К. : Фітосоціоцентр, 2001. – Т. 1. – 283 с.
132. Екофлора України / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К. : Фітосоціоцентр, 2004. – Т. 2. – 479 с.
133. Екофлора України / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К. : Фітосоціоцентр, 2002. – Т. 3. – 495 с.
134. Екофлора України / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К. : Фітосоціоцентр, 2007. – Т. 5. – 883 с.
135. Екофлора України / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К. : Фітосоціоцентр, 2010. – Т. 6. – 883 с.
136. Заверуха Б.В. Нові дані про поширення деяких Волино-Подільських ендемів / Б.В. Заверуха // Укр. ботан. журн.– 1965.– Т. 22, № 6. – С. 98-101.
137. Заверуха Б.В. Збереження генофонду рідкісних рослин на Волино-Подільській височині / Б.В. Заверуха // Укр. ботан. журн., 1976.– Т. 33, № 3. – С. 279-283.
138. Заверуха Б.В. Охраняемые растения Украины / Б.В. Заверуха, Т. Л. Андриенко, В. В. Протопопова.– К.: Наук. думка, 1983.– 176 с.
139. Заверуха Б.В. Сосудистые растения / Б.В. Заверуха // Природа Украинской ССР. Растительный мир / [отв. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко].– К.: Наук. думка, 1985.– С. 20-46.
140. Заверуха Б.В. Флора Волино-Подолли и ее генезис / Б.В. Заверуха.– К.: Наук. думка, 1985.– 192 с.
141. Заверуха Б.В. Види роду *Rubus* L. на заході УРСР: ботаніко-географічний аспект / [Б.В. Заверуха, І.С. Івченко, О. С. Козьяков, О.О. Орлов та ін.] // Укр. ботан. журн.– 1986.– Т. 43, № 6.– С. 35-39.
142. Заверуха Б.В. Рідкісні види рослин / Б.В. Заверуха // Розбудова екомережі України. – К., 1999. – С. 55-60.

143. Загульський М.М. Созологічна характеристика родини Орхідних західних регіонів України /М.М. Загульський // Біотичні ресурси Розточчя і зовнішніх Карпат та їхні антропогенні зміни: Вісник ЛДУ. Сер. Біологічна. – Львів: Світ, 1991. – Вип. 21. – С. 13-16.
144. Загульський М.Н. Распространение *Cypripedium calceolus* (Orchidaceae) в западных регионах Украины / М.Н. Загульський // Ботан. журн., 1993. – Т. 78, № 8. – С. 102-107.
145. Загульський М.М. Хорологія, структура популяцій та охорона орхідних (*Orchidaceae* Juss.) західних регіонів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 «Ботаніка» / Загульський М. М. . – К., 1994. – 26 с.
146. Загульський М. Поширення та охорона *Dactylorhiza sambucina* (L.) Soó (*Orchidaceae*) в Україні / М. Загульський // Вісник Львів.ун-ту. Сер. Біологічна.– 2001. – Вип. 27. – С. 70-77.
147. Загульський М.М. *Orhis purpurea* Huds. (*Orchidaceae*) у західних регіонах України / М.М. Загульський // Укр. ботан. журн., 2002.– Т. 59, № 4.– С. 386–391.
148. Зелена книга України / [під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
149. Зеленая книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества / [под общ. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко]. – К.: Наук. думка, 1987.– 216 с.
150. Зеленчук Т.К. Матеріали до ефіроносності флори західних областей УРСР / Т. К. Зеленчук // Укр. ботан. журн.– 1955. – Т. 12, № 6.– С. 17-28.
151. Зиман С.М. Рід *Saxifraga* L. (родина *Saxifragaceae* DC.) у флорі України / С.М. Зиман, О.Л. Ловеліус // Укр. ботан. журн.– 1990.– Т. 47, № 2.– С. 43-49.
152. Зиман С. М. Життєві форми у вищих рослин та їх сучасні дослідження / С. М. Зиман // Укр. ботан. журн. – 1975. – Т. 32, № 3. – С. 273–282.
153. Злаки Украины / [Ю.Н.Прокудин, А.Г.Вовк, О.А.Петрова и др.] – К.: Наукова думка, 1977. – 518 с.
154. Івченко І.С. Дендрологічне районування Українського Полісся / І.С. Івченко // Ботан. журн.– 1980.– Т. 65, № 9.– С. 1244-1251.
155. Изменение растительности и флоры болот УССР под влиянием мелиорации / [Т. Л. Адриенко, Л. С. Балашев, И. М. Григора и др. ; отв. ред. В. К. Мякушко]. – К.: Наук. думка, 1982. – 290 с.
156. Івашин Д.С. До біології і екології горицвіту весняного (*Adonis vernalis* L.) / Д.С. Івашин // Укр. ботан. журн.– 1962.– Т. 19, № 4.– С. 84-90.
157. Івченко І.С. Нові та рідкісні види природної дендрофлори Українського Полісся / І.С. Івченко// Укр. ботан. журн.– 1977.– Т. 34, № 3.– С. 286-289.

158. Івченко І.С. Природне зростання *Alnus incana* (L.) Moench. на Українському Поліссі / І.С. Івченко // Укр. ботан. журн.– 1977.– Т. 34, № 4.– С. 420-421.
159. Івченко І.С. Аналіз дикоростучої дендрофлори Українського Полісся / І.С. Івченко // Укр. ботан. журн.– 1978. – Т. 35, № 1. – С. 46-50.
160. Івченко І.С. Поширення деяких видів родини *Rosaceae* на Поліссі у зв'язку з його загальною ксерофітизацією / І.С. Івченко // Укр. ботан. журн.– 1981.– Т. 38, № 2.– С. 44-48.
161. Івченко І.С. Природне зростання *Fagus sylvatica* L. на північно-східній межі ареалу / І.С. Івченко, Ю.О. Войтюк // Укр. ботан. журн.– 1978.– Т. 35, № 2.– С. 193-196.
162. Ізмест'єва С. Просторова структура популяцій *Carex dioica* L. (*Cyperaceae*) в Україні / С. Ізмест'єва, І. Данилик // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. 2013. Випуск 61. С. 63–72.
163. Ірклієнко С.П. Створення насінної бази головних лісоутворюючих порід і перспективи її розвитку на Поліссі / С.П. Ірклієнко, Н.О. Волошинова, В.П. Войтюк // Проблеми екології лісів і лісокористування на Поліссі України : наук. праці Поліської АЛНДС. – Житомир, 1996. – Вип. 3. – С.32–36.
164. Каталог лікарських рослин ботанічних садів і дендропарків України: Довідковий посібник / [за ред. А.П. Лебеди]. – К.: Академперіодика, 2009. – 160 с.
165. Каталог раритетного біорізноманіття заповідників і національних природних парків України. Фітогенетичний фонд, мікогенетичний фонд, фітоценологічний фонд / [під ред. С.Ю. Поповича]. – К.: Фітосоціологічний центр, 2002. – 276 с.
166. Клепов Ю.Д. Проект класифікації географічних елементів для аналізу флори УРСР / Ю.Д Клепов // Журн. Інституту ботаніки АН УРСР. – 1938.– 17 (21). – С. 209-219.
167. Клепов Ю.Д. Основные черты развития флоры широколиственных лесов европейской части СССР / Ю.Д Клепов // Материалы по истории флоры и растительности СССР.– М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1941.– Вып. I.– С. 183-255.
168. Клепов Ю.Д. Анализ флоры широколиственных лесов европейской части СССР/ Ю.Д Клепов.– К.: Наук. думка, 1990.– 352 с.
169. Климович П.В. Ландшафт Вольнского поозерья / П.В. Климович // Вопросы регенерации ландшафтов.– 1964.– Вып. 8.– С. 28-35.
170. Климович П.В. Спроба природного районування Волинської височини / П. В. Климович // Вісник Львів.ун-ту. Сер. Географічна.– 1965. – Вип. 3. – С. 17–51.
171. Козій Г.В. Природні кормові угіддя Луцько-Ровенського лісостепового району / Г. В. Козій // Вісник Львів. ун-ту. Сер. Біологічна, 1964. – Вип. 2. – С. 3–9.

172. Козій Г. В. Перспективи використання рослинних ресурсів Західного Полісся / Г. В. Козій // Проблеми раціонального використання ресурсів Волині : Вісник ЛДУ. Сер. Біологічна. – Львів, 1974. – Вип. 7. – С. 3 – 8.
173. Козловская Н.В. Хорология флоры Белоруссии / Н. В. Козловская, В. И. Парфенов. – Минск: Наука и техника, 1972. – 312 с.
174. Козьяков О.С. Лікарські рослини роду *Polygonum* L. на Україні / О.С. Козьяков, О.І. Осетрова, І.П. Зиль // Укр. ботан. журн.– 1991.– 48, № 2.– С. 42-45.
175. Козюк В.П. Ценологія та фіторесурси *Convallaria majalis* L. на території Волинської області / В. П. Козюк // Укр. ботан. журн.– 1999.– Т. 56, № 2.– С. 155-160.
176. Койнова І. Антропізація ландшафтних систем західної частини Волинського Полісся / І. Койнова // Вісник Львів. ун-ту: Серія географічна.– 2000.– Вип. 26.– С. 30-34.
177. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 р.) – К., 1998. – 76 с.
178. Коніщук В.В. Рідкісні види рослин Черемського природного заповідника / В.В.Коніщук // Український ботанічний журнал. – 2003. – Т. 60. – №3. – С. 264–271.
179. Коніщук В.В. Оцінка різноманітності екосистем Черемського природного заповідника на основі картографічного моделювання : Автореф. дис... канд. біол. наук: 03.00.16 / Коніщук Василь Васильович / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 20 с.
180. Корусь М.М. Сильватизація аграрних екосистем Шацького поозер'я як прояв їх ренатуралізації / М.М.Корусь, П.Т. Ященко / Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, присвячений 25-річчю Шацького національного природного парку. – Луцьк: Вежа, 2009. – № 2. Біологічні науки. – С. 64–71.
181. Костильов О.В. Рудеральна рослинність України / О.В. Костильов // Укр. ботан. журн.– 1990.– Т. 47, № 1.– С. 70-74.
182. Котов М.І. Адвентивні рослини в УРСР / М. І. Котов // Укр. ботан. журн.– 1949.– Т. 6, № 1.– С. 74-77.
183. Кохно М.А. Екологічні умови формування ареалів деяких деревних порід / М.А. Кохно // Укр. ботан. журн. – 1963. – Т. 20, № 4. – С. 58 – 64.
184. Коцун Л.О. О старинных парках Вольни / Л.О. Коцун // Старовинні парки і проблеми їх збереження: 2-й міжнародн. симпозіум.– Умань, 1996. – С. 90.
185. Коцун Л.О. Видовий склад і композиційна побудова дендропарку “Байрак” / Л.О.Коцун // Молодіжний наук. вісник ВДУ. Сер.: Біологічні науки. № 2.– Луцьк, 1997.– С. 20–25.
186. Коцун Л.О. Видовий склад та структура зелених насаджень м. Луцька / Л.О.Коцун, В.В.Кудрик // Проблеми ботаніки і мікології на порозі

- третього тисячоліття: матеріали Х з'їзду Укр. ботан. товариства.– Київ – Полтава, 1997.– С. 35–36.
187. Коцун Л.О. Вічнозелені насадження м. Луцька як об'єкт природознавчих екскурсій / Л.О.Коцун, Б.Б.Коцун // Педагогічний пошук. Вип.2 (14).– Луцьк, 1997.– С. 66–70.
188. Коцун Л.О. Стан і перспективи реконструкції “Садиби Липинського” / Л.О.Коцун // Проблеми ландшафтної архітектури, урбоекології та озеленення населених місць: Матеріали Перш. міжн. семінару.– Львів, 1997.– С. 36–39.
189. Коцун Л.О. Декоративні форми хвойних в насадженнях Волині / Л.О.Коцун // Проблеми ландшафтної архітектури, урбоекології та озеленення населених місць: матеріали Перш. міжн. семінару.– Львів, 1998.– С. 98–100.
190. Коцун Л.О. Хвойні рослини в насадженнях Луцька / Л.О.Коцун // Наук. вісник ВДУ. № 4. – Луцьк, 1998.– С. 77–79.
191. Коцун Л.О. Формування осередків культивованої дендрофлори Волині / Л.О. Коцун // Наук. вісник ВДУ. № 4. – Луцьк, 1999.– С.127–129.
192. Коцун Л.О. Перспективність інтродукції деревних рослин на Волині / Л.О.Коцун, В.Ф.Пилипчук // Наук. зап. Тернопільсько го ун-ту. Сер.: Біологія. № 2 (5).– Тернопіль, 1999.– С. 12–15.
193. Коцун Л.О. Декоративні форми хвойних у містах Волинської області / Л.О.Коцун, Л.Ф.Косюк // Наук.вісник ВДУ. – Луцьк: Вежа, 2008. – №3. – С.213–216.
194. Коцун Л.О. Композиційна побудова та видовий склад паркових насаджень Волині / Л.О. Коцун // Наук. вісник ВДУ. № 1. –Луцьк, 1997.– С. 35-37.
195. Коцун Л.О. Молодіє парк древнього Луцька / Л.О.Коцун // Міське господарство України, 1997.– №1.– С.34–36.
196. Коцун Л.О. Культивована дендрофлора Волині та перспективи її використання [Текст] : Автореф. дис... канд. біол. наук: 03.00.05 / Коцун ЛарисаОлександрівна ; НАН України, Центральний ботанічний сад ім. М.М.Гришка. - К., 1999. - 18 с.
197. Коцун Л.О. Оцінка плодоношення інтродуцентів на Волині / Л.О.Коцун // Наук. вісник Чернівецького ун-ту. Вип. 39.– Чернівці, 1999.– С. 54–59.
198. Коцун Л.О. Ботаніко-географічний аналіз культивованої дендрофлори Волині / Л.О. Коцун // Наук. вісник ВДУ. № 7. – Луцьк, 2000.– С.111–113.
199. Коцун Л.О. Систематичний та біоморфологічний аналіз флори ботанічного заказника "Урочище Воротнів" / Н.З.Романюк, Л.О.Коцун, І.І.Кузьмішина // Наук. вісник ВДУ. – Луцьк: Ред.-вид. "Вежа" Вол. держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2002.– № 6. – С.24–27.

200. Коцун Л.О. Оцінка успішності інтродукції деревних рослин на Волині / Л.О. Коцун // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 107-110.
201. Коцун Л.О. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Волині / Л.О. Коцун, Б.Б. Коцун // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: Зб. наук. пр. – Луцьк: Вежа, 2004. – С. 134 – 137.
202. Коцун Л.О. Сучасний стан парків-пам'яток садово-паркового мистецтва Волині / Л.О.Коцун, Б.Б. Коцун // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: Тези наук.-практ.конф. (Луцьк, 22-24 вересня 2005 р.). – Луцьк: Ред.-видавн.відд. "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, 2005. – С.124–127.
203. Коцун Л. Список судинних рослин флори Волинського Полісся / [Л.Коцун, Н.Романюк, І.Кузьмішина та ін.] // Природа Західного Полісся і прилеглих територій: Зб.наук.пр. – Луцьк: Вежа, 2006. – № 3. С. 170–211.
204. Коцун Л.О. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Волинського Полісся / Л.О.Коцун, Б.Б. Коцун // Наук.вісник ВДУ. – Луцьк:Вежа, 2007.– №11
205. Коцун Л. Дендрарій Горохівського лісництва як цінний об'єкт стихійної інтродукції / Л. Коцун, Б.Коцун, І.Малаховська // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб.наук.праць. – Луцьк: Вежа, 2007. – №4. – С.212–215.
206. Коцун Л.О. Перспективи збагачення та збереження культивованої дендрофлори Волині / Л.О. Коцун // Наук.вісник ВДУ.-Луцьк:Вежа, 2007. – №11.
207. Коцун Л.О. Про перспективність інтродукції деревних інтродуцентів / Л.О.Коцун, В.П. Войтюк // Наук.вісник ВДУ. – Луцьк: Вежа, 2007. – №11.
208. Коцун Л.О. Рідкісні види у флорі західної частини Волинського Полісся / [Л.О.Коцун, В.П.Войтюк, І.І.Кузьмішина та ін.] // Наук. вісник ВДУ. – Луцьк: Вежа, 2007. – № 11 (Ч. II). – С. 141-149.
209. Коцун Л.О. Синантропна фракція спонтанної флори ботанічного заказника «Урочище Воротнів» / Л.О.Коцун, С.В.Кузьмішина // Наук.вісник ВДУ. –Луцьк : Вежа, 2008. – №3. – С. 209 – 213.
210. Коцун Л.О. Систематичний аналіз урбанofлори міста Луцька / [Л.О.Коцун, І.І.Кузьмішина, В.П.Войтюк та ін.] // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: збірник наукових праць. – Луцьк: РВВ "Вежа", 2008. – № 5.– С. 220–236.
211. Коцун Л.О. Антропогенная трансформация видового состава флоры ботанического заказника "Урочище Воротнив" / Коцун Л.О., І.І.Кузьмішина // Труды Белорусского государственного технологического университета. Сер. 1. Лесное хозяйство. Минск, 2008. – Вып. XVI. – С. 282-285.
212. Коцун Л.О. Сучасний стан парку-пам'ятки місцевого значення «Літинський» (Волинська область) / Коцун Л.О., Коцун Б.Б. // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 9. – С. 127–131.

213. Коцун Л.О. Сучасний стан урбанofлори міста Луцька / Л.О. Коцун, І.І.Кузьмішина, В.П. Войтюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: збірник наукових праць. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 6.– С. 237 – 241.
214. Коцун Л.О. Сучасний стан парку-пам'ятки загальнодержавного значення „Байрак” / Л.О.Коцун, І.І. Кузьмішина, Б.Б. Коцун // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 12.– С. 99–101.
215. Коцун Л.О. Нові знахідки рідкісних видів рослин у Волинській області / [Л.О.Коцун, І.І.Кузьмішина, В.П.Войтюк, Т.П.Лісовська] // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 18.– С. 7–10.
216. Коцун Л.О. Судинні рослини околиць міста Володимир-Волинський (Володимир-Волинський район, Волинська область) / Л.О.Коцун, І.І.Кузьмішина, О.Т.Кузярін, Коцун Б.Б., М.В. Хілько // Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Серія Біологія. Випуск XVII. – Івано-Франківськ, 2012. – С. 36-41. (Фахове видання)
217. Коцун Л. А. Флористические особенности территории военного полигона города Владимир-Волынский (Волынская область, Украина) / [Л. А. Коцун, И. И. Кузьмишина, А. Т. Кузярин, Б. Б. Коцун, и др.] // Мониторинг окружающей среды : сб. материалов II Междунар. науч.-практ. конф. (г. Брест, 25–27 сентября 2013 г.) : в 2 ч. / Брест. гос. ун-т имени А.С. Пушкина. – Брест : БрГУ, 2013. – Ч. 2. – С. 111 – 113.
218. Коцун Л. О. Синантропізація флори проєктованого ландшафтного заказника місцевого значення "Фітеума" (Волинська область, Україна) / Л. О. Коцун, І. І. Кузьмішина, В. П. Войтюк, Т. П. Лісовська, О. Т. Кузярін // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – С. 114–116.
219. Кузьмичов А.І. Болота Волинського лесового плато, їх рослинність та стратиграфія / А. І. Кузьмичов // Укр. ботан. журн.– 1966.– 23, № 5.– С. 82-88.
220. Кузьмичев А.И. Растительность Волинского лесового плато и ее народно-хозяйственное значение: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. биол. наук / Кузьмичев Анатолий Иванович. – К., 1967. – 22 с.
221. Кузьмичов А.І. Луки Волинського лесового плато / А. И. Кузьмичов // Укр.ботан.журн. – 1967.– 24, № 1.– С. 95-99.
222. Кузьмичов А.І. Ліси Волинського лесового плато / А. И. Кузьмичов // Укр.ботан.журн. – 1967.– 24, № 2.– С. 61-66.
223. Кузьмичев А.И. Геоморфологические типы болот Лесостепи Украины / А. И. Кузьмичев // Ботан. журн.– 1976. – Т. 34, № 2. – С. 133-137.

224. Кузьмичев А.И. Гигрофильная флора юго-запада Русской равнины и ее генезис / [под. ред. В.И. Парфенова]. – С.-Пб.: Гидрометеиздат, 1992. – 215 с.
225. Кузьмішина І.І. Гербарій Стефана Мацко у Волинському краєзнавчому музеї / І.І. Кузьмішина // Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер. Біологічні науки. – Луганськ : Вид-во Луганського держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2003. – № 11 (67). – С. 35–39.
226. Кузьмішина І.І. До історії дослідження флори Волині / І.І. Кузьмішина // Природа Західного Полісся і прилеглих територій: зб. наук. пр. – Луцьк: Вежа, 2004. – С. 127-134.
227. Кузьмішина І.І. Розвиток флори Волинської височини / І.І. Кузьмішина // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: тези наук.-практ. конф. (Луцьк, 22-24 вересня 2005 р.). – Луцьк: Ред.-видавн. відд. "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, 2005. – С. 121-124.
228. Кузьмішина І.І. Охорона флори Волинської височини (Україна) / І.І. Кузьмішина // Наук. вісник ВДУ. Біологічні науки. – Луцьк: Вежа, 2006. – № 5. – С. 88-98.
229. Кузьмішина І.І. Флора Волинської височини, її антропогенна трансформація та охорона : автореф. дис... канд. біол. наук: 03.00.05 / І.І. Кузьмішина / Нац. ботан. сад ім. М.М.Гришка НАН України. — К., 2008. — 20 с.
230. Кузьмішина І.І. Хорологія зникаючих видів рослин Волинської області / [І.І. Кузьмішина, Л.О. Коцун, В.П. Войтюк та ін.] // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. праць. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – №5. – С. 214–219.
231. Кузьмішина І.І. Созологічний аналіз раритетної фракції флори Волинської височини / І.І. Кузьмішина, В.І. Мельник // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк: Вежа, 2008. – № 3. – С. 216–224.
232. Кузьмішина І.І. Флора Волинської височини, її антропогенна трансформація та охорона / І.І. Кузьмішина, В.І. Мельник. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 368 с. ; іл.
233. Кузьмішина І.І. Систематичний аналіз флори Волинської височини / І.І. Кузьмішина // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 9. – С. 131-138.
234. Кузьмішина І.І. Охоронний статус рідкісних та зникаючих видів рослин Шацького національного природного парку / [І.І. Кузьмішина, Л. О. Коцун, В.П. Войтюк та ін.] // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 2. – С. 27–32.
235. Кузьмішина І.І. Аналіз синантропної фракції спонтанної флори Волинської височини / Кузьмішина І.І., Коцун Л.О. // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: збірник наукових праць. – Луцьк: РВВ "Вежа", 2009. – №6. – С. 212-215.

236. Кузьмішина І.І. Сучасний стан урбанofлори міста Луцька / І.І. Кузьмішина, Л.О. Коцун, В.П. Войтюк // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: збірник наукових праць. – Луцьк: РВВ „Вежа”, 2009. – №6.– С. 237-241.
237. Кузьмішина І.І. Рідкісні та зникаючі види рослин Волинської області / [І.І.Кузьмішина, Л.О.Коцун, В.П.Войтюк та ін.] // Наук. вісник МДУ ім. В.О.Сухомлинського. – Миколаїв: Вид-во Микол. держ. ун-ту ім. В.О. Сухомлинського, 2009. – Вип. 24, 4 (1). – С. 135–138.
238. Кузьмішина І. І. Структурний аналіз судинних спорових рослин національного природного парку „Прип’ять-Стохід” / [І.І.Кузьмішина, Л.О.Коцун, В.П.Войтюк та ін.] // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 12. – С. 105–111.
239. Кузьмішина І.І. Географічний аналіз адвентивних видів рослин Національного природного парку „Прип’ять – Стохід” / І.І.Кузьмішина, Л.О.Коцун, В.П.Войтюк, Т.В.Фурс, О.В.Бубало // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: Волин. нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – № 2(227). – С. 12-17. (Фахове видання)
240. Кузьмишина И. И. Синантропизация флоры ландшафтного заказника «Березовый гай» (Владимир-Волынский район, Волынская область, Украина) / [И. И. Кузьмишина, А. Т. Кузьярин, Л. А. Коцун, А. М. Брукалюк] // Актуальные проблемы изучения и сохранения фито- и микобиоты : сб. ст. II междунар. науч.-практ. конф. (г. Минск, Республика Беларусь, 12–14 ноября 2013 г.) – Минск : Изд. центр БГУ, 2013. – С. 38 – 40.
241. Кузьярін О.Т. *Trichophorum alpinum* (L.) Pers. (Superaceae) – новий вид для флори України / О.Т. Кузьярін // Укр. ботан. журн. – 2012. – Т. 69, № 5. – С. 708–712.
242. Кукурудза С.И., Ковальчук И.П. Пути выявления антропогенных изменений природы Полесья и Волыно–Подольской возвышенности / С. И. Кукурудза, И.П. Ковальчук // Вестник Львов.ун-та. Сер. Географическая.– 1986. – Вып. 15. – С. 43–48.
243. Кукурудза С.І. Ландшафти та природні райони північно-західного прикордоння України / С. І. Кукурудза // Географія України (регіональні проблеми): Вісник Львів. ун-ту. Сер. Географічна.– 2001. – Вип. 28. – С. 73–76.
244. Кухтей Р.Р. Екологічна структура гідромакрофітів Шацьких озер / Р. Р. Кухтей, М. М. Мусієнко // Укр. ботан. журн., 2002.– Т. 59, № 5.– С. 584-588.
245. Лавренко Є. М. Родина XXI. Gramineae Juss. – Злаки. Географічний і екологічний аналіз українських Gramineae / Є. М. Лавренко // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1940а. – Т. 2. – С. 63–74.

246. Леонова Т.Г. О распространении бересклетов в СССР и сопредельных странах / Т. Г. Леонова //Ареалы флоры СССР. Вып. 1. – Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1965. – С. 140-169.
247. Леса (селекционные объекты) / Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк, И.П. Плотников, И.К. Ярмош // Атлас Волынской области.– М.: ГУГК, 1990. – С. 19.
248. Лисак Г. А. Еколого-ценотичні особливості ценопопуляцій *Potentilla erecta* (L.) Raensch. на Поліссі / Г. А. Лисак, А. Б. Філіпенко //Природні ресурси, екологія. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – Вип. III. – С. 85 – 90.
249. М'якушко В.К. Природне поповнення черешні (*Cerasus avium* (L.) Moench) в лісах західних областей УРСР / В.К. М'якушко // Укр. ботан. журн.– 1964.– Т. 21, № 3.– С. 56-70.
250. М'якушко В.К. Черешня (*Cerasus avium* (L.) Moench) в лісах західних областей УРСР / В.К. М'якушко // Укр. ботан. журн.– 1965.– Т. 22, № 2.– С. 64-69.
251. М'якушко В.К. Екологічні особливості черешні (*Cerasus avium* (L.) Moench) / В.К. М'якушко // Укр. ботан. журн.– 1969.– Т. 26, № 1.– С. 10-15.
252. М'якушко В.К. Взаємовплив сосни і широколистяних порід у лісах рівнинної частини України / В.К. М'якушко // Укр. ботан. журн.– 1976.– Т. 33, № 1.– С. 44-48.
253. Мельник В.І. Ще одна знахідка альдровандри на Україні / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн.– 1972.– Т. 29, № 3.– С. 381-383.
254. Мельник В.І. Нові місцезнаходження *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Mart. та *Botrychium multifidum* (Gmel.) Rupr. у Волинському Поліссі / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн., 1976. – Т. 33, № 4. – С. 401-402.
255. Мельник В.І. Сучасний стан острівних ялиників Українського Полісся / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн.– 1985.– Т. 42, № 3.– С. 87-91.
256. Мельник В.І. Особливості поширення центральноєвропейських видів флори Волинського Полісся / В.І.Мельник // Укр. ботан. журн. – 1986. – Т. 43. – № 1.– С. 44–47.
257. Мельник В.И. Распространение и современное состояние *Daphne cneorum* (Thymelaeaceae) на Украине / В.И. Мельник // Ботан. журн.– 1986. –Т. 71, № 1. – С. 52–57.
258. Мельник В.И. Современное состояние *Galanthus nivalis* L. на северо-восточной границе ареала / В.И.Мельник // Бюлетень Главного ботанического сада. – 1987. – Вып. 143. – С. 37–39.
259. Мельник В.І. Проблеми охорони острівних ялиників Українського Полісся / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн.– 1988.– Т. 45, № 5.– С. 80-84.
260. Мельник В.І. Флористичні знахідки на Українському Поліссі / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн.– 1988.– Т.45, № 6.– С. 73-75.
261. Мельник В.И. *Goodyera repens* (Orchidaceae) на Украине // Ботан. журн.– 1991. – 76, № 10. – С. 1402-1408.

262. Мельник В.І. Острівні ялинники Українського Полісся (еколого-ценотичні особливості та наукові основи охорони) / В. І. Мельник. – К.: Наук. думка, 1993. – 103 с.
263. Мельник В.І. Стефан Мацко як дослідник природи Волині. / В. І. Мельник // Велика Волинь. – Житомир, 1993. – С. 93-94.
264. Мельник В.И. Экстразональная степная растительность Вольнской возвышенности и ее ботанико-географические связи с луговыми степями Западной и Восточной Европы / В. И. Мельник // Ботан. журн.– 1993. – 78, № 2. – С. 28–38.
265. Мельник В.І. Фітоценотичний аналіз місцезростань *Daphne cneorum* L. (Thymelaceae) в Україні / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн.– 1995. – Т. 52, № 1. – С. 38-48.
266. Мельник В.И. Редкие и исчезающие виды растений равнинных лесов Украины : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра биол. наук. : спец. 03.00.01– ботаника) / В. И. Мельник. – Ялта, 1997. – 33 с.
267. Мельник В.І. Нові відомості про степову рослинність Волинської височини / В. І. Мельник, М. І. Парубок, Р.Савчук // Укр. фітоценол. збірник. Серія А. Фітосоціологія. – 1999.– № 1-2 (12-13). – С. 30-33.
268. Мельник В.И. Редкие виды флоры равнинных лесов Украины / В.И . Мельник.– К.: Фитосоцицентр, 2000.– 212 с.
269. Мельник В.И. Новые виды для флоры Вольнской возвышенности (Украина) / В.И. Мельник // Ботан. журн.– 2004. –Т. 89, № 6. – С. 1022-1026.
270. Мельник В.І. Ареал *Betula humilis* Schrank та його генезис / В. І. Мельник, Л. А. Савчук // Науковий вісник Волинського держ.ун-ту ім. Лесі Українки. – 2004.– № 5. – С. 71-76.
271. Мельник В.І. Географічне поширення *Betula humilis* Schrank в Україні / В. І. Мельник, Л. А. Савчук // Інтродукція рослин. – 2004, № 4. – С. 3-9.
272. Мельник В.І. Горицвіт весняний (*Adonis vernalis* L.) в Україні / В. І. Мельник, М. І. Парубок. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 163 с.
273. Мельник В.І. Географічне поширення та умови місцезростань *Carlina onopordifolia* Besser ex Szafer, Kulcz. et Pawł. (= *Carlina acantifolia* All.) на Волинській височині / В.І.Мельник, В.О.Володимирець, І.І.Кузьмішина // Вісник національного науково-природничого музею. Сер. Ботанічна. – Київ, 2005–2007. – Ч. 2. – С. 489–495.
274. Мельник В.І. Береза низька (*Betula humilis* Schrank) в Україні / В. І. Мельник, Л. А. Савчук.– Луцьк: РВВ "Вежа" Волин.держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 136 с.
275. Мельник В.І. Короткий нарис історії вивчення флори Волинської височини / В.І.Мельник, І.І.Кузьмішина // Наук. вісник ВДУ. Біологічні науки. – Луцьк: Вежа, 2007. – № 5. – С. 174-182.

276. Мельник В.І. Флора Волинської височини, її антропогенна трансформація та охорона / В.І.Мельник, І.І.Кузьмішина. – Луцьк: вид-во "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 368 с.
277. Мельник В.І. Об'єкти природно-заповідного фонду Волинської височини / [В.І.Мельник, І.І.Кузьмішина, Л.О.Коцун та ін.] // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. праць. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 7. – С. 117–136.
278. Мельник В.С. Літопис волинського лісу / В. С. Мельник, Б. І. Колісник. – Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2004. – 320 с.
279. Мінарченко В.М. Атлас лікарських рослин України (хорологія, ресурси та охорона) / В.М. Мінарченко, І. А. Тимченко. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 172 с.
280. Молотков П.И. Методические рекомендации по созданию семенных плантаций повышенного генетического уровня / [П.И. Молотков, В.П. Войтюк, Л.Л. Мольченко и др.]. – Харьков, 1988. – 8 с.
281. Мольченко Л.Л. Рекомендації по відбору плюсових дерев сосни і дуба на Волині та їх фенотипова характеристика / [Л.Л. Мольченко, П.І. Плотников, В.П. Войтюк та ін.]. – Луцьк, 1980. – 18 с.
282. Мольченко Л.Л. Лесной генетический фонд Волини / Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк, В.С. Солтыс, И.П. Плотников. – Луцк, 1985. – 61 с.
283. Мольченко Л.Л. Селекция сосны на Волини / Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк // Экспресс-информация. – М., 1985. – Вып.3. – С.1–16.
284. Мольченко Л.Л. Селекционные плантации сосны обыкновенной на Волини / Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк, В.С. Солтыс, И.П. Плотников. – Луцк, 1987. – 67 с.
285. Мольченко Л.Л. Лесосеменные плантации сосны / Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк // Лесное хозяйство. – М., 1987, № 12. – С. 34–36.
286. Мольченко Л.Л., Селекционная структура популяций лесных генетических резерватов / [Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк, А.Н. Гаврусевич, Р.М. Яцык] // V съезд ВОГиС: тез. докл. – М., 1987, Т. 1. – С.185.
287. Мольченко Л.Л. Генетические резерваты Волини / Л.Л. Мольченко, В.П. Войтюк // Лесохозяйственная информация. – М. 1989. – Вып.5. – С.22–26.
288. Монтрезор В. Обзорение красивейших растений губерний Киевского учебного округа: Киевской, Волинской, Черниговской и Полтавской / Монтрезор В. – К., 1881. – 47 с.
289. Монтрезор В. Обзорение растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа: Киевской, Волинской, Подольской, Черниговской и Полтавской / Монтрезор В. // Записки Киевского общества естествоиспытателей. – К., 1886. – Т. 8, вып. 1. – С. 1-144.
290. Монтрезор В. Обзорение растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа: Киевской, Волинской, Подольской, Черниговской и Полтавской (продолжение) / Монтрезор В. // Записки

- Киевского общества естествоиспытателей.– К., 1888. – Т. 9, вып. 1-2. – С. 119-199.
291. Монтрезор В.В. Обзорение растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа: Киевской, Подольской, Волынской, Черниговской и Полтавской / В.В.Монтрезор // Записки Киевского о-ва естествоиспытателей. – К., 1886. – Т. 8. – Вып. 1. – С. 1–144; 1887. – Т. 8. – Вып. 2. – С. 185 – 288; 1888. – Т. 9. – Вып. 1–2. – С. 119–198; 1889. – Т. 10, – Вып. 3. – С. 457 – 546.
292. Мосякін С.Л. Рослини України у Світовому Червоному списку / С. Л. Мосякін // Укр. ботан. журн. – 1999. – 56. № 1. – С. 79-88.
293. Мосякін С.Л. Систематика, фітогеографія та генезис родини Chenopodiaceae Vent.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. біол. наук. : спец. 03.00.05– ботаніка / Мосякін Сергій Леонідович. – Київ, 2003. – 32 с.
294. Мотронюк О.В. Представники родини Euphorbiaceae Juss у складі адвентивної фракції флорі України / О.В.Мотронюк, І.І.Кузьмішина // Природа Західного Полісся та прилеглих територій // збірник наукових праць. – Луцьк: РВВ „Вежа”, 2007. – №4. – С. 203–207.
295. Мотронюк О.В. Адвентивні види родини Euphorbiaceae Juss. у флорі України / О.В.Мотронюк, І.І.Кузьмішина // Наук. вісник ВНУ. Біологічні науки. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – № 3. – С.221–225.
296. Мякушко В.К. Сосновые леса равнинной части УССР / В.К. Мякушко. – К.: Наук. думка, 1978. – С. 40-103.
297. Олешко В. В. Каталог гербарію Стефана Мацка та Йозефа Панека / В. В. Олешко, Л. А. Савчук, Т. П. Андреева. – Луцьк, 2005. – 582 с.
298. Оляницька Л.Г. До питання поширення Мальвових на Україні / Л. Г. Оляницька // Укр. ботан. журн.– 1971.– Т. 28, № 1.– С. 102-105.
299. Омельчук Т.Я. Види роду цибуля (*Allium* L.) флори України, їх поширення та флорогенетичні зв'язки / Т.Я. Омельчук // Укр. ботан. журн.– 1962.– Т. 19, № 4.– С. 63-69.
300. Омельчук Т.Я. Нові види роду цибуля (*Allium* L.) у флорі України / Т.Я. Омельчук // Укр. ботан. журн.– 1962.– Т. 19, № 2.– С. 19-29.
301. Омельчук Т.Я. Систематичний склад цибуль України (рід *Allium* L.) / Т.Я. Омельчук // Укр. ботан. журн.– 1962.– Т. 19, № 3.– С. 66-73.
302. Онищенко В.А. Представленість раритетних видів судинних рослин у Національних природних парках України / [В.А. Онищенко, Т.Л. Андрієнко, В.М. Остапко та ін.] // Укр. ботан. журн.– 2002.– Т. 59, № 4.– С. 476-485.
303. Определитель высших растений Украины / Отв. ред. Ю. Н. Прокудин. – К. : Наук. думка, 1987. – 547 с.
304. Орхидеи нашей страны / [М.Г. Вахрамеева, Л.В. Денисова, С.В. Никитина, С.К. Самсонов]. – Москва: Наука, 1991. – 224 с.

305. Охорона природи Волині / [В.В. Фалюш, І.В. Андрощук, Г.В. Бельський, Н.В. Жуковська та ін.] – Луцьк: вид-во ВДУ, 1994. – 68 с.
306. Охримович В.М. Лікарські рослини Волині та їх приуроченість до флороценотичних комплексів / В. М. Охримович // Укр. ботан. журн.– 1986.– Т. 43, № 4.– С. 33-37.
307. Охримович В.М. Флороценотичні особливості та сировинні ресурси *Vaccinium vitis-idaea* L. на Волині / В. М. Охримович // Укр. ботан. журн.– 1985.– Т. 42, № 3.– С. 14-17.
308. Охримович В.Н. Флороценотические комплексы Волины и ресурсы основных видов лекарственных растений в их составе : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. биол. наук. : спец. 03.00.05– ботаника) / В.Н. Охримович. – Киев, 1986. – 16 с.
309. Парубок М.І. Сучасний стан ресурсів горицвіту весняного в Україні / М. І. Парубок // Динаміка наукових досліджень: матер. міжнародн. науково-практичн. конф.– Т.3. Біологічні науки.– Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002.– С. 15-16.
310. Парфенов В.И. Современная антропогенная динамика флоры и растительности Припятского Полесья / В.И. Парфенов // Ботан.журн., 1979. – Т. 64, № 10. – С. 1377 – 1389.
311. Парфенов В. И. Обусловленность распространения и адаптация видов растений на границах ареалов / В. И. Парфенов. – Минск : Наука и техника, 1980. – 205 с.
312. Пачоский И. О фауне и флоре окрестностей г. Владимир-Волинского // Зап. Киевск. общ. естествоиспытателей / И. Пачоский. – К., 1888. – Т. 9, вып. 1–2. – С. 299–380.
313. Пачоский И. Основные черты развития флоры Юго-Западной России / И. Пачоский // Записки Новороссийского Общества Естествоиспытателей. Приложение к XXXIV т. – Херсон, 1910. – 430 с.
314. Пачоский И. Флора Полесья и прилежащих местностей / И. Пачоский // Тр. С.-Петербур. об-ва естествоиспытателей. – К., 1897. – Т. 27, в. 2. – 103 с.; 1899. – Т. 29, в. 3 – 113 с.; 1900. – Т. 30, в. 3 – 259 с.
315. Петрова Л.М. Структура мережі заповідних об'єктів Заходу України / Л.М. Петрова // Науковий вісник: Заповідна справа в Галичині, на Поділлі та Волині. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004, Вип. 14.8. – С. 80-88.
316. Поварніцин В.О. Ліси Українського Полісся / В.О. Поварніцин. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – 208 с.
317. Познанська З. Особливості біології *Carlina onopordifolia* Bess ex Szafer, Kułcz.et Pawł. / З. Познанська // Укр. ботан. журн.– 1986.– 43, № 5.– С. 87-91.
318. Природа Волинської області / [за ред. К. І. Геренчука]. – Львів : Вища школа, 1975. – 146 с.

319. Природно-заповідний фонд Волинської області (Огляд територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів) / [упор.: М. Химин, В.Тутейко, О.Грицай та ін.]. – Луцьк: Ініціал, 1999.– 48 с.
320. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник / [Редкол.: Леоненко В.Б. та ін.]. – К., 1999.– 240 с.
321. Проблемы изучения адвентивной флоры СССР : материалы совещания (1–3 февраля, 1989). – М. : Наука, 1989. – 138 с.
322. Продромус растительности Украины / [отв. ред. Малиновский К.А.]. – К.: Наук. думка, 1991.– 272 с.
323. Протопопова В. В. Адвентивні рослини Лісостепу та Степу України / В. В. Протопопова // Укр. ботан. журн. – 1965. – Т. 22, № 3. – С. 38–43.
324. Протопопова В. В. Адвентивні рослини Лісостепу і Степу України / В. В. Протопопова. – К. : Наук. думка, 1973. – 192 с.
325. Протопопова В.В. До видового складу квасениць (*Oxalis* L.) на Україні / В.В. Протопопова // Укр. ботан. журн.– 1974.– Т. 31, № 1.– С. 110–113.
326. Протопопова В. В. Натуралізація адвентивних рослин України / В. В. Протопопова // Укр. ботан. журн. – 1988. – Т. 45, № 4. – С. 10–15.
327. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. – / В. В. Протопопова. – К. : Наук. думка, 1991. – 200 с.
328. Протопопова В. В. Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє / В. В. Протопопова, С. Л. Мосякін, М. В. Шевера. – К. : Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України, 2002. – 31 с.
329. Проць-Кравчук Г.Л. З історії дослідження Шацьких озер / Г.Л. Проць-Кравчук // Вісник ЛДУ: Природні та господарські комплекси.– 1978.– Вип. 11.– С. 37-43.
330. Прядко О.І. Нові дані про фіторізноманіття заказників Волинської області / О.І. Прядко // Шацький національний природний парк. Наукові дослідження 1994–2004 рр. – Світязь, 2004. – С. 66–67.
331. Прядко О.І. Цікаве болото Західного Полісся / О.І. Прядко // Укр. ботан. журн.– 1973.– Т. 30, № 1.– С. 113-115.
332. Прядко О.І. *Linnaea borealis* L. в Україні / О.І. Прядко // Укр. ботан. журн. – 2011. – Т. 62, № 5. – С. 733–738.
333. Раритетні фітоценози західних регіонів України / [С.М. Стойко, Л.І. Мілкіна, П.Т. Ященко, О.О. Кагало та ін.]. – Львів: Поллі, 1997.– 190 с.
334. Решетюк О.В. Стратегія популяцій *Suypripedium calceolus* L. на Волині / О.В.Решетюк, А.Б.Філіпенко // Проблеми охорони генофонду природи Полісся: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2001. – С. 111–114.
335. Решетюк О. В. Рід *Suypripedium* L. (Orchidaceae Juss.) в Україні (систематика, хорологія, фітоценологія та охорона його видів ex situ та in situ) [Текст] : автореф. дис... канд. біол. наук: 03.00.05 / Решетюк Олеся

- Володимирівна ; НАН України, Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка. – К., 2003. – 20 с.: рис.
336. Рідкісні і зникаючі рослини Українського Полісся / [В.Т. Харчишин, В.Г.Собко, В.І.Мельник та ін. : під заг.ред. В.Г.Собко]. – К. : Фітосоціоцентр, 2003. – 248 с.
337. Рідкісні на Волині / [упор. В.К. Терлецький]. – Луцьк: Луцький педінститут, 1993. – 103 с.
338. Рогович П.С. О находжении и распространении дикорастущих деревьев и кустарников в губерниях Киевского ученого округа / П.С. Рогович // Приложение к отчету Киевского университета за 1860-61 гг.: Научные сообщения, читанные в собрании естествоиспытателей в Киеве.– Киев, 1861.– С. 54-76.
339. Рогович П.С. Обзорение семенных и высших споровых растений, входящих в состав губерний Киевского учебного округа: Воынской, Подольской, Киевской, Черниговской и Полтавской / П.С. Рогович // Университетские известия. – К.: 1869. Вып. 49.– 309 с.
340. Романюк Й.Я. Природно-заповідний фонд Волинської області / Й.Я. Романюк. – Луцьк, 1987. – 65 с.
341. Романюк Н.З. Про унікальність флористичного комплексу Ківерцівського лісового масиву і необхідність його охорони. / Н. З. Романюк, І. І. Кузьмішина //Природні ресурси Волині. Результати фундаментальних досліджень (1993-2003 рр.): наук. конф. (1-3 липня 2003р.), м. Луцьк – Науковий вісник ВДУ. Біологічні науки. – Луцьк: Вежа, 2004. – № 1. – С. 104-107.
342. Романюк Н.З. Флора Західного Полісся: систематична структура / Н.З.Романюк, І.І.Кузьмішина, В.М.Рало // Природа Західного Полісся і прилеглих територій: Зб.наук.пр. – Луцьк: Вежа, 2004. – С. 110–113.
343. Романюк Н.З. Еколого-біологічні особливості Зозулинцевих (Orchidaceae) і сучасний стан їх популяцій в південних районах Волинської області / [Н.З.Романюк, Л.О.Коцун, І.І.Кузьмішина, В.П.Войтюк] // Науковий вісник ВДУ. Біологічні науки. № 1. –Луцьк: Вежа, 2004. – № 1. – С. 101 – 103.
344. Романюк Н. Локалітети рідкісних та зникаючих видів рослин у Волинському Поліссі / [Н.Романюк, Л.Коцун, В.Войтюк, І.Кузьмішина] // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: тези наук.-практ.конф. (Луцьк, 22-24 вересня 2005 р.). – Луцьк: Ред.-видавн.відд. "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, 2005. – С.118–121.
345. Ротов Р. А. О формах натурализации адвентивных растений / Р. А. Ротов // Проблемы изучения адвентивной флоры СССР : материалы совещ. (1-3 февраля 1989 г.). – М. : Наука, 1989. – С. 18.
346. Рыковский Г. Ф. Антропогенные изменения флоры и растительности Белоруссии / Г. Ф. Рыковский. – Минск : Наука и техника, 1985. – 295 с.

347. Савчук Л.А. Ареал *Betula humilis* та його генезис / Л. А. Савчук // Науковий вісник Волинського держ.ун-ту ім. Лесі Українки. – 2004.– № 5. – С. 71-76.
348. Савчук Л.А. Історія вивчення *Betula humilis* в Україні / Л. А. Савчук // Науковий вісник Волинського держ.ун-ту ім. Лесі Українки. – 2004.– № 5. – С. 54-57.
349. Савчук Л.А. *Betula humilis* в Україні (еколого-ценотичні особливості, структура популяцій, наукові основи охорони) [Текст] : Автореф. дис... канд. біол. наук: 03.00.05 / Савчук Людмила Анатоліївна; НАН України, Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка. – К., 2006. – 19 с.
350. Семенов П.Т. Відновлення корінних дубових деревостанів у лісових екосистемах Шацького національного природного парку / П.Т.Семенов, П.В.Юрчук, П.Т.Яценко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк: Вежа, 2007. – № 11, ч.1. – С. 171–177.
351. Сергиевская Е.В. Подрод *Ulmaria* Moench рода *Filipendula* Adans. на территории СССР и распространение его видов / Е.В. Сергиевская //Ареалы флоры СССР. Вып. 1. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1965. – С. 179–190.
352. Серебряков И. Г. Морфология вегетативных органов высших растений / И. Г. Серебряков. – М. : Советская наука, 1952. – 391 с.
353. Серебряков И. Г. Жизненные формы высших растений и их изучение / И. Г. Серебряков // Полевая геоботаника. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1964. – Т. 3. – С. 146-208.
354. Сипайлова Л.М. Характеристика фітоценозів заплавлених лук Українського Полісся / Л.М. Сипайлова, Ю.Р. Шеляг-Сосонко, В.А. Соломаха // Укр. ботан. журн., 1982. – Т. 39, № 5. – С. 17–23.
355. Слободян М.П. Два інтродуковані та дичавіючі види дерев'янистих рослин на півночі Полісся в межах Волинської області УРСР / М.П. Слободян // Укр. ботан. журн., 1965. – Т. 22, № 2. – С. 105–106.
356. Слободян М.П. Матеріали до вивчення природного поширення ялини європейської на Українському Поліссі / М.П. Слободян // Укр. ботан. журн., 1962. – Т. 19, № 4. – С. 79–83.
357. Слободян М.П. Природне поширення вільхи сірої [*Alnus incana* (L.) Moench.] на Україні / М.П. Слободян // Укр. ботан. журн., 1965. – Т. 22, № 1. – С. 71–77.
358. Слободян М.П. Про ліси з підліском із бузини на Українському Поліссі / М.П. Слободян // Укр. ботан. журн., 1967. – Т. 24, № 4. – С. 70–75.
359. Слободян М.П. Про походження заростей жорнівцю віникового [*Sarothamnus scorpius* (Link.) Wimm.] в лісах України / М.П. Слободян // Укр. ботан. журн., 1967. – Т. 24, № 6. – С. 75–76.
360. Собко В.Г. Орхідеї України / В. Г. Собко. – К.: Наукова думка, 1989.– 192 с.

361. Соломаха В.А. Синантропна рослинність України / В.А. Соломаха, О.В. Костилов, Ю.Р. Шеляг-Сосонко. – К.: Наукова думка, 1992.– 251 с.
362. Солтис В.С. Розвиток лісового насінництва на Волині / В.С. Солтис, В.П. Войтюк. – Луцьк, 1993. – 6 с.
363. Социально-экологическая значимость природно-заповедных территорий Украины / [Т.Л. Андриенко, П.Г. Плюта, Е.И. Прядко, Г.Н. Каркуций], [отв. ред. К.М. Сытник]. – К.: Наук. думка, 1991.– 160 с.
364. Стойко С.М. Східна межа поширення дуба скельного на Україні / С.М. Стойко, М.П. Жижин, П.Т. Ященко // Ліс. госп.-во, ліс., папер. і деревооброб. пром-сть, 1978. – № 4. – С. 17-18.
365. Стойко С.М. Охорона рослинного світу та екологічні основи заповідної справи на Україні / С.М. Стойко // Укр. ботан. журн.– 1991.– Т. 48, № 6.– С. 75–81.
366. Стойко С.М. Раритетний фітоценофонд України та концепція національної Зеленої книги / С.М. Стойко, Ю.Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн.– 2005.– Т. 62, № 5.– С. 611-623.
367. Судинні рослини Волинської області (Флора і культивати) / [відп.ред. В.К. Терлецький]. – Луцьк: Вид-во ВДУ, 1995.– 124 с.
368. Танфильев Г.И. Геоботаническое описание Полесья // Приложение к очерку работ Западной Экспедиции по осушению болот.– Спб.: 1889.
369. Тахтаджян А.Л. Флористические области Земли / А.Л. Тахтаджян. – Л.: Наука [Ленингр.отд-ние], 1978.– 248 с.
370. Тахтаджян А.Л. Система магнолиофитов / А.Л. Тахтаджян. – Л.: Наука [Ленингр.отд-ние], 1987.– 439 с.
371. Терлецький В.К. Нові місцезнаходження рідкісних видів на Західному Поліссі / В.К. Терлецький // Український ботанічний журнал. – 1984. – Т. 41. – № 5. – С. 92–94.
372. Терлецький В. К. Поширення деяких видів рідкісних рослин на Західному Поліссі / В. К. Терлецький, В. М. Охримович, В. В. Кудрик // Укр. ботан. журн. – 1985. – 42, № 2. – С. 24–27.
373. Терлецький В. К. Знахідка *Genistella sagittalis* (L.) Gams на Волині / В. К. Терлецький, А. Б. Філіпенко // Укр. ботан. журн. – 1988. – 45, № 2. – С. 75–76.
374. Терлецький В.К. Рослинні ресурси Волині у постмеліоративний період / В.К. Терлецький, О.В. Решетюк //Природні ресурси, екологія та охорона здоров'я Полісся.: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк: Настир'я, 2000. – Вип. III. – С. 147-151.
375. Тимракевич В. Л. Озерний полушник (*Isoetes lacustris* L.) в озерах південного Полісся / В. Л. Тимракевич // Бот. журн. АН УРСР. – 1946. – 3, № 3–4. – С. 38–39.
376. Тимченко І.А. Стан ценопопуляцій видів роду *Epipactis* Zinn. (Orchidaceae) флори України / І.А. Тимченко // Укр. ботан. журн.– 1993.– Т. 50, № 1.– С. 102-107.

377. Тихомиров В. Н. Актуальные задачи изучения адвентивных и синантропных растений / В. Н. Тихомиров // Проблемы изучения адвентивной флоры СССР : материалы совещ. (1–3 февраля 1989 г.). – М. : Наука, 1989. – С. 3–6.
378. Ткачик В.П. Зміни флоронаселення ландшафтного заказника "Федорівка" (Волинська височина) / В.П.Ткачик, І.І. Кузьмішина // Наук. вісник ВДУ. Географічні науки. – Луцьк: Вежа, 2006. – № 2. – С. 74–86.
379. Толмачов А.И. Введение в географию растений / А.И. Толмачов.– Л.: Изд-во ЛГУ, 1974. – 244 с.
380. Троицкий Н.А. О распространении некоторых растений в Волынской губернии / Н.А. Троицкий // Записки Киевского общества естествоиспытателей. – Киев, 1917. – Т. 25, вып. 2. – С. 59-70.
381. Турич В.В. Постмеліоративні й резерватогенні трансформації лісів Шацького національного природного парку / В. В. Турич, П. Т. Ященко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, присвячений 25-річчю Шацького національного природного парку. Біологічні науки. – Луцьк: Вежа, 2009. – № 2.– С. 42–46.
382. Устименко П.М. Фітоценотична репрезентативність природно-заповідних територій України / П.М. Устименко // Укр. ботан. журн., 2004. – Т. 61, № 3. – С. 72–79.
383. Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона / [під заг. ред. Т.Л. Андрієнко]. – К.: Фітосоціоцентр, 2006. – 316 с.
384. Флора УРСР / [за ред. М.І. Котова]. – К.: Вид-во АН УРСР, 1936 – 1965. – Т. 1–12.
385. Фогель. Сведения о лесах в Волынской губернии / Фогель // Лесн. журн.– 1836.– ч.1.– кн. 2.– С. 217-229.
386. Хорология флоры Украины. Справочное пособие / [А.И Барбарич., Д.Н.Доброчаева, О.Н. Дубовик и др.] – К.: Наук. думка, 1986. – 272 с.
387. Цвелев Н.Н. О роде *Polypodium* (*Polypodiaceae*) в Восточной Европе и Северной Азии / Н.Н. Цвелев // Ботан. журн., 2004. – Т. 89, № 10. – С. 1646–1651.
388. Цвелев Н. Н. О видах Орляка (*Pteridium* Gled. Ex Scop., *Hypolepidaceae*) в России / Н. Н. Цвелев // Бюл. Моск. о-ва испытателей природы. Отд. биол. – 2010. – Т. 115, вып. 4. – С. 73–76.
389. Цветков М.А. Изменение лесистости Европейской России с конца 17 столетия по 1914 год / М.А. Цветков.– М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1957.– 214 с.
390. Цись П.М. Геоморфологія УРСР.– Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1962.– 240 с.
391. Цурик Є. І. Поширення та охорона *Picea abies* (L.) Karsten у районі Шацьких озер / Є. І. Цурик, М. П. Жижин, П.Т. Ященко // Укр. ботан. журн. – 1979. – 36, № 4. – С. 313–315.

392. Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
393. Червона книга України: Рослинний світ / [під заг. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко]. – Київ: Вид-во „Укр. енцикл. імені М.П. Бажана”, 1996.– 603 с.
394. Червона книга Української РСР.– К.: Наук. думка, 1980.– 504 с.
395. Черепанов С. К. Сосудистые растения России / С. К. Черепанов. – Санкт-Петербург : Мир и семья, 1995. – 990 с.
396. Чопик В.І. Рідкісні рослини УРСР та їх охорона / В. І. Чопик. – К.: Знання, 1963. – 48 с.
397. Чопик В.І. Рідкісні рослини України / В. І. Чопик. – К.: Наук. думка, 1970. – 188 с.
398. Чопик В.І. Наукові основи охорони рідкісних видів флори України / В. І. Чопик // Укр. ботан. журн.– 1970. – 27, № 6. – С. 693–703.
399. Чопик В.І. Актуальні питання охорони рослин / В. І. Чопик // Укр. ботан. журн.– 1976. – 33, № 5. – С. 449–456.
400. Чопик В.І. Редкие и исчезающие растения Украины / В. И. Чопик. – К.: Наук. думка, 1978. – 216 с.
401. Чорна Г.А. Рослини наших водойм (Атлас-довідник) / Г. А. Чорна. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 134 с.
402. Шацький національний природний парк. Наукові дослідження 1994–2004 рр.: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-річчю створення Шацького національного природного парку (17-19 травня 2004 року). – Світязь, 2004. – 224 с.
403. Шацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку»: матеріали 1-ї міжнар. наук.-практ. конф. // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки – Луцьк: Вежа, 2007. – № 11. – ч.1 – 294 с; ч.2 – 350 с.
404. Шевчик В. Л. Новое местонахождение *Hydrocotyle vulgaris* (Ариáceae) на территории европейской части СССР / В.Л. Шевчик // Ботан. журн. – 1986. – Т. 71, № 9. – С. 1274–1277.
405. Шевчик В.Л. Доповнення до флори Західного Полісся / В.Л. Шевчик // Укр. ботан. журн. – 1988. – Т. 45. – № 5. – С. 23–26.
406. Шевчик В.Л. Нові дані про поширення деяких рідкісних видів флори Західного Полісся / В.Л. Шевчик // Укр. ботан. журн. – 1987. – Т. 44. – № 6. – С. 38 – 42.
407. Шевчик В. Л. Флора верхов'єв реки Припять в пределах Украинской ССР (Западное Полесье) : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. биол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаника" / В. Л. Шевчик. – Минск, 1991. – 17 с.
408. Шевчук М.Й. Сучасний стан парку культури та відпочинку імені Лесі Українки міста Луцька / М.Й.Шевчук, Л.О.Коцун, І.І.Кузьмішина, Б.Б.Коцун, А.А. Журавель // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб.наук.пр. / за заг.ред Ф.В. Зузука. – Луцьк : Волин.нац.ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – № 8. – С. 126-130. (Фахове видання)

409. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Заплавні луки р. Горині / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, А.І. Кузьмичов, // Укр. ботан. журн. – 1967.– 24, № 3.– С. 74-80.
410. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Популяційні фітоценотипні частини ареалів дуба звичайного (*Quercus robur* L.) та липи сердцелистої (*Tilia cordata* Mill.) / Ю.Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн.– 1968.– Т. 25, № 2.– С. 32-38.
411. Шеляг-Сосонко Ю.Р. До питання про поширення та східну межу граба звичайного (*Carpinus betulus* L.) / Ю.Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн., 1968.– Т. 23, № 5.– С. 75–81.
412. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Ліси формації дуба звичайного на території України та їх еволюція / Ю.Р. Шеляг-Сосонко.– К.: Наук. думка, 1974.– 240 с.
413. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Географія растительного покрива України / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, В.В. Осычнюк, Т.Л. Андриєнко. – К.: Наук. думка, 1980.– 288 с.
414. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Історичні світи вільхових лісів Поліської низовини / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, А.І. Кузьмичев, Т.Л. Андриєнко // Укр. ботан. журн.– 1980. – Т. 37, № 3. – С. 1-6.
415. Шишова Е.И. Болотная и луговая растительность Заболотьевского района Волынской области / Е.И. Шишова // Доповіді та повідомлення. Вип. 7, ч. 3.– Львів: Львівський держуніверситет ім. І. Франка, 1957.– С. 10–12.
416. Шишова Е.И. К характеристике природных кормовых угодий Ковельского района Волынской области / Е.И. Шишова // Доповіді та повідомлення. Вип. 7, ч. 3.– Львів: Львівський держуніверситет ім. І. Франка, 1957.– С. 12–15.
417. Шмальгаузен И.Ф. Флора юго-западной России, т.е. губерний Киевской, Волынской, Подольской, Полтавской, Черниговской и смежных местностей / И.Ф. Шмальгаузен. – К.: Изд-во Киев. ун-та, 1886. – 783 с.
418. Шмальгаузен И. Ф. Флора Средней и Южной России, Крыма и Северного Кавказа / И. Ф. Шмальгаузен. – Киев, 1895–1897. – Т. 1–2. – 752 с.
419. Шмидт В.М. О географическом распространении некоторых видов *Odontites* Zinn. / В.М. Шмидт //Ареалы флоры СССР. Вип. 1. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1965. – С. 170-178.
420. Ярошенко П. Д. Бур'яни західних областей УРСР і заходи боротьби з ними / П. Д. Ярошенко, Є. Г. Іваницький. – Львів–Харків : Вид-во Харьк. держ. ун-ту, 1954. – 256 с.
421. Ященко П. Т. Рослинний покрив запроектованого Шацького природного національного парку / П. Т. Ященко // Укр. ботан. журн. – 1983. – Т. 40, № 4. – С. 71-76.
422. Ященко П. Т. Структурний аналіз флори району Шацьких озер / П. Т. Ященко // Укр. ботан. журн. – 1983. – Т. 40, № 6. – С. 39–42.
423. Ященко П. Т. Растительный покрив Шацкого природного национального парка, его синантропизация и охрана : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаніка" / Павел Тихонович Ященко. – К., 1985. – 18 с.

424. Ященко П.Т. Растительный покров Шацкого природного национального парка, его синантропизация и охрана: дис. на соискание науч. степени канд. биол. наук. : спец. 03.00.05 – «ботаника» / Ященко Павел Тихонович. – К., 1985. – 185 с.
425. Ященко П.Т. Флористична оцінка території Шацького природного національного парку / П. Т. Ященко // Укр. ботан. журн. – 1985. – Т. 42, №1. – С.22–25.
426. Ященко П.Т. Фитогеографические особенности флоры района Шацких озер / П. Т. Ященко // Флора и растительность Украины: Сборник научн. трудов. – К.: Наук. думка, 1986. – С. 135-137.
427. Ященко П.Т. Судинні рослини Шацького національного природного парку / П.Т. Ященко // Шацький національний природний парк : наукові дослідження 1982 – 1993 рр. – Світязь, 1994. – С. 65-73, 132–163.
428. Ященко П.Т. Приріст сосни по діаметру як показник впливу меліорації на ліси Шацького національного природного парку / П. Т. Ященко, М.М. Корусь, В.В. Турич // Наукові основи підвищення продуктивності та біологічної стійкості лісових та урбанізованих екосистем: матеріали 55 наук.-техн. конф. проф.-викладацького складу, наукових працівн., докторантів та аспірантів ЛГФ НЛТУ України (м.Львів, 19–21 травня 2005 р.). – Львів, 2005. – С. 94–96.
429. Ященко П.Т. Береза низька – *Betula humilis* Shrank. / П. Т. Ященко // Плани заходів щодо збереження популяцій видів флори та фауни, що занесені до Червоної книги України та в міжнародні Червоні переліки, в межах установ природно-заповідного фонду. – Харків: ВД “Райдер”, 2006. – С. 13-16.
430. Ященко П.Т. Верба лапландська – *Salix lapponum* L. / П. Т. Ященко // Плани заходів щодо збереження популяцій видів флори та фауни, що занесені до Червоної книги України та в міжнародні Червоні переліки, в межах установ природно-заповідного фонду. – Харків: ВД „Райдер”, 2006. – С. 29–31.
431. Ященко П.Т. Оцінка впливу меліорації на зміну таксаційних показників соснових деревостанів Шацького національного природного парку / П. Т. Ященко, М.М.Корусь, В.В. Турич // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України. – 2006, вип.16.1 – С.19–26.
432. Ященко П.Т. Про результати застосування активної охорони берези низької (*Betula humilis* Schrank) у Шацькому національному природному парку / П. Т. Ященко, А.А. Горун, В.І. Матейчик, В.В. Турич // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість. Міжвідомчий науково-технічний збірник. – Львів, 2007. – Вип. 30. – С. 304–310.
433. Ященко П.Т. Рослинний світ Шацького національного природного парку / П. Т. Ященко // Науковий вісник Волинського державного

- університету імені Лесі Українки. – Луцьк: Вежа, 2007. – № 11, ч.1. – С.166 – 171.
434. Ященко П. Т. Меч-трава болотна (*Cladium mariscus* (L.) Pohl.) як рідкісний вид флори Шацького національного природного парку та результати моніторингу за його локалітетом / [П. Т. Ященко, А. А. Горун, В. І. Матейчик, В. В. Турич] // Науковий вісник: зб. наук.-техн. праць. Лісове та садово-паркове господарство. – Львів : Національний лісотехнічний університет України, 2007. – Вип. 17.5 – С. 30–37.
435. Ященко П.Т. Ренатуралізація і моніторинг болотних екосистем Шацького національного природного парку / П. Т. Ященко; за ред. Й.В.Царика // Шацьке поозер'я: характеристика абіотичних і біотичних компонентів екосистем. – Львів: Євросвіт, 2008. – С.184–194.
436. Ященко П.Т. Созологічна категоризація та збереження раритетів флори Шацького національного природного парку в аспекті сталого розвитку його екосистем / П. Т. Ященко, В.С. Найда // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУ України, 2008. – Вип.18.7. – С. 170–176.
437. Ященко П.Т. Червонокнижні, об'єктно-рідкісні та інтенсивно зникаючі види рослин і проблема їх збереження (на прикладі флори Шацького національного природного парку) / Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку : матеріали наук. конф. (сmt. Шацьк,11-14 вересня 2008 р.). – Львів: Сполом, 2008. – С. 138–143.
438. Ященко П.Т. Підсумки і перспективи наукових досліджень у Шацькому національному природному парку / П. Т. Ященко // Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку : матеріали наук. конф. (10–13 вересня 2009 р.). – Львів : Сполом, 2009. – С. 8 – 11.
439. Andrzejowski A. Flora Ukrainy (Opisanie roslin dziko rosnacych w Ukrainie Przed-Dnieprowej i w sosiednich z nia okolicach Wolynia, Podola i gub. Chersonskiej) / A. Andrzejowski. – Warszawa, 1869.– 93 s.
440. Angiosperm Phylogeny Group (2009). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG III (PDF) // Botanical Journal of the Linnean Society 161 (2): 105–121. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1095-8339.2009.00996.x/abstract>
441. Besser W. Apercu de la geographie phisque de Volhynie et de la Podolie / W. Besser // Mem.Soc.natur.– Moscou, 1823, 6.– S. 185-212.
442. Besser W. Ennumeratio plantarum hucusque in Volhynia, Podolia gub. Kioviensi, Bessarabia cis Thyraica et Circa Odessam collectarum simul cum observationibus in Primititas Flora Galiciae Austriacae / W. Besser .– Vilnae, 1822.– 111 s.

443. Besser W. Zapisy w przednictach Historji Naturalnej o Wołyniu, Podolu, Ukrainie i Niekt. bliższych okolicach / W. Besser // Pamiętnik Farmac. Wilenski.– 1820.– 1, 2.
444. Dąbkowska I. Materiały do flory Polesia. III. (Gramineae, Orchidaceae, Sparganiaceae, Typhaceae, Araceae) / Dąbkowska I. // Acta Soc. Bot. Polon. Vol. 9. – Warszawa, 1932. – S. 497–511.
445. Dąbkowska I. Materiały do flory Polesia / I. Dąbkowska // Acta. Societ. Bot. Pol. 1933. – T. 10. – S. 387–399; 1934. – T. 11. – S. 497–511; 1938. – T. 15. – S. 632–640.
446. European Red List of Globally Threatened Animals and Plants. – New-York: United Nations, 1991. – 154 s.
447. Flora Polska (Rośliny naczyniowe Polski i ziem osiedlonych).– Kraków: Nakład.Akadem.umiejetn., 1919-1968.– I-XII.
448. Jedlinski W. O granicach naturalnego zasięgu buka, jodły i świerka na Wyżynie Małopolskiej i Lubelskiej / W. Jedlinski. – Zamość, 1922.
449. Jundziłł J. Opisanie roślin w Litwie, na Wołyniu, Podolu i Ukrainie dziko rosnących jako i oswojonych / J. Jundziłł. – Wilno, 1830.– 583 s.
450. Koczwarą M. Geobotaniczne stosunki Wołynia / M. Koczwarą // Rocznik Wołyński. – Rowno, 1930, 1. – S. 7-56.
451. Kostyrko J. Ochrona przyrody na Ziemiach Wschodnich / J. Kostyrko // Rocznik Ziemi Wschodnich. – Warszawa, 1939.– S. 188-199.
452. Kotsun L. The vegetation of Volynian national university's botanical garden "Volyn" / [L. Kotsun, S. Kuzmishyna, V. Voytyuk, I. Kuzmishyna] // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 18.– С. 10–12.
453. Macko S. O niektórych rzadszych gatunkach roślinnych na Wołyniu. / S. Macko // Kalendarz Ziemi Wschodnich. – Warszawa, 1934.– S. 234–238.
454. Macko S. Roślinność okolic Łucka / S. Macko // Ziemia. Rocznik XXVII. – 1937.– № 11-12.– S. 235-240.
455. Macko S. Element północny we florze Wołynia / S. Macko // Kurier Literacko-Naukowy. – Kraków. – 1937a. – 09.04.
456. Macko S. O niektórych roślinach pontyjskich na Wołyniu / S. Macko // Kurier Literacko-Naukowy. – 1937b. – 04.08.
457. Macko S. Roślinność projektowanych rezerwatów na Wołyniu / S. Macko // Ochrona przyrody. Rocznik 17. – Kraków, 1937b. – S. 111–185.
458. Macko S. Roślinność międzyrzecza Styru, Horynia i Słuczy / S. Macko // Kosmos.Ser. A., 1948-52, M 1-3. – S. 17-114.
459. Macko S. Roślinność międzyrzecza Styru, Horynia i Słuczy / S. Macko // Obhítka z Kosmosu Ser. A. – 1952. – Tom LXVI, – Z. I–III. – 145 s.
460. Mądalski J. Krytyczne uwagi o występowaniu *Carex incurve* Lightf. i *Carex chordorrhiza* Ehrh. w południowo-wschodniej Europie / J. Mądalski // Acta Soc. Bot. Polon. Vol. 7. – Warszawa, 1930/31. – P. 205–214.

461. Meusel H. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora (text) / H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert. – Jena : Fischer Verl, 1965. – 583 s.
462. Meusel H. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora (karten) / H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert. – Jena, 1965a. – 258 s.
463. Michalik S. Mapa synantropizacji zbiorowisk roślinnych centralnej Części wyżyny Krakowskiej / S. Michalik // Ochrona przyrody. Rocznik 42. – Warszawa–Kraków, 1979. – S. 93–102.
464. Mochlinska A. Rośliny zebrane w gubernii Wołyńskiej w roku 1891 / A. Mochlinska // Pamięt. Fizyogr. – 1895. – T. 13. – Dział 3. – S. 231–241.
465. Mosyakin S. L. Vascular plants of Ukraine. A nomenclature checklist / S. L. Mosyakin, M. M. Fedoronchuk // Ed. S. L. Mosyakin. – Kyiv, 1999. – XXIV + 345 p.
466. Motyka J. Rozmieszczenie i ekologia roślin naczyniowych na północnej krawędzi zachodniego Podola / J. Motyka // Ann. univers. M. Curie-Skłodowskiej. – Lublin : Univers. M. Curie-Skłodowskiej, 1947. – Suppl. II, Sect. C. – 400 s.
467. Panek J. Roślinność stepowa i naskalna lessowego Wołynia / J. Panek // Rocznik Wołyński. – T. VIII. – Rowne, 1939. – S. 26–65.
468. Raciborski M. Rodzina Orchidaceae, Storzycowate / M. Raciborski // Flora Polska. Rosliny naczyniowe Polski i ziem ościennych. – Kraków, 1919. – T. 1. – S. 365–398.
469. Stolarski P. Rozmieszczenie buka w Wielkopolsce / P. Stolarski // Acta Soc. Bot. Polon. Vol. 9. – Warszawa, 1932. – S. 35–55.
470. Świeboda M. Występowanie i ochrona kłoci wiechowatej *Cladium mariscus* (L.) Pohl. w Polsce / M. Świeboda // Ochrona przyrody. Rocznik 33. – Kraków, 1968. – S. 155–137.
471. Szafer W. Element górski we Florze nizu polskiego / W. Szafer // Rozpr. wydz. mat.-przyrod. Pol. Acad. Umiej. – 1930. – 69. – S. 1–151.
472. Szafer W. Zapiski florystyczne / W. Szafer // Acta Soc. Bot. Polon. Vol. I, № 1. – Warszawa, 1923. – S. 53–59.
473. Szafer W. Rosliny polskie / W. Szafer, S. Kulczyński, W. Pawłowski. – Lwow-Warszawa, 1924. – Warszawa: PWN, 1953. – 1020 s.
474. Takhtajan A. L. Diversity and classification of flowering plants New York / A. L. Takhtajan. – Columbia University Press, 1997. – 663 p.
475. Tołpa S. Zatorfienia jeziorne na południowej krawędzi Polesia / S. Tołpa // Acta Soc. Bot. Polon., № 1. – Warszawa, 1935. – S. 1–37.
476. Vandas K. Ein Beitrag zur Kenntnis der Flora Wolhynien / K. Vandas // Öester. Bot. Z. – 1886. – Bd. 34. – S. 34, 155–157, 192 – 195.
477. Zając A. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych chronionych w Polsce / A. Zając, M. Zając // Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego. – Kraków, 1997. – 97 s.

ПОКАЖЧИК ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ

- Abutilon* Mill. 87
 – *theophrasti* Medik. 87
Aceraceae Juss. 98
Acer L. 98
 – *negundo* L98.
 – *saccharinum* L. 99
Acinos Mill. 115
 – *arvensis* (Lam.) Dandy 115
Achillea L. 120
 – *millefolium* L. 120
 – *setacea* Waldst.et Kit. 120
 – *submillefolium* Klok. 120
Acorus L. 136
 – *calamus* L. 136
Adonis L. 58
 – *aestivalis* L. 58
 – *annua* L. 59
Adoxaceae E.Mey. 105
Aegopodium L. 101
 – *podagraria* L. 101
Aethusa L. 101
 – *cynapium* L. 101
Agrimonia L. 90
 – *eupatoria* L. 90
 – *grandis* Andrz.ex C.A. Mey. 90
Agropyrum 134
 – *repens* (L.) P.B. 134
Agrostemma L. 64
 – *githago* L. 64
Agrostis L. 133
 – *gigantea* Roth 133
Alcea L. 87
 – *rosea* L. 87
Alectorolophus 111
 – *minor* (Ehrh.) Rchb. 111
Alliaceae J.Agarth 132
Alliaria Scop. 77
 – *petiolata* (M. Bieb.) Cavara et Grande 77
Allium L. 132
 – *oleraceum* L. 132
 – *scorodoprasum* L. 132
 – *vineale* L. 132
Alsine L. 64
 – *media* (L.) Vill. 64
Althaea L. 87
 – *officinalis* L. 87
Alyssum L. 77
 – *alyssoides* (L.) L. 77
 – *calycinum* L. 77
 – *desertorum* Stapf. 78
 – *minutum* Schlecht.ex DC 78
Amaranthaceae Juss. 69
Amaranthus L. 69
 – *albus* L. 69
 – *blitoides* S. Wats. 69
 – *blitum* L. 69
 – *caudatus* L. 69
 – *lividus* L. 69
 – *retroflexus* L. 69
Ambrosia L. 120
 – *artemisifolia* L. 120
Amelanchier Medik. 90
 – *spicata* (Lam.) C.Koch 90
Amorpha L. 92
 – *fruticosa* L. 92
Anagallis L. 86
 – *arvensis* L. 86
 – *foemina* Mill. 87
Anchusa L. 107
 – *officinalis* L. 107
Anisantha C. Koch 133
 – *tectorum* (L.) Nevski 133
Anthemis L. 120
 – *arvensis* L. 120
 – *austriaca* Jacq. 121
 – *cotula* L. 121
 – *ruthenica* Bieb. 121
 – *tinctoria* L. 121
 – *subtinctoria* Dobroc. 121
Anthriscus Pers. 101
 – *sylvestris* (L.) Hoffm. 101
Apera Adans. 133
 – *spica-venti* (L.) Beauv. 133
Apiaceae Lindl. 101
Apocynaceae Juss. 105
Aquilegia L. 59
 – *vulgaris* L. 59
Arabidopsis (DC.) Heynh. 78
 – *thaliana* (L.) Heynh. 78
Arabis L. 78
 – *gerardii* (Besser) Besser ex Koch 78
 – *glabra* (L.) Bernh. 86
 – *nemorensis* (Hoffm.) W.D.J. Koch 78
 – *perfoliata* Lam. 86
 – *planisiliqua* (Pers.) Reichenb. 78
Araceae Juss. 136
Arctium L. 121
 – *lappa* L. 121
 – *minus* (Hill.) Bernh. 121
 – *tomentosum* Mill. 121
Arenaria L. 64
 – *viscida* Hall.f.ex. Lois. 64
 – *uralensis* Pall.ex Spreng. 64
Armoracia Gaertn., Mey. et Schreb. 78
 – *rusticana* Gaertn., Mey.et Schreb. 78
Artemisia L. 122
 – *absinthium* L. 122
 – *annua* L. 122
 – *austriaca* Jacq. 122
 – *vulgaris* L. 122
Asclepidaceae R.Br. 106
Asclepias L. 106
 – *syriaca* L. 106
Asperugo L. 107
 – *procumbens* L. 107
Asteraceae Dumort. 25,120
Aster L. 122
 – *salignus* Willd. 122
Astragalus L. 92
 – *glycyphyllos* L. 92
 – *onobrychis* L. 92
Athyriaceae Alst. 57
Athyrium Roth 57
 – *filix-femina* (L.) Roth 57
Atriplex L. 70
 – *hortensis* L. 70
 – *micrantha* C.A. Mey 70
 – *nitens* Schkuhr 70
 – *patula* L. 70
 – *prostrata* Boucher ex DC. 70
 – *tatarica* L. 70
Avena L. 133
 – *fatua* L. 133
 – *serpentronalis* Malz. 133
Ballota L. 115
 – *nigra* L. 115
 – *ruderalis* Sw. 115

- Balsaminaceae** A.Rich. 100
Barbarea R.Br. 78
– *arcuata* (Opiz ex J. et C. Presl) Reichenb. 78
– *vulgaris* R. Br. 79
– *vulgaris* R.Br. subsp. *arcuata* (Opiz ex J.et C.Presl) Hayek 78
Batrachium (DC.) S.F.Gray 59
– *aquatile* (L.) Dumort Gray 59
– *carinatum* Schur. 59
– *circinatum* (Sibth.) Spach 59
– *divaricatum* (Schränk) Schur 60
– *foeniculaceum* (Gilib.) V. Kerch. 59
– *gilibertii* V. Krecz. 59
– *kauffmannii* (Clerc) V. Krecz. 60
– *ripii* (Lagger) Nyman 59
– *trichophyllum* (Chaix) Bosch 60
Berberidaceae Juss. 61
Berberis L. 61
– *vulgaris* L. 61
Berteroa DC. 79
– *incana* (L.) DC 79
Betulaceae S.F.Gray 64
Betula L. 64
– *alba* L. a. *verrucosa* Ehrh. 64
– *pendula* Roth. 64
– *verrucosa* Ehrh. 64
Bidens L. 122
– *cernua* L. 122
– *connata* Muehl. ex Willd. 123
– *frondosa* L. 123
– *melanocarpa* Wiegand 123
– *radiata* Thuill. 123
– *tripartita* L. 123
Boraginaceae Juss. 107
Brassica L. 79
– *campestris* L. 79
– *nigra* (L.) Koch 79
– *sinapistrum* Boiss. 85
Brassicaceae Burnett 77
Bromus Scop. 133,134
– *arvensis* L. 134
– *hordeaceus* L. 134
– *mollis* L. 134
– *secalinus* L. 134
– *tectorum* L. 133
Brunella Mill. 119
– *vulgaris* L. 119
Bryonia L. 77
– *alba* L. 77
Buglossoides Moench 108
– *arvensis* (L.) Johnst. 108
Bunias L. 79
– *orientalis* L. 79
Bupleurum L. 101
– *falcatum* L. 101
– *rotundifolium* L. 101
Calamintha Mill. 115
– *acinos* Clairv. 115
– *clinopodium* Spenner. 115
Calystegia R.Br. 106
– *sepium* (L.) R. Br. 106
Camelina Crantz 79
– *microcarpa* Andrz. 79
– *pilosa* (DC.) N. Zinger p.p. 79
– *sativa* (L.) Crantz 79
– *sativa* (L.) Crantz var. *microcarpa* (Andrz.) Schmalh. 79
Campanulaceae Juss. 119
Campanula L. 119
– *rapunculoides* L. 119
– *rapunculus* L. 120
Cannabaceae Endl. 63
Cannabis L. 63
– *ruderalis* Janisch. 63
Caprifoliaceae Juss. 104
Capsella Medik. 80
– *bursa-pastoris* (L.) Medik. 80
Caragana Fabr. 93
– *arborescens* Lam. 93
Cardamine L. 80
– *dentata* Schult. 80
– *hirsuta* L. 80
– *impatiens* L. 80
– *pratensis* L. 80
– *pratensis* subsp. *dentata* (Schultes) Čelak 80
Cardaria Desv. 81
– *draba* (L.) Desv. 81
Carduus L. 123
– *acanthoides* L. 123
– *crispus* L. 123
– *nutans* L. 123
Caryophyllaceae Juss. 64
Caucalis L. 101
– *lappula* (Weber) Grande 101
– *platycarpus* L. 101
Celastraceae R.Br. 104
Celastrus L. 104
– *scandens* L. 104
Centaurea L. 124
– *cyanus* L. 124
– *diffusa* Lam. 124
Cerastium L. 64
– *arvense* L. 64
– *caespitosum* Gilib. 64
– *holosteoides* Fries 64
Cerasus 92
– *mahaleb* (L.) Mill. 92
Ceratophyllaceae S.F.Gray 58
Ceratocephala Moench 60
– *testiculata* (Crantz) Bess. 60
– *orthoceras* DC. 60
Ceratophyllum L. 58
– *demersum* L. 58
– *submersum* L. 58
Cerintho L. 108
– *minor* L. 108
Chaerophyllum L. 102
– *bulbosum* L. 102
– *temulum* L. 102
Chaiturus Willd. 115
– *marrubiastrum* (L.) Reichenb. 115
Chamerion (Rafin.) Rafin. 97
– *angustifolium* (L.) Holub 97
Chamomilla Gilib. 128
– *suaveolens* (Pursh) Rydb. 128
– *recutita* (L.) Rauschert 128
Chelidonium L. 62
– *majus* L. 62
Chenopodiaceae Vent. 70

- Chenopodium** L. 70
 – *album* L. 70
 – *botrys* L. 70
 – *ficifolium* Smith 71
 – *foliosum* Aschers. 71
 – *glaucum* L. 71
 – *hybridum* L. 71
 – *pedunculare* Bertol. 70
 – *polyspermum* L. 71
 – *rubrum* L. 71
 – *suecicum* J. Murr 71
 – *urbicum* L. 71
 – *vulvaria* L. 72
- Chrysanthemum** L. 130,131
 – *inodorum* L. 131
 – *tanacetum* Karsd. 130
- Cichorium** L. 124
 – *intybus* L. 124
- Cirsium** Mill. 124
 – *arvense* (L.) Scop. 124
 – *lanceolatum* (L.) Scop. 124
 – *setosum* (Willd.) Bess. 124
 – *vulgare* (Savi) Ten. 124
- Clematis** L. 60
 – *recta* L. 60
- Clinopodium** L. 115
 – *vulgare* L. 115
- Clusiaceae** Lindl. 75
- Cochlearia** L. 80
 – *draba* L. 80
- Conium** L. 102
 – *maculatum* L. 102
- Conringia** Adans. 81
 – *orientalis* (L.) Dumort. 81
- Consolida** (DC.) S.F.Gray 60
 – *regalis* S.F. Gray 60
- Convolvulaceae** Juss. 106
- Convolvulus** L. 106
 – *arvensis* L. 106
- Conyza** L. 125
 – *canadensis* (L.) Cronq. 125
- Corispermum** L. 72
 – *nitidum* subsp.
microspermum (Host.)
 Mosyakin 72
 – *nitidulum* Klok. 72
- Coronilla** L. 95
 – *varia* L. 95
- Coronopus** Zinn 81
 – *squamatus* (Forsskal)
 Ascherson 81
- Crassulaceae** DC. 89
- Crepis** L. 125
 – *tectorum* L. 125
- Cruciferae** 77
- Cucubalus** L. 65
 – *baccifer* L. 65
- Cucurbitaceae** Juss. 77
- Cuscutaceae** Dumort. 107
- Cuscuta** L. 107
 – *epilinum* Weihe 107
 – *europaea* L. 107
 – *lupuliformis* Krock. 107
 – *viciae* Schultz 107
- Cyclachaena** Fresen. 127
 – *xanthifolia* (Nutt.) Fresen.
 127
- Cynoglossum** L. 108
 – *officinale* L. 108
- Datura** L. 109
 – *stramonium* L. 109
- Daucus** L. 102
 – *carota* L. 102
- Descurainia** Webb et Berth.
 81
 – *sophia* (L.) Webb et Prantl.
 81
- Dianthus** L. 65
 – *barbatus* L. 65
- Digitaria** Hall. 134
 – *ischaemum* (Schreb.)
 Muehl. 134
- Dipsacaceae** Lindl. 105
- Dipsacus** L. 105
 – *sylvestris* Huds. 105
- Draba** L. 81
 – *nemorosa* L. 81
 – *verna* L. 82
- Dracocephalum** L. 116
 – *oldavica* L. 116
- Dryopteridaceae** Herter 57
- Dryopteris** Adans. 57
 – *dilatata* (Hoffm.) A.Gray 57
 – *filix-mas* (L.) Schott 58
- Dysphania** R.Br. 72
 – *botrys* (L.) Mosyakin ex
 Clemants 72
- Echinochloa** Beauv. 134
 – *crus-galli* (L.) Beauv. 134
- Echinocystis** Torr.et A.Gray
 77
 – *lobata* (Michx.) Torr.et
 Gray 77
- Echinops** L. 125
 – *sphaerocephalus* L. 125
- Echium** L. 108
 – *vulgare* L. 108
- Elisanthe** (Fenzl) Reichenb.
 65
 – *noctiflora* (L.) Rupr. 65
- Elodea** Michx. 131
 – *canadensis* Michx. 131
- Elscholtzia** Willd. 117
 – *ciliata* (Thunb.) Hyll. 117
- Elytrigia** Desv. 134
 – *repens* (L.) Nevski 134
- Epiobium** L. 97
 – *angustifolium* L. 97
 – *collinum* C.C. Gmel. 97
 – *montanum* L. 97
 – *parviflorum* Schreb. 98
- EQUISETOPHYTA** 24,57
- Equisetaceae 57
- Equisetum** L. 57
 – *arvense* L. 57
- Eragrostis** N.M.Wolf 135
 – *minor* Host. 135
 – *pilosa* (L.) Beauv. 135
- Erechtites** Raf. 125
 – *hieracifolia* (L.) Rafin. ex
 DC 125
- Erigeron** L. 125
 – *acer* L. 125
 – *acris* L. 125
 – *canadensis* L. 125
- Erodium** L'Her. 99
 – *cicutarium* (L.) L'Aer. 99
- Erophila** DC. 82
 – *verna* (L.) Bess. 82
- Eryngium** L. 102
 – *campestre* L. 102
 – *planum* L. 102
- Erysimum** L. 79,82
 – *barbarea* L. 79
 – *cheiranthoides* L. 82
- Eupatorium** L. 125
 – *cannabinum* L. 125
- Euphorbiaceae** Juss. 88
- Euphorbia** L. 88
 – *cyparissias* L. 88

- *exigua* L. 89
- *falcata* L. 89
- *helioscopia* L. 89
- *peplus* L. 89
- *semivillosa* Prokh. 89
- *villosa* Waldst. et Kit. 89
- *virgata* Waldst. et Kit. 89
- *virgultosa* Klok. 89
- Euphrasia** L. 111
- *tatarica* Fisch. ex Spreng. 111
- Fabaceae** Lindl. 92
- Fagaceae** Dumort. 63
- Fagopyrum** Mill. 72
- *tataricum* (L.) Gaertn. 72
- Falcaria** Fabr. 103
- *rivinii* Host. 103
- *vulgaris* Bernh. 103
- Faloppia** Adans. 73
- *convolvulus* (L.) A. Löve 73
- *dumetorum* L. 73
- Filago** L. 126
- *arvensis* L. 126
- Fraxinus** L. 104
- *lanceolata* Borkh. 104
- Fumariaceae** DC. 62
- Fumaria** L. 62
- *officinalis* L. 62
- *schleicheri* Soy.-Willem. 62
- *vaillantii* Loisel. 62
- Gagea** Salisb. 132
- *minima* (L.) Ker.-Gawl. 132
- *pratensis* (Pers.) Dumort. 132
- Galeobdolon** Adans. 117
- *luteum* Huds. 117
- Galeopsis** L. 116
- *bifida* Boenn. 116
- *ladanum* L. 116
- *pubescens* Bess 116
- *speciosa* Mill. 116
- *tetrahit* L. 116
- *versicolor* Curt. 116
- Galinsoga** Ruiz et Pav. 126
- *ciliata* (Rafin.) Blake 126
- *urticifolia* (Kunt) Benth 126
- *quadriradiata* Ruiz & Pav. 126
- *parviflora* Cav. 126
- Galium** L. 106
- *aparine* L. 106
- *spurium* L. 106
- Geraniaceae** Juss. 99
- Geranium** L. 99
- *columbinum* L. 99
- *dissectum* L. 99
- *divaricatum* Ehrn. 99
- *molle* L. 100
- *palustre* L. 100
- *pratense* L. 100
- *pusillum* L. 100
- *sibiricum* L. 100
- Geum** L. 90
- *aleppicum* Jacq. 90
- *rivale* L. 90
- *urbanum* L. 90
- Gladiolus** L. 131
- *imbricatus* L. 131
- Glechoma** L. 117
- *hederacea* L. 117
- Gnaphalium** L. 126
- *luteo-album* L. 126
- *uliginosum* L. 126
- Guttiferae** Juss. 75
- Gypsophila** L. 65
- *paniculata* L. 65
- Hedysarum** 94
- *onobrychis* L. 94
- Heracleum** L. 103
- *sibiricum* L. 103
- Hesperis** L. 82
- *matronalis* L. 82
- Herniaria** L. 65
- *glabra* L. 65
- Hippochaete** Milde 57
- *ramosissima* (Desf.) Boern. 57
- Hieracium** L. 129
- *arvicola* Naeg. et Peter 129
- Holosteum** L. 65
- *umbellatum* L. 65
- Humulus** L. 63
- *lupulus* L. 63
- Hydrocharitaceae** Juss. 131
- Hydrocotyle** L. 103
- *vulgaris* L. 103
- Hyoscyamus** L. 110
- *niger* L. 110
- Hypericaceae** Juss. 75
- Hypericum** L. 75
- *humifusum* L. 75
- *perforatum* L. 75
- Impatiens** L. 100
- *glandulifera* Royle. 100
- *parviflora* DC. 100
- Inula** L. 126
- *britannica* L. 126
- *conyza* DC. 127
- Iridaceae** Juss. 131
- Iva** L. 127
- *xanthiifolia* Nutt 127
- Juncaceae** Juss. 133
- Juncus** L. 133
- *tenuis* Willd. 133
- Knautia** L. 105
- *arvensis* (L.) Coult. 105
- Kochia** Roth 72
- *scoparia* (L.) Schrad. 72
- Lactuca** L. 127
- *scariola* L. 127
- *serriola* Torner 127
- Lamiaceae** Lindl. 115
- Lamium** L. 117
- *album* L. 117
- *amplexicaule* L. 117
- *galeobdolon* (L.) L. 117
- *purpureum* L. 117
- Lappa** Tourn. ex Scop. 121
- *major* Gaertn. 121
- *minor* DC. 121
- *tomentosa* Lam. 121
- Lappula** Moench 108
- *squarrosa* (Retz.) Dumort 108
- Lapsana** L. 127
- *communis* L. 127
- *intermedia* Bieb. 127
- Lathyrus** L. 93
- *pratensis* L. 93
- *sylvestris* L. 93
- *tuberosus* L. 93
- Lavatera** L. 87

- *thuringiaca* L. 87
- Lemnaceae** S.F.Gray 136
- Lemna** L. 136
- *turionifera* Landolt 136
- Leersia** Sw. 135
- *orysoides* (L.) Sw. 135
- Leontodon** L. 127
- *autumnalis* L. 127
- Leonurus** L. 118
- *quinquelobatus* Gilib. 118
- *marrubiastrum* L. 115
- *villosus* Desf. ex D'Urv. 118
- Lepidium** L. 82
- *campestre* (L.) W.T.Aiton 82
- *densiflorum* Schrad. 82
- *draba* L. 80
- *latifolium* L. 82
- *perfoliatum* L. 83
- *ruderales* L. 83
- Lepidothea** Nutt. 128
- *suaveolens* (Pursh) Nutt. 128
- Liliaceae** Juss. 131
- Linaria** Mill. 108
- *vulgaris* Mill. 108
- Lilopsida** 24, 131
- Lithospermum** L. 108
- *officinale* L. 108
- Lolium** L. 135
- *perenne* L. 135
- *remotum* Schrank 135
- *temulentum* L. 135
- Lonicera** L. 104
- *tatarica* L. 104
- Lotus** L. 93
- *arvensis* Pers. 93
- *corniculatus* L. aggr. 93
- *tenuis* Waldst. & Kit. ex Willd. 93
- *ucrainicus* Klokov 93
- *uliginosus* Schkuhr. 93
- Lunaria** L. 83
- *annua* L. 83
- Lupinus** L. 93
- *perenne* L. 93
- *polyphyllus* Lindl. 93
- Lycium** L. 110
- *barbatum* L. 110
- Lycopsis** L. 109
- *arvensis* L. 109
- Lycopus** L. 118
- *europaeus* L. 118
- *exaltatus* L. fill. 118
- Lysimachia** L. 87
- *vulgaris* L. 87
- MAGNOLIOPHYTA** 24, 58
- Magnoliopsida** 24, 58
- Malus** Mill. 90
- *sylvestris* (L.) Mill 90
- Malva** L. 88
- *alcea* L. s.l. 88
- *borealis* Wallm. 88
- *moschata* L. 88
- *mauritanica* L. 88
- *neglecta* Wallr. 88
- *pusilla* Smith 88
- *rotundifolia* L. p.p. 88
- *sylvestris* L. 88
- Malvaceae** Juss. 87
- Marrubium** L. 118
- *vulgare* L. 118
- Matricaria** L. 128
- *discoidea* DC. 128
- *perforata* Merat 128
- *recutita* L. 128
- Medicago** L. 94
- *falcata* L. aggr. 94
- *lupulina* L. 94
- *procumbens* Bess. 94
- *romanica* Prodan 94
- *sativa* L. 94
- Melampyrum** L. 111
- *arvense* L. 111
- Melandrium** Roehl. 66
- *album* (Mill.) Garcke 66
- *dioicum* (L.) Coss. et Gern 66
- *noctiflorum* (L.) Fr. 65
- Melilotus** Mill. 94
- *albus* Medik. 94
- *officinalis* (L.) Pall. 94
- Mentha** L. 118
- *arvensis* L. 118
- *gentilis* L. 118
- *longifolia* (L.) Huds. 118
- *sylvestris* L. 118
- Microthlaspi** F.K.Mey 83
- *perfoliatum* (L.) F.K.Meyer 83
- Myosotis** L. 109
- *arvensis* (L.) Hill 109
- *intermedia* Link. 109
- *micrantha* Pall. ex Lehm. 109
- *scorpioides* α. *arvensis* L. 109
- *stricta* Link. 109
- Myosurus** L. 60
- *minimus* L. 60
- Nasturtium** 84
- *amphibia* (L.) W.T. Aiton 84
- *austriacum* Crtz. 84
- *perfoliatum* (L.) Besser 84
- *sylvestre* (L.) W.T. Alton 84
- Nepeta** L. 119
- *nuda* L. 119
- *pannonica* L. 119
- Neslia** Desv. 83
- *paniculata* (L.) Desv. 83
- Nicandra** Adans. 110
- *physalodes* (L.) Gaertn. 110
- Nigella** L. 60
- *arvensis* L. 60
- Nonea** Medik. 109
- *pulla* (L.) DC 109
- *rossica* Steven aggr. 109
- Oberna** Adans. 66
- *behen* (L.) Ikonn. 66
- Odontites** Ludw. 111
- *vulgaris* Moench 111
- Oenothera** L. 98
- *biennis* L. 98
- *depressa* E.Geere 98
- *hoelscheri* Renner & Rostański 98
- *parviflora* L. 98
- *rubricaulis* Klebahn 98
- *villosa* Thunb. 98
- Oleaceae** Hoffngg. et Link 104
- Onagraceae** Juss. 97
- Onobrychis** Mill. 94
- *viciifolia* Scop. 94
- *sativa* Lam. 94
- Onopordum** L. 128

- *acanthium* L. 128
Orobanchaceae Vent. 111
Orobanche L. 111
– *ramosa* L. 111
Orites Adans. 66
– *borysthenicus* (Grun.) Klok.
– *eugeniae* (Kleopow) Klokov
Oxalidaceae R.Br. 99
Oxalis L. 99
– *stricta* L. 99
- Padus** Mill. 90
– *serotina* Agardh. 90
Panicum L. 134
– *crus-galli* L. 134
Papaveraceae Juss. 61
Papaver L. 62
– *argemone* L. 62
– *dubium* L. 62
– *rhoeas* L. 62
Parthenocissus Planch. 104
– *quinquefolia* (L.) Planch. 104
Pastinaca L. 103
– *sylvestris* Mill. 103
Persicaria Mill. 73
– *dubia* (Stein) Fourr. 73
– *hydropiper* (L.) Delarbre 73
– *minor* (Huds.) Opiz 73
– *lapathifolia* (L.) Delarbre aggr. 73
– *maculosa* S.F. Gray 73
Phalacrolooma Cass. 128
– *annuum* (L.) Dumort 128
Phelipanche Pomel 111
– *ramose* (L.) Pomel 111
Physalis L. 110
– *alkekengi* L. 110
– *ixocarpa* Brot.ex Hornem 110
Physocarpus (Cambess.) Maxim. 91
– *opulifolia* Maxim. 91
Picea A. Dietr. 58
– *abies* (L.) Karst. 58
Picris L. 129
– *hieracioides* L. 129
Pilosella Hill. 129
- *x arvicola* (Naeg.et Peter) Schljak. 129
Pimpinella L. 104
– *dissecta* Retz 104
– *saxifraga* L. 104
PINOPHYTA 24,58
Pinopsida 24, 58
Pinaceae Lindl. 58
Pinus L. 58
– *sylvestris* L. 58
Plantaginaceae Juss. 113
Plantago L. 113
– *arenaria* Waldst. et Kit 113
– *lanceolata* L. 113
– *major* L. 113
– *media* L. 113
– *scabra* Moench. 113
Poa L. 135
– *annua* L. 135
– *compressa* L. 136
Polycnemum L. 72
– *arvense* L. 72
– *majus* A. Braun 72
– *minus* Kit. 72
Polygonaceae Juss. 72
Polygonum 73
– *aviculare* L. s.str. 73
– *bellardi* All. 74
– *convolvulus* L. 73
– *dumetorum* L.
– *hydropiper* L.
– *hypanicum* Klok.
– *minus* Huds.
– *mite* Schrank
– *monspeliense* Thieb. ex Pers.
– *nodosum* Pers.
– *persicaria* L.
– *tomentosum* Schrank
POLYPODIOPHYTA 24,57
Polypodiopsida 24, 57
Portulacaceae Juss. 69
Portulaca L. 69
– *oleraceae* L. 69
Potentilla L. 91
– *anserina* L. 91
– *argentea* L. 91
– *canescens* Bess. 91
– *collina* aggr. 91
– *erecta* (L.) Rausch. 91
- *norvegica* L. 91
– *supina* L. 91
– *thyrsiflora* Huels.ex Zimmeter 91
Poterium L. 92
– *sanguisorba* L. 92
Primulaceae Vent. 86
Primula L. 119
– *vulgaris* L. 119
Prunus L. 92
– *mahaleb* L. 92
Psammophiliella Ikonn. 66
– *muralis* (L.) Ikonn. 66
Pyrus L. 90
– *malus* L. 90
- Quercus** L. 63
– *borealis* Michx. 63
– *robur* L. 63
– *rubra* L. 63
- Ranunculaceae** Juss. 58
Ranunculus L. 60
– *aquatilis* L. 60
– *flammula* L. 60
– *polyanthemos* L. 61
– *testiculatus* Crantz 61
– *polyanthemos* L. 61
– *repens* L. 61
– *scardous* Crantz 61
– *pseudobulbosus* Schur. 61
– *sceleratus* L. 61
Raphanus L. 83
– *raphanistrum* L. 84
Resedaceae S.F.Gray 86
Reseda L. 86
– *lutea* L. 86
Rhinanthus L. 111
– *aestivalis* (N. Zing.) Schischk.et Serg. 111
– *major* L. 111
– *minor* L. 111
Robinia L. 94
– *pseudoacacia* L. 94
Rorippa Scop. 84
– *amphibia* (L.) Bess. 84
– *austriaca* (Crantz) Bess. 84
– *palustris* (L.) Bess. 84
– *prolifera* (Heuffel) Neilr. 84

- *sylvestris* (L.) Bess. 84
- Rosa** L. 92
- *rugosa* Thunb. 92
- Rosaceae** Juss. 90
- Rubiaceae** Juss. 106
- Rumex** L. 74
- *acetosella* L. 74
- *confertus* Willd. 74
- *conglomeratus* Murr. 74
- *crispus* L. 74
- *hydrolapathum* Huds. 74
- *longifolius* DC. 74
- *obtusifolius* L. 74
- Sagina** L. 66
- *procumbens* L. 66
- Salicaceae** Mirb. 86
- Salix** L. 86
- *fragilis* L. 86
- Salvia** L. 119
- *verticillata* L. 119
- Sambucus** L. 105
- *ebulus* L. 105
- *nigra* L. 105
- *racemosa* L. 105
- Sanguisorba** L. 92
- *officinalis* L. 92
- Saponaria** L. 67
- *officinalis* L. 67
- Scleranthus** L. 67
- *annuus* L. 67
- *perennis* L. 67
- Scrophulariaceae** Juss. 112
- Securigera** DC. 95
- *varia* (L.) Lassen 95
- Sedum** L. 89
- *sexangulare* L. 89
- Senecio** L. 129
- *jacobaea* L. 129
- *vernalis* Waldst. et Kit. 129
- *vulgaris* L. 129
- Setaria** Beauv. 136
- *glauca* (L.) Beauv. 136
- *viridis* (L.) Beauv. 136
- Sherardia** L. 106
- *arvensis* L. 106
- Silene** L. 67
- *armeria* L. 67
- *dichotoma* Ehrh. 67
- *gallica* L. 67
- *lithuanica* Zapal. 67
- *multiflora* (Waldst. et Kit.) Pers. 65
- *noctiflora* L. 65
- *vulgaris* (Moench) Garcke 66
- Sinapis** L. 84
- *alba* L. 84
- *arvensis* L. 84
- *orientalis* Murr. 84
- Sisymbrium** L. 85
- *alliaris* Scop. 85
- *altissimum* L. 85
- *cheiranthoides* Eat. et Wright. 82
- *loeselii* L. 85
- *officinale* (L.) Scop 86
- *sinapistrum* Cr. 85
- *sophia* L. 81
- Solanaceae** Juss. 109
- Solanum** L. 110
- *dulcamara* L. 110
- *nigrum* L. 111
- Solidago** L. 129
- *canadensis* L. 129
- *serotina* Ait. 130
- *serotinoides* A. Löve et D. Löve 130
- Sonchus** L. 130
- *arvensis* L. 130
- *asper* (L.) Hill 130
- *oleraceus* L. 130
- Spergula** L. 68
- *arvensis* L. 68
- *maxima* Weine 68
- *morisonii* Boreau 68
- *sativa* Boenn. 68
- Spergularia** (Pers.) J. et C. Presl. 68
- *rubra* (L.) J. et C. Presl 68
- Spiraea** L. 91
- *opulifolia* L. 91
- Stachys** L. 119
- *germanica* L. 119
- *palustris* L. 119
- Stenactis** Cass. 128
- *annua* Nees 128
- Stellaria** L. 64
- *graminea* L. 64
- *media* L. 64
- Symphoricarpos** Dill. ex Juss. 105
- *albus* (L.) S. F. Blake 105
- *rivularis* Suksdorf 105
- Symphytum** L. 109
- *asperum* Lepech. 109
- Tanacetum** L. 130
- *vulgare* L. 130
- Taraxacum** Wigg. 130
- *officinale* Webb ex Wigg. 130
- Teesdalia** R.Br. 85
- *nudicaulis* (L.) R. Br. 85
- Thalictrum** L. 61
- *flexuosum* Bernh.ex Reichenb. 61
- *minus* L. 61
- Thlaspi** 85
- *arvense* L. 85
- *bursa-pastoris* L. 80
- *campestre* L. 82
- *perfoliatum* L. 83
- Thymelaea** L. 89
- *passerina* (L.) Coss. et Germ. 89
- Thymelaeaceae** Juss. 89
- Torilis** Adans. 104
- *japonica* (Houtt.) DC 104
- Trifolium** L. 95
- *alpestre* L. 95
- *arvense* L. 95
- *aureum* Pollich 95
- *campestre* Schreb. 95
- *dubium* Sibth. 95
- *elegans* Savi 95
- *filiforme* L. 95
- *hybridum* L. 95
- *minus* Sm. 95
- *procumbens* L. 95
- *repens* L. 96
- Trigonella** L. 96
- *caerulea* (L.) Ser 96
- Tripleurospermum** Sch.Bip. 131
- *inodorum* (L.) Sch. Bip. 131
- Turritis** L. 86
- *glabra* L. 86
- Tussilago** L. 131
- *farfara* L. 131
- Umbelliferae** Moris. 101

Urticaceae Juss. 63

Urtica L. 63

- *dioica* L. 63
- *urens* L. 63

Vaccaria N.M.Wolf 69

- *hispanica* (Mill.) Rauschert 69

- *segetalis* Garcke 69

Valerianaceae Batsch 105

Valerianella Mill. 105

- *dentata* (L.) Poll. 105

Velarum L. 86

- *officinale* (L.) Reich. 86

Verbascum L. 112

- *blattaria* L. 112
- *densiflorum* Bertol. 112
- *lychnitis* L. 112
- *nigrum* L. 112
- *phlomoides* L. 112
- *phoeniceum* L. 112
- *thapsus* L. 113

Verbenaceae Jaume 115

Verbena L. 115

- *officinalis* L. 115

Veronica L. 113

- *arvensis* L. 113
- *buxbaumii* Tenore 113
- *campestris* Schmalh 114
- *dillenii* Crantz 114
- *filiforme* Bess. 114
- *hederifolia* L. 114
- *opaca* Fries 114
- *persica* Poir. 114
- *polita* Fries 114
- *serpyllifolia* L. 114
- *vena* L. 114

Vicia L. 96

- *angustifolia* Reichard 96
- *cracca* L. 96
- *dumetorum* L. 96
- *hirsuta* (L.) S.F. Gray 96
- *sepium* L. 96
- *tenuifolia* Roth. 97
- *tetrasperma* (L.) Schreb. 97
- *villosa* Roth 97

Vinca L. 105

- *minor* L. 105

Violaceae Batsch 75

Viola L. 75

- *alba* Bess. 75
- *arenaria* DC. 75
- *arvensis* Murray 75
- *canina* L. 75
- *hirta* L. 75
- *matutina* Klok. 76
- *mirabilis* L. 76
- *montana* L. 76
- *nemoralis* Kütz. 76
- *odorata* L. 76
- *riviniiana* Reichenb. 76
- *rupestris* F.W. Schmidt 76
- *tricolor* L. 77

Vitaceae Juss. 104

Xanthium L. 131

- *spinsum* L. 131
- *strumarium* L. 131

Xanthoxalis Small. 99

- *dillenii* (Jacq.) Holub 99
- *fontana* (Bunge) Holub 99
- *stricta* (L.) Small 99

ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ НАЗВ

- Абутилон** 87
 – Теофраста 87
Адоксові 105
Аір 136
 – очеретяний 136
Айстра 122
 – вербовидна 122
Айстрові 120
Алтєя 87
 – лікарська 87
Амарантові 69
Амброзія 120
 – полинолиста 120
Аморфа 92
 – кущова 92
Анізанта 133
 – покрівельна 133
Ароїдні 136
Астрагал 92
 – еспарцетовий 92
 – солодколистий 92

Бальзамінові 100
Барбарис 61
 – звичайний 61
Барбарисові 61
Барвінкові 105
Барвінок 105
 – малий 105
Бедринєць 104
 – ломикаменевий 104
Безщитник 57
 – жіночий 57
Безщитникові 57
Береза 64
 – біла 64
 – бородавчаста 64
 – повисла 64
Березка 106
 – польова 106
Березкові 106
Березові 64
 Біла акація 94
Блекота 110
 – чорна 110
Бобові 92
Болиголов 102
 – плямистий 102
Борщівник 103
 – сибірський 103
Бромус 134
 – житній 134
 – м'який 134
 – польовий 134
 – ячмінний 134
Буги́ла 101
 – лісова 101
Буглосоїдєс 108
 – польовий 108
Будяк 123
 – акантовидний 123
 – кучерявий 123
 – пониклий 123
Бузина 105
 – трав'яниста 105
 – червона 105
 – чорна 105
Букові 63
Бурачок 77
 – бурачковий 77
 – дрібний 78
 – маленький 78
 – пустельний 78
 – чашечковий 77
Буркун 94
 – білий 94
 – лікарський 94
Бутєнь 102
 – бульбистий 102
 – п'янкий 102

Валеріанов 105
Ваточник 106
 – сірійський 106
 Ведмеже вухо 113
Вербена 115
 – лікарська 115
Вербенові 115
Верблюдка 72
 – блискученька підвид
 дрібнонасі́нний 72
Вєрба 86
 – ламка 86
Вєрбові 86
Вєрбозілля 87
 – звичайне 87
Вєроніка 113
 – весняна 114
 – витончена 114
 – Діленія 114
 – персидська 114
 – плющоліста 114
 – польова 113
 – тьяна 114
 – чебрецева 114
Вєснєнка 82
 – весняна 82
Вєчорніці 82
 – матрони 82
Витка грєчка 73
 – *бєрезковидна* 73
 – *чєгарнікова* 73
Вишня 92
 – антипка 92
 – магалєбська 92
Виноградні 104
Вівсюг 133
 – звичайний 133
Віка 96
Віниччя 72
 – справжнє 72
Вовконіг 118
 – високий 118
 – європейський 118
Вовчкові 111
Вовчок 111
 – *гіллястий* 111
Водяний жовтєць 59
 – водний 59
 – волосистий 60
 – Кауфмана 59
 – Ріона 59
 – розчепірений 59
 – фєнхєлєвидний 59
Водяний хрін 84
 – австрійський 84
 – болотяний 84
 – земноводний 84
 – паростковий 84
 – лісовий 84
Воловик 107
 – лікарський 107
Волохатка 129
 – рільна 129
Волошка 124
 – розлога 124
 – синя 124

- Вороняча лапка** 81
– луската 81
- Вошанка** 108
– мала 108
- Вуханка** 66
– дніпровська 66
- В'язіль** 95
– *барвистий* 95
- Галінсога** 125
– вйчаства 125
– дрібноквіткова 125
- Гарбузові** 77
- Гвоздика** 65
– бородчаста 65
- Гвоздичні** 64
- Геранієві** 99
- Герань** 99
– болотяна 100
– лучна 100
– м'яка 100
– маленька 100
– розсічена 99
– розчепірена 99
– сибірська 100
– сиза 99
- Гикавка** 79
– сіра 79
- Гіркуша** 129
– нечуйвітрова 129
- Гірчак** 73
– Белларда 74
– *березковидний* 73
– звичайний 73
– *м'який* 73
– *малий* 73
– *почечуйний* 73
– *чагарниковий* 73
– *шорсткий* 73
- Гірчиця** 84
– біла 84
– польова 85
- Глуха кропива** 117
– біла 117
– зеленчукова 117
– пурпурова 117
– стеблообгортна 117
- Головатень** 125
– круглоголовий 125
- ГОЛОНАСІННІ** 24, 58
- Горицвіт** 58
– літній 58
– однорічний 59
- Горобейник** 108
– лікарський 108
- Горошок** 96
– волохатий 97
– вузьколистий 96
– мишачий 96
– плотовий 96
– тонколистий 97
– чагарниковий 96
– чотиринасінний 97
– шорсткий 96
- Гостриця** 107
– лежача 107
- Грабельки** 99
– звичайні 99
- Гравілат** 90
– алепський 90
– міський 90
– річковий 90
- Гречка** 72
– татарська 72
- Гречкові** 72
- Грижниця** 65
– гола 65
- Грицики** 80
– звичайні 80
- Губоцвіті** 115
- Гуньба** 96
– голуба 96
- Гусимець** 78
– *дібровний* 78
– Жерарда 78
– *плоскостручковий* 78
- Гусятник** 135
– волосистий 135
– малий 135
- Гусячі лапки** 91
- Дводольні** 24, 58
- Деревій** 120
– звичайний 120
– щетинистий 120
- Деревозгубник** 104
– чіпкий 104
- Дзвінець** 111
– літній 111
– малий 111
- Дзвоники** 119
– ріпчасті 120
– ріпчастовидні 119
- Дзвоникові** 119
- Дивина** 112
– борошніста 112
– ведмежа 113
– густоквіткова 112
– звичайна 113
– лікарська 112
– тарганяча 112
– фіолетова 112
– чорна 112
- Дикий рис** 135
- Дикий виноград** 104
- Дівочий виноград** 104
– п'ятилистий 104
- Дісфанія** 72
– волотеподібна 72
- Дуб** 63
– звичайний 63
– *північний* 63
– червоний 63
- Дурійка** 135
- Дурман** 109
– звичайний 109
- Дутень** 65
– ягідний 65
- Елізанта** 65
– ночецвіта 65
- Елодея** 131
– канадська 131
- Ельшольція** 117
– вйчаства 117
- Енотера** 98
– дворічна 98
– дрібноквіткова 98
– червоностебла 98
- Ерехтитес** 125
– нечуйвітровий 125
- Еспарцет** 94
– виколистий 94
- Ехіноцистіс** 77
– шипуватий 77
- Жабник** 126
– польовий 126
- Жабрій** 116
– гарний 116
– двонарізаний 116
– звичайний 116
– ладанний 116

– пухнатий 116
Жабурникові 131
Жеруха 80
– волохата 80
– зубчаста 80
– лучна 80
– недоторкана 80
– шорстка 80
Живокіст 109
– шорсткий 109
Жимолостеві 104
Жимолость 104
– татарська 104
Жовтецеві 58
Жовтець 60
– багатоквітковий 61
– вогнистий 61
– несправжньобульбистий 61
– отруйний 61
– повзучий 61
– сардинський 61
Жовтий осот 130
– городній 130
– польовий 130
– шорсткий 130
Жовтозілля 129
– весняне 129
– звичайне 129
– лучне 129
– Якова 129
Жовтушник 82
– лакфіолевидний 82

Звіробій 75
– сланкий 75
– звичайний 75
Звіробійні 75
Зеленчук 117
– *жовтий* 117
Зірочки 132
– лучні 132
– маленькі 132
Зірочник 64, 68
– *середній* 64
– злаковий 68
Злакові 133
Злинка 125
– гостра 125
– канадська 125
Змієголовник 116

– молдавський 116
Зніг 97
– пагорбовий 97
– гірський 97
– дрібноквітковий 98
Золотушник 129
– канадський 129
– пізній 130
Зонтичні 101

Іван-чай 97
– вузьколистий 97
Ірга 90
– колосиста 90

Їжакоплідник 77
– виткий 77

Калачики 88
– круглолисті 88
– лісові 88
– мавританські 88
– маленькі 88
– мускусні 88
– непомітні 88
– пальчатолопатеви 88
– шток-рожеві 88

Канатник 87
– Теофраста 87
Каприфолієві 104

Капуста 79
– польова 79
– чорна 79

Капустяні 77
Карагана 93

– деревовидна 93
Кардарія 81

– крупковидна 81
Квасеницеві 99
Кінський часник 77
– черешковий 77

Клен 98
– ясенелистий 98
– цукристий 99
– *сріблястий* 99

Кленові 98
Клюзієві 75
Колючопухирниця 77
– лопатева 77

Коніза 125
– канадська 125

Коноплеві 63
Коноплі 63
– рудеральні 63
Коношнина 95
– альпійська 95
– гібридна 95
– золотиста 95
– повзуча 96
– польова 95
– рівнинна 95
– сумнівна 95
Косарики 131
– черепитчасті 131
Костянець 65
– зонтичний 65
Котячий хвіст 115
– шандровий 115
Котяча м'ята 119
– панонська 119
Кравник 111
– звичайний 111
Кривоцвіт 109
– польовий 109
Кропива 63
– дводомна 63
– жалка 63
Кропивові 63
Ксантоксаліс 99
– джерельна 99
– Діллена 99
– пряма 99
Кудрявець 81
– Софії 81
Кукіль 64
– звичайний 64
Куколиця 66
– біла 66
– дводомна 66
Кульбаба 130
– лікарська 130
Куряча сліпота 109
– звичайна 109
Курячі очка 87
– польові 87
– жіночі 87
– голубі 87
Куширові 58
Кушир 58
– підводний 58
– темно-зелений 58

- Лаватера** 87
– тюрінгська 87
- Лазурник** 101
– плоскоплодий 101
- Ласкавець** 101
– круглолистий 101
– серповидний 101
- Лагук** 127
– дикий 127
– *компасний* 127
- Леєрсія** 135
– рисовидна 135
- Лепеха** 136
– звичайна 136
- Лепідотека** 128
– запашна 128
- Лешиця** 65
– волотиста 65
- Липучка** 108
– відхилена 108
- Лілійні** 133
- Лобода** 70
– багатонасінна 71
– багатоліста 71
– біла 70
– гібридна 71
– запашна 70
– міська 71
– пізня 71
– сиза 71
– смердюча 71
– червона 71
– шведська 71
- Лободові** 70
- Ломиніс** 60
– прямиий 60
- Лопух** 121
– *великий* 121
– малий 121
– павутинистий 121
– *повстистий* 121
– справжній 121
- Лунарія** 83
– однорічна 83
- Лускочашечниця** 128
– запашна 128
- Лутига** 70
– блискуча 70
– дрібноцвіта 70
– лежача 70
– різнонасінна 70
- розлога 70
– садова 70
– сланка 70
– татарська 70
- Льонок** 113
– звичайний 113
- Любочки** 127
– осінні 127
- Люпин** 93
– багатолістий 93
– багаторічний 93
- Люцерна** 94
– жовта 94
– посівна 94
– серповидна 94
– хмелевидна 94
- Ляденець** 93
– польовий 93
– український 93
- Мак** 62
– дикий 62
– польовий 62
– сумнівний 62
- Макові** 61
- Мальва** 88
- Мальвові** 87
- Маренові** 106
- Маслинові** 104
- Мати-й-мачуха** 131
– звичайна 131
- Метлюг** 133
– звичайний 133
- Миколайчики** 102
– плоскі 102
– польові 102
- Мильнянка** 67
– лікарська 67
- Мишачий хвіст** 60
– малий 60
- Мишій** 136
– зелений 136
– сизий 136
- Міглиця** 133
– гігантська 133
- Мласкавець** 105
– зубчастий 105
- Мокрець** 64
- Мокриця** 64
– середня 64
- Молочай** 88
– городній 89
– дрібненький 89
– кипарисовидний 88
– лозяний 89
– напівмохнатий 89
– прутковидний 89
– серповидний 89
– сонячний 88
- Молочайні** 88
- Морква** 102
– дика 102
- Моховинка** 66
– лежача 66
– розпростерта 66
- М'ята** 118
– довголиста 118
– польова 118
- М'яточник** 115
– *бур'яновий* 115
– чорний 115
- Наземка** 72
– велика 72
– мала 72
– польова 72
- Незабудка** 109
– польова 109
– дрібноквіткова 109
- Нєслея** 83
– волотиста 83
- Нетреба** 131
– звичайна 131
– колюча 131
- Нікандра** 110
– фізалісовидна 110
- Нічна свічка** 98
- Нічна фіалка** 82
- Обманка** 73
– заростева 73
- Овес** 133
- ОДНОДОЛЬНІ** 24, 131
- Оман** 126
– британський 126
– блошиний 127
- Онагрові** 97
- Орлики** 59
– звичайні 59
- Осот** 124
– звичайний 124
– польовий 124

– щетинистий 124
Остудник 65
– голий 65
Очанка 111
– татарська 111
Очиток 89
– шестикутний 89
– шестирядний 89
Очний цвіт 86
– польовий 86

Пажитниця 135
– багаторічна 135
– розсунута 135
– п'янка 135
Пальчатка 134
– звичайна 134
Папоротеvidні 57
ПАПОРОТЕПОДІБНІ 24,
57
Парило 90
– велике 90
– звичайне 90
Паслін 110
– солодко-гіркий 110
– чорний 111
Пасльонові 109
Пастернак 103
– лісовий 103
Пахучка 115
– звичайна 115
Первоцвіті 86
Перестріч 111
– польовий 111
Переступень 77
– білий 77
Перстач 91
– горбкуватий 91
– гусячий 91
– лежачий 91
– норвезький 91
– прямостоячий 91
– сивуватий 91
– сріблястий 91
– тирсоквітковий 91
Перуанська вишня 110
Петрові батоги 124
Пижмо 130
– звичайне 130
Пирій 134
– повзучий 134

Півникові 131
Півняче перо 134
Підбіл 131
– звичайний 131
Підмаренник 106
– несправжній 106
– чіпкий 106
Пілозелла 129
– рільна 129
Пісколюбочка 66
Піщанка 64
– уральська 64
Плетуха 106
– звичайна 106
Плоскуха 134
– звичайна 134
Повитицеві 107
Повитиця 107
– європейська 107
– льонова 107
– хмелеподібна 107
Повій 110
– звичайний 110
Подорожник 113
– великий 113
– ланцетолистий 113
– середній 113
– шорсткий 113
Подорожникові 113
ПОКРИТОНАСІННІ
24, 58
Полин 122
– австрійський 122
– гіркий 122
– звичайний 122
– однорічний 122
– повзучий 122
Портулак 69
– городній 69
Портулакові 69
Почечуйник 73
– водяноперцевий 73
– малий 73
– плямистий 73
– сумнівний 73
– щавелелистий 73
Празель 127
– звичайна 127
– середня 127
Псамофіліелла 66
– мурова 66

Пужник 86
– голий 86
Пухироплідник 91
– калинолистий 91

Ранникові 112
Редька 83
– дика 84
Резеда 86
– жовта 86
Резедові 86
Реп'яшок 60
– яйцевидний 60
Різак 103
– звичайний 103
Різушка 78
– Таля 78
Рижій 79
– дрібноплодий 79
– посівний 80
Робінія 94
– звичайна 94
Роговик 64
– косянцевий 64
– польовий 64
Родовик 92
– лікарський 92
Рожа 87
– рожева 87
Розові 90
Розрив-трава 100
– дрібноквіткова 100
– Ройля 100
Розхідник 117
– звичайний 117
Роман 120
– австрійський 121
– напівфарбувальний
121
– польовий 120
– руський 121
– собачий 121
Ромашка 128
– без'язичкова 128
– запашна 128
– лікарська 128
– непахуча 131
– обідрана 128
Рутвиця 61
– мала 61
Рутка 62

– Вайяна 62
– лікарська 62
– Шлейхера 62
Руткові 62
Ряска 136
– туріоноутворююча 136
Ряскові 136

Сапіндові 98
Свербіжниця 105
– польова 105
Свербига 79
– східна 79
Секуругера 95
– різна 95
Селерові 101
Серцевик 81
– крупкоподібний 81
Синяк 108
– звичайний 108
Ситник 133
– тонкий 133
Ситникові 133
Сідач 125
– коноплевий 125
Сітківниця 83
– волотиста 83
Скереда 125
– покрівельна 125
Слива 92
Смілка 67
– армерійовидна 67
– багатоквіткова 68
– вилчата 67
– гальська 67
– *звичайна* 66
– литовська 67
Сніжноягідник 105
– прирічковий
Собача кропива 118
– волосиста 118
– *п'ятилопатева* 118
Собача петрушка 101
– звичайна 101
Сокирки 60
– польові 60
Сосна 58
– звичайна 58
Соснові 58
Спориш 73
– пташиний 73

Стелюшок 68
– червоний 68
Стенактис 128
– однорічний 128
Стоголовник 69
– іспанський 69
– посівний 69
Сурипиця 78
– дуговидна 78
Суховершки 119
– звичайні 119
Сухоребрик 85
– *лікарський* 85
– Льозеліїв 85
– найвищий 85
Сухоцвіт 126
– багновий 126
– білий 126

Талабан 85
– польовий 85
Талабанниця 85
– голостебла 85
Талабанчик 83
– пронизанолистий 83
Татарник 128
– звичайний 128
Тимелесві 89
Тимелея 89
– звичайна 89
Тисдалія 85
– голостебла 85
Товстолисті 89
Тонколучниця 128
– однорічна 128
Тонконіг 135
– однорічний 135
– стиснутий 136
Тонконогові 133
Ториліс 104
– японський 104
Триреберник 131
Триребронасінник 131
– незапашний 131
Ушанка 66
– дніпровська 66

Феліпанха 111
– галузиста 111
Фіалка 75
– біла 75

– волосиста 75
– гірська 76
– дивна 76
– дібровна 76
– запашна 76
– кам'яна 76
– кам'яниста 76
– піскова 76
– польова 75
– ранкова 76
– Рівініуса 76
– собача 75
– триколірна 77
– шорстка 75
Фіалкові 75
Фізалис 110
– звичайний 110
– клейкоплодий 110
Хамерій 97
– вузьколистий 97
Хамоміла 128
– *запашна* 128
– *лікарська* 128
Хвойні 58
Хвощ 57
– польовий 57
Хвощівник 57
– галузистий 57
Хвощевидні 57
Хвощеві 57
ХВОЩЕПОДІБНІ 24,
57
Хлопавка 66
– Беген 66
Хміль 63
– звичайний 63
Хрестоцвіті 77
Хрін 78
– звичайний 78
Хрінниця 82
– густоквіткова 82
– польова 82
– пронизанолиста 83
– смердюча 83
– широколиста 82
Цибулеві 132
Цибуля 132
– виноградникова 132
– овочева 132
– часникова 132
Цикорій 124

– дикий 124

Червець 67

– багаторічний 67

– однорічний 67

Череда 122

– зчеплена 123

– листяна 123

– поникла 122

– променева 123

– трироздільна 123

Черемха 90

– *антипка* 92

– пізня 90

Черсак 105

– лісовий 105

Черсакові 105

Чина 93

– бульбиста 93

– лісова 93

– лучна 93

Чистець 119

– болотний 119

– германський 119

Чистотіл 62

– великий 62

Чоловіча папороть 58

Чорноголовник 92

– родовиковий 92

Чорнокорінь 108

– лікарський 108

Чорноцир 127

– нетреболістий 127

Чорнушка 60

– польова 60

Шавлія 119

– кільчаста 119

Шандра 118

– звичайна 118

Шерардія 106

– польова 106

Шилоплідка 86

– лікарська 86

Шипшина 92

– зморшкувата 92

Шпергель 68

– великий 68

– Морісона 68

– польовий 68

– посівний 68

Шорстколисті 107

Шток-рожа 87

Щавель 74

– горобиний 74

– густий 74

– довголистий 74

– кінський 74

– скупчений 74

– кислуватий 74

– кучерявий 74

– прибережний 74

– туполистий 74

Щирицеві 69

Щириця 69

– біла 69

– загорнута 69

– лободова 69

– лободовидна 69

– синювата 69

– хвостата 69

Щебручка 115

– польова 115

Щитник 57

– розширений 57

– чоловічий 58

Щитникові 57

Щитолісник 103

– звичайний 103

Яблуна 90

– лісова 90

Яглиця 101

– звичайна 101

Ялина 58

– європейська 58

Ясен 104

– ланцетний 104

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

г.	гора
га	гектар
зак-к	заказник
зх.	західний
кв.	квартал
л-во	лісництво
м	метр
м.	місто
м ²	метр квадратний
обл.	область
оз.	озеро
пд.	південний
пд.-зх.	південно-західний
пд.-сх.	південно-східний
пн.	північний
пн.-зх.	північно-західний
пн.-сх.	північно-східний
р.	річка
РЛП	регіональний ландшафтний парк
р-н	район
с.	село
смт.	селище міського типу
ст.	сторіччя
сх.	східний
ур.	урочище

ЗМІСТ

Передмова.....	3
РОЗДІЛ 1. Фізико-географічні особливості Волинської області	6
РОЗДІЛ 2. Історія дослідження флори Волинської області	14
РОЗДІЛ 3. Аналіз сучасного стану синантропної флори Волинської області	25
3.1. Систематична структура	25
3.2. Особливості біоекологічної структури	29
3.3. Автохтонно-аллохтонна складові синантропної фракції	36
3.4. Аналіз адвентивної фракції синантропної флори Волинської області	38
3.4.1. Географічний аналіз	38
3.4.2. Групи антропофітів за часом і способом імміграції та ступенем натуралізації	41
3.5. Оцінка ступеня адвентизації території Волинської області	44
3.6. Інвазійні види	47
РОЗДІЛ 4. Групи корисних видів синантропної флори Волинської області	51
Конспект синантропної флори Волинської області.....	56
Список літературних джерел	138
Покажчик латинських назв.....	172
Покажчик українських назв	179
Перелік умовних скорочень.....	186

Наукове видання

**Лариса Олександрівна Коцун
Ірина Іванівна Кузьмішина**

**СИНАНТРОПНА ФЛОРА
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Монографія

Друкується в авторській редакції
Технічний редактор –

Фото на обкладинці І.Кузьмішиної

Підп. до друку **19.02.2016**. Формат 60×84¹/₁₆. Папір офс. Гарн. Таймс. Друк цифровий. **Обсяг 21,39 ум. друк. арк., 21,1 обл.**-вид. арк. Наклад 300 пр. Зам. 0000. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Друк – СНУ ім. Лесі Українки (Луцьк, просп. Волі, 13). Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 3156 від 04.04.2008 р.